

KAUAI
KAUAI COUNTY GENERAL PLAN
KAKOU

3.0 NĀ HANA O KĒLĀ ME KĒIA MAHELE

Ke hui 'ia me ka ho'ohana 'āina mai kēia mua aku me ka Ho'olālā Kaiaulu, penei nā mahele he 'umi nāna e kuhi pono ana i nā wahi e ho'oponopono ai i ka wā o ko Kaua'i ulu 'ana ho'olālā 'ia 'ana ho'i. I ka wā i kuhi 'ia ai nā pahuhopu a hana ho'i no kēlā me kēia mahele, mālama nui 'ia nā pahuhopu a kulekele ho'i o ka Mokuna 1. Na Pākaukau 3-1 e hō'akāka aku i ke 'ano a pili aku a pili mai ai nā pahuhopu a mahele ho'i.

The sectors are:

- I. KA 'ĀINA KUMU WAI**
- II. KE KAUAHALE**
- III. KA HALIHALI 'ŌHUA**
- IV. KA 'ŌNAEPUNI HO'OKO'IKO'I**
- V. NĀ WAHI HELE LIKE 'IA**
- VI. KA HO'OKELE WAIWAI**
- VII. NĀ KUMUWAIWAI HO'OILINA**
- VIII. KA HO'OMAUŌ IKEHU & KA HO'OPONOPONO I KA LOLI O KE AU**
- IX. KA PALEKANA O KA LEHULEHU & KE KŪPA'A I LOKO O NĀ PŌPILIKIA**
- X. KA PONO & KE OLA KINO MAIKA'I NO NĀ MEA A PAU**

Aia ma lalo he 'ehā mea e kuhi 'ia ai nā hana o kēlā me kēia 'āpana:

Ka Palapala 'Ae me ka Ho'ohuli Kānāwai

'O kēia nā hana no ka ho'omāhuahua kaiahale hou me ke 'ano e 'ae 'ia ai. 'O nā hana nāna e 'ae aku, e nāna hou 'ia ana i ka wā e 'ae 'ia ana. 'O nā 'ae kiko'i, 'o ia ho'i nā 'ōlelo ho'oponopono palena no ko ka Moku'āina Ho'ohana 'Āina; ko ke Kalana Ho'oponopono Kā'ei 'Āina; ke Kā'ei 'Āina, Ka Ho'ohana Kūikawā, me ka Palapala 'Ae no ka Ho'ohana 'Okō'a 'Ia. 'O ka "Ho'ohuli Kānāwai" 'o ia ka mea e ho'oponopono ai ma kēia mua a'e i like nō me nā kūlana pa'a no ka ho'omāhuahua kaiahale.

Nā Papahana me nā Palapala 'Imi 'Ike

Na kēia 'āpana e ho'okikina i ka ho'olālā 'ana me ka ho'okino hou 'ana i ka papahana o kēia mua aku me nā palapala 'imi 'ike. He 'ano laulā ko ka Papahana Laulā, a 'o ka 'imi pono 'ana i nā 'ike li'ilii' e koe ana ka pono ma nā mahele he nui. No ia mea e kālele a ho'oko'iko'i 'ia ai nā hana ho'olālā o kēia mua a'e, kūpono ke like a like nā hana me ko ka Papahana Laulā huli.

Nā Papahana me nā Polokalamu

Kuhi 'ia e nā hana o kēia mahele nā papahana Kalana ho'oko'iko'i me nā papahana ho'okō, me ke alaka'i 'ana i ka wae 'ana i papahana, me kona haku lau 'ia 'ana me ka 'imi kālā e lawa ai.

Nā Mea e Pono ai nā 'Ahahui Alu Like

Ma nā 'ano he nui, 'o ka mana Kalana e holomua ai nā papahana, he mau palena kona. 'O nā 'Ahahui Alu Like, 'o ia ho'i nā mea Kalana 'ole, e like me nā 'ahahui Moku'āina a Pekelala ho'i, nā 'ahahui 'imi kālā 'ole, nā 'ahahui kū i ke kaiaulu, me ke kaiaulu ma ke 'ano laulā. 'O nā hana ma ia 'āpana, 'o ia ka wāwahi 'ana i nā paia e ka'awale ai kēlā me kēia 'āpana, he hana ia na kākou a pau, me ka 'ike 'ana aia ka holomua 'ana o nā kulekele i ka mana o nā 'ahahui 'ē a'e kekahi. Kuhi 'ia e kēia mau hana he mau alahelu hou e alu like ai nā 'ahahui me ke kaiaulu.

Pākaukau 3-1 'Ōlelo Hō'ulu'ulu no nā Pahuhopu me nā Mahele

Nā Mahele	KA HO'OMAUŌ E Ulu ma ke 'ano Kūpono	KA HOA 'ĀINA E Ho'omalū i ko Kaua'i Nani Kāka'i'kahi	KE OLA KINO A KŪPA'A MAU E Ho'oikaika 'ia nā Kaiaulu	E KAULIKE 'IA KA PONO NO NĀ MEA A PAU E Paipai 'ia ka 'Ō'ā o ka Po'e me ke Kaulike
Ka 'Āina Kumu Wai	E hō'ōia 'ia ka ho'ohana a ho'onanea 'ana i nā kumuwaiwai me ka ho'ēmi 'ole wale aku.	E maluhia nā kumuwaiwai 'āina, mo'olelo, a loina Hawai'i ho'i a mau loa aku.	E maluhia nā kumuwaiwai a loina nāna e paipai aku i ka hiki ke 'imi i ka pono pono'i iho.	E paipai 'ia ka ho'onoa kaulike 'ia o nā wahi a pau me nā hana ho'onanea a pau.
Ke Kauhale	E ho'olako 'ia ke kauhale e lawa ai ka ulu 'ana ma loko a ma kahi kokoke ho'i i nā kikowaena kaona.	E kāohi 'ia ka laha 'ana o kauhale ma nā 'āina Hakahaka a Mahi'ai ho'i.	E ho'olako 'ia ke kauhale no nā 'ohana hanauna lau me ke ola a kau i ka pūaneane ma kauwahi ho'okahi.	E hō'ōia 'ia ka loa'a o kauhale a'ole pipi'i loa ma kahi kokoke i nā wahi e loa'a ai ka 'oihana.
Ka Halihali 'Ōhua	E paipai 'ia nā 'ano like 'ole o ka halihali kanaka i emi ai ke kumu kū'ai.	E ho'ēmi 'ia nā mile hele 'ia i ke ka'a i emi ai ka puka mai o ka carbon.	E loa'a nā ala hele palekana no ka hele wāwae a holo paikikala e hiki ai i nā pāka a kula ho'i.	E kaulike ka hiki i nā kākana a pau ke komo aku i nā mea halihali 'ōhua.
Ka 'Ōnaepuni & Nā Hana Lawelawe	E ho'ololi 'ia ma nā 'ano like 'ole i emi ai ka lilo.	E mālama 'ia nā wahi 'āina kanaka 'ole ma ka ho'opa'apū 'ana i ka ulu 'ana me nā hana lawelawe ma nā wahi i kūkulu mua 'ia.	E kaulike ka loa'a o nā hana lawelawe i palekana a ma'ema'e ho'i i nā kākana a pau.	E hō'ōia 'ia ka loa'a o nā pono lako me nā hana lawelawe i nā kaiāulu o ka pae loa'a ha'aha'a.
Nā Wahi Hele Like 'ia	E loa'a he mau pāka no ka po'e kama'āina a malihini ho'i.	E maluhia nā wahi kipa nui 'ia i 'ole ai e hō'ino 'ia.	E loa'a nā pono lako like 'ole no nā 'ano nohona 'eleu a moloā 'ole.	E ho'onui i ka hiki ke kipa 'ia nā pāka me nā wahi ho'onanea ma nā kaiahale a pau.
Ka Ho'okele Waiwai	E paipai 'ia ka like 'ole o nā 'ano ho'okele waiwai.	E maluhia nā 'āina mahi'ai maika'i loa 'a'ole e kūkulu 'ia.	E alu like i loa'a mai he mau ala 'imi na'auao a lawe 'oihana ho'i.	E loa'a ka 'ōnaepuni e ho'oikaika a a ho'oulu ai i nā 'ahahui li'ili'i.
Nā Kumuwaiwai Ho'oilina	E paipai 'ia ka mālama a ho'ōla hou 'ia o nā hale pana me nā wahi pana ma ko Kaua'i mau kikowaena kaona.	E mālama 'ia a e maluhia ka maika'i o nā wahi kūikawā no nā hanauna nei me ia hanauna aku.	E mālama 'ia ka hiki ke kipa aku i nā wahi pana no nā hana a ka Hawai'i.	E ho'ohanohano 'ia nā mea kū i ke au kahiko, 'o ia nā mea like 'ole e waiwai ai 'o Kaua'i.
Ka Ho'omauō Ikehū & Ka Ho'oponopono I Ka Loli O Ke Au	E ho'ēmi 'ia ka wāwahie mō'alihaku a huli i mau 'ano hiki ke ho'ohana hou 'ia.	E paipai 'ia ka ho'ohana 'ia o nā wāwahie hou aku.	E paipai 'ia ka ikehū i 'oi aku o ka ma'ema'e mai nā kumu 'ino 'ole.	E noi'i 'ia nā ala e emi ai nā kumu kū'ai o ka ikehū no ka po'e kama'āina.
Ka Palekana o ka Lehulehu & Ke Kūpa'a I Loko O Nā Pōpilikia	E maluhia a e ho'one'e 'ia paha nā waiwai, e kūkulu 'ia paha he mau wahi ho'omalū i ka wā pōpilikia, a e ho'ēmi 'ia ka puka 'ana o nā māhuea o ka hale ho'oulu mea kanu.	E kuhi 'ia a e maluhia nā kumuwaiwai i kūnāhihi i ka loli o ke au.	E hō'ōia 'ia ka mākaukau, ka hiki ke pane aku, a me ka hiki ke ola kūpa'a mau i loko o nā pōpilikia me ka loli o ke au.	E ho'onui 'ia a 'ō'ā ka 'ai e ho'oulu 'ia a 'ai 'ia ho'i ma kēia mokupuni.
Ka Pono & Ke Ola Kino Maika'i No Nā Mea A Pau	E paipai 'ia ka 'auamo like 'ana i nā kuleana no ka ho'omauō a me ia 'ano nohona.	E maluhia ka hiki i nā kama'āina ke kipa i kahakai me nā wahi ho'onanea.	E ho'oikaika 'ia nā mea e maika'i ai nā wahi 'āina kanaka 'ole a me nā wahi kūkulu 'ia.	E loa'a i nā mea a pau ka mālama 'ia o ke ola kino, ka 'imi na'auao, a me ka hiki ke loa'a nā hana lawelawe.

Nā kuahiwi 'o Wai'ale'ale a me Kawaikini

MAHELE: I. KA 'AINA KUMU WAI

66 mau wahi 'āina kumu wai o Kaua'i nāna e ho'okahe wai ua mai uka a i kai me ka ho'opiha i nā waihona wai ma lalo o ka 'āina. Na ia wai kahe i kālai aku iā Kaua'i ma nā makahiki i hala aku nei he 'eono miliona, e kālai pū ana iā Nā Pali me ko Waimea awāwa kūhōhō, pēlā e loa'a ai nā 'āina kula kahi e noho ai kānaka. 'O ka maika'i o ke ola kino o ia wai, mai uka a i kai, 'o ia ka mea e ola ai. Nāwaliwali mai nei na'e ia mau 'āina kumu wai i ka hana a kānaka, nā lā'au 'ē, a me ka loli o ke au.

Ka ho'omau 'ia 'ana o ka 'ike na'auao Hawai'i no ka mālama 'ana i ka wai

Mālama 'ia ka wai e ka moku'āina ma ke 'ano kuleana pa'a, no ka pono o kānaka. 'O nā 'ano e ho'ohana 'ia ai ka wai e ka lehulehu, 'o ia nā hana ma'a mau a ka wai, no nā pono o ka po'e Hawai'i me nā loina Hawai'i, nā pono pili kūpono, ka ho'omaluhia o ka 'āina, a me nā wahi mālama 'ia e ke Ke'ena 'Āina Ho'opulapula, 'o ia nā 'ano e ho'oko'iko'i 'ia aku nō ma luna o nā 'ano e ho'ohana 'ia ai e ka mea pilikino, pono'i, a no ka hana kālepa paha. Aia ka maika'i o ka mālama 'ana i ka wai ma nā 'ao'ao 'elua, 'o ka mālama laulā 'ana i ka 'āina me ka mālama 'ana i kahi i kuhikuhi pono 'ia, a e kaulike 'ia aku nō me ke 'ano e ho'ohana 'ia ai ka wai e kānaka me ka mālama 'ana i nā kumuwaiwai. 'O ka mea e pōmaika'i ai, ua hiki nō ke ho'ohana 'ia e ko Kaua'i nā 'ike kūpuna no ka mālama 'ana i ke ahupua'a ma ke 'ano he mālama 'āina. No nā hanauna he nui, ua ola makalapua ko Hawai'i po'e 'ōiwi ma ka 'ike 'ana i ka pili aku pili mai o nā mea a pau,

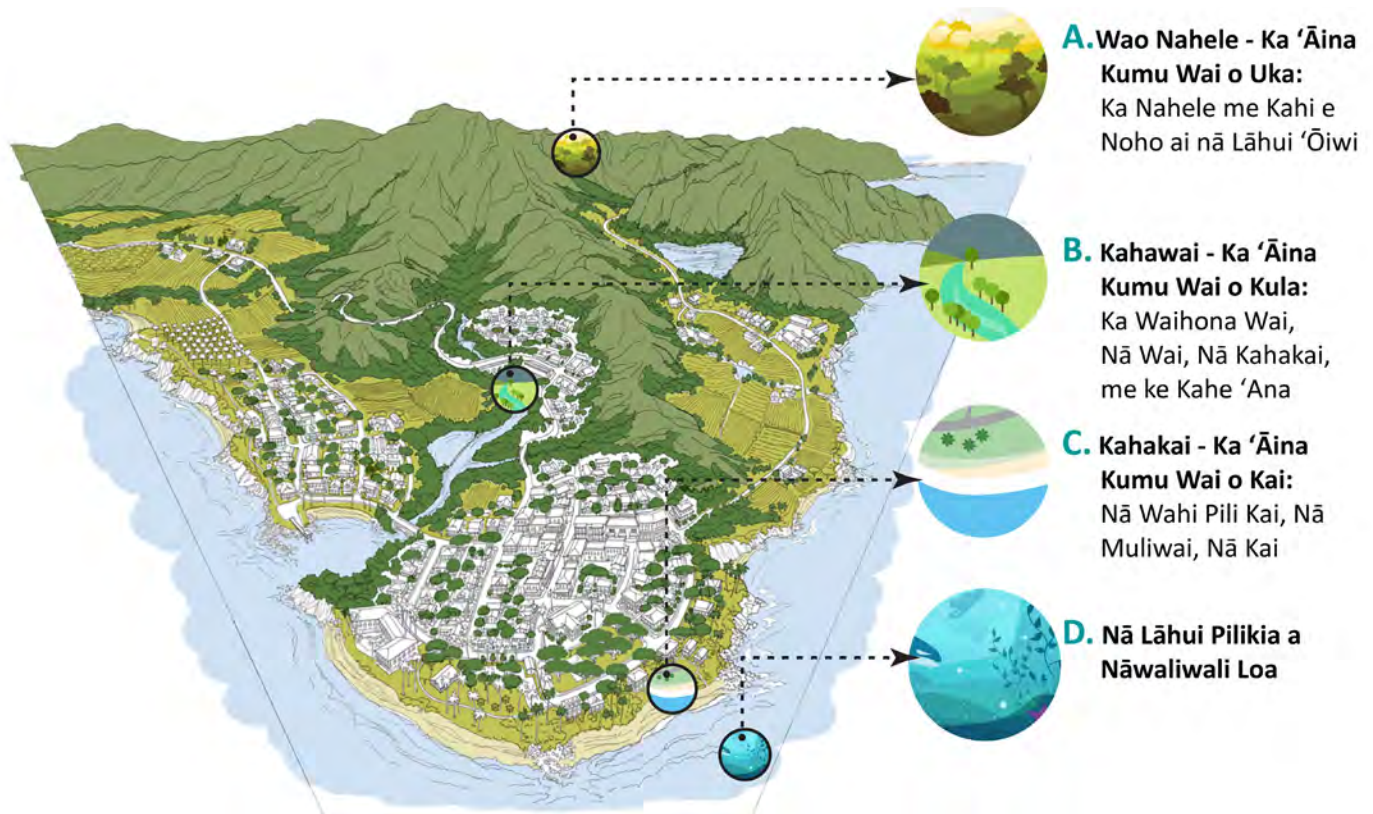
mai uka a i kai. Pēlā ka mālama 'ana i ke ahupua'a, 'o ia ka mālama 'āina i ka wā kahiko. 'O ke ahupua'a ma'a mau, he mahelehele o ka 'āina, hahai nō ia i ka 'āina kumu wai, mai ka wēkiu o ke kuahiwi no loko o ia ahupua'a a ka wēlau o ke kohola. Aia ma loko o ia ahupua'a he mau wao: 'o ka wao nahele (aia i uka), ka wao kanaka (aia i kula kahi e mahi'ai ai), kahawai (nā 'ia a mea 'ē a'e mai kahawai mai), a me kahakai (nā 'āina pili kai). Na ke konohiki i ho'oponopono ke ahupua'a i pono nā wahi a pau a lawa nō ka loa'a no nā mea a pau o ia wahi. Hō'ike 'ia ko Kaua'i mau ahupua'a a me nā palena ma ka Palapala 'Āina Kumuwaiwai Ho'oilina.

I kēia lā, 'ike 'ia ka waiwai o ko Kaua'i mālama ahupua'a ma ke 'ano he ho'oilina, a nāna nō e a'o mai ana iā kākou i ka mālama 'āina i kēia au e ne'e nei. 'Oiai 'a'ole paha e ho'olawa 'ia nā hemahema o nā 'ohana a pau loa ma ke ahupua'a ho'okahi, ola nō na'e nā mea a pau i ka mālama maika'i 'ia o ka 'āina kumu wai. 'O ka maika'i loa o ka mālama 'ana i ka 'āina kumu wai ka mea e mau loa aku ai ka pono o ka 'āina

a me kānaka. Eia na'e, pilikia nā 'āina kumu wai i ka nui 'ino 'ana a'e o ka po'e kama'āina. 'O ia mau 'ano pilikia, 'o ia ho'i ka ho'omāhuahua kauhale, ka mahi 'ai hewa 'ana, nā lā'au 'ē, ka hehe'e o ka lepo, ka loli o ke au, a me nā pōpilikia hekau wale. Eia ho'i, 'a'ole e kū'ē 'ia ka mana'o no ka pānui hou 'ana aku o ka pilikia o nā 'āina kumu wai i ka loli 'ino 'ana o ke au, ma nā 'ano 'a'ole i 'ike mua 'ia. Mālama 'ia ka ho'oilina o ia 'ano mālama 'āina ma ko ka Papahana Lauā pahuhope no ka ho'omauō a me ka hihī'o no nā kaiaola maika'i loa o ke ola kino. Ma ka ho'omōhala 'ana i ka 'ike kūpuna o nā Hawai'i o ka wā kahiko, nāna i 'imi i ka pono o

ka 'āina, 'ike 'ia nō e ka Papahana Lauā ke 'ano e hihia loa ai ka pili aku a pili mai o ka 'āina kumu wai o ka mokupuni a me ke 'ano ho'ohana 'ia ai ka wai e kānaka. Ho'onohonoho 'ia nā 'āpana o kēia mahele e like me nā wahi like 'ole o ke ahupua'a: 'o ka Wao Nahele (ka 'āina kumu wai o uka), ke Kahawai (ka wai me kona kahe 'ana), me ke Kahakai (nā wahi pili kai). Ma kekahi 'āpana, 'o ia ka hā, 'o "Nā Lāhui Pilikia a Nāwaliwāli Loa", e pili ana i nā hana e maluhia ai ko Kauāi mau lā'au a holoholona 'ōiwi.

Ki'i 3-1 Nā Mahele o ka 'Āina Kumu Wai

1. WAO NAHELE - KA 'ĀINA KUMU WAI O UKA

Aia ka maika'i o ke ola kino o ke ahupua'a i ke ola kino maika'i o ka wao nahele. 'O ia kahi e mālama 'ia ai maika'i o ka wai, kahi e emi ai ka wai hālana, a kahi ho'i e pio ai ke ahi. Eia ho'i, ma laila nō nā wahi nahele 'ōiwi o Kaua'i me ona mau 'āina kahi e noho ai nā lāhui nāwaliwali a pilikia loa.

Pahuhopu: E maluhia ka wao nahele me ka ho'ōla hou 'ana i nā 'āina nahele a lae lā'au ho'i..

1.1 Ke Kāko'o 'Ana i ka Moku'āina ma ka Mālama 'Ana i ka Wao Nahele

Aia ka mālama nui 'ana i ka wao nahele i lalo o ka mana o ka Moku'āina, ma ke 'ano he 'āina nō ia iā ia, a iā ia ho'i ka mana ho'oponopono. 'O ko ka Moku'āina Ke'ena Ho'ohana a Mālama 'Āina, ma lalo ona he 55 pākēneka o ko Kaua'i mau 'āina. Ma loko o ia Ke'ena Mālama 'Āina he 24 'āina ka'awale, 'āina mālama 'ia, a pāka ho'i, e ho'oponopono 'ia nō e ka Moku'āina. Hō'ike 'ia ia mau 'āina ma ka Palapala 'Āina Kumuwaiwai Ho'oilina ma Mokuna 5. No ke Ke'ena o nā Kumuwaiwai 'Āina (DLNR) ke kuleana 'o ka ho'omalua 'ana i ke kuleana waiwai o ka lehulehu me ka ho'oponopono 'ana i nā kumuwaiwai o uka, nā 'āina kūkulu 'ole 'ia, me nā pāka moku'āina. Ma ka wao nahele e noho ai nā lā'au a holoholona kāka'ikahi a pilikia loa, i laila ho'i nā mea ulu 'ōiwi me nā kaiaola e ola mau aku nei. I ka makahiki 2011, na ka Moku'āina i ho'omaka i ka papahana 'o "Hahai ka Ua i ka Nahele", he papahana ho'opono a mālama mau loa i nā kumuwaiwai pili i ka 'āina kumu wai, ua hana 'ia kēia ma ka ho'onui pālua 'ana i kahi i kuhi 'ia he 'āina kumu wai i maluhia 'ia. 'O kekahi mau hana o ka Moku'āina, 'o ia ho'i ka papahana Aloha+ Challenge a me ko Kia'āina Ige papahana 'o ka "World Conservation Congress Legacy Commitment: 30 by 30 Watershed Forests Target" i mālama ai i 30 pākēneka (he 253,000 'eka) o ko Hawai'i mau 'āina kumu wai waiwai loa ma ka hiki mai o ka makahiki 2030.

1.2 Ka Ho'onohono 'Ana i mau Hoa Alu Like no ka Ho'oponopono 'Ana i ka 'Āina Kumu Wai a Wao Nahele

I ka makahiki 2003, ua ho'okumu 'ia ke Kaua'i Watershed Alliance (KWA). 'O ko ke KWA mau lālā, 'o ke Ke'ena Wai a me nā mea 'āina o ka 'ao'ao lehulehu me ka 'ao'ao pilikino o loko o ko ka Moku'āina Ke'ena Ho'ohana a Mālama 'Āina. "'O ka pahuhopu o ke Kaua'i Watershed Alliance, 'o ia ka HO'OMALU, KA MĀLAMA, me ka HO'OPONOPONO 'ANA i nā 'āina kumu wai me ona mau kumuwaiwai no ka pono o ka po'e kama'āina, nā kaiaulu, me nā hanauna o kēia mua aku ma ke alu like 'ana o kona mau lālā." Nānā nui 'ia e lākou ka ho'oponopono 'ana i ka pohō a pilikia ho'i o ka 'āina kumu wai ma muli o nā holoholona i mahuka akula me nā lā'au 'ē 'ino loa. 'O nā hana ho'oponopono, 'o ia ho'i ka ho'olālā 'ana, ke kāohi 'ana i nā holoholona, ka hukihuki i ka lā'au 'ē, ke ana 'ana i ke ola kino o ka nahele, me ke kūkulu a ho'oponopono 'ana i nā pā ho'oka'awale. E like me ko ka Moku'āina pahuhopu ma ka papahana 'o "Hahai ka Ua i ka Nahele", ke kauoha aku nei ka Papahana Ho'olālā KWA i ke kūkulu a ho'oponopono 'ana i mau pā ma nā 'eka he 25,000 i nā makahiki he 'umi mai kēia mua a'e.

I mea e pōmaika'i ai ka Wao Nahele i nā hana ho'omalua, e aho paha ke nānā pono ke kaiaulu i ke kaulike 'ana i ka ho'omauō i kēia wahi me ka nāwaliwali a kāka'ikahi o ia wao nahele 'ōiwi. A hiki i kēia lā, ua ola nō ia wao nahele i loko o ka make loa 'ana o ko kula i ka hiki mai o ka lā'au malihini 'ē loa, ke ahi 'ā wale, me ka hehi 'a'e 'ino loa o kōnaka. Ua waiwai loa ia wao nahele iā kōkou a pau, 'o kona nui he 'ane'ane 50 pākēneka o ko Kaua'i 'āina.

A. NĀ PALAPALA 'AE ME KA HO'OHULI KĀNĀWAI

1. E nānā 'ia nā palapala a ka DLNR no ka mālama wao nahele ke kūkulu 'ia he 'āina pili i ka 'āina nahele maluhia.
2. E koi 'ia ka ho'oponopono 'oi a'e o ka maika'i no ka mālama 'ana i nā kumuwaiwai.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E ho'ohana 'ia nā Papahana Ho'olālā no ka Wao Nahele a 'Āina Kanaka 'Ole Maluhia ma nā mahele hana 'o ka ho'olālā kaiaulu, me ka ho'oka'a 'ike e pili ana i nā hana ho'oponopono wao nahele me ka lehulehu.
2. Ma nā ke'ena kalana kūpono, e kāko'o 'ia nā lālā KWA ma ka ho'omōhala 'ana i nā papahana ho'olālā 'āina kumu wai o kēia mua aku, me nā palapala 'imi 'ike pili kūpono no ke ola maika'i 'ana o ka wao nahele.

C. NA KUMUHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E paipai 'ia nā papahana nāna e mālama a ho'omaluku koena o ko kākou wao nahele 'ōiwi me nā 'āina o uka.
2. E ho'omōhala 'ia he mau papahana alu like nāna e kākō'o nā pahuhopu e 'auamo pū 'ia nei e nā Papahana Ho'oponopono Wao Nahele, ko ke Kalana Komisina no nā Wahi Hakahaka, ke Komisina no Nā Ala Hele, ko Kaua'i Watershed Alliance, me nā 'ahahui 'ē a'e.
3. E ho'okumi 'ia he hui 'auamo kuleana no nā 'āina kumu wai ma loko o ke Kalana nona ke kuleana nui 'o ka ho'oponopono a ho'oikaika i ka kūkā aku kūkā mai me ka hana pū 'ana ma waena o nā 'ahahui e hana pū nei no nā 'āina kumu wai (Kalana, Moku'āina, me nā 'ahahui pili 'ole i ke aupuni), mai uka a i kai.
4. E ho'ohana 'ia nā papahana ho'olālā ho'oponopono ho'i i kūpono loa, 'a'ole i hemahema loa, e like me ka Papahana Ho'oponopono i ko Hanalei mau 'āina kumu wai, i mau la'ana no nā kaiaulu 'ē a'e e ho'ohana ai.

Conservation Congress Legacy Commitment: 30 by 30 Watershed Forests Target" i mālama 'ia ai he 30% (253,000 'eka) o ko Hawai'i mau 'āina kumu wai i waiwai loa ma ka hiki mai o ka makahiki 2030.

3. E ho'ona'auao 'ia ka lehulehu me ka po'e malihini no ka ho'omaluku 'ana i nā lāhui 'ōiwi, ka hana e 'ā 'ole wale aku ai ke ahi, ka laha 'ana aku o nā lāhui 'ē, me ka mālama 'ana i ka maika'i o ka wai.
4. E ho'onui 'ia nā ala e hiki aku ai ma ke 'ano maika'i loa no ka 'āina i mea e mau loa aku ai.
5. E ho'ona'auao a paipai 'ia, 'a'ole nō e lū wale aku i ka 'ōpala me ka mea 'ino i nā wahi lā'au. E waiho 'ia he mau kuni 'ōpala ma nā ala pi'i mauna kipa nui 'ia me nā wahi e pā'ina pikiniki ai.
6. E kākō'o a ho'ona'auao 'ia e pili ana i nā hana Moku'āina a Pekelala ho'i no nā papahana e 'auamo 'ia nei e nā mea 'āina e kākō'o ana i ka ho'omaluhia 'ia o nā wao nahele, e like me ka papahan 'o ka Conservation Reserve Enhancement Program me ka Forest Stewardship Program..

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E kākō'o 'ia ka ho'oponopono a ho'omaluku 'ana i nā waiwai o ko Kaua'i wao nahele me nā 'āina o uka ma nā wahi i komo i ka mahele 'āina he Ho'omaluku Mau Loa.
2. E kākō'o 'ia ka pahuhopu o ka Moku'āina "World

Nā Wai 'o Ho'opi'i, Ka Moku o Kaua'i Hikina

2. KAHAWAI - NĀ 'ĀINA KUMU WAI O KULA, KE KAHE 'ANA, ME NĀ KUMUWAIWAI NO KA WAI MAI

Na na 'ōpua e 'apo 'ia i nā mauna kilakila o Kaua'i, 'o ia ho'i 'o Wai'ale'ale me Kawaikini, e ho'olako mai i nā wai kahe mau a ho'opiha hou aku i nā 'āina kumu wai o kākou a pau loa e kauka'i ai.

Pahuhopu: 1) E ho'omalū, e mālama, e ho'oikaika ho'i i kākō'o 'ia ai nā kumuwaiwai no ke kai mai, no ka 'āina, a me nā 'ike kupuna, a, 2) e 'ike 'ia ho'i nā hopena ma nā 'āina kumu wai o kula ma hope o ke kūkulu kauhale 'ana.

2.1 Ka Ho'omaopopo 'Ana i ko Kākou Kauka'i 'Ana i nā 'Āina Kumu Wai a Kahawai Ho'i

Ma Hawai'i, he kuleana waiwai mālama 'ia e ka lehulehu ka wai. No ka DLNR ke kuleana 'o ka ho'oponopono 'ana i nā waiwai o ka wai a puni ka moku'āina, 'o ia ho'i ka ho'omalū 'ana i nā 'āina kumu wai me nā 'āina kahawai. Alaka'i 'ia kēia mau hana ho'oponopono e ko ka Moku'āina Papahana Ho'oponopono Wai, 'elima ona papahana: *Ka Ho'omalū 'Ana i nā Waiwai no ka Wai, Ka Mālama 'Ana i ka Maika'i o ka Wai, Ko ka Moku'āina Mau Papahana no ka Wai, Ka Ho'ohana me ka Ho'oponopono i ka Wai Mahi'ai, me ko ke Kalana Ho'ohana a Ho'oponopono i ka Wai.*

Na ko Kaua'i Papahana Ho'ohana a Ho'oponopono Wai (WUDP) e ana aku i ka loa'a o ka 'āina kumu wai e pili ana i nā hemahema e kū nei a mai kēia mua aku ho'i. Ke ho'ohou 'ia aku nei ka WUDP a e ho'opuka mai ana kekahi mau kulekele no ke alaka'i 'ana i ke Kalana ma kona ho'olālā a ho'oponopono 'ana i nā kumuwaiwai no ka wai mai.

Na ko Kaua'i mau 'āina kumu wai e ho'olako i ka hapa nui o ka wai no kama'āina, a ho'omāhelehele 'ia i 'ekolu mahele no kēlā me kēia mahele he 13 'āpana e hana pū kekahi me kekahi ('ike iā Ki'i 3-2). 'O ia mau 'āpana, like 'ole ko lākou nui, mai 68 mile kua ma ko Makaweli 'āina kumu wai, a 18 mile kua ma ko Kīlauea. Ua helu koho 'ia ka loa'a mai o ka wai i ka lā ho'okahi he 312 miliona kālani. Wehewehe 'ia

nō kēia 'ike e ke Komisina Ho'oponopono Kumuwaiwai no ka Wai mai (CWRM) ma ke 'ano he loa'a kūpono¹² 'O ka wai e huki maoli 'ia, he hapa emi loa mai o ka loa'a huina nui loa. 'O ka loa'a huina nui o Kaua'i, he 14.37 miliona kālani o ka lā i ka makahiki 2014, e ho'ohālike 'ia me ka loa'a kūpono e ola mau ai, he 312 miliona kālani o ka lā.¹³

'O ka ua ka mea nui e piha ai ia mau 'āina kumu wai, nona ka nui o ka ua hehele'i mai nā 'iniha he 20 a i 400 o ka makahiki a puni ka mokupuni. Piha pū ka 'āina kumu wai i ka lilo 'ana o ka wai ma ka 'āina i wai māhūea huki 'ia i ka lani, ka wai ninini 'ia no ka mahi'ai, me ke kahe 'ana o ke kahawai. E hō'ike 'ia ma nā palapala 'imi 'ike, ua lawa 'oko'a loa nō ka wai no ko ka mokupuni a pau loa.¹⁴¹⁵ Eia ho'i, 'a'ohe o Kaua'i wahi ho'oponopono wai i ho'olilo 'ia no ka Moku'āina.

HIKI NŌ KE HO'OLAKO 'IA MAI ME KA HO'OMAUŌ E KO KAUA'I MAU 'ĀINA KUMU WAI HE 312 MILIONA KĀLANI O KA LĀ.

'Oiai ua lawa loa ka loa'a kūpono, he hana nui ka pauma wai me ka ho'olaha 'ana i ka wai, he mau hana e hāiki ai ka hiki ke ho'olako wai i nā wahi hou o ke kūkulu kauhale 'ana. Eia kekahi, loli nō ka nui o ka wai ma ka 'āina ma muli o nā hopena hui 'ia mai ka wā malo'o, ka huki wai 'ana, ma ke ho'emi 'ana i ka wai mahi'ai, e like me ka mea i nānā 'ia e ke kaiāulu a hiki i kēia lā ma ko Lihū'e poho 'āina.¹⁶

Maika'i nō ka wai o ka 'āina o Kaua'i, 'o kekahi mau 'āina kumu wai na'e, hiki nō ke pōpilikia wale ma muli o ko lākou wahi e waiho aku nei, a me kona 'ano pono'i paha, he maika'i a he 'ino paha. Ma kekahi mokupuni kele 'ole 'ia, 'a'ohe nō he wai hou aku e ola ai ka lehulehu. Kauka'i nō nā 'āina kumu wai i ka ua me kona kahe 'ana i loko o ka waihona wai ma lalo o ka 'āina. Ma kēia 'ano, aia nō ka maika'i a me ka lawa o ko Kaua'i 'āina kumu wai i nā kulekele a hana nāna e ho'omalū ana i nā 'āina kumu wai, nā kahawai, me nā wai ho'i, a nāna ho'i e ho'emi i ka hō'ino i ka wai. Hō'ike 'ia ka hehele'i o ka ua me kona ho'i 'ana i ka lani ma Ki'i 3-3.

12 Water Resource Protection Plan, 2008

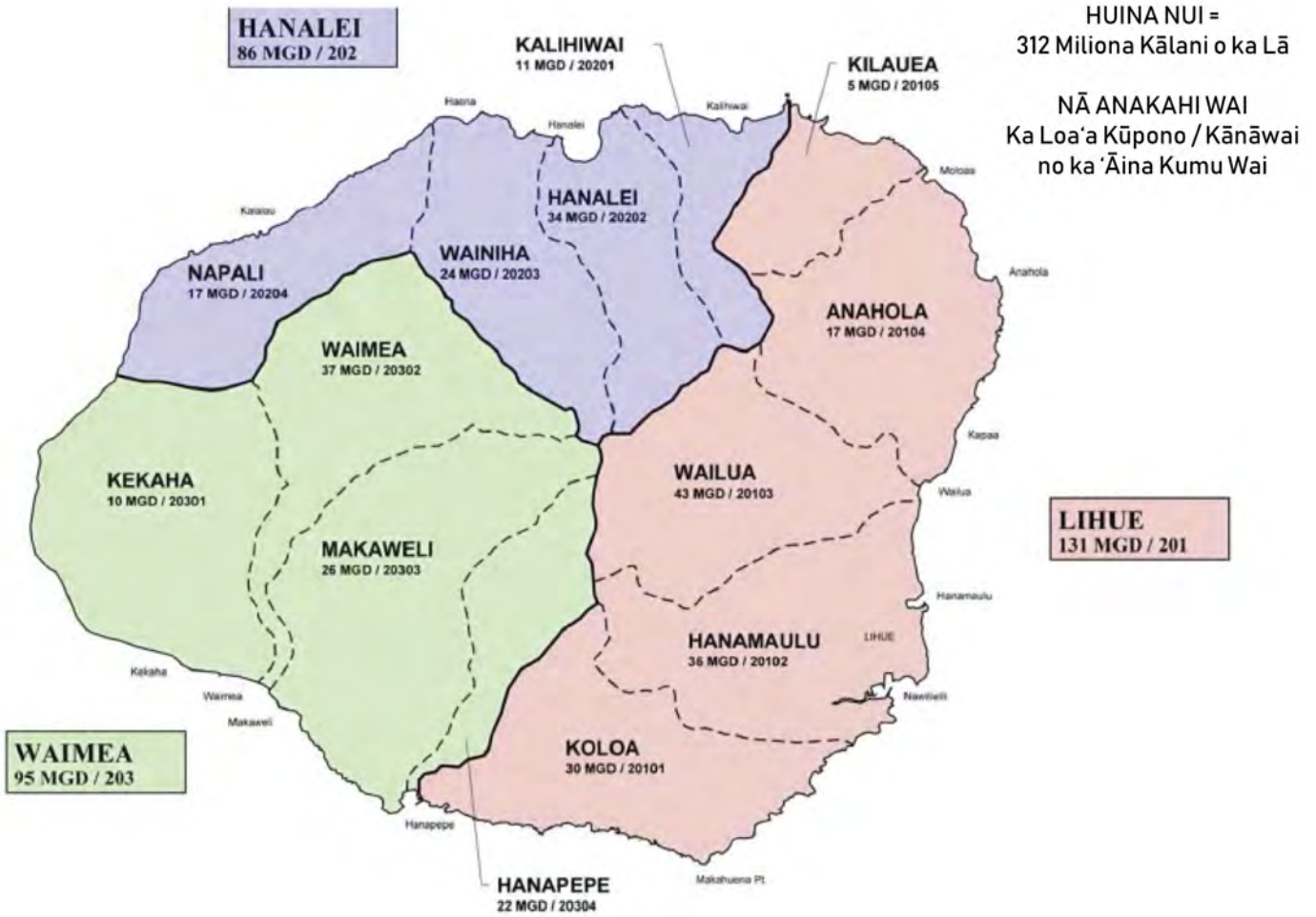
13 Adequacy of Future Infrastructure Analysis, 2015

14 Fukunaga & Associates, County of Kaua'i Water Use & Development Plan Update (unpublished draft)

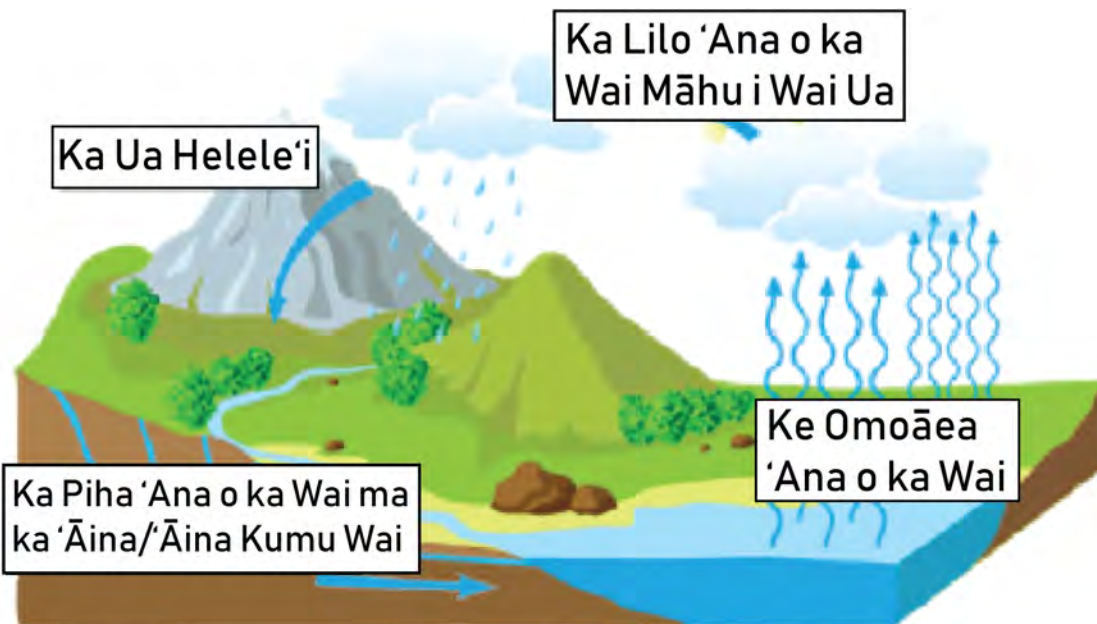
15 Technical Memorandum, May 2015 and Sept 2015 updates

16 Effects of Irrigation and Rainfall Reduction on Ground-Water Recharge in the Lihū'e Basin, 2006

Ki'i 3-2 Nā Mahele o ka 'Aina Kumu Wai ma Kaua'i

Ki'i 3-3 Ka Helele'i o ka Ua me Kona Ho'i i Luna

2.2 Ka Ho'omalū 'Ana i Nā 'Auwai Ho'okahe Wai me ka Maika'i o ka Wai

Na nā 'āina kumu wai o kula e ho'opili aku a pili mai nā 'āina kumu wai o uka me ko kai. 'O ia ka 'āina kumu wai nui loa o ka ho'ololi 'ia e kōnaka, e like me ka ho'omāhūhūa kaiahale me ka mahi'ai. Ma ka 'imi a ho'ohana i nā kumu waiwai, ke kīloi 'ōpala 'ana, ke ko'ana (he hopena o ke emi 'ana o nā 'āina lā'au), a me ka loli 'ana o ka ua ma muli o ke kūkulu hale 'ana, me nā paniwai, a me ka ho'ohuli 'ana i ka wai, 'o ia nō ke ho'ololi i ka hana a ka 'āina kumu wai a 'o ia nā mea e nui a emi ai ka maika'i o ka wai.

'O ka hapa nui o ko Kaua'i ho'okahe wai, 'a'ole i hana 'ia e kōnaka, hana 'ia e nā kahawai me nā muliwai. Ho'oikaika 'ia e kekahi mau 'auwai ho'okahe wai me nā 'auwai lawe wai hālana ma nā kahawai. 'A'ohē palapala nui nāna e ho'oponopono i ka ho'okahe wai no Kaua'i holo 'oko'a, he mau hana na'e ko Kaua'i nāna e koikoi ana i ka ho'omāhūhūa kauhale hou e mālama i ke kahe 'ana o ka wai ma hope o ka ua lokuloku, e like me ke 'ano e kahe ai ma mua o ke kūkulu 'ia 'ana o ia 'ano kauhale. E koi 'ia nā papahana ho'olālā e mālama e like loa me nā koina o ka palapala a'oa'o no ko ke *Kalana o Kaua'i Ho'oponopono i ke Kahe 'Ana o ka Wai Ua Nui*.

Na ke Ke'ena o nā Hana no ka Lehulehu e nānā pono ana i nā wahi pilikia ma ka ho'omōhala 'ana i mau papahana ho'okō hana no nā wahi e loa'a wale ka wai hālana, e like me Hanalei, Nāwiliwili, Kapa'a, Wailua, Po'ipū, me Kekaha. Na ia mau papahana e ho'olako mai i mau palapala kālailai no nā 'ano e hālana ai ka wai me ka hō'akāka 'ana i nā hana e kāomi a pale 'ia ai.

'O ka mea 'ino e loa'a 'ole i kahi e kahe ai ka wai ua nui, kapa mau 'ia he wai pilau kahekahe, 'o ia ka holo 'ana o ka wai ma ka 'āina a ma lalo paha, me kona lawe pū 'ana i mau mea 'ino. Na ia mea 'ino e kahe aku a hiki i kahi e ho'okahe ai, me ka hō'ino pū 'ana i nā kahawai me nā wai pili kai. 'O nā mau 'ino loa e komo i loko o ka wai 'āina, 'o ke ko'ana, ka māhūaola, ka lā'au 'ino, ka mea e ma'i ai, ka 'ōpala, me ka 'ōpala koena. 'O nā hopena o kēia 'ano mea 'ino, 'o ia ho'i ka hiki ke hele a ma'i ma ka pā'ani 'ana i ka wai, ka ulu 'ana o ka li'oho i loko o ka wai, ka make nui o ka i'a, ka hō'ino 'ia o nā wahi pili kai, me ka lepolepo o ka wai. 'O kekahi o ia mau mea 'ino, he mau mea loa'a wale mai ka 'āina mai, e like me ka hāne'e o ka lepo mai kahii pali kūnihi ma ka wā ua nui loa. 'O ka hapa nui na'e, he hopena ia na ka hana a kōnaka.

'O ka pale 'ana i ka wai mai kēia mau mea 'ino aku, he kuleana alu like 'ia ma nā pae like 'ole o ke aupuni. 'O nā kōnawai pekela nāna e ho'omalū ana i ka maika'i o ka wai me ke komo 'ano o nā mea 'ino i loko ona, nāna e kuhikuhi pono aku i nā kōlana pa'a e ho'okō ai i 'ole ai e uku no kahi hana hewa. 'O ke aupuni Moku'āina ke alaka'i mua nāna e hō'oiā i ka mālama a mālama 'ole 'ia o ia mau kōlana pa'a no ka maika'i o ka wai. Na ka Papa Ola e ho'oponopono i ka mālama 'ia o ka wai i mea a mānalo ai, a hana pū 'o ia me ko ka Moku'āina Papahana Ho'oponopono 'Āina Pili Kai e hō'oiā ai i ka ho'olawa 'ia o nā koina no nā mea 'ino

kumu 'ole. He mau kuleana mua ko ka Moku'āina no nā 'āina kumu wai ma o ko DLNR ho'oponopono 'ana i nā 'āina ho'omalū mau loa o ka Moku'āina.

'O nā kuleana mua o ke Kalana no ka ho'omalū 'ana i ka wai, pili nō i kona mana ma luna o ko ka Moku'āina Moku no ka Ho'ohana 'Āina Kiwikā me ona mau 'ano e ho'ohana ai i ka 'āina, pēlā pū me nā kōnawai Kalana e kāohi ana i nā hana kūkulu, ka ho'oponopono 'ana i 'eiwa mau wahi pauma wai mānalo, me kona mana ka'ana pū 'ia me ko ka Moku'āina no ke Ke'ena Mahi'ai.

'O ka hapa nui o nā mea 'ino kumu 'ole ma Kaua'i, mai ka hāne'e 'ana o ka 'āina i kula, pili nō i nā hana ho'omāhūhūa kauhale, e like me ka mahi'ai 'ana, me ke kahakaha 'ana, ka 'eli papa'u 'ana, me ka ho'olako pākela 'ana.

'O ka mea hiki paha ke kahe aku ma muli o ia mau hana, ho'oponopono 'ia e ke Aupuni Kalana ma kona mana no ke kā'ei 'āina me ka 'ae 'ana aku, e like me nā kōnawai no nā kaiahale, ka ho'oponopono wai hālana, ka ho'okahe wai, me ke kahakaha 'ana.

2.3 Ka Ho'omalū 'Ana i nā Wai Kahe Mau me ke Kahe Wai i Loko o ke Kahawai

30 kahawai kahe mau o Kaua'i, kahe me ka pau 'ole i ka makahiki holo 'oko'a. Mai kēia heluna, he 21 (70 pākēneka) i hō'ino 'ia.¹⁷ Ma ka wā i hala, 'o ia mau kahawai ma'ema'e loa kahi i noho ai ka 'o'opu, ka 'iniseka, ka hihīwai me nā pūpū, akā ma ka ho'ohuli 'ana i ke kahawai me ka hiki pū mai o nā lāhui i'a 'ē, e like me ka i'a kapi me ka i'a hi'upahi, ua emi loa ka i'a Hawai'i.

Nui ka wai i ho'ohuli 'ia o ko Kaua'i mau kahawai kahe mau, a ninini 'ia no ka mahikō i loko o ia wā. Ma muli o ke emi a ha'alele 'ana i ia 'oihana, kōlana nō ke kōlana o ia mau ho'ohuli wai kū i ka wā kahiko. I mea e 'ike 'ia ai ke kū a kū'e paha i ke kōnawai o nā ho'ohuli wai e kū mau nei, koi 'ia e ko ka Moku'āina Kōnawai no ka Wai ke ana 'ana i ko ke kahawai kahe wai 'ana. He hana 'epékama nō ka ho'okumu 'ana i mau kōlana pa'a no ke kahe wai 'ana i loko o ke kahawai (IFS), nāna e kālailai ana i nā 'ano o ka wai me kona 'ano e ho'ohana 'ia ai 'a'ole pili i ke kahawai. 'O ka ho'ohuli mau i ka wai me ka nele ho'i i ka 'ole o nā IFS, pēlā pū me ke emi 'ana o ka wai ma kekahi mau kahawai, he mau mea e hopohopo nei kekahi mau kaiaulu.

No ka ho'omāhūhūa kauhale, e ho'okumu 'ia paha he mau wahi pale ma waena o nā kahawai kahe mau, e paipai pū 'ia ka 'ōnaepuni 'ōma'oma'o i emi ai nā mea 'ino kumu 'ole.

2.4 Ke Alu Like 'Ana no ka Ho'oponopono 'Ana i ka Wai

Hiki nō ke ho'oikaika hou 'ia aku ma ke alu like 'ana o nā kaiaulu 'o ka mālama a ho'omalū 'ana i nā kumu waiwai no ka wai mai. He mau kōlana nui ko nā 'ahahui a kōnaka hana

17 State of Hawai'i Water Quality Monitoring and Assessment Report, 2014

manawale'a ma ka ho'omalua 'ana i ka wai ma o ka hana pū 'ana me kekahi mau 'ahahui aupuni. 'O ka ho'ona'auao 'ana i nā hihia no ka wai e malia ai ka mana'o no ka wehe 'ana i ia mau pilikia. 'O ka maika'i o ka wai o Kaua'i, he kuleana no kākou a pau, 'o ia ka mana'o e hō'ōia 'ia ai ka nui loa o ka mālama 'ana i nā kūlana pa'a no ka maika'i o ka wai no nā hanauna o kēia mua a'e ('Ike i nā Mahele Ha'aha'a Mai no ka Wai me ka Mahi'ai ma Mokuna 3).

'Oiai 'o ka 'āina kumu wai o uka ka mea e ho'oko'iko'i 'ia nei no ka ho'omalua mau loa, ua kūpono nō ho'i ke ho'ōla hou aku i ko Kaua'i mau lae lā'au i ha'aha'a iki mai, i luku nui 'ia i ke ahi me nā lāhui 'ē, me nā hana a kānaka ho'i. Ma ka ulu hou 'ana o nā lā'au Hawai'i e nani ai paha ka 'ike a ka maka ke kilohi aku iā uka, pēlā paha e loa'a ai he mau wahi e 'ohi'ohi ai, e pi'i mauna ai, e hana ho'i i kekahi mau hana hou a'e. Ma ka mālama pono loa 'ana i nā lae lā'au a nahele ho'i e hiki ai ke ho'okumu i mau hale hō'ikehu 'ōma'oma'o, he mau nahele mahi 'ia, me nā mea lako e ho'ohana ai.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. 1. E ho'emi 'ia nā hopena ma nā wahi ho'opiha 'ia i ka wai ua, nā 'auwai ho'kahe wai ua nui, nā kula wai hālana, me nā 'āina pulu, e nā kūlana pa'a nāna e:

a. Ho'okele i ka ho'omāhuahua kauhale i mea pilikia 'ole ai nā wahi ho'okahe wai, me ka mālama pū i nā 'āina pulu me nā kahawai, a ho'olako i mau wahi ho'okumu 'ia i waena i pilikia 'ole ai ka 'āina me ka wai kahe.

b. Koi aku i nā hana 'oi aku o ka maika'i ma ka ho'oponopono 'ana i ka wai ua nui me ka wai pilau e kahe aku ana.

c. Hō'ōia i ke kūpono o ka nui, ke 'ano e kūkulu a mālama 'ia ai ho'i nā 'auwai ho'okahe wai.

d. Kanu i mau kumu lā'au, māla ua, a ho'okumu i mau poho 'āina keke, māla kaupaku a mau mea hou aku ho'i i kū like me nā mea kūlohelohe.

2. E ho'emi 'ia ka hāne'e o ka 'āina me ke kāohi 'ana i ke ko'ana ma kahi pono'i i ka wā a ma hope ho'i o ke kūkulu 'ana.

3. E hō'ōia i ke komo mai o nā lōina kūpono maika'i no ka mahi'ai 'ana, pēlā pū me nā hana 'ē a'e e emi ai ke kahe o ka wai pilau i ka wā e nānā pono ana i ka ho'oku'u 'ia aku paha o kekahi mau palapala 'ae mahi'ai.

4. E nānā hou a ho'ohou 'ia mai nā lula ho'okahe wai me ka mahele nāna e kaupalena i ka ho'okahe wai i mea e komo mai ai ka 'ōnaepuni 'ōma'oma'o me kona paipai 'ia ho'i.

5. Inā kūpono ke loa'a mai he mau pākini nui laulā no ke kāohi 'ana i ka ho'okahe wai, e hana 'ia nō lā'ou i hiki ke ho'ohana 'ō'ā 'ia ma nā 'ano like 'ole, a 'ike 'ia nō lākou he mea lako ho'oko'iko'i loa.

6. E ho'ohana 'ia ka Papahana Ho'oponopono Wai e kū nei ma ke 'ano he hana 'oi loa aku o ka maika'i ma ka ho'okō hana, i la'ana ho'i no nā hana pili 'ē a'e.

7. 'O nā palapala 'ae no ka ho'omāhuahua kauhale a kaia-hale, e ho'ohāiki 'ia nō me ke akāka a i kēlā me kēia manawa e kuhi 'ia, pēlā pū me nā palapala 'ae kūkulu hale, me ka 'ae aku i nā hana 'ē a'e e hekau ai paha he hopena ma nā kumuwaiwai no ka wai 'āina mai, ma ke 'ano ho'okahi a 'oi paha o kēia mau mea o lalo:

a. 'O ka ho'okumu mua 'ia o ka hō'ike ho'ohou 'ia no ka wai kahe i loko o ke kahawai me kahi papahana nānā pono no kahi kumu wai 'āina e pono ai kahi papahana a ho'omāhuahua kauhale i 'ae 'ia, i ka wā e 'a'e 'ia ai paha ke kuleana waiwai pa'a o ka lehulehu.

b. E ho'olilo 'ia kauwahi no ka ho'oponopono i ka wai 'āina a ma lalo paha kahi e pono ai ka ho'okumu 'ana i mau kumuwaiwai wai hou a ho'omāhuahua 'ia paha, i ka wā e 'a'e 'ia ai ke kuleana waiwai pa'a e pili ana i ka wai 'āina a ma lalo paha.

c. 'O ka ho'okō mōakāka loa 'ia o ka "mōlina" no ke kālailai i ho'opuka 'ia mai e ko Hawai'i 'Aha Ho'okolokolo Ki'eki'e ma ka hihia 'o Kaua'i Springs, ma mua o ka hā'awi 'ana i ka 'ae a kekahi 'ae paha na ko ke Kalana Ke'ena Ho'olālā, Komisina Ho'olala, a Kanikela Kalana paha.

8. E ho'olako 'ia no ka ho'oke'a 'ia o kekahi mau wai kahe ma ka 'uapo ho'okāpili 'a'ole ma ke ana puka ma lalo o ka 'āina i ka wā e hiki ai, i mea e loli 'ole ai nā kahawai.

9. E kāko'o 'ia ka ho'omalua, ho'ōla, a ho'oikaika 'ia o ka wai 'āina a ma lalo ho'i me nā kumuwaiwai maiā ia mai, pēlā pū me nā kahawai a me nā 'āina kumu wai i kāko'o ai i ka: piha hou 'ana o ka 'āina kumu wai; nā hana a ke kai me ka 'āina; nā kumuwaiwai pili i ke kahawai, nā hana ho'onanea, me nā hana a lōina a ka {Page 105} Hawai'i; a me nā hana a ka Hawai'i e malu 'ia e ke kumukānāwai.

10. E kākō'o 'ia ke kahe wai mai uka a i kai, 'o ia ka mea e ola ai ko ke kahawai.
11. E kākō'o 'ia nā 'ae like, e like me ko Waimea, no ka ho'ōla hou 'ana i nā kahe wai e ho'okō ai i nā kuleana waiwai pa'a no ko Wailua kahawai, ke kahawai 'o Hule'ia, me nā kahawai 'ē a'e, 'oiai e 'alo ana i ka ho'okolokolo pipi'i 'ana.
3. E ho'omōhala 'ia he mau kūlana pa'a no ke kahe wai 'ana i loko o ko Kaua'i mau kahawai kahe mau, me ka nānā nui 'ana i ka papahana e kū nei i loa'a ai he mau kūlana pa'a no Kaua'i Hikina.
4. E mālama 'ia nā kahena wai ma ka huki 'ana i kekahi manawa i ke koena 'ōpala me ka nāhelehele mai ke kahawai mai me nā 'auwai e alai 'ia ai ka ho'okahe wai.

B. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ma nā Papahana Ho'olālā Kaiāulu, e komo pū ka ho'omalū 'ana i nā kahawai me nā wai o uka i 'ole ai e emi ka maika'i o ka wai me ka ho'oponopono 'ana i nā mea 'ino kumu 'ole.
2. E ho'okumu 'ia he waihona 'ike no nā wahi ho'okahe wai ma Kaua'i i mea e maopopo ai ho'i, a e kōkua i nā hopena o ka lawa a me ka maika'i o ka wai.
3. I kēlā me kēia manawa i kuhi 'ia e nānā hou i ko ke Kalana mau hana a papahana kāohi wai hālana me ka ho'ohana 'ana i ka 'ike i ho'ohou 'ia me ka wānana 'ana no ka loli o ke au.
4. E ho'omōhala 'ia he mau papahana ho'okō no ka ho'okahe wai ma nā wahi e loa'a wale ka wai hālana e like me Hanalei, Nāwiliwili, Kapa'a, Wailua, Po'ipū, me Kekaha.
5. E nānā i ka maika'i o nā wahi kahakai me nā wai o uka ma ka ho'ohana 'ana i kahi nae no ke ana 'ana i ka wai 'āina a me kahi nae ana wai kahawai, i hō'ōia ai i ka ho'okō 'ana i nā kūlana pa'a no ke kahe wai ma loko o ke kahawai.
6. E kākō'o 'ia ka ho'okumu 'ana i mau kanikela kū i ke kaiāulu i kōkua ai i ka ho'oponopono 'ana i nā hihia no nā 'āina kumu wai.
7. E 'imi 'ia he mau ala e 'alo 'ia a'e ai ka hālana 'ana o ka wai kahakai ma nā kaiāulu o kai ma ka mālama 'ana i nā 'auwai ho'okahewai kūlohelohe me ka pale 'ana i ke ahu 'ana o ka 'ōpala.
8. E kākō'o 'ia ka ho'ohou 'ana i ko *Hawai'i Moku'āina Papahana Ho'oponopono Wai* mau paukū e pili ana iā Kaua'i, 'o ia ho'i ka *Papahana Ho'omalū i nā Kumuwaiwai no ka Wai mai*, ka *Papahana no ka Maika'i o ka Wai*, ko ka Moku'āina *Papahana Wai*, me ka *Papahana no ka Ho'ohana a Ho'olawa Wai Mahi'ai*.

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E komo mai nā mana'o no ka 'ōnaepuni 'oma'oma'o me nā hana 'oi loa o ka maika'i ma nā papahana Kalana.
2. E kākau 'ia nā 'auwai ho'okahe wai me ka 'ōlelo "e iho ana i kai".
3. E ho'opau a ho'ohou 'ia ka *Papahana Ho'ohana a Ho'olawa Wai o ke Kalana o Kaua'i*.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E hana pū me nā hui kaiāulu me nā mea kuleana no ka ho'oponopono maika'i a'e 'ana i nā kumuwaiwai no ka wai mai ma ke 'ano alu like, 'a'ole ma ke 'ano hukihuki e mokuāhana ai ke kaiāulu.
2. E paipai 'ia ka ho'omalū like 'ana i nā 'āina kumu wai a kahawai ho'i ma o nā hana ku'upau o nā 'ahahui uku 'ole me nā po'e hana manawale'a no ka pono o ka 'āina, e like me ko Hanalei Watershed Hui me ke Kaua'i Watershed Alliance.

3. KAHAKAI - NĀ WAHI PILI KAI ME NĀ KAPAKAI

Kipa pinepine 'ia ko Kaua'i wau 'āina kai, 'o ia ho'i nā kahakai, kapakai, me nā kai ho'i. 'O ka mālama pono 'ana i nā 'āina kai ka mea nui e ola ai nā kaiulu, ka ho'okele waiwai, me ka nohona o kākou. Pēlā e maliu pono aku ai i ka mālama me ka ho'oikaika 'ana i ko nā 'āina kai hi'ohi'ona waiwai, 'o ia ka maika'i o ke kai, nā kahaone, ka nui o ka i'a, nā wahi nani ke 'ike aku, me ka hiki ke kipa 'ia e ka lehulehu. Eia na'e, he mea loli mau ke kapakai, a pilikia koke i ka ho'omāhuahua kauhale, pēlā pū i ka hāne'e o ke one, ka makani pāhili me ke kai e'e. 'O ka ho'oponopono akamai 'ana ka mea e emi ai nā hopena 'ino e mālama a ho'omau 'ia ai nā kapakai no ka ho'onanea 'ana o kēia hanauna me ia hanauna aku.

Pahuhopu: E ho'omalū a ho'oikaika 'ia nā kumuwaiwai no ke kai mai me ka hiki ke kipa 'ia aku 'o kahakai e ka lehulehu.

3.1 'O ka Ho'oponopono 'Ana i ka Hāne'e 'Ana o Kapakai ma Muli o ka Hana a Kānaka

'O ka hāne'e o ka 'āina ma nā makahiki he mau haneli i hala akula ka mea i kālailai i nā kapakai o Kaua'i he 90 mile, a loa'a mai nā 'āina like 'ole, mai Nā Pali a hiki i nā 'āina pulu o kai o ke kula o Mānā. 'Oiai no Kaua'i ka 12 pākēneka wale nō o ka heluna nui o nā kahakai o ko Hawai'i pae 'āina holo 'oko'a, nona he ho'okahi hapakolu a 'oi a'e paha o ka lō'ihi o kona one, aia nō i laila ke kahaone lō'ihi loa nō ma Hawai'i. Eia na'e, ma kahi o 70 pākēneka o nā kapakai ke hāne'e akula nō, ua pau he 'ehā paha mile i ka hāne'e aku ma nā makahiki haneli i ka'ahope akula.¹⁸ 'Oiai he hana hekau wale ka hāne'e o ka 'āina, aia he mau hana a kānaka, 'o ke kūkulu kauhale ma kapakai me ka pale 'ana iā kahakai, pēlā e 'ino'ino pālūa aku ai ka hāne'e 'ana o ka 'āina. 'O ka nui o kahakai e uhi 'ia i lalo o kēia 'ano hale, he 'umi pākēneka paha. 'O ka pi'i 'ana mai o ke kai, hō'ino pālūa 'ia mai e ka loli o ke au me ka pumehana 'ana o ka honua, 'o ia kekahi hana hou aku a kānaka e hāne'e a'e nei 'o kapakai.

3.2 'O ka Ho'oponopono 'Ana i ka Ho'omāhuahua iā Kahakai me nā Hana

Komo aku nō ka Moku'āina 'o Hawai'i i loko o ka hana pekelala 'o ka Papahana Ho'oponopono Kahakai (CZM) i ho'okumu 'ia ma muli o ke kōnāwai o ka makahiki 1972 'o ka Ho'oponopono Kahakai. Na ia papahana e 'imi aku nei i ka "Ho'omalū, mālama, a ho'onui aku ho'i i nā kumuwaiwai no ke kai mai, i kahi e hiki ai, i ho'oikaika a ho'ōla hou 'ia ai ho'i nā kumuwaiwai o ko ke aupuni mau 'āina kahakai" a he mea ia e ho'oponopono 'ia e NOAA.¹⁹

He mau hana like 'ole ko ko Hawai'i Papahana CZM no ka ho'oponopono 'ana i nā hihia pili i nā 'āina kapakai, me ka ho'omāmā 'ana i nā hopena 'ino o nā 'āina kai ma muli o ka hana ho'omāhuahua kauhale ma kahakai, e 'auamo pū ana ho'i i nā kōnāwai mālama 'āina. Ma ka ho'olālā 'ana o ka moku'āina holo'oko'a me nā hana hō'eu'eu kaiulu, e like me ka *Papahana Ho'oponopono Kumuwaiwai Moana* (ORMP) me ke Kanikela Ho'okikina no nā 'Āina Kai (MACZAC), na ka Papahana CZM e ho'olako kālā i nā hana o ka Moku'āina a Kalana ho'i e pili ana i ka mālama kahakai, me ka ho'olālā, ka ho'oka'a i nā palapala 'ae, ka ho'ona'auao, a me ke kākō'o kaiulu.²⁰

Ua ho'okumu 'ia ka wahi kūikawā (SMA) i ka makahiki 1975 i mahele o ko Hawai'i Papahana CZM. E like me ka HRS 205A, ho'āmana 'ia nā Kalana na lākou e kuhikuhi aku i nā palena SMA me ka hā'awi 'ana i nā palapala 'ae SMA me nā pu'u kālā ho'okūemi kahakai. I loko o nā palena SMA nā wahi pili kai e like me nā alanui, nā 'āina kūlohelohe, me ke kūkulu hōkele nui. 'O ke kūkulu kauhale 'ana i loko o nā palena SMA, aia nō i ka 'ae a hō'ole paha ma hope o ka hō'oiia 'ia 'ana o ke koi 'ia o ke noi 'ana i palapala 'ae Ho'ohana Ho'oko'iko'i SMA, a i 'ole he palapala 'ae Ho'ohana Li'ilii'ī paha. 'A'ole e pāpā 'ia e nā Palapala 'Ae SMA ke kūkulu kauhale 'ana ma nā 'āina kai, e hō'oiia ana na'e i ke kūkulu kauhale, me nā 'ano e ho'ohana 'ia ai, me nā hana e kū ana i nā kulekele o ka Papahana CZM me ka SMA. 'O ke kūkulu 'ana i hale 'ohana ho'okahi, me ka ho'ololi 'ana iā loko o ia hale, me ka mahi'ai 'ana me nā mea lako i lalo o ka 'āina, 'o ia nā 'ano e ho'ohana 'ia ai ka 'āina a he mau hana ho'i i loko o ka SMA, 'a'ole na'e komo ia mau hana i loko o ka wehewehe 'ana i ka mana'o no ka "ho'omāhuahua kauhale 'ana" e like me ka HRS 205A-22.

Ma kekahi kōnāwaie e ho'oponopono ai ke Kalana i ka ho'omāhuahua kauhale ma nā 'āina kahakai, ma o kekahi kōnāwai no ka Ho'okūemi iā Kahakai (2008), 'o ia ka mea e pāpā 'ia ai 'a'ole e kūkulu 'ia he kauhale ma loko o kekahi 'āina kahakai i ho'okūemi 'ia. Aia ka palena e pāpā 'ia ai ke kūkulu 'ana ma kahi i kuhi 'ia e ka nui ma'a mau o ka pā hale, a me ka nui e hāne'e ai ke one ma nā makahiki lehulehu e like me ka mea i ana 'ia ma ka Palapala Hō'ike no ka Hāne'e o ke One no Kaua'i (2012).²¹

18 Anderson et al., 2015

19 <https://coast.noaa.gov/czm/act/>

20 <http://planning.hawaii.gov/czm/about-czm/>

21 Fletcher, et al., 2012

3.3 Ho'oponopono 'Ana no nā Hopena 'Ino ma nā 'Āina Kai ma Muli o ka Loli 'Ana o ke Au

Na ka loli o ke au e ho'ololi a hō'ino ana i nā hana a ka 'āina e like me ka pi'i 'ana o ke kai, ke 'ano e helele'i ai ka ua, ka nalu ki'eki'e po'i halehale, ka makani pāhili, ke kai e'e loa, me ka hāne'e o ke one ('ike iā Ki'i 3-4). Ma ka pumehana 'ana a'e o ka moana me ke komo 'ana o ka 'ākika i loko o ka moana, pēlā e loli mau ai ko Kaua'i mau kahakai a 'āina kai. Ma ka 'ike 'ana i ka 'epekema akamai loa i loa'a mai, e ho'omākaukau nō kākou i ka pi'i mai o ke kai ma 'ekolu kapua'i ma ka hapalua hope o kēia kenekulia. He mea nui ka ho'omana'o 'ana, he emi kēia helu koho 'ana ma lalo o ka nui maoli e pi'i ai, no ka mea he 'eono kapua'i ka nui e pi'i ai, pēlā i helu koho 'ia ai e kekahi mau palapala 'imi 'ike ma ka hiki mai o ka makahiki 2100. 'O ka mea nui i maopopo le'a 'ole, aia nō i ka wikiwiki me ka nui e hehe'e ai nā hau o 'Āina 'Ōma'oma'o me Antarctica Komohana. Aia nō ho'i kēia wānana i ka nui o nā hana like 'ole e alu like 'ia nei e nā po'e a puni ka honua no ka ho'emi 'ana i nā ea 'ino hale 'ōma'oma'o. 'O ka 'ōnaepuni me nā kauhale pilikino e kūkulu 'ia i kēia lā, hiki ke māhu'i 'ia ko lākou kū mau 'ana i ka hiki mai o ka hapalua hope o

kēia kenekulia, 'o ia ka wā e hiki ai i ke kai ke pi'i mai he mau kapua'i. No laila, he mea nui ka ho'okō 'ana i kekahi mau hana a papahana ho'i i hiki ke ho'ololi iki 'ia, e like me ka papahana ho'olālā kuhikuhi pono i kauwahi ho'okahi wale nō.

'O ka pi'i mai o ke kai mai kēia mua a'e, me ka pumehana 'ana o ka moana, pēlā e loli nui ana nā wahi 'āina kai like 'ole o ke 'ano, e like me nā wahi kai huki, nā 'āina pulu, nā muliwai, nā loko kai, nā 'āina kele me nā 'āina pālhalaha, pēlā pū me nā wahi kahawai loli nō i ke kai pi'i me ke kai emi. Malia paha e pi'i iki ana i uka nā kapakai, me ka ho'one'e pū 'ana i nā ko'ana waiwai. Inā alai 'ia kēlā 'ano ne'e 'ana o kapakai ma muli o ka ho'omāhuahua kauhale pili kai, e pau ana paha ia ko'ana i ka hāne'e aku, pēlā e loli ai ka maika'i o ka wai kai me nā kahakai. E loli pū ana nā 'āina pulu nāna e kānana i ka wai e kahe ana i kai. 'O ka nui 'ana a'e o nā kai e'e ka mea e lawe 'ia mai ai paha nā mea 'ino mai nā 'āina mahi'ai me nā wahi hana kāpili a ho'oma'ema'e wai pilau ho'i.

Malia o pilikia auane'i nā i'a noho laupapa me nā i'a noho ma ke kai huki, ma muli o ka nui 'ana a'e paha o nā mea 'ino i loko o ke kai, me ka nui o kona pa'akai o loko. Malia paha e ulu {Page 108} auane'i nā ko'ako'a i kahi ki'eki'e aku ma hope

Ki'i 3-4 Nā Hopena 'Ino ma nā 'Āina Kai ma Muli o ka Pi'i o ke Kai

o ka pi'i o ke kai, inā ho'i 'a'ole e hō'ino 'ia i nā mea 'ino e like me ka ho'oke'oke'o 'ino 'ia, ka hāne'e loa 'ana o ke ko'ana, me nā mea 'ē aku.

3.4 Ke Kāko'o i ka Mālama 'Āina Kai o ka wā Kahiko ma ke 'Ano Kū i ke Kaiaulu

Na ko Kaua'i mau 'āina kai a ko'ako'a ho'i e ho'olako nui mai e pili ana i ka mahi i'a, nā hana ho'onanea, ke kū'ai aku kū'ai mai, me ka ho'okipa malihini. Aia nō ka hiki iā kākou ke ho'oponopono me ke akamai i ia mau waiwai i ka ho'olālā ma nā 'ano like 'ole no ka ho'oponopono 'ana i nā lōina a kulekele ho'i i emi ai nā pōpilikia, emi ho'i ka pilikia ma muli o ka hana a kānaka, me ka pane 'ana i nā hopena 'ino o kēia mua a'e ma muli o ka loli o ke au.

I ka makahiki 2015, ua ho'okumu 'ia ka hana huliāmahi mua loa na ke kaiaulu i alu like maila, he papahana lawai'i kū i ke kaiaulu o Hā'ena, he hō'ailona ia no ke kūpono o ka mālama 'āina ma ke 'ano kahiko a hiki nō ke hana mau 'ia i loko nō o kēia wā 'ānō. Na kēia wahi e ho'omalū i nā kumuwaiwai pili kokoke i nā 'āina pili kai ma nā lūla kū i nā lōina a ka Hawai'i. E paipai 'ia nā papahana ho'oponopono nāna e ho'opa'a mai i nā lōina mālama 'āina a ka Hawai'i, me ka paipai 'ana i ka ho'omalū i ka 'āina i mau ahupua'a. Nānā nui ho'i ka Moku'āina i nā 'āina kai ma 'elua wahi i ho'okumu 'ia no ia 'ano hana, aia ma Kaua'i ma Hanalei me Hā'ena. Ma kēia papahana e hiki ai i nā lālā kaiaulu ke komo aku i loko o ka hana 'o ka ho'oponopono i nā kumuwaiwai no ka kai mai ma o ka paipai 'ana i ka ho'ona'auao, ke kaulona, me ke kū 'ana i nā lūla o ka Moku'āina. Ma kēia mau papahana e 'ike 'ia ai ka hiki ke komo mai nā lōina kahiko no ka mālama ahupua'a i loko o nā papahana o kēia au me ka nohona kaiaulu i ho'oikaika ai i ke kaiaulu me ka ho'oponopono kumuwaiwai 'ana.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E hō'emi 'ia ka loa'a paha o nā 'āina kai i nā pōpilikia ma o ka ho'olālā 'ana me ka ho'okumu 'ana i mau kūlana pa'a nāna e:

a. Hō'oiā i ka palekana o kānaka, nā 'ohana, me nā kaiaulu e noho ana ma loko o nā 'āina pili kai pilikia wale me ke kuahaua 'ana iā lākou no nā pōpilikia no nā kama'āina a malihini ho'i.

b. Huli kua i ka ho'omāhuahua kauhale 'ana (like pū me nā hana a ka malihini) ma loko o nā wahi loa'a wale i ka pōpilikia, 'oiā ho'i e ho'oka'awale 'ia ana he mau wahi hakahaka no ka ho'omāhuahua kauhale i wānana 'ia ma nā wahi kū i waho o ia mau wahi i kuhi 'ia.

c. Inā 'a'ole hiki ke 'alo a'e ia mau pōpilikia, e hō'emi 'ia ka pōpilikia kupu wale ma nā wahi o ka ho'omāhuahua kauhale hou ma luna o ka waiho 'ana o nā hale i 'ae 'ia.

d. Hō'oiā i ka 'ike 'ana o nā mea hale i nā pōpilikia kupu wale e pili ana i ka ho'omāhuahua kauhale hou ma nā wahi loa'a wale i ka pōpilikia.

e. Kāohi i ka ho'omāhuahua kauhale ma nā wahi nele wale paha i ka 'ole o ke kumuwaiwai no ka wai mai.

f. Ho'oponopono i nā hihia no ka lako i ka wai e loa'a ma muli o ke komo 'ino 'ana o ka wai 'awa'awa a wai kai paha, e like me ke kaupalena 'ana i nā hana huki wai 'āina a me ka hō'ō'a 'ana i nā lako wai.

2. E hō'alo a hō'emi paha i nā hopena 'ino o nā kumuwaiwai no ke kai mai, ma o ka ho'omāhuahua kauhale nāna e:

a. Ho'omalū ana i nā kahakai lehulehu, nā kahakai nui o ka pōhaku, nā pu'eone, nā 'āina pulu, nā kahawai, me nā kumuwaiwai no kahawai a kahakai ho'i ma nā hana ho'olālā a pau me nā 'ōlelo ho'oholo e pili ana i ka ho'oponopono 'āina kai.

b. Ho'omalū ana i ka maika'i o ke ko'ako'a ma o nā kūlana pa'a nāna e 'ike, pale, a hō'emi aku i nā hopena 'ino e loa'a mai ka ho'omāhuahua kauhale 'ana.

c. Hō'emi loa i nā hopena 'ino ma nā wahi kilohi a ka maka mai nā alanui aku a wahi noa i ka lehulehu paha, e kilohi iho ana iā kai me ke kilohi 'ana mai uka a i kai.

d. Mālama a ho'omalū ana i ko Kaua'i mau kahakai one me ka pale 'ana 'a'ole e hāne'e wale iho me ka hele 'ana a 'ino'ino, e hō'oiā 'ia ho'i ka hiki i ka lehulehu ke kipa aku.

e. Hō'oiā ana i ka nui a lawa o nā wahi ho'okū ka'a, me ka hiki ke kipa aku me ka ma'alahi i nā 'āina kai ma nā kā'e'i 'āina e kaiahale a pau loa.

3. E paipai 'ia ka ho'ōla pono 'ana iā kahakai ma nā wahi ho'onanea o ka lehulehu.

4. E 'imi i ala e mālama 'ia ai nā hana ma'a mau o ke kahakai, me ka hō'alo 'ana i ke kūkulu 'ia 'ana o kekahi hale paha nāna e pale ana i ke kahakai.

5. 'A'ole e 'ae 'ia ka pale pa'a mau loa 'ana i ke kahakai.

6. E komo pū mai kēia mau pahuhopu o lalo no ka ho'omāhūahua 'ana iā kahakai ma ke 'ano CZO:
 - a. No nā hōkele nui a wahi ho'i nui lehulehu o nā hale, e ha'aha'a mai nā hale i kahi kokoke loa i kai, a ki'eki'e iki a'e nā hale o uka iki a'e.
 - b. E ho'olako 'ia mai he wahi e kau ai ka maka, uluwehiwehi ia wahi i nā lā'au nāhelehele ma waena o ke kapakai me nā hale.
 - c. E ho'omalū 'ia nā ala e iho nā maka'āinana i kai ma nā kapakai ma kahi ho'oka'awale ma uka o ke kapakai.
 - d. E mālama 'ia nā kumu lā'au e kū nei, a e kanu 'ia paha he mau kumu lā'au hou ma ka wahi ho'oka'awale i loa'a ai ka pale 'ana mai ka lā me ka makani, i mea ho'i e kaulike ai ka nānāina o nā hale nui.
7. E ho'ohou 'ia ka Moku Kahakai e like me nā 'ano e ho'oponopono 'ia ai e ka SMA.
8. E komo mau mai nā 'ike hou e pili ana i ka loli o ke au ma loko o nā kulekele a ho'oponopono 'ana i nā kapakai.

B. NĀ PAPAĀNA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E ho'iho'i hou 'ia mai nā ala e iho ai ka lehulehu i kai, nā ala paha i nalo a palapala 'ole 'ia paha, ma ke kuhi, palapala, a hō'ailona 'ana ii nā ala no ka lehulehu e iho aku ai.
2. E ana kūpono loa aku i nā pōpilikia kupu wale, me ka nāwaliwahi paha o nā 'āina kula a pili kai ho'i e like me nā 'ike me ka wānana 'ana no ka loli o ke au. Na kēia mau palapala ana e kuhikuhi aku i kahi e ho'oko'iko'i ai ka ho'olālā 'ana no ka 'imi kumuwaiwai, me ka ho'omōhala 'ana i mau hana e ho'olaha ai i nā mea kuleana, me nā malihini ho'i, no nā pōpilikia kupu wale.
3. E 'ike i ka kānalua o ka 'ike 'epekema ma o ka ho'olālā 'ana no kauwahi ho'okahi, me nā hana ho'oponopono hiki ke ho'ololi iki 'ia e mālama ho'i i nā kulekele a lula ho'i kū i nā hana kaulona.
4. E kālailai i nā koho a mea ho'i no ka ho'one'e 'ana i ka ho'omāhūahua kauhale i kahi ma waho o nā wahi loa'a wale i ka pōpilikia ma nā kapakai, me ke komo 'ana mai o nā 'ike ma kekahi papahana kū i wā lō'ihi no ka ho'one'e 'ana.

5. E kākō'o 'ia nā palapala 'imi 'ike i ana ai i nā hopena 'ino o nā kumuwaiwai no ke kai mau me nā kumuwaiwai ho'oilina 'ike Hawai'i ma ke kahakai 'o Salt Pond me ka Lae 'o Pū'olo me ke alu like 'ana me nā lālā kaiaulu, 'o ia ho'i nā mea nāna e hana pa'akai, 'a'ole na'e 'o lākou wale nō.

C. NĀ PAPAĀNA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho'olako kālā me ke kūpono a ho'ohana ho'i i nā waihona kālā no nā Ala e Kipa ai ka Lehulehu, nā Wahi Hakahaka, me nā Kumuwaiwai no kā 'Āina mai, i loa'a ai he mau ala a ka lehulehu e hele ai i kapakai no ka ho'onanea 'ana o ka lehulehu, e mana'o pū 'ia he hana ho'ola'a (OTD) no kahi ala e iho ai i kai a Papahana Land Banking paha.
2. E 'ike, e kākō'o, a e komo i loko o nā hana aupuni, kulanui, me nā papahana pilikino i maopopo le'a a'e ai nā hopena 'ino ma muli o ka loli o ke au me ka hiki ke wānana aku i ia 'ano.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E ho'oponopono i nā kumuwaiwai no ke kai mai ma o nā hana alu like 'ia e ke kaiaulu, e like me kahi papahana lawai'a kū i ke kaiaulu ma Hā'ena.
2. E 'ike i ka nalo 'ana o kekahi mau wahi kahakai ma muli o ka pi'i o ke kai ma o kahi hana ho'okō no ka ho'oponopono kahakai, me ka ho'olako kālā no ka ho'iho'i hou 'ana i ke one no kekahi mau kahakai a pu'eone ho'i.
3. Epaipai i nā kānaka e komo i ka hana 'oka ho'oponopono a ho'omalū i nā kumuwaiwai no ke kai mai, e like me ka hana a ka Papahana Nānā lā Kai.
4. E mana mai nā kulekele 'auhau e kākō'o ana i ka hiki ke kipa aku i kahakai.
5. E ho'okō i ke kānāwai i 'ole ai e kalaiwa 'ia 'o kahakai e ke ka'a, me ka ho'ona'auao 'ana i nā mea kalaiwa no nā kānāwai, ka palekana, me nā hopena 'ino ma ka 'āina me nā mea pili i ka loina Hawai'i, ma hope o ke kalaiwa 'ana ma ke kapakai.
6. E ho'olako 'ia mai he kulanā 'auhau makemake 'ia a me kekahi mau mea 'ume'ume e kōkua ai i nā hui kaiaulu, nā 'ahahui pili 'ole i ke aupuni, me nā 'ahahui aupuni e ho'ola hou i nā 'āina lā'au o kula a kai paha.

4. NĀ LĀHUI NĀWALIWALI A PILIKIA LOA

Nui lehulehu nā lāhui holoholona a lā'au like 'ole o Kaua'i. Ma ia 'ō'ā a 'ano like 'ole ho'i o nā lāhui e ola ai nā kaiaola, a 'o ke emi 'ana o ka 'ō'ā, pēlā e pilikia loa ai ka loa'a o ka wai, me ka mea 'ai, me ka hiki ke ola a polapola hou ma hope o ka wā pōpilikia. Ua 'ino ke emi a nalo 'ana o nā holoholona, lā'au, a i'a ho'i i loko o kēia wā hou. Pēlā ka hana a puni ko Hawai'i pae 'āina, he mea ia e loa'a ai ka inoa iā Hawai'i o "ko ka honua wahi e nui loa ai nā lāhui pilikia loa."

Pahuhopu: E ho'omalua 'ia nā lā'au a nāhelehele ho'i i kākaikahi iā Kaua'i me Hawai'i, me ka ho'ēmi 'ana i nā hopena e loa'a mai nā lāhui 'ē.

4.1 Ka Mālama 'Ana i ko Kākou Ho'oilina Aupuni

Ma kona 'ano 'o ka mokupuni kahiko a ka'awale loa o ko Hawai'i Pae 'Āina, ho'oulu 'ia e ko Kaua'i 'ano o ka lā a me ka 'āina he mau nāhelehele a lā'au like 'ole he mau haneli ho'i e loa'a ma 'ane'i lā wale nō 'a'ole i wahi hou aku, a he 140 a 'oi lāhui lā'au a holoholona paha i pilikia loa e kuhi 'ia nei ho'i ma ka helu papa pekelala i nā lāhui pilikia loa. Ma waena o ia mau mea, he mau manu Hawai'i nāwaliwali loa a pilikoa loa, 'o ia ho'i ka 'ua'u, ka 'a'o, a me ka nēnē, pēlā pū me nā manu noho i uka, he 'eono, 'a'ole nō i loa'a ma kekahi 'āina hou a'e o ka honua.

Mai ko hiki 'ana aku o kānaka i Kaua'i, kauka'i nō lākou i ka 'āina e ola ai. Eia na'e, i ka nui 'ana a'e o ka heluna kānaka me ka 'enehana o kēia au hou, ua pau iki nō ka pono ma waena o ka 'āina a me nā kama'āina. I kēia wā 'ānō, he mau lāhui i nāwaliwali loa ma muli o ke emi 'ana o ko lākou wahi e noho ai, ho'opilikia 'ia ho'i, ke alualu 'ia 'ana, ka 'imi pākela 'ana i ia mau mea, me nā pilikia 'ē a'e ho'i na kānaka. Inā e nele i ka ho'ona'auao 'ole me ka ho'oholo manā'o, e mau ana nō ka pilikia 'ino loa o ia lāhui holoholona/nāhelehele. Ua pau 'ē iā kānaka ka hapalua o nā lāhui o nā lāhui i noho maila i 'ane'i ma mua o ke kolonaio 'ia, a ua pau loa nō lākou i ka make. No kākou nō ia kuleana 'o ka ho'ōla loa 'ana i ka hapalua e koe ana i ola ai nō ho'i. No ka ho'omalua a mālama 'ana ho'i i ka heluna o nā lāhui pilikia e nui a'e nei, e koi 'ia

kahi mahele hana nui o ka ho'omaopopo mua 'ana, ma ke 'ano pololei loa a me ke 'ano hiliau ho'i, i ola ai ko Kaua'i ho'oilina 'āina.

4.2 Ke Ke'ake'a 'Ana i ka Ho'opilikia 'ia i nā Lāhui 'Ē me nā Ma'i

'O nā lāhui 'ē ka mea e pilikia ai ko kākou 'āina, mahi'ai, ola kanaka, me ka maika'i o ka nohona. He mea 'ino e ho'opilikia mau mai ana i ko Kaua'i 'āina - keu ho'i a ka 'ino ma nā lāhui i pilikia 'ē o ka mokupuni. Inā waiho 'ia me ka ho'oponopono 'ole, e māhuahua ana nā lāhui 'ē i ka 'āina 'olu'olu o Kaua'i, e lanakila ana i luna o nā lāhui 'ōiwi me ka ho'onāwaliwali pū i nā 'āina kumu wai.

'O ka ho'olaha 'ana i ke kū'ai aku kū'ai mai a puni ka honua, 'o ka huaka'i hele, me ka loli 'ana o ke kālai mea ola ma ke 'ano i wānana 'ole 'ia, 'o ia nā mea nui loa e hiki mai ai, a ho'okumu 'ia ai nā lāhui 'ē. No ka hō'alo, kāohi, a luku pau loa 'ana i nā lāhui 'ē, kūpono ke maliu pono a maliu mau aku nā pae a pau loa o ke aupuni, a me ke kōkua like 'ana mai o nā 'ahahui a me ke kaiaulu. 'O ka wae pono 'ana me ka hemo i nā mea pilikia ma nā wahi ho'opae malihini, 'o ia kahi hana ho'oko'iko'i e pono ai ka pale 'ana i nā lāhui 'ē. E kia'i pono 'ia ma nā kahua mokulele a awa kū moku ho'i, i 'ole ai e māhuahua a'e nā lāhui 'ē ma Kaua'i.

'O nā hana i hana 'ia iho nei a hiki i kēia manawa, ua pale 'ia nō 'a'ole e hiki mai ka nahesa, ka 'iole manakuke, ka varroa mite, ka paloka kōkī, me ka naonao hō'ā ahi a ola loa nō lākou. Ua ola nō kekahi mau lāhui, 'o ka manu pāloke'i'i 'eheu loke me nā pōpoki noho i ka 'āina, pono nō ke māka'i nui 'ia a kāohi ho'i ia ka nui o lākou i emi ai nā hopena 'ino ma muli o lākou. 'O ia 'ano manu, he pilikia nō no ka pono o ka mea 'ai ma Kaua'i, no ka mea 'ume'ume 'ia ia 'ano manu i nā kumu lā'au hua 'ai ma nā 'āina mahi'ai kālepa. Hopohopo nui nō i ka pōpoki noho i ka 'āina nāna e lawe ana i ke 'ano ma'i toxoplasmosis, he ma'i e komo i loko i ka wai ma muli o ke kūkae pōpoki, a ua palapala 'ia ka make 'ana kekahi mau holoholona kai i ia ma'i, e like me ka 'īlioholoikauaua. He mau hopena 'ino ko ka lā'au 'ē ma nā kaiaola me ke 'ano e waiho nei ka 'āina. 'O nā lāhui, e like me ka mai'a poka (*Passiflora tarminiana*), mikonia (*Miconia calvescens*), me ka waiawī (*Psidium cattleianum*), laha koke a'e nō lākou ma nā wao nahele a he mea e ola a māhuahua aku ai nā pua'a noho kuahiwi, 'o ka hopena o ia, 'o ia ka pilikia ma nā 'ao'ao 'elua, 'o ka mālama 'āina a me ka pono o ka mea 'ai no ka po'e kama'āina nāna e mahi'ai kūloko ana. Eia ho'i, 'o ka uluāhewa 'ana o kekahi mau lāhui 'ē, e like me ka mau'u (*Schizachyrium condensatum*), aramina (*Urena lobata*), wekelia (*Sphagneticola trilobata*), me ka nāhelehele ahi (*Senecio madagascariensis*), 'o ia ka mea e pilikia loa a pohō ai ho'i ka ho'okele waiwai, no ka mea 'o kēia 'ano lā'au 'ē e uluāhewa a'e nei ma nā wahi hānai pipi, he hana nui 'ino ka luku 'ana.

'O nā 'ano ma'i like 'ole, nā mea ho'omai, ke ko'ohune, me ka ma'i kalina ho'i, e like me ka pau loa 'ana o ka 'ohi'a i ka make (ROD) me ka ma'i o ka pūmai'a (BBTV), pēlā e loa'a ai nā ma'i e ho'opilikia loa ana i nā lā'au a pua 'ōiwi ho'i, me nā

kumu o ka mea 'ai kūloko.

'O ka 'ike 'ana i ia mau ma'i, me ka pale 'ana i ka laha 'ana o kēia mau ma'i ma o ka ho'opā 'ana i ke kanaka, i ke ka'a, i ka holoholona laka, me nā mea lako, a e ho'ona'auao 'ia nō ka lehulehu me ka mālama pono 'ana i nā loina e kāohi ai i ka ma'i i nā lā a pau o ko kākou noho 'ana.

E mau nō ka ho'okumu a ho'oikaika 'ana i nā hana e emi a luku 'ia ai nā lāhui 'ē. Ma ke alu like 'ana ma waena o nā 'oihana Kalana, Moku'āina, a Pekelala ho'i (e la'a me ka USDA, USFWS, NRCS, nā moku ho'omalua mau i ka 'āina me ka wai o Kaua'i Hikina a Komohana, HDOA, me ka DLNR), pēlā pū me nā 'ahahui ho'omauō (e la'a me ko Kaua'i Conservation Alliance, KISC, E Kanu Pono, NTBG, The Nature Conservancy, me ko Kōke'e Papahana Mālama 'Āina), a me nā kahua ho'ona'auao (e la'a me ke Kulanui o Hawai'i, CTAHR, me nā kula kūloko), pēlā e mau pono ai nā hana kāohi, māka'i, a luku aku ai ho'i i ka hiki mai me ka māhuahua 'ana a'e o nā lāhui 'ē a me nā ma'i ma Kaua'i.

4.3 Ka Ho'omalua 'Ana i nā 'Āina Kai me nā Wahi Pili Kai Kahi e Noho 'ia

Ma nā 'āina kapakai a me nā 'āina wai pili kai kahi e noho ai nā mea like 'ole ma ka 'āina a ma ke kai ho'i. He mau manu kai nō ho'i kēia, he mau holoholona kai e la'a me ka 'īlioholoikauaua, ka honu a ea paha, me nā koholā. He mau laupapa papa'u ko nā kapakai o ka 'ākau a me ka hikina, a ma nā kapakai hema a komohana ho'i, he mea mau 'ole ka laupapa. 'O ka wai maika'i ka mea e ola ai kēia mau wahi noho 'ia pili kai. Pilikia nā 'ano wahi 'elua i ke ko'ana me ka hāne'e o ka 'āina/one, ka wai hālana, me ka ho'opuka 'ia o nā mea 'ino mai nā hana mahi'ai, ka hana kālepa, nā kauhale, me ka wai pilau.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E hō'alo i ke kūkulu kauhale a me ka ho'ohana 'āina ma ke 'ano pākela loa ma nā wahi ho'oko'iko'i e noho 'ia nei e nā lāhui 'ōiwi me ko lākou noho palekana 'ana.
2. E koi 'ia ke kanu 'ana o nā mea kanu 'a'ole uluāhewahewa ma nā wahi hou o ke kūkulu kauhale 'ana, me nā 'āina noa i ka lehulehu, me nā alanui.
3. E koi 'ia, e maliu pono nā mea ho'omāhuahua kauhale hou i nā hopena 'ino ma nā lā'au a nāhelehele nāwaliwali a pilikia loa:
 - a. E ana i ka nui o ka 'āina noho 'ia e hiki paha ke nalo aku.
 - b. E kuhi 'ia nā lāhui pilikia a nāwaliwali loa a pau e loa'a.
 - c. E helu 'ia mai nā hana kāohi a pale i ke emi 'ana.
 - d. Inā he kūpono ka ho'emi 'ana i ka hihia, e hui pū aku me kekahi Papahana Mālama i ka 'Āina Noho 'ia, a i 'ole e ho'okumu 'ia mai.

4. E paipai 'ia ka ho'omāhuahua kauhale hou 'ana e ho'okumu i mau papahana kōkua manawale'a i loa'a mai ai he mau hana kaiaulu like 'ole no ka ho'omalua 'ana i nā lāhui nāwaliwali a pilikia loa.
5. E ho'emi 'ia nā 'ano e pilikia ai nā lāhui nāwaliwali a pilikia loa ma nā hana kūkulu a ho'omāhuahua kauhale.

B. NA PAPAHA NA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho'onui 'ia ka 'ike no ka ho'omalua 'ana i nā holoholona/lā'au me kahi o lākou e noho ai, e ho'onui pū 'ia ke akanau o ke aupuni Kalana.
2. E ho'okumu 'ia he loina ma'a mau e emi ai ka nui o ka pōpoki noho i ka 'āina i mea e emi ai kona hopena ma nā lāhui pilikia loa e pau auane'i i ka make, pēlā pū me ka laha 'ana o ka ma'i, e like me ka ma'i toxoplasmosis.
3. E ho'okumu 'ia he kōkōwai no ne kāohi 'ana i nā holoholona i emi a luku 'ia ai paha nā lāhui pōpoki noho i ka 'āina, me nā pōpoki i ha'alele a waiho wale 'ia.
4. E helu 'ia mai nā nāhelehele kūpono no ke kanu 'ana ma ka wā ho'onaninani kīhāpai.

C. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E ho'āmana 'ia nā kāmāwai mālama i nā lāhui pilikia loa me ka ho'ona'auao 'ana e pili iā lākou.
2. E kūkulu 'ia he mau hō'ailona ma nā wahi e ho'omalū 'ia no ka ho'ona'auao 'ana iā kāmāwai no ka lā'au a nāhelehele 'ōiwi.
3. E hana a kūkulu 'ia he mau hō'ailona no hō'ike 'ana i ka po'e kau ka'a me ka po'e hele wāwae no ka nohona o nā lāhui nāwaliwali a pilikioa loa ma nā wahi loa'a wale i ka pōpilikia a ma nā manawa ho'i o ka makahiki e 'ino a'e ai ka pilikia.
4. E ho'ohana 'ia nā pā ho'omahuka holoholona 'ai holoholona a me ka 'enehana hou e ho'omalū ai i nā lāhui pilikia loa, e la'a me nā manu kai, 'a'ole e pilikia i nā kukui uila me nā uea uila.
5. E ho'opau a ho'okumu 'ia he mau Papahana Mālama Wahi Noho 'ia e ka Holoholona, e la'a me ka Papahana Mālama Manu Kai o Kaua'i, me ka Papahana Mālama Manu Nēnē, nāna e 'ike i nā hihia ho'okolokolo no ka launa 'ana me nā holoholona a manu ho'i o ka 'āina, i ka wā ho'okahi e hiki ai ke holomua ma ka 'ao'ao ho'okele waiwai.
6. E ho'omalū a ho'ōla hou 'ia nā wahi e lele ai nā manu o uka, nā manu kai, nā manu noho i ka wai, me nā wahi e moe ai nā 'īlioholoikaua.
7. E paipai 'ia ka nui 'ana a'e o ka ho'omalū pono 'ana i ko Kaua'i mau lā'au/pua 'ōiwi like 'ole ma ka ho'ēmi 'ana i ka ho'opilikia 'ia e nā lāhui 'ē:
 - a. E kuhi koke 'ia aku a ho'oponopono i nā lāhui 'ē ma nā 'āina Kalana a e ho'olālā me nā mea 'āina aupuni a pilikino ho'i no ke kau palena 'ana i nā kumu e loa'a ai nā lāhui 'ē.
 - b. E hahai i nā lāhui 'ē me ka maliu pono 'ana i nā mea e 'ino loa ai ka pohō, nā mea e mau ai ka pilikia, e ma nā lāhui 'ē e puka hou mai ana mai nā mokupuni 'ē a'e o ka pae 'āina, 'a'ole na'e i noho a kupa i Kaua'i.
 - c. E hana pū me nā kōko'olua o ka Moku'āina a me nā mea kūloko, e like me ko Kaua'i Kōmike no nā Lāhui 'Ē, no ka ho'okumu 'ana i mau lōina e palekana ai nā mea ola, me ka hemo 'ia aku o nā mea 'ē ma nā 'īpuka ho'opae, e la'a me ka manakuke, i'ole ai e laha wale aku ma Kaua'i.
 - d. E kākō'o 'ia nā hana a ka Moku'āina, ke Kalana, a me nā 'ahahui uku 'ole i kāohi ai i nā lāhui 'ē, me ke kuhi a ho'oponopono 'ana i nā lāhui 'ē ma nā 'āina Kalana, me ka ho'olālā pū 'ana me nā mea 'āina aupuni a pilikino ho'i e ho'oponopono ai i

nā kumu e loa'a ai nā lāhui 'ē ma o ka hana a ka DLNR, ko Hawai'i Kanikela no nā Lāhui 'Ē (HISC), ko Kaua'i Kōmike no nā Lāhui 'Ē (KISC), me ko Kaua'i Watershed Alliance (KWA), a me nā 'ahahui 'ē aku ho'i.

e. E ho'onui 'i ka 'ike o ka lehulehu no nā 'ano e pilikia ai i nā lāhui 'ē, ma ka paipai hāiki a laulā 'ana ho'i, e like me ka mea kūpono no ke 'ano a me ka nui o kahi e pilikia ai. E maliu aku ka mana'o i ke kuleana pono'i a me ka mea e hō'ike aku ai i ka wā e 'ike 'ia ai he lāhui 'ē.

8. E loa'a mai he mau 'āina kapakai e hiki ke lilo i pu'uhonua no nā lāhui i pilikia i ka pi'i mai o ke kai, e wahi paha i kūpono no ka ho'okumu a ho'oikaika 'ana paha i wahi e noho 'ia e nā mea noho pili kai.
9. E ho'ohana 'ia nā wahi alaha e me nā papahana ali like nona he kuleana/waiwai pa'a i loa'a ai he mau wahi 'āina, i paipai aku ai i ka ho'ēmi 'ana i ka banking.
10. E paipai 'ia ka ho'omalū, ho'ōla hou, a me ke kuhikuhi 'ana i nā wahi ho'oko'iko'i e noho 'ia e nā lāhui 'ōiwi i pilikia loa a nāwaliwali paha, he lā'au a he pua paha, ma o nā hana o lalo penei:
 - a. E ana pinepine a e ho'ohou aku i ka waihona 'ike nāna e helu mai ana i nā wahi o nā kumuwaiwai no ka 'āina mai.
 - b. E kuhikuhi pono 'ia nā wahi a puni ka mokupuni e noho 'ia e ka mea ola, i kūpono ka nui 'ana a'e o ka ho'omalū a ho'ōla hou 'ana iā lākou.
 - c. E ho'omalū a ho'ōla hou 'ia nā 'āina pulu e waiho nei i wahi e noho 'ia e ka mea ola.
 - d. E koi 'ia nā mea ho'omāhuahua kauhale me nā mea ho'ohana 'āina e ho'olako mai lākou i wahi ho'oka'awale nāna e ho'omalū ana a puni nā wahi noho 'ia e ka mea ola a me nā 'āina pulu.
 - e. E paipai 'ia ke kanu hou 'ana i nā mea kanu ma nā 'āina lā'au me ke kanu pū 'ana i nā mea kanu 'ōiwi ma ka mokupuni holo 'oko'a i kōkua ai i ka ho'onui a ho'oikaika 'ana i ia 'ano 'āina noho 'ia.
 - f. E mālama a ho'okumu 'ia he mau ala ho'okāpili ma waena o nā 'āina noho 'ia e kū nei me nā wahi ho'oko'iko'i nui o ke kipa 'ia aku.

11. E hō'ōia 'ia ka māka'i a wae pono 'ana i nā mea lako e pae mai, nona paha he lāhui 'ē noho auane'i paha i ka 'āina.
12. Ma nā kula, e ho'okumu 'ia he mau papahana ho'ona'auao nāna e ho'onui i ka 'ike no:
 - a. Ka hana o nā lāhui 'ōiwi a me ko lākou kūlana ho'oko'iko'i o ka 'ō'ā like 'ole o nā mea kanu ma Hawai'i nei.
 - b. Nā Papahana e kāko'o ana i ke ke'ake'a a luku pau loa 'ana i nā lāhui 'ē, me ka ho'omalū a ho'omau loa 'ana i nā lāhui a kaianoho ho'i e nāwaliwali a pilikia loa.
13. E ho'omalū 'ia nā lāhui pilikia loa ma o ka hana o nā papahana, e like me kēia mau papahana, 'a'ole na'e ho'opau loa 'ia, 'o ko Mānā Ho'ōla Hou 'ana i nā 'Āina Pulu, Ka Pu'uhonua no ka Lae 'o Kīlauea, Ko Kaua'i Papahana Ho'ōla Hou i nā Manu Kai, a me ko Kaua'i Papahana Ho'ōla Hou i nā Manu o Uka.

He mau pua lehua no ke kumu lā'au 'ōiwi, he 'ōhi'a, ma ka paukū o uka o ko Wailua Kahawai, Moku o Kaua'i Hikina.

Nā Ke'ena Noho o Kalepa Village, Hanamā'ulu, ko Līhu'e Moku

MAHELE: II. KA HO'OLAKO KAUAHOLE 'ANA

'O ke emi 'ana o kauhale 'a'ole pipi'i loa no ka po'e kama'āina, he mea pilikia 'ino loa, me nā hopena 'ino like 'ole o nā 'ano. Aia nā kumu kū'ai hale i luna a 'oi o 300 pākēneka o ka 'awalike aupuni o ka 'āina, a he mea kāka'ikahi nā kauhale 'a'ole pipi'i loa i hiki ke kū'ai wale 'ia. 'O ka nele 'ino i nā kauhale 'ole, ma muli nō ia o ka hihia ho'okele waiwai 'ino loa o nā makahiki 2007-2009. No nā makahiki 'umi a emi iki mai paha, 'a'ole nō i loa'a ka ho'olako kauhale pilikino. 'O nā hale noho ho'okahi ma nā hale 'ale'o wale nō, pēlā pū me nā papahana ho'olako kauhale 'a'ole pipi'i loa i 'auamo 'ia e ke Kalana kai kūkulu 'ia (ma muli o nā kū'ai emi o ka 'āina a me nā koina ho'okomo no ke kā'ei 'āina i loa'a 'ē ma mua). Ma ka pae o ke kauhale, he mea e lo'ohia ai ka mana'o ke kumu kū'ai pipi'i 'ino loa no ke kauhale, he mea ho'i e emi ai ke kālā loa'a, a e kaupalena 'ia ai ho'i nā koho o ka lawelawe 'ōhua. He mau mea kēia e pā loa ai nā kaiulu a pau loa. He mea e lo'ohia ai 'o kama'āina me ka ho'okele waiwai, a e mokuāhana ai ho'i ka pili kākana. Ma nā pae like 'ole e ho'oponopono aku ai i kēia mau hihia 'o ka ho'olako kauhale, inā e ho'okō ana nō ko Kaua'i i nā pahuhopu e lilo ai ia he wahi e loa'a ai 'o kauhale no nā kākana makahiki like 'ole me nā pae kālā loa'a like 'ole ho'i, e loa'a ai kauhale i nā kaiulu a pau loa a me kona waiho 'ana i kahi kokoke i kahi hana me nā hana lawelawe.

Ka Ho'omaopopo 'Ana i ke Kumu Kū'ai Pipi'i o Kauhale

Nui nā 'ano mea like 'ole nāna e ho'opi'i aku ke kumu kū'ai o ke kauhale. 'O ia ho'i ka ulu mālie 'ana o ka heluna nui o kauhale e loa'a ana, ka 'u'uku o ka 'āina i hiki ke kūkulu 'ia, ka lō'ihi o ka wā ho'okuleana, me ke kumu kū'ai pipi'i no ku kūkulu 'ōnaepuni me ke kūkulu hale ho'i. 'O ka po'e noho i waho aku o Kaua'i, ka po'e i hiki iā lākou ke kū'ai i

pāhale ma Kaua'i, 'o ia kekahi mea e pi'i ai nā kumu kū'ai. 'O ke kauhale i kūkulu 'ia iho nei ma ka 'āina nona ke kā'ei 'āina he noho kama'āina, e like me Kukui'ula me Po'ipū Kai, pōmaika'i nō i ia mākeke. Ma waena o Ianuali o ka makahiki 2008 me Kepakemapa o ka makahiki 2015, he 45% ka nui o nā hale i pau i ke kū'ai 'ia e ka mea e noho ana i 'Amelika a ma nā 'āina 'ē ho'i paha.²² 'O nā kumu kū'ai pipi'i, he

22 Measuring Housing Demand in Hawai'i 2015-2025, 2015

hopena nō ia o nā mahele hana 'o ka ho'okuleana, he wā lō'ihi a kūlanalana ho'i, he mea e koi 'ia ai ka 'ae 'ana mai o ka Moku'āina a me ke Kalana. 'O nā alanui, 'o ka wai, me ka 'ōnaepuni no ka ho'okahe wai pilau e pono ai ke ola o nā kaiaulu hou, ho'olako nui 'ia ke kālā no ia mau 'ano e ka papahana ho'omāhuahua kauhale iho nō, he mea e koikoi ana i ka pipi'i 'ana o nā kumu kū'ai.

E ho'oulu 'ia e ka ulu kūloko a kūwaho 'ana o ka heluna kōnaka, mau nō ka 'oi a'e o ka ulu wikiwiki 'ana o nā kauhale ma mua o wikiwiki o ke kūkulu hale 'ana. 'O ka hemahema e kū nei, ua nele i nā kauhale 'ole he 1,400 ka nui, no laila he hana nui nō ka ho'olawa 'ana i ka nui o nā kauhale i wānana 'ia no ka makahiki 2035, he 9,000 hale ('ike iā Ki'i 3.5).

Ka Ho'ololi 'Ana i ka La'ana Ho'ohālike e Pili Ana i ka Ho'olako Kauhale Noho Kama'āina

Ua nui a'e nō paha nā kauhale ma muli o ko ka mākeke hou kūkulu hale 'ana, 'a'ole na'e ia i ho'olako mai i ka laulā kūpono o kauhale e ola ai ko Kaua'i po'e limahana. Wahi a

ka Palapala Kālailai i ka Ho'ohana 'Āina (2015), ma luna a'e o 80 pākēneka o ke kūkulu hale noho kama'āina, he kauhale noho 'ohana ho'okahi e kūkulu 'ia ma nā 'āina nona ke kā'e'i he Mahi'ai, he Hakahaka, a ma waena ho'i o ka R-1 a R-4. Pēlā e 'ino ai ko Kaua'i papahana no ke kūkulu hale ma ke 'ano he pa'apū 'ole nā hale. I mea e ho'oponopono ai i nā ulia pōpilikia 'ino no ka nele 'ana i nā kauhale 'ole, e alu like nō nā mea kuleana aupuni a pilikino ho'i i pipi'i 'ole ai nā kauhale hou e kūkulu 'ia auane'i, a hiki i ka po'e kama'āina ke kū'ai mai.

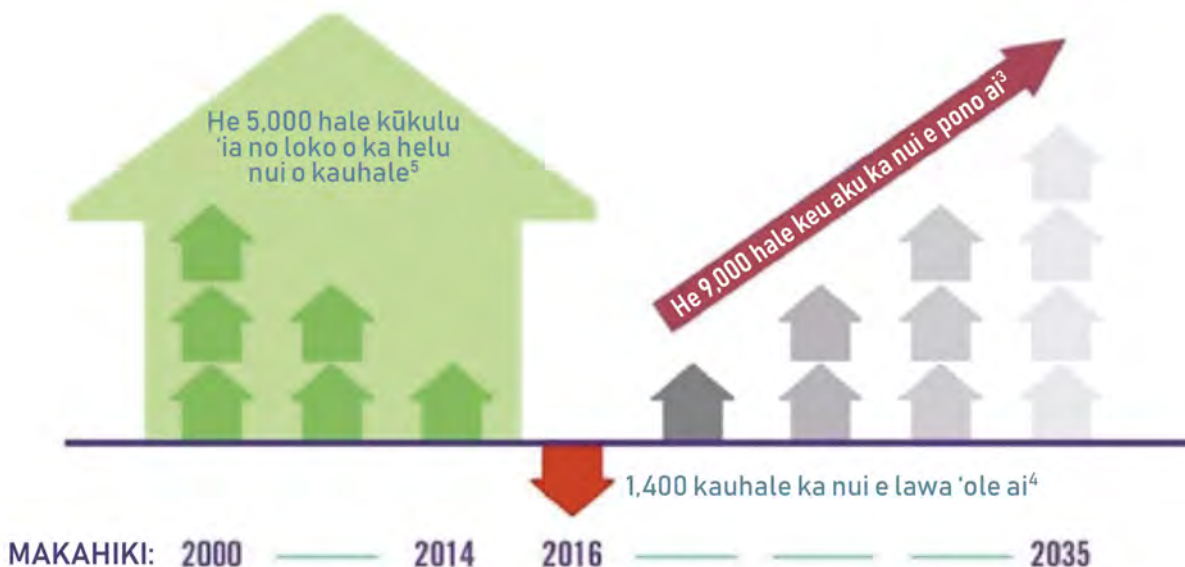
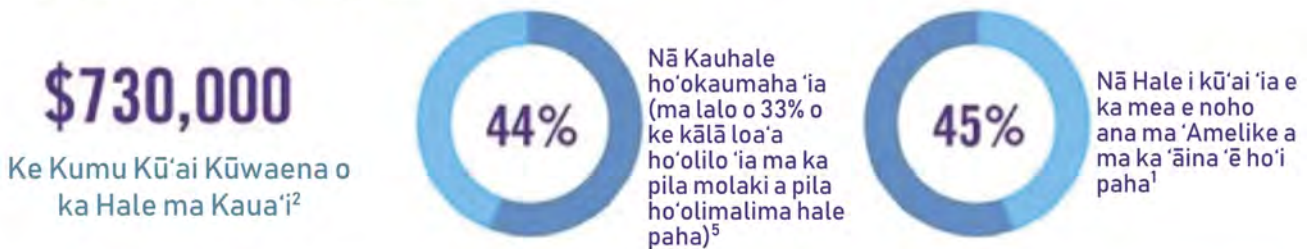
Ke Emi 'Ana o ke Kumu Kū'ai o ka Noho 'Ana ma ka Ho'opili 'Ana i Kauhale me ka 'Oihana a me ka Halihali 'Ōhua

Ka Ho'emi 'Ana i ke Kumu Kū'ai o ka Nohona ma ka Ho'okokoke 'Ana i nā Kauhale, me nā 'Oihana, me ka Lawelawe 'Ōhua. Ke kūkulu 'ia kauhale ma kahi e kauka'i 'ia ai ke kau 'ana ma ke ka'a, ma kahi ho'i mamao aku mai nā kula, nā hale kū'ai, me kahi e lawe ai i ka 'oihana, kauka'i nui aku ke kama'āina i kona ka'a pono'i no ka hele 'ana ma 'ō

Ki'i 3-5 Ko Kaua'i Ulia Pōpilikia i ka Lawa 'Ole o Kauhale

Ko Kākou Ulia Pōpilikia i ka Lawa 'Ole o Kauhale

- ¹Measuring Housing Demand in Hawai'i, 2015-2025
- ²Kaua'i Board of Realtors data, February 2015
- ³Kaua'i Socioeconomic Analysis and Forecasts, February 2014
- ⁴Kaua'i Rental Housing Study, 2014
- ⁵Housing Snapshot, ACS 2014

a ma 'ane'i. No ia mau mea e 'ino ai ka pa'a alanui, eia ho'i he mea ia e pilikia ai ka 'aina a me ke nohona maika'i o ke kaiaulu. Eia kekahi, he mea kaumaha nō ka nui o ka ho'olilo kālā ma ia 'ano. Helu koho 'ia nō 'o nā kumu kū'ai kauhale me ka holoholo ka'a/lawelawe 'ōhua, ke hui 'ia, pau a'ela nō he 60 pākēneka o ka 'awalike o ke kālā loa'a makahiki i ka uku 'ana i ia 'ano mea. 'O ka 'oia'i'o, 'oi aku ka nui o ke kumu kū'ai no ka holoholo ka'a/lawelawe 'ōhua ma mua o ka nui o nā kumu kū'ai kauhale. 'O ia mau kumu kū'ai pipi'i, ma muli ho'i o ka ho'okuleana 'ana i ka'a, ka 'inikua ka'a, ka ho'oponopono ka'a, a me ke kū'ai kakalina. 'O ka Palapala 'Āina Ho'ohana 'Āina no Kēia Mua Aku, ho'oko'iko'i nō i ka ulu 'ana o kauhale noho kama'aina ma nā kaona me wahi kokoke i kahi e lawe 'oihana ai ma Līhu'e me Po'ipū. Na ia palapala 'aina e kuhikuhi ana i mau kaiaulu hou ma kahi pili kokoke aku i nā kaona e waiho nei a koi 'ia nō ho'i e waiho ho'opa'apū 'ia mai i hiki ke hele wāwae 'ia. Na ia 'ano ho'ohana 'aina e paipai i ka nui 'ana a'e o ka lawelawe 'ōhua, ka holo paikikala a me ka hele wāwae 'ana, no laila e emi aku ana ka 'awalike o ko ke kauhale ho'okahi ho'olilo kālā no ka holoholo 'ana ma loko o ke ka'a.

Ka Holo Mua 'Ana ma nā 'Ano a Pau

'O nā 'ano e wehe ai nā pōpilikia no ka lawa 'ole o nā kauhale, 'a'ole e loa'a mai ana me ka wikiwiki a ma'alahi paha. Nui nā 'ano i hiki 'ole ke ho'oponopono 'ia e ka mana aupuni, e like me ka po'e 'imi kauhale e noho ana i waho o Kaua'i, me nā kumu kū'ai pipi'i no ka 'aina a me ke kūkulu 'ana. Akā, ma muli o kekahi mau loli nui 'ana ma ka ho'oponopono 'ana e kāko'o 'ia ai ka nui 'ana a'e o kauhale 'a'ole pipi'i loa ma o nā papahana ho'olako kauhale, me ke kūkulu 'ana i mau kaiaulu hou i hiki ke hele wāwae 'ia, aia nō ia mau kaiaulu ma nā wahi i makemake 'ia aia i laila ka ulu 'ana. Koi pū 'ia ho'i ke alu like 'ana me ke ka'awale 'ole o nā mea hana pū, pēlā me ka no'ono'o pono 'ana i ke kūkulu 'ia o kauhale no ka po'e limahana 'oihana mahi'ai, ka ho'okumu 'ana i mau 'aina ho'opulapula, nā hemahema kauhale o ka po'e kūpuna, me ka po'e 'ilihune hale 'ole.

1. NĀ KAUAHALE 'A'OLE PIPĪ'I LOA

'O kauhale 'a'ole pipi'i loa, 'o ia nā papahana i uku 'ia e ke kāko'o Kalana, nā 'ai 'auhau Pekelala, a me/a i 'ole ke kauhama e ili ana ma luna o ka mea ho'omāhuahua kauhale. Ke 'ōlelo 'ia ma kekahi 'ano 'ōlelo aku, aia ma luna o ke aupuni a me ka mea ho'omāhuahua kauhale nā kumu kū'ai, ke hana pū lākou, i mea e loa'a ai he hale i ka po'e a 'ohana ho'i i hiki 'ole ke kū'ai hale ma ke kumu kū'ai i kuhikuhi 'ia e ka mākeke. 'Oiai 'a'ole nō e wehe ana ia mau pōpilikia i ia mau papahana ho'olako kauhale wale iho nō, he mau papahana ho'oko'iko'i nui nō i loa'a mai ai ka palekana a me nā hana lawelawe no ka po'e nele. 'O ka ho'onui 'ana i nā kauhale 'a'ole pipi'i loa, he mea e nele 'ino loa nei ka po'e kama'aina.

Pahuhopu: 'O ka ho'onui 'ana i ka po'e hiki ke komo hale no nā 'ohana noho kauhale nona ka pae ha'aha'a a pae waena paha o ke kālā loa'a makahiki.

1.1 Ka Ho'okumu 'Ana i Mau Kauhale 'A'ole Pipi'i Loa ma o Nā Kānāwai

I ka makahiki 2008, ua holo ko Kaua'i kānāwai mua no ke kauhale 'a'ole pipi'i loa, kapa 'ia he kā'ei 'aina ho'ohuihui. Koi 'ia e ia kānāwai ke kūkulu 'ana o ka po'e ho'omāhuahua hale, he 30 pākēneka o nā kauhale a lākou e kūkulu ai, he kauhale 'a'ole pipi'i loa ke 'ano. Ua holo kekahi mau kānāwai pili e like me ia kānāwai i mau kūlana pa'a e 'ae ana i ko ka Moku'aina Pāku'i i ka Ho'ohana 'Āina, a he papahana kūmau paha, e like me ka Papahana no Kīlauea Kaona. Eia na'e, mai ka makahiki 2016 mai, 'a'ole nō i loa'a he kauhale 'a'ole pipi'i loa no loko mai o ia kānāwai ho'okumu kauhale 'a'ole pipi'i loa. Nui ka po'e ho'omāhuahua kauhale e hō'ike ana i ka mana'o hopohopo, ma o nā kānāwai e hō'apa'apa 'ia ai ka papahana ho'omāhuahua a ho'olako kauhale, he mea e 'ino ai ka pōpilikia a lākou e noke nei i ka ho'oponopono. Aia nō na'e i ka wā ho'okahi, 'a'ole kāko'o ke kaiaulu i ka ho'ohemo 'ana i ia mau koina a pau. 'O ka ho'oponopono kaulike 'ana ka mea e pono ai, pēlā pū me nā pāku'i 'ana i nā kānāwai e kū nei, inā 'o ka nui 'ana a'e o nā kauhale 'a'ole pipi'i loa na ka po'e ho'omāhuahua kauhale pilikino ka mea e makemake 'ia nei.

1.2 Ke Kāko’o ‘Ana i nā Papahana Uku ‘ia e Ke Kalana a Ho’olako Kauhale ‘A’ole Pipi’i Loa e Koi ‘ia ana

Na ko ke Kalana o Kaua’i ‘Ahahui Kauhale e ho’okumu ana i mau papahana like ‘ole i hana ‘ia no ka paipai ‘ana i ka ho’okuleana o ka po’e i hale nona, ‘o ka ho’omāmā ‘ana i ka loa’a mai o ka palapala ‘ae no ke kauhale ‘a’ole pipi’i loa, me ka ho’ōla hou ‘ana i kauhale. ‘O nā kumu kālā e wehe ai paha nā hemahema e pili ana i ka ho’olako kauhale, ‘o ia ho’i: Nā ‘Ai ‘Auhau Pae Ha’aha’a Kālā Loa’a no ke Kauhale, HUD (Ke Ke’ena no nā Kauhale me ka Ho’omāhuahua Kiwikā) Nā Pila ‘Ai’ē no ke Koho ‘Ana i Kauhale, HOME (Papahana no ke Alu Like i ka Uku Kauhale) a me nā papahana CDBG (Pū’ulu Kālā Palaka no ka Ho’omāhuahua Kaiaulu), nā papahana ho’omāhuahua kua’āina o ka USDA, nā waihona kālā pilikino, nā pū’ulu kālā CIP o ka Moku’āina, me nā pū’ulu kālā pona o ke Kalana. Kuhikuhi pono nā pū’ulu kālā Pekelala i nā pae kālā loa’a e lawelawe ‘ia ma ia ‘ano. Ma ke ‘ano ‘oko’a loa, ‘o nā papahana i ho’okumu a uku ‘ia ma ke ‘ano kūloko, hiki nō ke ho’ololiloli ‘ia no ka ho’olako ‘ana i ka po’e e ka’a ana ma waena o nā papahana Pekelala a me nā kauhale kumu kū’ai i kuhi ‘ia e ka mākeke..

He hana nui ho’i ko ka ‘Ahahui no ka ho’olako ‘ana i kauhale ‘a’ole pipi’i loa hiki ke ho’olimalima ‘ia. ‘O ka hapa nui o ke kālā ho’olako no kēia mau papahana, ‘o ia ho’i nā ‘Ai ‘Auhau Pekelala no ke Kauhale Pae Ha’aha’a Kālā Loa’a nāna e ‘ume’ume ana i ka ho’ohana ‘ia o ka pono kaulike pilikino ma o ke alu like ‘ana o nā ‘ahahui aupuni me nā ‘ahahui pilikino. Na ia ‘ai ‘auhau e ho’ēmi i ka ‘auhau loa’a pekelala ma luna o ka mea ho’omāhuahua kauhale he ho’okahi kālā no ho’okahi kālā. Eia na’e, ‘o ka po’e hiki ke ho’ohana i ia ‘ai ‘auhau, ‘o ia ho’i ka po’e nona ke kālā loa’a he 60 pākēneka a ma lalo iho paha o ka helu kūwaena o ke kālā loa’a, a kaupalena ‘ia ho’i ka loa’a ‘ana ma o kekahi mahele hana a puni ka Moku’āina e wae ‘ole’a ana i ka po’e kūpono ke ho’ohana aku.

Mai nā ho’olako pū’ulu kālā a me ke kālā hō’ai’ē nā uku kāko’o no ka ho’omāhuahua kauhale. ‘O ko ke Kalana Waihona Kālā no ka Ho’olako Kauhale a Ho’omōhala Kaiaulu me ona mau pū’ulu kālā e hulihuli mau ana, nāna e ho’olako hou ana i ke kālā e loa’a mai nā papahana ho’olako kālā pekelala, a ho’okomo i ia kālā i loko o nā papahana ho’olako kauhale a me nā pila molaki o ka po’e ‘akahi nō a kū’ai hale hou no ka manawa mua. E ho’olako hou ‘ia ana ia mau pū’ulu waiwai no ka ho’opukapuka ‘ana ma loko o ka waihona kālā hulihuli mau nāna e ho’olako ana i ke kāko’o i ko ke Kalana mau papahana ho’olako kauhale.

Kāko’o pū nā pū’ulu waiwai pekelala HOME a me CDBG i ka ho’onui ‘ana i kauhale ‘a’ole pipi’i loa. I mea e loa’a ai nā pū’ulu kālā pekelala he CDBG, HOME, a me nā pū’ulu kālā pekelele ‘ē a’e, koi ‘ia nō e ho’omākaukau a ho’āno hou ho’i ke Kalana he Papahana Kū i nā Makahiki he ‘Elima nāna e ho’oponopono i nā hemahema no ka ho’olako kauhale me ka ho’omōhala kaiaulu, me ka ho’okumu ‘ana i mau hana ho’iko’i no ka ho’olako kālā. ‘O nā kumu ‘ē a’e e loa’a

ai ke kālā, ‘o ia ho’i ka papahana Ho’omāhuahua Kua’āina USDA, nā waihona waiwai pilikino, nā pū’ulu kālā CIP o ka Moku’āina, me nā pona o ke Kalana.

‘Oiai ua kūpono loa ke kūkulu ‘ana, kūpono like pū nō ho’i ka mālama a ho’ōla hou ‘ana i nā kauhale ‘a’ole pipi’i loa e kū nei. E hō’oia nō ke Kalana i ka hiki ke kū’ai ‘ia o kauhale uku kāko’o ‘ia, me ka mālama lō’ihi ‘ia e like me ka lō’ihi i hiki. Eia ho’i, ma ke ‘ano laulā ua emi nō ke kumu kū’ai no ka ho’ōla hou ‘ana i nā kauhale ‘a’ole pipi’i loa e kū nei ma mua o ke kūkulu ‘ana i kauhale hou. Ma o ka ho’ōla hou ‘ana i nā kauhale e kū nei e kāko’o ‘ia ai nā kaiahale e kū nei, pēlā e loa’a ai nā ho’oponopono hou ‘ana i nā hale ke’ena e ho’ohana kūpono i ka ikehu.

Ma o ka hana pū ‘ana me nā mea ‘āina me ka po’e ho’omāhuahua kauhale, ua kōkua nui ka ‘Ahahui Kauhale i ka holo mua ‘ana o kekahi mau papahana ho’olako kauhale he nui, 100% ho’omauō ke ‘ano, aia ma Līhu’e, Hanamā’ulu, Princeville, me Kōloa - ma ke kūkulu ‘ana i 300 a ‘oi hale ke’ena e ho’olimalima ai mai ka makahiki 2000 mai. Mai ka makahiki 2000 mai, ua kāko’o pū aku ke Kalana i ka ho’olako kauhale no ka po’e hemahema e ‘imi ana i ko lākou pono iho, aia ma Puhi me Kapa’a, me ke kōkua ‘ana iā Habitat for Humanity ma ka ho’omāhuahua ‘ana i 119 hale ke’ena ma ‘Ele’ele, kāko’u pū ana i ka ho’ōla hou ‘ana i 173 hale ke’ene ma Līhu’e Court. Ua loa’a ho’i i ke Kalana he 22 pāhale a ua ho’ohuli aku i mau hale pa’a ma ke ‘ano ho’olimalima, i emi ai kona kumu kū’ai no ka po’e hiki ke ho’olimalima ma mua o ke kū’ai maoli ‘ana me ka ho’omau ‘ana i ka hiki ke kū’ai ‘ia a mau loa aku. Aia he papahana hou e hana ‘ia nei, ‘o Lima Ola, he papahana ho’olako kauhale ‘a’ole pipi’i loa. He kaiaulu ho’olālā no’eau ‘ia e loa’a ai he 400 hale ke’ena ‘a’ole pipi’i loa ma ‘Ele’ele. ‘Oiai e holo mua ana ‘o Lima Ola, e ‘imi ke Kalana i ‘āina me ka ho’olako pū ‘ia o ka lawelawe ‘ōhua, ka wai, me ka hana lawelawe no ka ho’okahe wai pilau no nā papahana ho’omāhuahua kauhale mai kēia mua aku.

A. KA ‘AE ‘ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E ho’āno hou i ko ke Kalana Kānāwai Kauhale a ho’ohuli ‘ia i kānāwai e koikoi ana i nā mea ho’omāhuahua kauhale a pau loa e hā’awi like aku i hapa lawa o nā kumuwaiwai e kūkulu ai i mau kauhale ‘a’ole pipi’i loa, ma ke ‘ano kūpono ma na ‘ano a pau.
2. E hana a ho’onohonoho ‘ia nā papahana ho’olako kauhale ‘a’ole pipi’i loa ma kahi e pili koke ana a i ‘ole ma nā kikowaena ‘oihana i emi ai nā kumu kū’ai ili ma luna o ke kauhale ho’okahi no ka umu ‘ana i ka holoholo ka’a, ka ho’ohana ‘ana i ka wahie mō’alihaku o ke kaiaulu a me ke kauhale ho’okahi, me ka pa’apū o nā ka’a ma ke alanui.
3. E kāko’o ‘ia nā kaiaulu e komo like ana i ka ho’okele waiwai ma o ke koikoi ‘ana e ho’okō ‘ia nā kānāwai ho’olako kauhale ‘a’ole pipi’i loa ma kauwahi pono’i iho

i kuhikuhi 'ia ai ke kūkulu kauhale 'ana.

4. E ho'oponopono 'ia 'o Kānāwai 860, Kauhale no ka Po'e Limahana, i 'ume'ume ai i ka ho'okumu 'ia mau o nā papahana ho'olako kauhale 'a'ole pipi'i loa.
5. E mālama 'ia ka nui o nā kauhale 'a'ole pipi'i loa ma o ka ho'oholo 'ana i kulekele nāna e koi ana, 'o kekahi hale ke'ena e kūkulu 'ia ma ka ho'olilo 'ana i kālā 'auhau a i 'ole he hale ke'ena e koi 'ia e ke Kānāwai Kauhale no ka pono o ka lehulehu, e kū mau nō ia ma ke 'ano 'a'ole pipi'i loa i mea e nui a'e ai ka nui o nā kauhale 'a'ole pipi'i loa, 'a'ole ho'i e emi aku kona nui (no ka mea, 'o ia ka hopena kuluma i ka wā e 'ae 'ia ai ke kū'ai 'ana aku i ka hale ke'ena ma ka mākeke hāmama).
6. I ka wā e hiki ai, e paipai 'ia ke kūkulu 'ana i kauhale 'a'ole pipi'i loa, nāna e ho'ohana pono i ka ikehu, nona he mau wahi kiwikā, he mau kumu lā'au ho'omalumalu, me nā pono lako no ka hele wāwae a holo paikikala i 'olu'ole ai ka nohona, i kaulike ho'i ka loa'a, me ka palekana o ka lawelawe 'ōhua, keu ho'i no ka po'e kamali'i kekahi.
7. No kauhale uku 'ia e ke Kalana a uku kākō'o 'ia me ka pū'ulu kālā kū i ka lehulehu, e koi 'ia e ke Kalana, hiki nō ke kū'ai 'ia ka hale ke'ena 'a'ole pipi'i loa no ka lō'ihi o ke kū 'ana o ka hale nui kahi e waiho nei ia hale ke'ena a e waiho nō ho'i ka 'āina i kuleana na ke Kalana a mau loa aku.

B. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E 'imi 'ia he mau ala e ho'oka'awale ai i nā hale ke'ena 'a'ole pipi'i loa ma waho aku o ka mākeke, ma ke 'ano ho'olimalima a kuleana pa'a mau loa paha, i mau ai ke kumu kū'ai ona 'a'ole pipi'i loa.
2. E nānā hou 'ia nā koina e kū nei no nā hale ke'ena 'a'ole pipi'i loa ma nā palapala ho'olālā a me nā pāku'ina no ke kā'e'i 'āina i ana ai i ke 'ano a mau 'ano paha e ke'ake'a ia ai ka ho'olako 'ana i kauhale 'a'ole pipi'i loa.
3. E ana a kaulona 'ia nā hemahema kauhale o ke Kalana me nā mea ho'oko'iko'i ma o ka Papahana Ho'olālā Kū i nā Makahiki he 'Elima a me nā Papahana Ho'olālā Kū i ka Makahiki Ho'okahi.
4. E ho'okumu 'ia he ratiō no nā hemahema kauhale no ka po'e limahana, ka po'e kūpuna, a po'e 'o'opa kona kino, me ka ho'oponopono 'ana i nā kānāwai a papahana e kū nei e like me ka mea e pono ai.

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho'opau 'ia ka papahana ho'olako kauhale 'a'ole pipi'i loa 'o Lima Ola kona inoa.
2. E 'imi 'ia a loa'a mai nā 'āpana 'āina ma kahi kokoke a ma nā kikowaena paha kahi e ma'alahi ai ke kau 'ana i luna o ka mea lawelawe 'ōhua, ka wai mānalo, me nā 'auwai lawe mea 'ino no nā papahana ho'olako kauhale 'a'ole pipi'i loa mai kēia mua aku.
3. E ho'okumu 'ia he mau kumu kālā i ho'olilo pono 'ia a e ho'omau 'ia ka ho'olilo 'ana i ke kālā no loko mai o ka waihona kālā hulihuli mau no ka uku 'ana i nā papahana ho'olako kauhale 'a'ole pipi'i loa.
4. E ho'omōhala a e ho'ōla hou 'ia nā kauhale 'a'ole pipi'i loa no ka po'e pae ha'aha'a kālā loa'a, me ia 'ano papahana a hā'awi 'ana, e like me ka Waihona Kālā Hulihuli Mau no Kauhale e Ho'olimalima ai ma o ka Hawai'i 'Ahuina Kālā Uku a Ho'omāhuahua Kauhale.
5. E kākō'o 'ia nā hemahema kauhale o ka po'e noho kauhale 'a'ole nui kona kālā loa'a, ma o ka Papahana Kōkua Komo Hale Pekelala (Paukū 8).
6. E kako'o 'ia ka mahele hana no ka ho'olālā 'ana i 'olu'olu ke ho'ololi 'ia, me ka nānā piha 'ana i ka holo mua o ka hana, i mea e lawa ai ka manawa no ka ho'ololi 'ana i ka hana me ka ho'oka'a 'ana i nā kumuwaiwai no ka pahana ho'olako kauhale.
7. E ho'omōhala 'ia he papahana ho'omāhuahua kauhale a 'ahahui paha nāna e ho'ōla hou, 'ane'ane kū i ka lehulehu kona 'ano, i kākō'o ai i nā papahana ho'olako kauhale 'a'ole pipi'i loa, me ke kau nui 'ana o ka mana'o i ka ho'olako kauhale ho'opihapiha iā loko o nā kikowaena kaona.
8. E 'imi a ho'okumu 'ia he kumu e loa'a ai ke kālā no ka ho'omāhuahua a mālama 'ana i ke kauhale 'a'ole pipi'i loa. 'O nā kumu i hiki paha ke 'imi 'ia: ke kuhi 'ana i pākēneka o nā 'auhau pā hale maoli no ka ho'omāhuahua kauhale 'a'ole pipi'i loa; he 'auhau ho'olilo a uku ho'i no nā kū'ai 'ana i ka waiwai pa'a kumu kū'ai pipi'i me ke kuhi pū 'ia 'ana no ka ho'omāhuahua kauhale 'a'ole pipi'i loa; he 'ai 'auhau e ho'onui 'ia a'e no ke Kauhale Pae Ha'aha'a Kālā Loa'a (LIHTC) nāna e ho'onui ana i ka hiki ke loa'a mai ka 'ai 'auhau; a me ka ho'opi'i 'ana i ke kūlana o ka po'e i hiki ke loa'a iā lākou ke kālā kākō'o i luna a'e nō o ka 60 pākēneka e kū nei o ka helu kūwaena o ke kālā loa'a.
9. E ho'omau a ho'onui 'ia ko ke Kalana mau hana e ho'olako a e koi ana i nā papa a'o i ka ho'okuleana hale, 'o ia ho'i ka hiki ke ho'okele waiwai no nā 'ohana hiki paha iā lākou ke komo hale a kū'ai paha i hale 'a'ole pipi'i loa.

10. E nānā hou 'ia nā hana 'oi loa o ka maika'i mai nā papahana 'ē a'e, me ka ho'ā'o 'ana ma loko o nā papahana hou i nā hana e emi loa ai ke kumu kū'ai no ke kūkulu hale 'ana, 'o ia ho'i nā kumu kū'ai no ka 'ōnaepuni me ka 'ōnaehana. E hana pū ka Meia me ke Kanikela Kalana a me ke kaiaulu e ho'ohana ai i ko Hawai'i Mau Kānāwai Ho'oponopono Hou Paukū 46-15 no ka "ho'olilo 'ana i mau 'āina no nā papahana ho'ā'o a hō'ike'ike ho'i, nona nā kia 'o ka 'imi noi'i me ka ho'omōhala 'ana i mau mana'o e emi ai ke kumu kū'ai no kauhale i ka Moku'āina."

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E ho'olako 'ia mai ma ka pae ki'eki'e loa ke kōkua 'ana i ka ho'olako kauhale me ka ho'omōhala kaiaulu 'ana ma o nā alu like 'ana a me nā 'ahahui uku 'ole e la'a me ka Waiwai Pa'a Kaiaulu.

2. KE KAUAHOLE HO'OPIHAPIHA IĀ LOKO

'O ka ho'omāhuahua kauhale nāna e ho'opihapiha iā loko, a me ke kauhale paha e kūkulu 'ia ma nā kaiaulu e kū nei i loa'a 'ē, he mea ia e hiki ai ke nui a'e ka nui o ko kākou kauhale me ka 'ole o ke kūkulu 'ana ma nā wahi makamae e waiho hakahaka nei. Ua emi paha ke kumu kū'ai o kēia 'ano ho'omāhuahua kauhale 'ana ma mua o ke 'ano "greenfield" no ka mea ho'ohana 'ia ka 'ōnaepuni a hana lawelawe ho'i e kū nei. Hiki nō ke ho'opau 'ia nā hemahema kauhale o kēia mua aku e nā kauhale ho'opihapiha iā loko, akā, aia nō i ka hiki i ka ho'ohuli kā'e'i 'āina, me ka 'ōnaepuni, me nā wahi kūkulu 'ia ke 'auamo aku i nā kaiaulu ho'opa'apū hou 'ia aku. E hana 'ia kēia 'ano ho'omāhuahua kauhale ma ka nui e like me ka nui o ke kaiaulu ona e ho'onohonoho 'ia ai.

Pahuhopu: E kāko'o 'ia ka ho'omāhuahua kauhale i hiki ke ho'ohana 'ō'ā 'ia, ma ke 'ano i 'oi aku o ka pa'apū, me ka hiki ke hele wāwae 'ia ma nā kaona e kū nei.

2.1 Ka Hō'ole 'Ana i ka Pōpilikia i ka Laha Wale 'Ana a'e o nā Kauhale Noho Kama'āina

'O ka ho'omāhuahua kauhale 'a'ohe ona kikowaena, a me ka hele 'ana a laha loa 'o kauhale noho kama'āina i lune o nā 'āina mahi'ai a wahi hakahaka ho'i, pēlā e emi ai ke 'ano kua'āina o ko kākou mau 'āina a kikowaena kaona ho'i. Ma kēia 'ano ho'omāhuahua kauhale e kauka'i 'ia ai ke kau 'ana a'e ma ke ka'a e pilikia ai ko kākou mau alanui e hāiki nei ho'i. Ma kēia 'ano ho'omāhuahua kauhale e pau ai ka nohona ho'omauō a me ke kūpono o ka waihona kālā ma kēia mua aku. He mea ho'i ia e kāhuli 'ia ai ka pahuhopu nāna e ho'omau ana i nā 'āina mahi'ai me nā wahi hakahaka e ka'awale ai nā kaona.

2.2 Ke Kāko'o 'ana i ka Ho'omāhuahua Kauhale Ho'opihapiha iā Loko me ke 'Ano Kauhale "'A'ohe Mea o Waena"

No ke 'ano ho'omāhuahua kauhale e hō'alo ana i ka laha wale o kauhale kuluma, e kau nui ka mana'o i ka

ho'omāhuahua kauhale hou ma nā kaona e kū nei, i mea e ho'olilo ai i nā 'ōnaepuni e kū nei me ka ho'omau 'ana i nā wahi hakahaka ho'ohenō nui 'ia. No ia mea, hānai 'ia he mau wahi kikowaena kaona nāna e kāko'o ana i ke kauhale ho'opihapiha iā loko me nā wahi ho'ohana 'ō'ā 'ia. I la'ana ho'i, e ho'onoho 'ia nā kikowaena kaona ma waena konu o nā wahi i ho'onani 'ia a hiki ke ho'ohana 'ia, kahi e noho ai 'o kākā, kahi e lawe ai i ka 'oihana, a kahi ho'i e ho'onanea ai. 'O nā wahi ho'oko'iko'i no ka ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko, 'o ia nā wahi nui loa o ka 'oihana, 'o Līhu'e me Kōloa. Eia na'e, koe nā wahi loa'a wale i ka ulia pōpilikia, e paipai 'ia nō ia 'ano ho'omāhuahua kauhale ma nā kaona a pau loa.

I mea e hiki ai ke kūkulu 'ia i 'ano wahi kaiapuni, e hana a e ho'oholo 'ia aku nō nā koina ho'olālā a ho'olilo kā'ei 'āina ho'i ma ke 'ano e ho'oulu 'ia ai ke kālā pilikona no ka ho'opukapuka 'ana ma nā hale hou a hale ho'ōla hou 'ia ho'i. 'O nā hale noho keu (ADUs) (kapa 'ia ho'i he hale ke'ena noho 'ohana), he la'ana ho'i ia. 'O ke kūkulu 'ana i ka ADU, emi ke kumu kū'ai o ke kūkulu 'ana a li'ili'i iki mai ko ka ADU nui, pēlā e loa'a ai ke koho 'o ka uku kāko'o mai ke Kalana mai ma ka 'ao'ao pilikino o ka ho'okuleana i mea e nui hou ai nā kauhale ma nā kaiāulu e kū nei. 'Ae 'ia ka ADU ma nā 'āina i ho'olilo 'ia kona kā'ei 'āina he noho kama'āina kahi e 'ae 'ia ai he ho'okahi wale nō hale. 'Oiai ua 'ae mua 'ia, 'a'ole 'ae 'ia ka ADU hou ma nā 'āina nona ke kā'ei 'āina he mahi'ai a hakahaka ho'i inā ho'i paha ua loa'a ka 'ae 'ana ma mua o ka makahiki 2007.

Ke 'imi noi'i nei nō ho'i ke Kalana i ka 'ae a hō'ole paha i nā hale ho'olimalima keu (ARU) ma nā 'āina nona ke kā'ei 'āina he noho kama'āina. 'A'ole like me ka ADU, kau palena 'ia ka nui o ka ARU a 'ae 'ia ma nā kā'ei 'āina he noho kama'āina wale nō. 'A'ole kau palena 'ia ka nui o ka ADU, a 'ae 'ia nō kona kūkulu 'ia ma nā kā'ei 'āina ma loko o ka Moku Mahi'ai me ka Moku 'Āina Hakahaka.

'O ko Kaua'i mau kauhale, hiki nō ke ho'oulu 'ia kona 'ano like 'ole ma muli o kēia 'ano ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko ma ke 'ano e kapa 'ia nei "'a'ohe mea o waena" ke ho'onohonoho 'ia ma nā kaiāulu hele wāwae 'ia. 'O ia 'ano kauhale "'a'ohe mea o waena" 'o ia ho'i ke 'ano kauhale li'ili'i kona nui, hale ke'ena lau o ka hale ho'okahi, e la'a me ka hale noho 'ohana pālūa, 'ohana pahā ho'i, nā pupupu hale, me nā ke'ena noho nui 'ino, a hiki nō ke komo aku i loko o nā kaiāulu nona he mau hale noho 'ohana ho'okahi.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E 'ae 'ia nā hale noho 'ohana lau me ka like 'ole o nā hale hō'oluolu nohona, e like me ka hale ke'ena noho 'ohana me nā hale ke'ena ho'olimalima keu aku ma loko o ke Kikowaena Kaiāhale, ke Kaiāhale Lauā, a me nā kuhikuhi 'ana no ke Kaiāulu Noho Kama'āina.
2. E ke'ake'a 'ole ke kūkulu 'ana i mau hale 'u'uku kona hopena, a me ka "hale li'ili'i" ma nā pā 'āina li'ili'i.

3. E hō'ano hou 'ia nā kā'ei 'āina ma nā kikwaena kaona a puni ho'i, i mea e ke'ake'a 'ole ai ka ho'ohana 'ō'ā 'ia a me ka ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko, e like ho'i me ka hale ke'ena aia i luna o kauwahi pā'oihana kālepa.
4. E wikiwiki ka loa'a 'ana o nā palapala 'ae no ka ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko me ka ho'ōla hou 'ana i kauhale ma ka wehe 'ana i nā ālaina, e like me ka mea ma ka 'ao'ao o ka ho'oponopono e 'apa'apa ai ka holomua.
5. E 'ume'ume 'ia ka ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko ma ka ho'ēmi a ho'opau loa 'ana paha i nā uku tipping, nā uku no ka ho'okahe wai pīlau a ho'olako wai mānalo, me nā uku no ke ana 'ana i nā pāka a wahi kaiāola ho'i.
6. E hō'ano hou 'ia ke kākāwai kūkulu hale i emi ai nā kumu kū'ai no ke kūkulu 'ana i mea ho'i e ke'ake'a 'ole ai nā mea hana kū'ai emi me ka 'enehana 'oiāi e mālāma 'ia ana ke ola kino a me ka palekana.
7. E ana hou 'ia ka mana'o no "lumi ho'omo'a 'ai" i loa'a ai ka hiki ke ho'ohana 'ia ia 'ano lumi ma ke kauhale nona nā hanauna like 'ole.
8. E ho'onui a'e i nā ha'awina kālā pā 'āina i nui ai nā ADU ma loko o ka moku noho kama'āina.

B. NĀ PĀPĀHANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E ke'ake'a 'ole ke kīpaku 'ia 'ana o nā mea ho'olimalima hana loa'a wale paha i ka pilikia ma o ka ho'opa'a 'ana i nā kumu kū'ai ho'olimalima hale me nā 'auhau ho'olilo 'ia no nā hale ho'olimalima a hala ka wā lō'ihi.

C. NĀ PĀPĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho'oikaika 'ia ka 'ōnaepuni me nā pono lako ma nā kikowaena kaona i kāko'o 'ia ai kahi e ho'ohana 'ō'ā 'ia i pa'apū a'ela kona noho 'ia.
2. E mālāma 'ia he mau hālāwai ho'ona'auao no nā mea 'āina ma nā Wahi Ho'olālā Kūikawā i hō'ike ai iā lākou no nā kūlana pa'a hou no ke ho'omāhuahua kauhale me ka hiki paha ke loa'a ka ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E kāko'o 'ia nā papahana nāna e ho'oholo ana i ka ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko me ka ho'oulu 'ana i ka ho'okele waiwai ma nā piko o nā kaona.
2. E alu like me ka Moku'āina e nānā hou ai me ka ho'owikiwiki 'ana i nā papahana ho'olako kauhale ho'opiha iā loko.

3. NĀ KAI AULU HOU

Kūpono ke loa'a mai he mau kaiaulu hou no ka ho'olawa 'ana i ka ulu 'ana a'e mai kēia mua a'e. 'Oiai ho'oko'iko'i 'ia ka ho'omāhuahua kauhale ho'opiha iā loko, 'a'ole lawa ka ho'ohuli kā'ei 'āina i 'ano noho kama'āina no ka nui i wānana 'ia o nā kauhale e pono ai. Na nā kulekele a hana ho'i o ka Papahana Laulā e alaka'i i kahi a me ke 'ano e mōhala a'e ai ia mau kaiaulu hou.

Pahuhopu: E ho'okumu 'ia he mau kaiaulu li'ili'i ihom hiki ke hele wāwae 'ia, e kū ana i nā koina o ka Palapala 'Āina Ho'ohana 'Āina Mai Kēia Mua Aku.

3.1 Ka Ho'omōhala 'Ana i Mau Kaiaulu no ke Kaulike me ke Olakino Maika'i

'O nā kaiaulu e kau nui ka mana'o ona i ka pae ki'eki'e o ka mākeke, nona ka hopena 'o ka loa'a o nā 'ano hale like nō na ka po'e waiwai e kū'ai mai, ua pau ka pono a me ka maika'i o ia 'ano kaiaulu. Na nā kaiaulu hou e ho'oholo mua i nā pahuhopu ho'omauō, kaulike, me ka manawa kūpono. No laila, e kūpono ka 'ae 'ana i ka ho'ohuli kā'ei 'āina me ke kūkulu kaiahale no nā kaiaulu hou, nāna e kāko'o ana i ka 'ō'ā o ka holoholo 'ana me ka ho'olako 'ana i mau wahi i hiki ke ho'ohana 'ō'ā 'ia no nā 'ano kauhale like 'ole. Paipai pū 'ia ka ho'ohana 'ana i ka 'ōnaepuni 'ōma'oma'o nāna e ho'omāhu'i i nā hana a ka 'āina a ho'omalū ho'i i ka maika'i o ka wai ma muli o ke kōkua 'ana mai o nā mea e like me ke kumu lā'au a māla ua ho'i.

E waiho nā kaiaulu hou ma ke 'ano e hiki ai ke hele wāwae 'ia, a e kūkulu 'ia ma ke 'ano 'a'ole e kauka'i ka mea noho ma ka holoholo kā'a, i ma'alahi ai ka hele wāwae a holo paikikala ho'i, me ka hiki ke kau i nā 'ano lawelawe 'ōhua a kipa ho'i i nā wahi noho like 'ia. Kāko'o 'ia nā wahi hele wāwae ma o ka pili aku a pili mau ho'i o nā alanui i kanu 'ia me nā kumu lā'au, lako nō i ka 'ō'ā o nā 'ano kauhale like 'ole, me nā 'ano wahi like 'ole he pā'oihana kālepa a noho kama'āina ho'i ma ke 'ano wahi ho'opa'apū 'ai iho. Ma kēia 'ano ho'omōhala kaiaulu ho'opa'apū 'ia iho e kāko'o 'ia ai ka lawelawe 'ōhua, a he mea ho'i e emi ai auane'i ka 'ōnaepuni me ke kumu kū'ai o nā hana lawelawe ma ke Kalana ma ka wā hala lō'ihi.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E ho'onoho 'ia nā kaiaulu hou ma nā wahi i ho'olilo 'ia aia i laila wale nō ka ulu 'ana e like me ka mea e hō'ike 'ia ma ka Palapala 'Āina Ho'ohana 'Āina.
2. E ke'ake'a 'ia ka laha wale 'ana a'e o ka ho'omāhuahua kauhale a me ka hemahema o ka 'ōnaepuni a hana lawelawe ho'i ma ka ho'onui loa 'ana i ka pa'apū ma nā kaiaulu hou.
3. E ho'onui loa i ka nui o nā kauhale kū'ai 'ia ma ke kumu kū'ai mākeke, he mau kauhale noho 'ohana lau a 'ano kauhale ho'i "'a'ohe mea o waena" ma Kaua'i ma ke koi 'ana i ka 'ō'ā like 'ole o nā 'ano kauhale ma nā kaiahale hou.
4. E ho'onui i nā manawa kūpono no ma po'e ha'aha'a a emi iki paha o ke kālā loa'a i hiki ai iā lākou ke lilo i mea hale ma o ka ho'olako 'ana i mau 'ano kauhale like 'ole.
5. E kūkulu 'ia nā kauhale ma kahi kokoke i kahi e lawe 'oihana ai, kokoke ho'i i nā pāka, nā kumuwaiwai kaiaulu, me nā hana lawelawe.
6. E hō'oi'a 'ia ka hana 'ia 'ana o nā kaiahale e like me ke 'ano e kāko'o 'ia ai nā 'ano kauhale like 'ole, me ka ho'opa'apū loa, a ho'olako 'ia ho'i ka ho'opili 'ana mai o nā ala hele wāwae a holo paikikala, a e holo mālie nā ka'a ma ke alanui.
7. E alaka'i me ke kūpono i ke kāko'o 'ana i ko ke Kalana mau ho'oponopono kā'ei 'āina me ko ka Moku'āina Ho'ohana 'Āina a ho'ohuli moku e like me ka mea e kuhi 'ia e ka Papahana Laulā me nā Papahana Kaiaulu i hō'ano hou 'ia.
8. E 'ae 'ia kahi i nui a'e o ka pa'apū i mea e nui ai ka loa'a no ka po'e ho'omāhuahua kauhale, 'o ka hopena, he kū'ai emi no kēlā a me kēia hale ke'ena.
9. E ho'okomo pū 'ia i loko o nā kaiaulu ka 'ōnaepuni 'ōma'oma'o ma ke 'ano e hana 'ia ai, a e ho'ohana 'ia me ke kūpono ka wai a me ka ikehu.
10. E koi 'ia nā kaiaulu hou 'a'ole ho'okuleana 'ia ma kēia Papahana Laulā e 'imi a loa'a ka 'ae piha 'ana o ka Moku'āina me ke Kalana no ka moku a me ka ho'ohuli kā'ei 'āina ma mua o ka hiki mai o ka makahiki 2027. E koi 'ia nā lā palena pau no ka wā pōkole ke kūkulu 'ia ke kauhale 'a'ole e like me ke 'ano i 'ae 'ia, koe na'e ke loa'a mai kekahi 'ōlelo e kuhikuhi 'oko'a ana.
11. E pāpā 'ia 'a'ole e ke'ake'a ke kaiahale o kēia mua aku me ka ho'omāhuahua kauhale i ke kūkulu 'ia mai o ka ADU ma ko lākou palapala ho'olilo a 'ōlelo pelika ho'i.

B. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E hana pū me ko ka Moku'āina Ke'ena Ho'olālā e 'imi ai i ka ho'ohana 'āina ma ke 'ano nui no ka ho'ohuli moku 'ana e like me ka mea e kuhi 'ia ma ka Papahana Laula me nā Papahana Kaiaulu i hō'ano hou 'ia.
2. E hō'aikāne i nā 'ahahui aupuni a pilikino ho'i i holo mau ai ka ho'omāhuahua kauhale ma nā kaiaulu hou, keu ho'i ma Līhu'e, Kua'i Hema, me Kīlauea.
3. E ho'olilo i ka ho'omāhuahua kauhale ma ke kumu kū'ai mākeke i kāko'o 'ia ai nā kauhale 'a'ole pipi'i loa no ka wā lō'ihi ma o ka ho'ohuli kā'ei 'āina e komo ai nā mea a pau a ma o nā hana 'ē a'e ho'i kekahi.

4. KE KAUAHALE NO KA PO'E LIMAHANA MAHI'AI

'O ka lawa 'ole o kauhale no ka po'e mahi'ai, he ālaina nui 'ino loa ia e hiki 'ole ai ke 'imi a kāko'o 'ia ka po'e limahana i lawa ka nui no ka 'oihana mahi'ai. 'O nā hale ke'ena aia ma kahi kokoke i nā hana mahi'ai ka mea e emi ai ka wā e kau ai i loko o ke ka'a me ka paipai aku 'a'ole e hana 'ino a 'aihue 'ia paha nā waiwai pilikino ma muli o ka nānā nui 'ia.

Pahuhopu: E ho'onui 'ia ka hiki ke komo hale i nā limahana ma nā 'āina mahi'ai.

Ma ka Pila Kauhale no ka Po'e Limahana Mahi'ai²³ e 'ae 'ia ai nā luna o nā 'āina mahi'ai e kūkulu i mau hale ke'ena lī'ili'i ma ko lākou mau 'āina mahi'ai. 'O kēia ho'ohuli kā'ei 'āina maika'i, ua hiki nō ke ho'ohana nui 'ia ma o nā hana ho'oponopono i nā hana a ke kānāwai me ka hā'awi palapala 'ae.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E kāko'o 'ia ka ho'omāhuahua kauhale i kau palena 'ia kona nui ma nā 'āina mahi'ai no ka po'e limahana mahi'ai me ko lākou 'ohana ma ka:
 - a. Ho'oponopono 'ana i ke 'ano o ka mahele hana e kū nei e loa'a ai nā Palapala 'Ae Komo Kauhale no ka Po'e Limahana Mahi'ai me ka wehe 'ana a'e i nā ālaina e ke'ake'a 'ia ai ko lākou komo 'ana.
 - b. Ho'olako 'ana i ka ho'ona'auao e pili ana i ke Kānāwai Kauhale no ka Po'e Limahana Mahi'ai i nui ai ka po'e 'imi kauhale ma ia 'ano.

23 Ordinance 903, passed in 2010

5. NĀ 'ĀINA HO'OPULAPULA HAWAI'I

No ko ka Moku'āina Ke'ena 'Āina Ho'opulapula (DHHL) he 20,565 'eka ma Kaua'i, aia ka hapa nui ma ko Kaua'i Hikina, Hanapēpē, 'Ele'ele, me Līhu'e mau moku ho'olālā (e 'ike i nā palapala 'āina mea 'āina ma Pāku'ina E). E hana ka DHHL i loa'a mai ai i nā 'ohana Hawai'i he hale a he 'āina no lākou iho.

Pahuhopu: E kāko'o 'ia ke Ke'ena 'Āina Ho'opulapula e like me kā lākou mea e kūlia nui nei, 'o ka loa'a o kauhale i ko lākou mau mea a pau loa i ho'okahu 'ia.

5.1 Ka Ho'oholo 'Ana i ko Kaua'i Mokupuni Papahana Ho'olālā

Wehewehe 'ia e ke DHHL 'o ko lākou mau mea ho'okahu 'ia 'o nā Hawai'i (koko hapa Hawai'i a 'oi) me nā pulapula mai lākou mai, komo pū mai i ia heluna nā mea e ho'olimalima nei i kēia manawa, 'o nā mea 'imi 'āina ho'opulapula e ho'omanawanui ana, a me nā Hawai'i 'a'ole na'e i 'imi i ha'awina 'āina ho'opulapula. 'O kā ka DHHL hana e kūlia nei 'o ia ka 'ohi'ohi a hā'awi 'ana i 'āina no ka po'e Hawai'i. Na ke keiki ali'i 'o Jonah Kūhiō Kalaniana'ole i alaka'i i ka holo 'ana o ke Kānāwai 'Āina Ho'opulapula i ka makahiki 1921, i ho'omalua ai i ka heluna kānaka Hawai'i. No nā 'āina ho'opulapula, 'o ia ka loa'a 'ana o ka pono pono'i iho me ka ho'olālā 'ana no kēia mua aku ma o ka ho'olako kumuwaiwai no ka ho'opukapuka 'ana e like me ka ho'ona'auao me ka ho'olako kauhale.

Kuhi 'ia ma ko ka DHHL Papahana Ho'olālā no Kaua'i Mokupuni (2004) he 'ekolu aka ho'oko'iko'i no ka ho'omāhuahua kauhale noho kama'āina: ma Wailua, ma Hanapēpē, ma Anahola me Kamalomalo'o kekahi. Ua lawa nō i ia mau wahi he 2,351 pā hale noho kama'āina he 10,000 kapua'i kua o kēia, a loa'a pū he 84 'eka i wahi no ke kaiaulu. Ma ka pae ho'oko'iko'i, aia ka huina nui he 621 mau pā hale e kūkulu ai ma nā wahi 'ekolu o kuhi 'ia ma luna. Ke kūkulu 'ia nei 'o kauhale ma Anahola i kēia manawa, kolo pupū na'e ka holo mua o ke kūkulu 'ana mālie a'e ma mua o ka mea i mahu'i 'ia. 'O Wailua nō kahi a'e e ho'oko'iko'i 'ia ai ke kūkulu kauhale 'ana, 'a'ole na'e i kuhi 'ia nā wā no ke kūkulu 'ana. Aia ke kuhi 'ia nei ia mau wahi 'ekolu ho'oko'iko'i o ke kūkulu 'ana ma ko ka Papahana Laulā mau Palapala 'Āina Ho'ohana 'Āina.

Mai ka makahiki 2014, he 1,621 ka nui o ka po'e e 'imi ana i 'āina ho'opulapula ma Kaua'i.²⁴ Na ka *Palapala Ana Mana'o no ka Po'e Ho'olimalima 'Āina Ho'opulapula* (i ho'omākaukau 'ia e ka noi'i SMS) i 'imi a loa'a nā hihia e pili mai ana ma nā 'āina ho'opulapula: 'o ka pa'apū i ka pākela o kānaka, ke kahiko o ka 'ōnaepuni me nā hale, me ka hiki 'ole i nā mea 'āina ho'opulapula ke uku i ka ho'oponopono a ho'onui 'ana i ko lākou mau hale. 'O nā kumu kū'ai pipi'i no ke kūkulu 'ana ma Kaua'i ka mea e hiki 'ole ai i ka po'e Hawai'i ho'okahu 'ia e ka DHHL ke komo hale aku ma ka 'āina ho'opulapula.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ma mua o ka hā'awi 'ana i nā 'ae o ka ho'omāhuahua kauhale a kaiahale ho'i, me nā palapala 'ae kūkulu hale, me nā 'ano 'ae 'ē a'e no ka ho'okō 'ana i nā hana nona paha he mau hopena 'ino ma luna o nā kumu e loa'a ai ka wai, a mali'a paha e ho'olawa a ho'ololi 'ia paha nā hemahema o ka DHHL e pili ana i ka wai, e kūkā pū aku me ka DHHL e pili ana i nā hemahema e mahu'i 'ia nei e pili ana i ka loa'a mai o ka wai, a e pili ana ho'i i nā pono 'ē a'e no ka 'imi 'ana i ka wai ma lalo o ka waiwai pa'a lehulehu, e like me nā pono e wehewehe a kuhi 'ia paha ma ko Hawai'i Kumukānāwai XII § 1; ko Hawai'i mau Kānāwai Ho'oponopono hou 'ia §§ 168-4, 171-58, a me 174C-49; Kānāwai Komisina no nā 'Āina Ho'opulapula §§ 220 a me 221; a me ke kānāwai māhele 'ia.

B. NĀ PAPAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E komo mau nā mana'o ho'okonokono a kā ka DHHL mau palapala ho'olālā i loko o ka ho'olālā kaiaulu 'ana.

C. NĀ PAPAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E alu like me ka DHHL ma nā papahana kūkulu 'ōnaepuni nāna e kāko'o i ke kūkulu 'ia mai o kauhale ma nā wahi ho'oko'iko'i 'ia e ke Kalana a me ka DHHL nō ho'i.

2. E alu like me ka DHHL e ho'onohonoho ai i ka Hale Ho'oma'ema'e Wai Pilau o Wailua i kahi ma waho aku ho'i o kahi e pi'i ai ke kai e'e, pēlā e kāko'o 'ia ai ka ho'omāhuahua kauhale noho kama'āina mai kēia mua a'e ma luna o nā 'āina ho'opulapula.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E aloha a kāko'o 'ia ho'i ka hana a ka DHHL e kūlia nei no ka ho'oko'iko'i i ka ho'olālā 'ana no kona mau pulapula i ho'okahu 'ia nona ka ho'oilina 'o nā 'āina ho'opulapula.

24 DHHL Applicant Waiting List, 2014. The 2008 DHHL Lessee Survey (prepared by SMS Research)

6. KA HO'OLAKO KAUAHALE NO KA PO'E KŪPUNA ME NĀ WAHI NOHO E KŌKUA 'IA KA NOHONA

Ma Kaua'i, hanohano nā hulu kūpuna i ko lākou 'ike a na'auao. 'Ano nui ka po'e kūpuna o Kaua'i, a 'oi aku ka nui o ka po'e kūpuna ma Kaua'i ma mua o ko nā mokupuni 'ē a'e. No ka hapa nui o ka po'e kūpuna, ua ho'oku'u a ho'oku'u iki nō paha lākou i ka hana, a emi nō ko lākou kālā loa'a ma mua o ko ka po'e o'o 'ē a'e. 'O ka 'olu'olu o ka nohona a me ka pipi'i 'ole o ke kauhale noho no ka po'e kūpuna ka mea e ola ai. 'O ka mea ho'oko'iko'i 'o ia nā hale ho'olimalima 'a'ole pipi'i loa i hiki ke loa'a i ka po'e kūpuna.

Pahuhopu: E ho'olawa i nā hemahema o ka po'e makule ma o ka ho'olako kauhale i 'olu'olu iā lākou me nā wahi noho e kōkua 'ia ka nohona.

6.1 Ka Ho'omākaukau 'Ana no ka "Nalu Nui o ka Po'e Makule"

Ke loli nei nō ke 'ano o ka po'e kama'āina o Kaua'i. No Kaua'i ka nui loa o ka po'e kūpuna noloko o kona heluna kānaka nui loa, 'oi aku ka nui o ka po'u kūpuna ma mua o ka nui o ko nā mokupuni 'ē a'e heluna kānaka. Ke wānana 'ia nei ka nui o ka po'e piha iā ia he 65 makahiki a 'oi paha, he 10 pākēneka i ka makahiki 2010, e pi'i ana nō i 30 pākēneka i ka makahiki 2035, pēlā e pālua ana ka nui o nā kauhale e noho 'ia e ke kupuna ma Kaua'i. 'O nā hopena o ka nui 'ana a'e o ka po'e kūpuna, 'o ia ka nui 'ana o nā hana lawelawe no ka lapa'au 'ana me nā hana lawelawe pili kanaka. Pēlā ho'i e pilikia ai nā 'oihana, 'ino a'e ho'i ia pilikia inā kū aku me ka holo mua 'ole nā 'oihana.

6.2 Ke Kāko'o 'Ana i nā Kaiaulu 'Olu'olu i ka Po'e Kūpuna

'O kekahi pahuhopu o ka Moku'āina e pili ana i ko Hawai'i po'e kūpuna, 'o ia ka "ho'āmana 'ana i ka po'e makule i hiki ai iā lākou ke noho i ko lākou home pono'i me ka maika'i o ka nohona e like me ka lō'ihi i hiki ma o ka ho'olako 'ana i nā hana lawelawe, e like me ka po'e kahu mālama 'ohana." 'O ia pahuhopu, kapa 'ia 'o "Ke Kūnewa 'Ana ma kahi Ho'okahi", e ho'okō 'ia nō ma o ka loa'a 'ana o kauhale no ka po'e kūpuna ma kahi kokoke i nā hana lawelawe pili kanaka a me ka 'imi lapa'au 'ana, a kokoke ho'i i nā hale kū'ai me nā hana lawelawe 'ē a'e.

'O ka mea minamina, ālai 'ia ia 'ano kaiaulu a me ka ho'onoho 'ia 'ana ona i kahi kokoke i ia mau wahi ma muli o ke 'ano i kūkulu 'ia ai nā kauhale a puni, ālai pū 'ia e nā 'ano kā'e'i 'āina. Ka'awale ka hapa nui o nā hale aia i kahi mamao aku mau nā wahi pā'oihana kālepa, ma ke ka'a wale nō e kipa ai i ka hale kū'ai a me ke kauka paha. Nui nā kauhale 'a'ole loa'a ke ala hele wāwae palekana, hana nui ho'i ka hele 'ana me ke ko'oko'o a ma ka noho huila paha. Nui nā pāka nele i kahi 'ole e luana ai ka po'e kūpuna kekahi me kekahi ma kahi malumalu.

E PIHA ANA HE 65 MAKAHIKI A 'OI I KA HAPAKOLU A EMI IKI MAI PAHA O KO KAUA'I HELUNA KĀNAKA I KA MAKAHIKI 2035

E hō'ano hou 'ia nā kūlana pa'a no ka ho'ohuli kā'e'i 'āina me ke kūkulu kauhale 'ana i mea e hana 'ia ai he mau kaiaulu hou i hiki i ka po'e kūpuna ke kūnewa ma ko lākou mau wahi pono'i. E ho'onui a'e kākou i nā 'ano 'oko'a o ka noho 'ana i hiki ai i ka po'e makule ke "ho'ēmi" i ko lākou nohona ma ko lākou wahi e noho ai, 'o ia ka noho 'ana i loko o nā hale hanauna lau, a hiki ho'i ke komo i loko o kahi e noho ai me ke kōkua 'ia o ka nohona.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E ho'olako 'ia he mau kauhale keu aku me nā wahi e kōkua 'ia ai ka nohona no ko Kaua'i po'e kūpuna ma o ka:
 - a. Ho'onui 'ana i nā kauhale e loa'a i pipi'i 'ole, nona nā hana lawelawe, a paipai 'ia ho'i ka noho ā kūnewa 'ana ma kahi ho'okahi.
 - b. 'Ae 'ana i nā hanauna like 'ole ma ke kauhale ho'okahi i hiki ke mālama 'ia ka 'ohana ma ka hale nō.
 - c. Ho'oponopono 'ana i nā kūlana pa'a no ke kūkulu kauhale i 'ole ai e ke'ake'a 'ia ka 'ae 'ana i nā wahi kōkua nohona me nā kaiaulu mālama kūpuna.
2. E komo mai nā kūlana pa'a laha loa i loko o ko Kaua'i mau kānāwai kūkulu hale.

B. NĀ PAPAHAANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E mālama mau 'ia he hālāwai e wehe 'ia ai nā hihia no ka po'e nele i ka hale 'ole i loa'a ai he mau papahana alu like no ka ho'olawa 'ana i nā pilikia o ka po'e 'ilihune me ke komo pū 'ana mai o ko Kaua'i po'e haipule me ke kāko'o 'ana mai o nā 'ahahui ho'ōla kino me nā 'ahahui Moku'āina a Kalana ho'i.

C. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E ho'olako a mahu'i 'ia ka ho'onui 'ana i nā hana lawelawe no ka po'e makule me ko lākou mau kahu mālama, e like me ka hiki ke kau aku i luna o ke ka'a lawe 'ōhua, nā hana lawelawe ho'olako mea 'ai pono, nā hana ho'oikaika kino, me ka mālama 'ia iho o ke kanaka.

7. KA HELUNA KĀNAKA NELE I KA HALE 'OLE

Ma o ka ho'olako 'ana i mau 'ano like 'ole o ke kauhale, 'o ia pū ho'i ka hale ho'olimalima 'a'ole pipi'i loa, hiki iā Kaua'i ke kōkua i ka ho'ēmi 'ana i ka wā e noho hale 'ole ai nā 'ohana a me ka po'e.

Pahuhopu: Ka ho'ēmi 'ana i ko Kaua'i po'e nele i ka hale 'ole a loa'a wale aku paha i ka pilikia ke lilo wale aku ko lākou hale.

7.1 Ka 'Ike 'Ana i ka Nui 'Ana a'e o ka Po'e Nele i ka Hale 'Ole

Kuhi 'ia e ka *Palapala Hō'ike Po'e Nele i ka Hale 'Ole (2014)* he 378 mau kanaka nele i ka hale 'ole ma Kaua'i. Ma loko o ia heluna nui, he 300 i nele loa i ka hale 'ole, a he 78 o lākou ke noho kūikawā nei ma kauwahi. Komo aku nō 'o Kaua'i i loko o ka papahana o ka Moku'āina me kona Ke'ena Hana Lawelawe Mālama Po'e Nele i ka Hale 'Ole. No ia mau ke'ena Moku'āina ka hapa nui o ke kuleana 'o ka launa aku me ia po'e a he mau hana lawelawe nō ko lākou e ho'olako ai, e like me nā hale ho'omalū i ka wā ulia pōpilikia, he kauhale kūmau a kāko'o, ka ho'ōla hou 'ana i kauhale me ka wikiwiki, ma ho'ēmi 'ana i ka nele i ka hale 'ole, me kahi Papahana 'o ka Noho Kauhale ka mea mua nui loa.

7.2 Ka Ho'olako 'Ana i Kauhale no ka Po'e Nele i ka Hale 'Ole

Helu 'ia nā hemahema o ka po'e ho'opilikia 'ia ma ko ka *Moku'āina 'o Hawai'i Papahana Ho'ohuihui 2015-2020*. Komo i loko o ia papahana nā 'ike mai ka Partners in Crime Information Center, nā palapala hō'ike Point-in-Time, mai ka nānā 'ana i nā papahala ho'olālā like 'ole me ke kūkā pū 'ana me ka lehulehu a ua ana 'ia nā mana'o ma ka palapala ana mana'o. Na ke Kalana o Kaua'i i kuhikuhi aku, e loa'a ho'i nā 'ano kauhale like 'ole no ka po'e kīnā, ka po'e lawe lā'au 'ino, me ka po'e ma'i HIV/AIDS. 'O ia ho'i ke kauhale 'a'ole pipi'i loa a hiki ke noho mau loa 'ia me nā hana lawelawe kāko'o a ho'oponopono i ke ola kino me nā hana lawelawe 'ē a'e. Kāko'o 'ia e ka Papahana Laulā ka ho'olilo nui 'ana i nā kumuwaiwai Moku'āina no ka ho'opa'a 'ana i mau wahi ho'omalū noho 'ia no nā 'ohana a keiki nele i ka hale 'ole, pēlā pū no ka po'e 'ōpio, ka po'e kīnā, ka po'e wāhine, a me nā koa kahiko.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E 'ae 'ia ke kūkulu 'ana i mau wahi hale 'u'uku e ho'oponopono 'ia, a i 'ole he mau wahi ho'omoana no ka po'e nele i ka hale 'ole.
2. E 'ae 'ia ke kūkulu 'ana i mau kauhale noho 'ia e ka mea ho'okahi.

B. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. kākō'o 'ia ka ho'oholo a hō'ano hou 'ia o ka *Papahana Ho'oponopono i nā Hihia o ko Kaua'i Po'e Nele i ka Hale 'Ole.*

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ma ka ho'oponopono 'ana i ka nele i ka hale 'ole, e hānai a ho'oholo 'ia ke 'ano o ka holo mua 'ana nāna e ho'oko'iko'i mua i ka loa'a mai o kauhale i emi a pau loa ai ka nele i ka hale 'ole.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E kākō'o 'ia ke kūkulu a ho'omāhuahua 'ana i nā wahi hale ho'omalū i nui a'e ai nā pupupu hale e noho ai ka po'e nele i ka hale 'ole a me nā po'e 'ē a'e loa'a i ka pōpilikia.
2. E hana pū ka Meia a me ko ke Kalana 'Ahahui Kauhale no ka alu like 'ana me ko ka Moku'āina Ke'ena Hana Lawelawe no Kānaka me nā 'ahahui uku 'ole i ho'okumu ai he papahana ho'olako kauhale e loa'a ai nā hana lawelawe i ka pō me ke ao, i nā wā a pau, a loa'a pū ke kauhale kūikawā a kūmau ho'i no nā mea a pau e nele i ka hale 'ole ke makemake lākou e komo hale.
3. E kuhi 'ia nā 'ano e hiki ai ke alu like me nā mea 'āina a 'ahahui kaiāulu ho'i e ho'olawa ai i nā wahi hale ho'omalū a me nā hemahema kauhale no ka po'e nele i ka hale 'ole me ka po'e kīnā.
4. E ho'omōhala 'ia e mau hana lawelawe e kākō'o ana kekahi i kekahi e komo ai i loko o kekahi kauhale, ho'olako i mau hana lawelawe, a hiki ke ha'alele wale i ka wā kūpono.
5. E ho'olako 'ia ka halihali 'ōhua i hiki ai i ka po'e nele i ka hale 'ole ke kau aku i luna (e ho'olele 'ia ka po'e e makemake e hele i kauwahi, kū'ai 'ia he mau pila 'ai'ē, a me kekahi mau koho 'ē a'e.)
6. E kākō'o 'ia nā papahana ho'opulapula no ka po'e nele i ka hale 'ole.
7. E ho'oko'iko'i 'ia nā kumuwaiwai no nā 'ohana nele i ka hale 'ole nona he keiki, pēlā pū ma ke po'e 'ōpiopio, ka po'e wāhine, ka po'e koa kahiko, me ka po'e kīnā.

8. NĀ HOPENA O NĀ HO'OHANA HŌKELE NUI MA KA WAIHONA O NĀ KAUAHALE E WAIHO NEI

'O ka laha 'ana a'e o nā ho'ohana hōkele nui, keu ho'i ma nā hale ho'olimalima 'ia e ka po'e malihini (TVRs), a ho'ohuli 'ia i 'ano kā'ei 'āina he noho kama'āina i waho o nā wahi i ho'olilo 'ia i wahi kipa malihini (VDAs), 'o ia ka mea i ho'ololi nui i nā kaiaulu kuapapanui - keu ho'i ma Hā'ena me Hanalei kahi a ka po'e kama'āina i hō'ole ai i ka wā i ho'ohuli 'ia ai nā hale i mau TVR.

Pahuhopu: E ho'ēmi 'ia nā hopena o nā ho'ohana hōkele nui ma luna o nā kaiaulu ma waho o nā wahi kipa malihini.

8.1 Ka Ho'omaika'i 'Ana a'e i ka Ho'okō 'ia o nā Ho'ohana Hōkele Nui ma ke 'Ano Kū'ē

'O nā wahi e pa'apū ai nā TVR kū'ē ka mea e maika'i 'ole ai nā kauhale noho kama'āina. 'O ka lilo 'ana o nā kauhale noho 'ia e ka 'ohana nona ke kālā loa'a 'u'uku a emi iki mai paha, pēlā i loli ai ke 'ano o nā kauhale kuapapanui. Ma mua, he mau wahi pili aku pili mai o ko laila po'e, ua kama'āina nā hoa noho kekahi i kekahi. I kēia mau lā, 'oiai nui ka po'e noho pōkole ma ia mau wahi, pilikia koke auane'i paha i ka po'e pōā, ka nui o ka pihe, me ka ho'okū ka'a kū'ē kōnāwai. Nui 'ino nā hopena ma ia 'ano ma Hā'ena, Hanalei, 'Anini, me ke kauhale o Alanui Ho'ona ma Po'ipū, ma muli o ka pa'apū o nā TVR kū'ē ma ia mau wahi.

Ua ho'omaka 'ia i ka makahiki 2008 ko ke Kalana 'ike 'ana i ke kawowo 'ana a'e o nā TVR ma o nā ho'oponopono 'ana i nā kā'ei 'āina a ua pi'i kona ho'okō kōnāwai 'ana. Pau nō ka 'ae 'ia o nā TVR ma waho o nā wahi VDA, koe na'e i mau 'ano hale, he 400 paha, i 'ae lihi 'ia ko lākou waiho mau 'ana ma hope mai ma muli o kekahi palapala ho'āmana nāna e koi i ka 'ae hou 'ia i kēlā me kēia makahiki. I loko nō o kēia hana kau palena ma luna o nā TVR kū'ē i waho o nā wahi VDA, ke koe mau nei nō nā mana'o hopohopo pili i ke 'ano o nā kauhale, ka maluhia o ka lehulehu, me ke kaulike o ka 'auhau 'ana.

8.2 Ka Hō'ōia 'Ana i nā 'Auhau Kaulike no nā Ho'ohana Hōkele Nui

E uku nā TVR a pau i mau 'auhau no ka noho pōkole 'ana, ka 'auhau waiwai maoli, a me ka 'auhau helu waiwai e like me ka wikiwiki e uku ai nā ho'ohana hōkele nui 'ē a'e. Pēlā e hō'ōia 'ia ai ke kaulike i ke ana 'ana i nā hopena i loa'a mai na ka po'e malihini me ka ho'oulu pū 'ana i nā kālā loa'a i ka Moku'āina a Kalana ho'i.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E emi nā hopena a me ka nui o nā hale ho'olimalima 'ia e ka malihini me nā ho'ohana 'āina pili i ia 'ano, e like me nā hale ho'okipa Bed & Breakfast, ma nā kaiaulu i waho o nā VDA ma o ka:
 - a. Ho'okō loa 'ana i ke kōnāwai ma nā TVR kū'ē kōnāwai.
 - b. Kāko'o 'ana i ke emi mālie a pau loa 'ana ho'i o nā TVR kū'ē, keu ho'i ma nā wahi loa'a koko i ka ulia pōpilikia.
 - c. Kaulona pono a ho'okō 'ana i nā kōnāwai ma nā 'ano hou o ka hale noho pōkole 'ia e ka malihini e kāko'o 'ia ka pūnaeweke ho'opili i ka malihini me ke kama'āina, e like me AirBnb me VRBO.
 - d. Mana'o 'ana me ka no'eau i mau 'ano hou e hō'auhau aku ai no ke kū loa 'ana i ke kōnāwai o nā TVR kū'ē.
2. E ho'okumu 'ia he mau uku ho'opa'i a 'auhau ho'i ma luna o nā TVR kū'ē a kū ho'i i ke kōnāwai, e pau ai nā hale e waiho ana i loko o ka waihona kauhale e loa'a. E pipi'i ia mau uku e like me ka 'ino i hiki i mea e emi nā hana kū'ē kōnāwai ma ia 'ano.

Alanui Hardy, Moku 'o Lihu'e

'ĀPANA: III. KA HOLO 'ĀINA 'ANA

Aia 'o Kaua'i ma ka "huina alanui" no ka holo 'āina 'ana i kēia mua aku. 'O ka pa'a alanui kekahi o nā pilikia i hāpai ma'a mau 'ia e ke kaiāulu, a he pilikia ia no ka nui po'e ma Kaua'i. Ho'āhuwale nui ke 'ano o ka 'āina, nā kumu waiwai i 'au'a kālā 'ia, ka ho'oponopono 'ana me ka mālama 'ana i nā ala a me nā uapo e kū nei, a me nā pahuhopu mauō o ka Papahana Laulā, ke kūpa'a 'ana, a me ke ola kino i ka pono e kūlia i ka pono mau a me ka ho'okō 'ana ma ko Kaua'i 'ōnaehana holo e kū nei, a e ho'olilo pono aku i nā kālā holo 'ana o Kaua'i, a e 'imi ho'i i ke kālā hou aku, he Pekelala, he Moku'āina, a me nā 'ona pilikahi nō ho'i.

He 'Ōnaehana Pono

'O kēia mana'o he "'ōnaehana pono," he 'ae ia i ke ko'iko'i o ka mālama pono 'ana i ko nā ala a pau, o ka pono o ka ho'opukapuka i ho'olālā 'ia, a he 'ae ho'i ia i ka pilina o ka holo 'ana me ka ho'ohana 'āina 'ana, me kekahi e ho'oholo ana i kekahi.

Ma ka makahiki 2013, ua ki'i ka 'Aha Kalana i ka *Papahana Holo Lau ma ka 'Āina (MLTP)* e hō'oloke'a ana i ke ka'ina hana o ke Kalana o Kaua'i no ka ho'okō 'ana i ka 'ōnaehana holo 'āina lau pono ma o ka ho'olālā 'ana a i ka makahiki 2035. Nānā ka MLTP i nā kūlana e kū nei me nā mea mau a me nā polokolamu me nā mana'o no nā ala, nā mea paikikala, nā mea holo wāwae, a me ka holo 'ōhua 'ana. Wehewehe pū ia i ka pilina o ka ho'ohana 'āina me ka holo 'ana. No ka pa'a alanui, ka ho'onohonoho ulu 'ana, ka ho'oikaika

ho'ohana 'āina 'ana, a me nā pahuhopu mauō, ho'ohana 'ia ka MLTP ma ke 'ano he 'oloke'a no nā kulekele holo ma kēia Papahana Laulā. Noi ka MLTP i mau pahuhopu ho'ololi ma mua o ka makahiki 2035, kau aku ho'i ma ka ho'emi 'ana i nā ka'a kau ho'okahi (SOV) a me ka ho'onui 'ana i ka holo 'ōhua, ka holo wāwae, a me ka holo paikikala (Ki'i 3-6). Me kēia ho'emi 'ana, 'oia mau nō ka mana'o, 'o ka holo SOV ana nō ka nui loa o nā holo 'ana a pau.

Ma ka ho'oholo 'ana i ka MLTP, e kō ana nā 'ano mea like 'ole i kēia mua loa aku e kāko'o ana i nā pahuhopu o kēia papahana. 'O ia ho'i ka ho'emi 'ana i ka ho'olilo ikehu, ka ho'emi 'ana i ke kāki no ka holo 'ana o kekahi hui noho pū, ka ho'onui 'ana i ka ho'oikaika kino, a me ka ho'omaika'i 'ana i ke koho o ka holo 'ana, keu aku no ka po'e hiki 'ole ke kalaiwa.

No ka ho'okō 'ana i kēia mau mea, he pono ka ho'oholo 'ana i kekahi mau hana a papahana kiko'i, a he pono ho'i ke 'ano "ho'ololi kuana'ike" ma ke koho 'ana i ke 'ano o ka holo 'ana. 'O ia ho'ololi 'ana, he loli iki aku a loli iki aku, kāko'o 'ia ho'i e nā mana'o o ke aupuni, e la'a ho'i:

- Ho'ēmi a ho'olohi i ke kanaka mea ka'a no nā mea i hanau 'ia i kēia kenekulia.
- Ka 'ae o nā mea i hanau 'ia i kēia kenekulia e kau ka'a 'ōhua a me nā 'ano holo 'ana 'ē a'e.
- Ka nui loa o nā 'ano hana holo 'āina e like me Uber a me Lyft..
- Nā polokolamu e ho'opili ana i nā 'oihana holo 'ona 'ia a me nā mea no ka lehulehu.
- Ka makemake o nā mea i hanau 'ia i kēia kenekulia a me nā mea i hānau 'ia ma waena o ka makahiki 1946-1964 e noho ma nā kaiāulu hele wāwae 'ia e pili ana i nā 'oihana a me nā hale kū'ai.
- Ho'onui i ka hana 'ana ma ke kelepona/ka punaeweale a me ka noho pū ma ke ke'ena.
- Ho'onui i ka "waiwai pū," 'o ia ho'i ke kau 'ōhua pū, ke kau ka'a pū, a me ka holo paikikala pū.
- Ho'onui i ka 'ae 'ana i ka pilina o ke koho 'ana i ka holo me ke aniau loli.
- Ho'onui 'ike no ka pilina o ke ola kino me ke 'ano o ka holo 'ana.

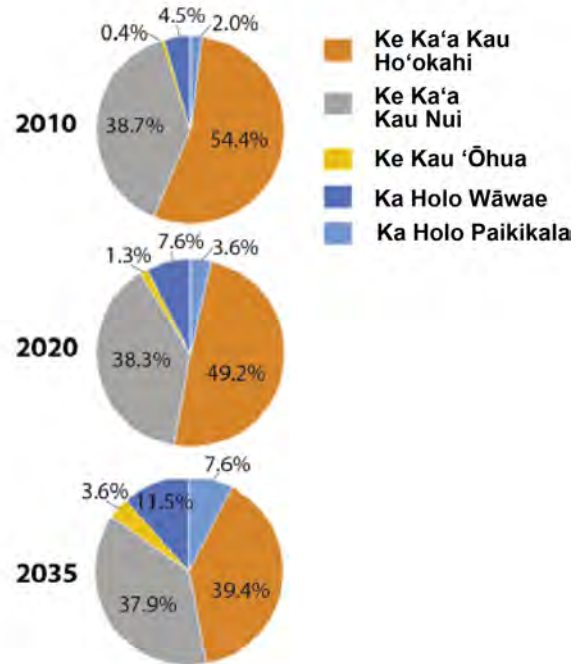
'Oiai 'a'ole nō nā mana'o holo mua a pau o ke aupuni e holo ana ma Kaua'i, mana'o 'ia ho'i, e pā ana ko Kaua'i 'ōnaehana holo i nā 'oihana holo 'ona 'ia a me nā mea no ka lehulehu ma ka papamanawa o ka Papahana Laulā.

'Oiai nona ke kuleana o ko Kaua'i mau ala nui e holo ana i ke kahua ho'olulu mokulele a me ke awa pae moku o Nāwiliwili, he mea ko'iko'i ka HDOT i ko Kaua'i 'ōnaehana holo. No ka 'ike 'ia o ka 'ōnaehana holo a he 'ōnaehana pa'a, he pono ana ka hana pū o ke Kalana a me ka Moku'āina ma ka ho'olālā 'ana ma nā kuleana like 'ole a me nā 'ano like 'ole.

Hō'ike nā hana holo ma kēia māhele i ke ko'iko'i o ka pilina a me ka pono o ka 'ike 'ana i ka 'ōnaehana he 'ōnaehana pa'a. Ho'oka'ina 'ia ia mau hanana ma nā polokolamu 'eono:

- A. Laulā**
- B. Nā Ala Kalana**
- C. Ke Kau 'Ōhua**
- D. Ka Holo Wāwae**
- E. Ka Holo Paikikala**
- F. Ke Kūkulu Ka'a**

Ki'i 3-6 Nā Pahuho'u 2035 o ka Papahana Holo Lau ma ka 'Āina

1. LAULĀ

Aia nā ha'ina o ka mauō a me ka pa'a o ko Kaua'i 'ōnaehana holo 'ana ma ka ho'olako 'ana i 'ōnaehana pono me nā holo lau, pau pū ho'i me ka halihali ukana, ke ka'a, ke kau 'ōhua, ka holo wāwae, a me ka holo paikikala.

Pahuhopu: Ka holo pono a me ka holo maika'i o kānaka a me nā ukana ma Kaua'i ma o ka hana 'ana i 'ōnaehana holo lau ma ka 'āina. Ma ka māhele pākēneka 'ana i nā holo 'ana a pau, nui a'e ke kau 'ōhua a he 3.6%, nā holo wāwae 'ana a he 11.5%, a me nā holo paikikala 'ana a he 7.6% ma mua o ka makahiki 2035 ma ka ho'ohana 'ana i ka 'ikepili mai ka makahiki 2010 ma ke 'ano he wahi ho'omaka.

1.1 He pono ka mana'olau no ka ho'onohonoho 'ana no ka pa'a alanui

He nīnūnē nui loa ka pa'a alanui, keu aku ma nā alanui, no nā kama'āina. Ma mua aku nei nō ho'i, ua kau nui nā mana'o ho'omaika'i i ka pa'a alanui ma ka ho'onui wale 'ana nō i nā ala no nā ka'a a me ke kūkulu 'ana i nā ala hou. 'O ia mau hanana, he pipi'i maoli, he ho'opilikia i ka 'āina, a he hana lō'ihī loa, ma nā makahiki a pā 'umi a'e nō paha, inā nō ho'i e pa'a. Ua hō'ike ka Papahana Holo 'Ana o ko ka Moku'āina Kōkua Alanui Pekelala ma ka makahiki 2035 ma ke Kalana o Kaua'i i ke noi no nā papahana alanui, he \$3.2 biliona, me ka mana'o ho'i e uku 'ia he \$600 miliona ma nā makahiki he 20. 'A'ole loa ia he mea e mau ai ke emi 'ana o ka pa'a alanui. He pono kekahi mana'o hou e kālele ana i

ka ho'oponopono 'ana ma o nā papahana li'ili'i a kō koke, i ka ho'ololi 'ana i nā holo 'ana mai ka SOV a i nā 'ano 'ē a'e (kau 'ōhua, holo wāwae, a holo paikikala), a e ho'emi ana i ka pono holo loa ma ka ho'opili 'ana i nā hale i nā hana, nā kula, nā hale kū'ai, a me nā pāka.

Ma ia hana ho'okahi nō ho'i, ua nui pākela ho'i nā ala a me nā uapo e kū nei e pono ana ho'i i ka ho'oponopono. Inā e liuliu nui ana ka ho'oponopono alanui, e nui pū ana ho'i ke kākī e pono ai, 'oiai e nui hou aku ana mai ka pono 'ili alanui a kekahi hana hou 'ia 'ana.

Me nā ke'ena 'elua e kuleana ana ma nā 'ōnaehana alanui (HDOT no nā alanui/alaloa, a me ko Kaua'i Kalana Ke'ena no nā Hana Lehulehu no nā ala Kalana), he pono nō ho'i ka hana pili pū 'ana i mea e like ai ka pahuhopu o nā mea a pau. Me kēia hana pū 'ana o ia mau ke'ena 'elua, he pono nā wahi e kūkākūkā ai ka lehulehu, e ho'ona'auao ai, e ho'onui ai i nā pilina, a e pua'i ai i nā mana'o hakuloli no ka ho'olako kālā, a me ka ho'oholo 'ana i ka 'ōnaehana holo 'ana.

He wahi maika'i ka Built Environment Task Force ma Get Fit Kaua'i no kēia 'ano kūkākūkā mau 'ana.

Me ka 'oia'i'o o ke kau palena 'ia 'ana o ke kālā, he pono nā koho ho'opukapuka kūpono 'ana. E kū paha kēia mau koho 'ana ma kekahi mau kulehana e pa'a ana ma ka Papahana Laulā, e like ho'i me kēia:

- Ho'oka'ina i ka ho'oponopono a me ka mālama 'ana o nā ala e kū nei ma mua o nā ala hou.
- Ma ka ho'olālā a me ke kūkulu 'ana i nā ala hou, e kālele i ka ho'omaika'i 'ana i nā ala a me ka pilina, a e ho'okūpa'a.
- Ke hiki, ho'emi i ke kākī, no'ono'o i ka hana pū 'ana i nā 'ano ho'oponopono like 'ole 'ana i ka wā like o ka hana hou 'ana i ka 'ili alanui.
- Ke hiki, no ka ho'emi 'ana i ke kākī a me ka ho'opōkole 'ana i ka wā e ho'oholo ai, e no'ono'o i ka "ho'olālā emi" a me ka "ho'olālā pono" no nā ho'olālā mana'o mua 'ana. I la'ana, kālele ma ka ho'oponopono 'ana i nā wahi kiko'i a me nā huina alanui no ka ho'onohonoho pa'a alanui ma mua o ka mana'o i ka ho'oponopono 'ana i nā ala lō'ihī a me nā papahana ho'onui alanui.
- E no'ono'o i ka pono o nā mea a pau i ka ho'olālā 'ana a me ka haku 'ana.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E ho'olālā pū i ka ho'ohana 'āina 'ana me ke ala holo no ka ho'emi 'ana i ka pā i ka pa'a alanui, no ka ho'omaika'i 'ana i ka holowāwae ma nā kikowaena kaona, no ka hō'eu'eu 'ana i nā wahi kālepa, a no ka ho'onui 'ana i ka holo 'ana ma ko nā kākā wahi noho, hana, a'o, a le'ale'a ho'i.
2. Koikoi i nā hō'ike palapala e ana ana i ka pā o ka 'ōnaehana holo a me nā ana 'ē a'e i nā mana'o ho'ololi.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ma nā Papahana Kaiāulu a pau, e komo ka ho'olālā 'ana i nā ala, ka holo 'ana, ka holo paikikala a wāwae 'ana, a me nā pono holo 'ana e kākō'o ana i ka ho'omaika'i 'ana i ka waiwai.
2. Ho'okomo ma nā Papahana Kaiāulu a pau i ke ana 'ana i ka pono a me ka 'ole o ka 'ōnaehana holo no ka māhuahua 'ana, ka pa'a alanui, a me ka ho'okō 'ana i nā mana'o loli o ke Kalana.
3. Ma nā Papahana Kaiāulu a pau, haku i papahana ana holo 'ana e pili ana i nā 'ano a pau o ka holo 'ana.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'oka'ina pa'a i ka holo 'ana me ke kulekele e ana hana ana me kēia mau mana'o:
 - a. Ka Palekana;
 - b. Ka mālama 'ōnaehana;
 - c. Ka Ho'onui Waiwai/Ka Loa'a I Ke Kaiāulu;
 - d. Ke Kākō'o i nā mea māhuahua ma ka Papahana Laulā A Me Nā Papahana Kaiāulu;
 - e. Ka Ho'oponopono Pa'a Alanui 'Ana; a me
 - f. Nā Pā O Ka 'Āina A Me Ka Mo'omeheu.

2. Kākō'o i ka ho'opa'a 'ana i nā papahana ko'iko'i ma ke *Kapa'a's Transportation Solutions Report* me kēia mau mea:

- a. Pāku'i he ala hou ma ke alanui Kūhiō mai ka 'ao'ao hema o ke Ala Kā'alo Kapa'a a i ke Ala Kuamo'o.
- b. Ho'onui i ka māhele 'ākau o ke Ala Kā'alo Kapa'a a he pālua a holo aku holo mai mai ka 'ao'ao 'ākau o ia ala kā'alo a i ka ala holo puni ma ke Ala 'Olohena.
- c. Ho'oponopono i nā hanana, e like me ka hō'ailona a me ka huli hema 'ana ma ke Ala Kūhiō.
- d. Ho'onui i ke ala huli 'ākau ma ke Ala Hale'ilio ma ke Ala Kūhiō.
- e. Ho'oponopono pa'a alanui ma ke Ala Kūhiō, mai ke Ala Kuamo'o a ke Ala Kapule.

3. Ho'okomo a ho'oholo i nā mana'o holo 'ana ma ka 'oloke'a no *Kapa'a Transportation Solution*.
4. Ma o kekahi kulekele ana ka'ina, ho'okō i ka ho'oka'ina 'ana a me nā papahana hololau i hō'ike 'ia ma nā palapala holo o ka Papahana Laulā.
5. No'ono'o i ka ho'oholo 'ana i nā mana'o o ka Manakia Holo Pono me nā limahana o ke Kalana o Kaua'i e hana ana ma Līhu'e ma ke 'ano he ho'okolohua i hiki ke hana hou 'ia e nā haku 'ē a'e. E like ho'i paha me kēia:
 - a. Ho'ololi i nā hola hana;
 - b. Uku ho'okahi no nā palapala kau ka'a'ohua; a me
 - c. Mana'o paipai i ka holo pū ma kahi o ke ka'a kau ho'okahi.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'omaika'i i ke kulekele pilina me ka HDOT no ka ho'opili 'ana i ke Kalana a me ka Moku'āina ma ka ho'olālā 'ana, ka mana'o 'ana, ka haku 'ana, a me ka uku 'ana no ia mau papahana holo.
2. Me ka HDOT, haku i kulekele e ho'oholo ai a he "ho'olālā emi" me ka "ho'olālā pono" i ka ho'olālā holo 'ana a me nā papahana e kālele ana i ka ho'oponopono pa'a alanui no ke Ala Kūhiō a me ke Ala Kaumuali'i. Koho i papahana ho'okolohua e ho'okolohua ai i kēia ka'ina hana a me nā hopena.
3. E hō'ano hou i ke Kōmike Ho'onohonoho Holo 'Ana ma ke 'ano he hui hana pū me nā mea i koho 'ia ma ka Papahana Nānā Mua o Kaua'i Kalana, ka mea ho'olālā

holo 'ana o Kaua'i, ka Wilikī Hana Ākea, ka Manakia o nā Polokolamu Ho'onui Waiwai, ke Ke'ena Holo, a me ka HDOT.

4. Hō'ike a 'imi ho'i i nā kumu waiwai loa'a mai ma waho o ke Kalana (Pekelala, Moku'āina, a mea 'ona paha) e kōkua ai i ke kālā Kalana ma ka 'ōnaehana holo.
5. Ho'oikaika i nā pilina ma ka lehulehu no ka mālama alanui (a me ka mālama 'āina) a me ka ho'ona'auao 'ana aku i nā mea holo.
6. Ho'omau i ke kākō'o 'ana i ka Hui Kūkulu Pono o Get Fit Kaua'i ma ke 'ano he wahi pa'a mua no ke kūkākūkā 'ana i ke kālā a me ka ho'oholo 'ana i ka 'ōnaehana holo ma ka 'āina.
7. Ana mau a hō'ano hou mau i nā kāki no ka po'e holo i ho'opa'a 'ia e ka 'Aha, e like me ka uku ka'a 'ōhua, ke kākau inoa, a me nā 'auhau no ke kakalina me ka paona o nā ka'a.

2. NĀ ALANUI KALANA

E mau ana nā alanui Kalana a me nā ala kama'āina, 'o lākou nā mea pa'a mua e holo ai ka po'e a me ka ukana ma ka mokupuni, 'a'ole na'e ia mau mea e 'ae ana i ka māhuahua wale. He mea nui ka mālama maika'i 'ana i nā alanui i mea e holo pono ai nā ka'a, nā ka'a 'ōhua, a me nā mea holo 'ē a'e i kēia mua aku, me ka ho'ēmi 'ana ho'i i nā hola pa'a ma ke alanui a me ka nui o ka holo 'ana. Na ke Kalana o Kaua'i ke kuleana o nā alanui Kalana. 'A'ole komo ma kēia mau alanui nā alanui a alaloa ho'i ma ke kuleana o ka HDOT. No nā alanui Kālana wale nō kēia māhele.

Pahuhopu: Ka ho'olako 'ana i nā alanui Kalana e pono ai a e kau koke ai ho'i i mea e kākō'o 'ia ai ka Palapala Ho'ohana 'Āina o Kēia Mua Aku.

2.1 Ka Mālama Pa'a 'Ana I Ko Kaua'i 'Ano Kua'āina A Me Ka Holo Mua 'Ana

Me ka nānā 'ana i ka pa'a alanui, aia nā mana'o 'ē a'e e like me ka mālama 'ana i ko Kaua'i 'ano, ka paipai 'ana i ka mōhalahala waiwai, a me ka ho'olako pau loa 'ana i ka ho'ona'auao, ka 'oihana, a me ke kōkua, me ka nānā 'ole 'ana ho'i i ka nui o ka makahiki a me ka pa'a ho'i o ke kino.

He mea nui ke 'ano o nā alanui ma kēia mau mea. Ma ka holo ka'a wale 'ana nō, 'oki 'ia ka nui o ka po'e, ma muli o ka 'elemakule, ka pa'a o ke kino, a i 'ole ho'i kekahi mea pili nohona 'ē a'e. 'O ka ho'olako 'ana i nā hale e kokoke ana i nā 'oihana, nā kula, a me nā hana kōkua, me ka holo palekana 'ana ho'i ma ke ka'a 'ōhua, ka holo wāwae, a me ka holo paikikala, he mea ia e pili ai nā kānaka a pau.

He kōkua nō ho'i paha ke kāpilipili 'ana i nā ala e kū nei i ka mōhalahala waiwai, ma o ka hana 'ana he mau wahi e ho'olalelale ana i ka po'e e hui pū a e kālawa paha.

Kō nō paha ka holo lau 'ana ma o ke 'ano o nā ala a 'o ia ka mea ko'iko'i no ka mālama 'ana i ke 'ano o ka mokupuni.

Ma ke 'ano kaona, he pono paha nā alapīpā a me nā ala holo paikikala. I nā wahi holo mālie a holo iki paha, he pono paha ka 'ae 'ana i nā mea a pau ma ke alanui, me ka nānā 'ole 'ana i kekahi 'ano ala kiko'i no kēlā me kēia 'ano holo 'ana. E mana'o 'ia ho'i, no kēlā me kēia 'ano ho'olālā alanui, i ke 'ano e holo ai ka po'e ma ke ala, ka nui o ia wahi, nā 'āina e pili pū ana a me ka ho'ohana 'ia 'ana o ia 'āina, a me ke 'ano o ia wahi. Kapa 'ia ia 'ano mea he "ho'olālā ma ka pō'aiapili," a he mea nui kēia i ka mālama 'ana i ke 'ano o kahi. Ke haku 'ia nei nā kānāwai hou no nā alanui hou e ke Kalana e ho'okomo ana i kēia mau kahua hana e 'ae ana i nā kānaka a pau ma nā 'ano wahi like 'ole.

Ma ka nui o nā alanui, hāpai ka po'e i nā mana'o hopohopo no ka holo loa o nā ka'a. He mea ko'iko'i ia no nā mea a pau e holo ana ma ke ala, a he mea ia e kāohi ai i ka mana'o e holo wāwae a holo paikikala paha. Ho'olālā 'ia nā alanui no ka pono o ka holo ka'a 'ana ma 'ō aku o ka palena holo pa'a, a he mea ia e paipai ana i ka holo loa. He mea ho'omālie ka ho'olālā 'ana i nā alanui me ka mana'o o ka palena holo, he mea ho'i ia e ho'ēmi i ka pono o ka māka'i ma ia mau wahi a e ho'opalekana ho'i i nā mea holo alanui. He mea nui ka "ho'omālie holo ka'a" no ka pono o nā alanui. Aia he mau ala e ho'omālie ai i ka holo ka'a, a he 'oko'a ka pono o kekahi wahi a 'oko'a ho'i ko kekahi wahi. He kōkua ka ho'olako 'ana i mau hana ho'omālie alanui no ka po'e wilikī, nā mea mālama alanui, a me nā mea o ke kaiāulu e ana ana i nā mea e pono ai ko lākou mau wahi pono'i. Me ke kālā li'ili'i, he pono ka ho'opa'a 'ana i ke ka'ina o nā mea e pono ana i ka ho'oponopono a me ke kāpili hou 'ana i nā alanui i mea e pono ai nā mea holo alanui.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'opa'a i nā kānāwai kāpili alanui hou no nā mea holo a pau.
2. Hō'ano hou i nā kānāwai o nā kā'e'i a me nā kaiāhome e kāko'o i ka holo lau a me ka palekana o nā mea a pau.
3. Haku i nā lako pono ho'omālie holo ka'a a e hō'ano hou i ke Kānāwai Holo o ke Kalana no ka ho'omālie 'ana i nā alanui.
4. Ho'okohu, ho'ākāka, a ho'opa'a i nā ala e holo ai nā kalaka.
5. Hō'ano hou i nā hō'ailona a me nā kānāwai ma kahi o nā kula.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'opa'a i nā 'ili alanui, ka ho'oponopono 'ana, ke kāpili 'ana, a me ka hana hou 'ana i nā ala e kū nei a me nā uapo e like me ka mea i 'ae 'ia me ke kālā i loa'a.
2. Ho'okāpili i nā ala e kū nei me nā mea e pono ai nā mea holo a pau e like me ka mea e pono ai, a e like ho'i me

ka Papahana Ho'olālā a ke Kaiāulu a mea 'ē a'e paha, he māhele ia o nā papahana ho'oponopono.

3. Ho'oholo i nā hana mālama mau o nā mea kanu ma ka'e alanui a me nā 'ili alanui e palekana ai kānaka.

C. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'oikaika i nā 'ōnaehana, nā kūkākama'ilio 'ana, a me nā kumu waiwai no ka pa'a maika'i o nā papahana Kalana uku 'ia e ka Polokalamu Ho'omaika'i Holo 'Ana o ka Moku'āina (STIP).
2. Ho'opa'a i nā kumu waiwai a me nā hui 'ana no ka mālama mau 'ana i nā ala Kalana.

3. KA POLOKALAMU HOLO

He mea ko'iko'i loa nā mana'o ko'iko'i no ka holo 'ana ma Kaua'i a me ka mālama 'ana i ka pa'a alanui, ka mālama 'ana ho'i i ke 'ano o ka mokupuni, ka ho'emi 'ana i nā koena kānaka o kēia wā, ka ho'emi 'ana i ke kākī nohona, a me ka ho'olako 'ana i nā pono no nā mea a pau.

Pahuhopu: Ka ho'oikaika 'ana i ka pono o ka holo ka'a 'ana no ke koho pono 'ana o kama'āina a me nā malihini.

3.1 Ka Ho'onui 'Ana I Ka Heluna Kau Ka'a 'Ōhua

'O ke Ka'a 'Ōhua o Kaua'i ko ke Kalana 'oihana halihali 'ōhua. Ma kēlā a me kēia ho'omaika'i 'ana (ho'olō'ihi i ka holo 'ana a me ka holo 'ana i nā hopena pule), ua nui hou aku nā mea kau ka'a 'ōhua. Ma ke ana mana'o no nā lauana holo ka'a 'ōhua, aia nō ke nele nei ka po'e ma muli o nā palena o nā holo ka'a 'ōhua 'ana.

Eia 'elua wahi e ho'onui ai:

1. Ho'onui i nā ka'a 'ōhua a e ho'oponopono i nā ala, a
2. Ho'olako i nā 'ano holo 'ē a'e no nā malihini ma kahi o ka ho'olimalima ka'a.

No ka mua, he pono ka ho'oponopono 'ana i ke alanui ma'a mau e holo ai ke Ka'a 'Ōhua o Kaua'i a me ka ho'omaika'i 'ana i nā hola kau nui.

No ka lua, he pono nā 'ano mana'o hou no ke 'ano o ka māka'ika'i o ka malihini ma Kaua'i. I kēia manawa, ho'olimalima ka'a he 89% o nā malihini. He ho'onui kēia i ka heluna ka'a ma ke alanui, a he ho'opilikia kēia i ka ho'okū ka'a 'ana ma nā wahi like 'ole. I mea e ho'ololi ai, he pono kēia mau mea:

- Ka'a 'ōhua kū'ai emi mai ke kahua mokulele a nā hōkele,
- Ka'a 'ōhua e holo ma'a mau ana ma nā hōkele,
- Ho'omaika'i i nā wahi holo paikikala a me nā wahi holo wāwae ma nā hōkele, a e ho'olimalima paha i nā paikikala, a
- Ho'olako i nā ka'a ho'olimalima wā pōkole ma nā hōkele nō.

Aia kēia mau mana'o a me kekahi mau mana'o 'ē a'e ma ka Papahana Ho'olālā Holo 'Ana a Kaua'i (*Kaua'i Short-Range Transit Plan* [approved by the County Council October

2017]). 'A'ole hiki ke kō kēia mau hana me ka loa'a mau 'ole o ke kālā. He pono ke kālā kū mau no ka pa'a mau o kēia mau hana ho'omaika'i. No ia mea, he pono ke kākō'o o nā kama'āina, nā 'oihana nui a li'ili'i, nā 'oihana kālepa, a me nā mea 'ē a'e e pōmaika'i i ka holo ka'a kūpono.

I ka manawa ho'okahi nō o ka ho'onui 'ana i ia 'oihana, he pono ka hana 'eleu e ho'emi i ke kālā lilo. Aia pū ma kēia hana nā 'oihana halihali 'ōhua 'ona 'ia, ka hana 'ae like me lākou, ka ho'emi 'ana i ka nui o nā holo 'ana i piha 'ole i nā kānaka, a me nā hana e lawe ana i nā kānaka i nā ala emi.

3.2 Ka Ho'olale 'ana i ke Kūkulu 'Ana no ka Halihali 'Ōhua

'O nā kūkulu hou 'ana i "mākaukau no ka halihali 'ōhua," ua lawa nā hale e hele wāwae ai ka po'e a e kau ai ka po'e ma nā ka'a 'ōhua. 'O ia mau papahana, a keu aku ho'i inā kūkulu 'ia ma kahi o nā kikowaena halihali 'ōhua, he ho'onui kānaka kau ka'a 'ōhua ia a he ho'omaika'i i ka holo pono o ka holo ka'a 'ōhua 'ana. I nā makahiki i hala iho nei, ua kālele ka Moku'āina i ke kūkulu 'ana e kākō'o ana i ka holo 'ōhua 'ana. Ma ia mau mea, he maika'i ka 'imi 'ana i nā 'oihana a me nā hale kūpono ma nā 'āina moku'āina e pili ana i nā kūna ka'a 'ōhua.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'olako i nā pono keu no nā hale 'oihana e pili ana i nā kūna ka'a 'ōhua.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ho'oholo i ka Papahana 'Ōhua Wā-Pōkole (*Short - Range Transit Plan*).
2. Ho'opa'a i Papahana 'Ōhua Wā Kūwaena (4-7 makahiki) no nā ho'olālā 'ana i kēia mua aku.
3. E hō'ike i ka holo pono a holo pono 'ole paha o ka halihali ukana, nā papa he'enalua, a me nā ukana nui 'ē a'e ma nā ka'a 'ōhua Kalana a me nā mea pilikahi.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'onui i ka ma'a mau o ka holo 'ana a i kēlā me kēia 30 minuke, a he 15 minuke i nā wā holo nui.
2. 'Ike a ho'oholo i nā mea kākō'o au hou, e like me ka mīkini GPS no nā ka'a 'ōhua a me nā papahana kelepona; ka uku uila; ka pūnaeweke ma ke ka'a 'ōhua, a me nā 'ano mea 'ē a'e e pono ai no ka ho'olalelale 'ana i ka po'e e kau aku.
3. E kālele i ka ho'onui 'ana ma nā wahi kau nui o ka po'e.
4. Ho'omaika'i i nā ala holo ka'a 'ōhua a me ka papa manawa.

5. Ho'opa'a i nā hale kūna ka'a 'ōhua ma nā kūna nui he 50.
6. 'Ike i ke ka'ina kālele no nā kōnāwai ADA ma nā kūna ka'a 'ōhua. Ho'olālā i papa manawa no ke kūkulu ana a me ka mo'ohelu e pono ai nā hana ko'iko'i.
7. Ho'olako i nā waihona pono a holo maika'i ma nā hale ho'oponopono ka'a.
8. 'Ike 'ia nā wahi kūpono no ka ho'okū ka'a a kau ka'a'ōhua, a keu aku ho'i me ka mana'o pū 'ana i ke ka'a e holo ana i ka huli 'Ākau.
9. Ho'ololi 'ia nā ka'a 'ōhua a he mau mea 'ikehu pono.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'onui i ka papahana kāleka kau ka'a 'ōhua no ka ho'onui kālā 'ana a me ka ho'olale kōnaka 'ana.
2. Ho'olālā pū me ka HDOT i ka hana 'ana he mau kūna ka'a 'ōhua ma kahi o nā papahana ma ke Alaloa Moku'āina e like me ka mea e pono ai.
3. E hana pū me nā ke'ena Moku'āina, nā ke'ena Pikelala, a me nā 'oihana kūloko no ka ho'opa'a 'ana i mau kumu waiwai kālā no nā hana ka'a 'ōhua.
4. Pili me HDOT no ka ho'olālā 'ana i mau kūna ka'a 'ōhua ma nā ala kua'āina.
5. Ho'omōhala i papahana ho'okolohua no nā 'āina Moku'āina i mākaukau no ka holo ka'a 'ōhua, e like me ka pahuhopu o ka Papahana Ho'olālā Ho'omōhala Hana Ka'a 'Ōhua o ka Moku'āina (*State Transit Oriented Development Strategic Plan*).
6. Ho'olako i nā hale kokoke i nā kūna ka'a 'ōhua, me ke kālele pū ho'i i nā kikowaena ka'a 'ōhua.

4. POLOKALAMU HOLO WĀWAE

He mea maika'i ka holo wāwae 'ana no ka hele pōkole i loko o ke kaona, a i 'ole ho'i, mai kekahi kūna ka'a 'ōhua a i kekahi. 'O ka ho'omōhalahala 'ana i ka holo wāwae 'ana ma ke 'ano he 'ano holo 'ana, 'o ia kekahi mea e kō ai kekahi mau pahuhopu, e la'a ho'i ke olakino, ka mauō, ka hana 'ana he mau kikowaena kālepa maika'i, ka ho'ēmi 'ana i ka lilo no ka holo ka'a 'ana, a me ke kūlike o nā mea a pau.

Pahuhopu: Ho'olako i nā wahi kūpono a pili pū ho'i no nā mea hele wāwae ma nā kaiāulu.

4.1 Palekana a Hoihoi ka Hele Wāwae 'Ana

I nā lā mahikō, nui ka holo wāwae 'ana o ka po'e. Kokoke ka hana, nā hale kū'ai, nā kula, a me nā hana le'ale'a i nā hale. Ma ka nui o nā kaona mahikō, aia nō nā koena o ia mau kaiāulu ke kū mau nei.

I kēia lā, no ka ho'omōhala 'ana i ka holo wāwae 'ana o ka po'e, he pono ka palekana a me ka 'olu'olu o nā wahi. Eia ho'i, no nā kaiāulu hou, he pono ka ho'olālā 'ana i ka ho'ohana 'ia 'ana o ka 'āina i mea e pili ai nā hale, nā pāka, nā kula, nā 'oihana, a me nā hanana 'ē a'e. He la'ana kēia o ka pilina o ka ho'ohana 'āina a me ka holo 'ana.

I kekahi mau wahi he nui, he mea nui ka ho'olele 'ana a me ke ki'i 'ana i nā keiki ma nā kula e pa'a ai ke alanui. Aia nō kekahi hapa nui o nā kula ha'aha'a e kokoke ana i nā hale, eia na'e, 'o ia mau nō ke kōnalua o nā mākuia i ka 'ae i nā keiki e hele wāwae i ke kula. Na ka polokalamu *Kaua'i's Safe Routes to School*, he pilina o ke Kalana, ke Ke'ena Ho'ona'auao, a me *Get Fit Kaua'i*, e noke ana i ka ho'ēmi 'ana i nā alaina i ka hele wāwae 'ana i ke kula ma o ka ho'ona'auao 'ana i ka po'e, ka ho'oikaika 'ana, ka ho'olalelale 'ana, a me ka ho'olilo kālā 'ana i nā 'ōnaepuni e pono ai. Hiki pū nō ho'i ke haku 'ia he polokalamu hou aku no ka ho'opa'a 'ana i nā "ala palekana" ma nā kaiāhome.

Me ke kālā kau palena 'ia, he pono ka ho'olālā pono 'ana i nā ho'opukapuka a me nā hana 'ōnaepuni 'ana. He pono nō ho'i nā ala palekana i nā kula a me nā pāka, ka ho'omaika'i 'ana e pono ai nā kikowaena kaona i hiki ke hele wāwae 'ia. He pono ho'i ka 'ike 'ana i nā wahi i 'ike 'ia he mau wahi palekana 'ole, e like me nā wahi ulia ka'a mau.

E 'ike nā ho'olālā 'ana i nā wahi holo wāwae kānaka i ka mana'o o nā kaiāulu e noho pili ana (ho'olālā me ka mana'o pili). I la'ana, ma nā wahi holo mālie, nā wahi noho kāka'ikahi 'ia, he palekana wale nō paha no nā ka'a, nā paikikala, a me nā kānaka e holo pū i ke alanui. I nā wahi 'ē a'e na'e paha, e like me nā kikowaena kaona, he pono nā 'ōnaepuni pili pono'i i nā mea hele wāwae i mea e palekana ai.

A. NĀ PAPAĦANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E 'ike i nā papahana ko'iko'i no nā mea hele wāwae e like me ka mea mana'o 'ia i ka 'ikepili ulia ka'a.

B. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'omau i kekahi polokalamu Alanui Pakele i nā Kula ikaika me nā Wilikī, nā Paipai 'ana, nā Ho'ona'auao 'ana, nā Mālama 'ana, a me nā Ana 'ana.
2. Ho'opa'a i nā papahana hele wāwae ko'iko'i e like me ka mea i hō'ike 'ia ma nā Papahana Kaiāulu a me nā papahana 'ē a'e.
3. Hana pū me ka HDOT e 'ike ai a e ho'oholo ai ho'i nā 'a'ena alanui ma nā Alanui Moku'āina.
4. Ho'olālā i polokalamu Alanui Pakele i nā Pāka e 'ike ai i nā ho'oponopono ko'iko'i e pono ai ka po'e hele wāwae i loko o nā kaiāhome a me nā pāka.

5. POLOKALAMU HOLO PAIKIKALA

He mea maika'i ka holo paikikala 'ana ma ke 'ano he holo pōkole 'ana ma waena o nā kaona. 'Ike 'ia ka holo paikikala a me ka hele wāwae 'ana he mau "holo pilikino," a e ho'oikaika ia i ke olakino, ka mauō, ke kaulike, a hiki ho'i i ia ke ho'ēmi i ke kālā lilo o ka nohona.

Pahuhopu: Ka hana 'ana i mau ala ho'opili no ka holo paikikala palekana e pono ai nā mea holo a pau.

5.1 Ka Holo Paikikala

Māhele 'ia ka papaha o ka holo paikikala 'ana o ka po'e ma ke 'ano holo mau i 'ehā māhele:²⁵

1. Ikaika a Wiwo 'ole
2. 'Eu'eu a Hilina'i
3. Hoihoi a Hopohopo na'e
4. 'A'ole loa

'O nā mea ikaika a wiwo 'ole i ka holo paikikala, 'a'ole nō e

25 Koana o Portland, *Four Types of Transportation Cyclists*

Nā Mea Hele Wāwae ma Kilauea, Kaua'i 'Ākau

hopo i ka holo pū me nā ka'a ma nā wahi a pau. Ma ka noi'i i hana 'ia ma nā wahi 'ē a'e, ma lalo kēia hua o ka ho'okahi pakeneka o ka lehulehu. 'O nā mea 'eu'eu a hilina'i, he mau mea holo ma'a mau ia e 'ae ana i ka holo pū 'ana i ke ala me nā ka'a. Eia na'e, mana'o nui lākou e holo ma ke ala paikikala ka'awale. Ma ke 'ano laulā, ma kahi ia māhele o 'ehiku pakeneka o ka lehulehu. 'O nā mea hoihoi, a hopohopo na'e, ua 'ano ma'a i ka holo paikikala, he makemake na'e e ho'oma'ama'a a nui hou aku, 'a'ole na'e mana'o i ka palekana maoli. Ma kahi ia māhele o ke kanaono pakeneka o ka lehulehu. Wahi a nā ana mana'o kūloko, aia nō ka nui o ka po'e ma ia mahele hoihoi a hopohopo na'e - he makemake e holo, 'a'ole na'e lākou e mana'o nei i ka palekana maoli. 'O nā mea hō'ole loa i ka holo paikikala, ma kahi ia o ke kanakolu pakeneka o ka lehulehu, 'a'ohe o lākou mana'o iki i ka holo paikikala, a he mea 'ole ke 'ano o ke ala iā lākou..

I mea e ho'onui i ka holo paikikala 'ana ma ke 'ano he holo mau ia o ka po'e, he pono ka 'ike 'ana i nā mana'o nīnūnē o ka māhele "hoihoi a hopohopo na'e": inā holo pū nā paikikala me nā ka'a, he pono ka ho'omālie 'ana i ka holo; ma nā ala holo loa, he pono nā ala paikikala ka'awale, e like me nā ala ka'ana 'ia. He pono ho'i ka maluhia o nā huina alanui no nā mea holo paikikala. 'O ka mea ko'iko'i loa, he pono ka holo mau 'ana o nā ala e 'ae ana i ka palekana o nā mea holo mai kahi e ha'alele ai lākou a i kahi e hō'ea ai. 'O ka hana 'ana he mau ala paikikala ma kekahi ala ho'okahi, 'a'ole ia he mea e kō ai ka holo mau 'ana o nā ala, a 'a'ole ana ho'i ia e ho'onui i ka holo paikikala 'ana i kēia mua aku.

Ma ka ho'olālā 'ana i ka holo mau 'ana o nā ala, ho'oholo ma'a mau 'ia nā hana ma ke 'ano li'ilī'i. 'Ike 'ia nā Papahana

Kaiāulu, 'o ia ka mea kūpono a me ke ka'ina hana kūpono e ho'opa'a ai i nā ala paikikala holo mau ma nā moku 'āina a pau. No ke kāpili 'ana i nā ala e kū nei, e like me ka nui i hiki, e aho ka ho'oholo pū 'ana i nā hana me mā ho'oponopono nui o nā alanui, i mea ho'i e emi ai ke kālā lilo.

'O kekahi mana'o nui ka ho'ona'auao 'ana no ka holo paikikala. E aho ka 'ike maopopo 'ana o nā mea holo paikikala a me nā mea holo ka'a i nā kānāwai a me ko lākou mau kuleana no ka holo 'ana ma ke alanui.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'opa'a i nā koina kūkulu paikikala i loko o k Kānāwai Kūloko Mana'o Kā'ei (*Comprehensive Zoning Ordinance*.)

B. NĀ PAPAĀNA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ho'opa'a i ka papahana ala paikikala no ka mokupuni a puni me nā mana'o ko'iko'i no ka ho'oholo 'ana ma ke ka'ina hana no ka ho'olālā kaiāulu.

Nā mea holo paikikala ma ke Alanui Kūhiō

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'opa'a i ka ho'olālā 'ana, ka haku wilikī, a me ke kūkulu 'ana ma ke ala ka Huli Komohana mai Waimea a i Kekaha a mai Hanapēpē a i nā Alia Pa'akai.
2. Ho'opa'a i Ke Ala Hele Makalae mai Anahola a i Līhu'e.
3. Ho'opa'a i ka ho'olālā 'ana a me ke kūkulu 'ana i ke ala Huli 'Ākau ma nā wahi i kākō'o 'ia e ke kaiāulu.
4. Ho'opa'a, ma ka lī'ili'i loa, i ho'okahi māhele o ke ala ka'ana 'ia i 'ike 'ia ma ka Papahana Kaiāulu o Kaua'i Hema a me ka Papahana Kaiāulu o Līhu'e.
5. Ho'opa'a i nā papahana paikikala ko'iko'i e like me ka mea i 'ike 'ia ma nā Papahana Kaiāulu.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Hana pū me ka HDOT e pa'a ai nā mea paikikala palekana a kūpono ma nā Alanui Moku'āina a pau, pau pū ho'e me nā uapo.
2. Paipai i ka ho'olako kālā Pekelala e pa'a ai nā ho'oponopono ala paikikala a hele wāwae ho'i ma ke Ala Kīlauea a i ka 'Āina Ho'omalua Mea Kūlohelohe Aupuni o Ka Lae o Kīlauea.
3. Ho'omākaukau i ana mana'o no ka pono o kekahi papahana ka'ana paikikala.
4. Ho'omau i ke kākō'o 'ana i nā polokalamu ho'ona'auao a ho'omalua i ka holo paikikala 'ana me ka hana pū 'ana ho'i me nā mea kaiāulu.

6. KA HO'OKŪ KA'A 'ANA

He mea nui ka ho'okū ka'a 'ana no ka ho'ohana 'āina 'ana a me ke 'ano o ka holo 'ana. No ka hana 'ana he mau kaona hele wāwae 'ia a 'eu'eu ho'i, he pono nā 'ano hou o ka mana'o no ke 'ano o ka ho'okū ka'a 'ana. Ma nā kahakai, nā ala māka'ika'i, a me nā wahi māka'ika'i 'ē a'e, he mea nui ka ho'okū ka'a 'ana no ka 'ae 'ana i ka po'e e hele a me ka mālama 'ana i ke 'ano o ka mokupuni a me kona mau hi'ohi'ona.

Pahuhopu: Ka ho'opa'a 'ana he mau mana'o ho'okū ka'a e pono ai ke kaiāulu..

6.1 Ka Ho'okū Ka'a Pono 'Ana

I ka makahiki 2014, ua kōkua 'enehana 'ia ke Kalana e Smart Growth America no ka mālama 'ana he hālāwai ho'ona'auao no ka hō'oi'a 'ana i ke 'ano o ka ho'okū ka'a 'ana ma Līhu'e. Ua ho'olako ia hālāwai 'ana i ka po'e i nā 'ano mana'o hou no ka ho'okū ka'a a me nā mea e pono ai ia, a me ka pilina o ka ho'okū ka'a 'ana me ka holo 'ana a me ka ho'ohana 'āina 'ana. Pili ia mau mana'o iā Līhu'e a me ka mokupuni a puni.

Ma ka ho'okā'e'i ma'a mau o mua, he pono ka ho'okū ka'a kūpono 'ana no kēlā me kēia hale a 'āina paha, ma ia 'āina nō. 'O ka hopena o ia hana, ka nui loa o ka 'āina no ka ho'okū ka'a wale 'ana nō, a 'a'ole nō ia he mau wahi e hele wāwae ai kānaka. Me ka nui 'ana a'e o nā hale a me ke 'ano palekana no ka po'e hele wāwae, ua hiki nō ke hana 'ia kahi ho'okū ka'a ma kahi ka'awale iki aku. E aho paha nā wahi ho'okū ka'a ka'awale aku no ka pono o kekahi mau wahi pili pū ana, e ka'ana ana i kēia wahi ho'okū ka'a. He mana'o ko'iko'i ho'i no nā kaona a me nā hōkele ka paipai 'ana i nā mana'o mālama ho'okū ka'a e ho'ēmi ana i ka pono e ho'okū ka'a. E like nō ho'i paha me ke kau palena 'ana i nā hola ho'okū ka'a, ka uku 'ana, a me kekahi mau mea e pono ai nā 'oihana e like me nā pono keu no ke kau pū, ka hele wāwae, ka holo paikikala, a me ke kau ka'a 'ōhua paha.

Ma nā kahakai, nā ala māka'ika'i, a me nā wahi māka'ika'i 'ē a'e, he pono maoli ka ho'okū ka'a kūpono 'ana. Eia na'e, ma kekahi mau wahi e like me ke kai o Kē'e, pilikia nā wahi pana i ka pākela ka'a. I kekahi mau wahi, he pono nā kahua ho'okū ka'a pa'a. Ma kekahi mau wahi hou aku, e aho ka ho'ēmi 'ana i ka ho'okū ka'a ma o nā 'ano holo 'ana 'ē a'e, e like me nā ka'a 'ōhua.

A. NĀ PAPAĦANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ho'oholo i nā hō'oiā ho'okū ka'a 'ana i nā wahi e mana'o 'ia nei, ua hō'ea nā ho'okū ka'a 'ana i ka palena, a i 'ole ho'i, 'o nā wahi e pono ai nā wahi hou aku e like me Kapa'a, Hanalei, a me Po'ipū.
2. Me ka Moku'āina, e ho'olālā a ho'oholo i papahana ho'okū ka'a no ke Kikowaena Kīwila Līhu'e.

B. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'opa'a i nā kānaka kumuwaiwai a me nā pu'u kālā no ka ho'oikaika ho'okū ka'a 'ana i ke Kalana a puni.
2. Hana pū me nā ke'ena Moku'āina no ka nānā 'ana i ka hopena o ka ho'okū ka'a 'ana ma nā kahakai a me nā pāka Moku'āina 'ē a'e a me nā wahi māka'ika'i e like me ke kahakai o Kē'ē.
3. Hana pū me nā 'oihana a me nā hōkele e ho'opa'a ai he mau mana'o ho'okū ka'a e loli ai ka mana'o ma'a mau.
4. Nūnē i ka ho'opa'a 'ana i nā wahi ho'okū ka'a ma nā kikowaena kaona.

Kahua Mokulele o Lihū'e, Moku o Lihū'e (Mea Pa'i Kī'i: Andrew Baerst, <https://www.flickr.com/photos/bearst/>)

'ĀPANA: IV. 'ŌNAEPUNI KO'IKO'IE

'O ka 'ōnapuni e holo ai ka wai a e kiloi ai ho'i i ka wai, he mea ko'iko'i loa ia i ka māhuhua 'ana a'e o Kaua'i. Lo'ohia mau nō na'e nā mea e kū nei, a 'a'ole ia e kū ana i ka mea e pono ai. Inā e māhuhua ana 'o Kaua'i me ka mauō pū, he pono ka launa 'ana o ka 'ōnaepuni e pono ai i kēia mau lā me ka ho'opukapuka e pono ai ma ka ho'olālā, ka mālama, a me nā mea kāpilipili no ka pono o kēia mua aku. He pono nō ho'i ka hō'ōia 'ana i ka mālama maika'i 'ia 'ana o nā kahua mokulele a me nā awa kū moku, a mākaukau ho'i ia mau mea no ka pō'ino e mana'o 'ole 'ia.

Ke Kō 'Ana O Ka 'Ōnaepuni E Pono Ai

Kauka'i nui kākou ma nā 'ōnaehana lehulehu a pilikahi ho'i no ka wai, ke kiloi 'ana i ka wai, a me ke kiloi 'ana i nā 'ōpala pa'a e o mau ai kā kākou mau hana i nā lā a pau ma ke 'ano e pono ai ko kākou olakino a me ke ao kūlohelohe. Eia na'e, 'ane'ane e piha ku'i kahi ho'āhu 'ōpala o Kaua'i, a he kauka'i nui ko Kaua'i i nā luawai pelapela. He mau hopena 'ino'ino ko kēia mau mea, a e pono ana ho'i ka ho'oponopono e lilo nui loa ai ke kālā. Ua like 'o Kaua'i me nā 'āina kua'āina 'ē a'e, 'o ia ho'i he ha'aha'a ke kulanā 'auhau a he palena 'ia nā kumu waiwai e uku ai i nā ho'oponopono 'ana. E kāko'o 'ia aku nā ho'opukapuka kālā 'ana i nā ho'oponopono 'ōnaepuni ma nā 'ano e pono ai a e kaulike ai ho'i ke ao kūlohelohe a me ka ho'okele waiwai 'ana.

Hō'ike mai he 'elua Papahana Lauā i ke 'ano o nā 'ōnaepuni e kū nei a kuhikuhi aku ho'i i nā mea e pono ai kēia mua aku:

- Wehewehe ka *Papahana Hō'ano Hou No Ke Kālailaina 'Ōnaepuni o Kaua'i* (2015) i nā 'ōnaepuni e kū nei ma Kaua'i.
- Kuhikuhi ka *Loiloina o ka Pono 'Ōnaepuni Kaua'i no nā mea e Kū nei a me ko kēia mua aku* (2015) i nā 'ōnaepuni e pono ai kēia mua aku ma nā moku 'āina a ka makahiki 2035.

Hō'ike kēia mau ana mana'o i ka mana'o o ka wai nele a me ka palena wai pelapela ma kekahi mau moku 'āina, e hō'ike ana i ka pono o nā mea hou e pono ai ko ka makahiki 2035 ('Ike iā Kī'i 3-7). Wehewehe laulā pū 'ia kekahi mau 'ikepili ma nā māhele li'ili'i no ka Wai, ka Wai Pelapela, a me ka 'Ōpala. 'Ike 'ia nā palapala 'āina e ho'ākāka ana i nā 'ōnaepuni ko'iko'i ma ka Māhele 5.5.

Aia pu ma ia 'Āpana nā kahua mokulele a me nā awa kū moku, he mau mea ko'iko'i e kāko'o ana i ka halihali 'ōhua a ukana ho'i i Kaua'i a mai Kaua'i aku ho'i.

Ka Ho'omaika'i 'Ana I Ke Kōkua 'Ana O Ka 'Ōnaepuni I Ka Māhuahua Hou Aku

'O ka mea ma'a mau, aia ke kuleana o ka uku 'ana i nā 'ōnaepuni e kākō'o ana i ke kūkulu hou i ka mea kūkulu. Maiā ia aku, aia i ka mea kū'ai. I mea e emi ai ka pilikia hale ma o ke kākō'o 'ana i ka māhuahua o nā wahi mana'o 'ia, e aho ke kōkua 'ana o ke aupuni i ka ho'olako i ia 'ano 'ōnaepuni. He pono i ke Kalana ke ho'opukapuka aku e like me ka mea hiki i ka 'ōnaepuni hou, a lilo ia he mea e kākō'o ai i ka māhuahua e mana'o 'ia nei. Eia na'e, no ia mea, he pono pū nō ho'i ka hana pū 'ana me ka maika'i ma nā ho'oponopono 'ōnaepuni a me ka ho'olālā i ka ho'ohana 'ana i ka 'āina. E 'imi 'ia paha nā hui 'ana e ho'olako mai ana i ke kālā no ia mau mea e māhuahua ai. E like ho'i ia me ka hana 'ana i mau moku 'āina kūikaā a me nā hui 'ana ma waena o ka lehulehu a me nā mea pilikahi.

Ka Ho'ohālike 'Ana I nā Ho'olālā 'Ana me ka Papahana Lauā

Ma kona 'ano he palapala kulekele kūlana ki'eki'e, 'a'ole 'o ka Papahana Lauā he papahana pono lako a he papahana kunihaku ho'i. Alaka'i 'ia nā 'ōnaepuni Kalana a Moku'āina ho'i e nā papahana e ho'olako ana i nā kuhikuhi, nā loiloi pono, a me nā kālā uku waiwai no nā 'ōnaehana piha a me nā mea pilikahi. 'O ka ma'a mau, he mea nohihi kēia mau 'enehana e pono ai nā kānāwai ma'a mau. Eia na'e, he pono ke alaka'i 'ia kēia mau hō'ano hou 'ana i nā papahana e ka Papahana Lauā a e ho'ohālikelike 'ia me nā kulekele a me nā hana. Eia hou, li'ilii'i a 'a'ohe paha kuleana o ke Kalana, a 'a'ole komo nui ke Kalana i ka hō'ano hou 'ana i nā papahana no nā mea pilikahi, e like ho'i me Princeville. 'Oiai he pono ke kālele a ho'oka'ina 'ana i nā ho'oponopono 'ōnaepuni a me ka 'imi 'ana i ka hui 'ana o nā mea lehulehu me nā mea pilikahi, he mea ko'iko'i nā Papahana Kaiāulu no ke alaka'i 'ana ma ke kūlana moku 'āina ma nā kūkulu 'ana a me nā ho'oponopono 'ana.

1. KA WAI KŪLOKO

Lako 'o Kaua'i i ka wai ma nā kumu wai o ka 'āina, kau palena 'ia na'e ka ho'olilo 'ana i ka wai i kekahi 'ōnaehana i pono i ka ho'onui 'ana a'e i mea e kō ai kekahi mau nele a i ka makahiki 2035.

Pahuhopu: Ka hō'oia 'ana i ka wai no ka wai e pono ai 'o Kaua'i ma lalo o ke Kānāwai Hilina'i o ka Lehulehu a me ka ho'oholo 'ana i nā mana'o ku'una no ka mālama wai 'ana mai ka wā o nā ahupua'a no kēia mua aku - 'a'ole ho'i e lawe pākela 'ana i ka wai ma 'ō aku o ka mea e pono ai, a e lako ana no nā mea a pau.

1.1 Ka 'Uao 'ana I Ka Wai a me ka 'Ōnaepuni

Lako mau nā kumu wai o Kaua'i no kēia mua aku. 'A'ole i koikoi ke Komisina Mālama Wai o ka Moku'āina (CWRM) he mau wahi Ho'ohana Wai Kau 'Āina ma Kaua'i, ka mea ho'i e koikoi 'ia ana inā he mau mana'o hopohopo no ka lawe pākela 'ana mai nā kumu wai. Mana'o 'ia, e ho'olaha ana ka CWRM i Papahana Mālama Kumu Wai i hō'ano hou 'ia me nā mana'o kuhikuhi no kēia mua aku.

1.2 Ka Ho'omaika'i 'Ana i ka Pa'a o ka 'Ōnaehana a me ka 'Ike 'Ana i ka Māhuahua

Ua 'oi aku ka wai o ka luawai ma 2014 ma mua o ka wai i inu 'ia ma ka makahiki 2011, a he 3.25 miliona kālana o ka lā(mgd). Ua lawa ka wai kau 'āina ma nā wahi a pau, koe 'o Līhu'e, i ki'i ho'i i ka wai e pono ai mai kekahi kumu wai i 'ona pilikahi 'ia. Aia he 13 wahi o ke Ke'ena Wai (DOW) e kōkua ana ma kahi o 20,500 kānaka (mai Nowemapa 2013). Mālama ke Ke'ena Moku'āina Wai Mānalo he 'umi 'ōnaepuni ki'i wai ma Kaua'i. Mai ka mea nui i 'ona 'ia e ka Pacific Missile Range Facility a me ka Princeville Utilities Company, Inc. A i nā mea li'ilii'i ma Keālia, ka Pāka Moku'āina o Kōke'e, ka Pāka Moku'āina o Polihale, Pākalā Kaona, a me ke Ke'ena 'Āina Ho'opulapula ma Anahola. E 'ike iā Ki'i 3-8 no nā wahi o nā ke'ena wai lehulehu a pilikahi ho'i ma Kaua'i.

Ma nā mea e mana’o ‘ia nei no kēia mua aku, he pono i ka DOW ka ho’opa’a ‘ana i nā ho’oponopono lako pono a ‘ōnaehana ho’i no ka ‘ike ‘ana i nā 6.48mgd hou aku a me ke kākō’o ‘ana i nā wahi ma mua o ka makahiki 2035. Aia ho’i ma ia hana ka hana hou ‘ana i nā paipu wai ma kahi o 237 mile (mai ka 400 mile a pau) ma muli o ka ‘ai ma’a mau ‘ia, ke kahiko, a me ka palena ho’i.

Nānā kū makahiki ‘ia ka *Papahana Wai 2020*, i hō’ano hou ‘ia i ka makahiki 2001, e ka DOW no ka ho’oka’ina hou ‘ana i nā ho’oponopono ‘ana a e like ho’i ia mau mea me nā nele o ke kūkulu ‘ana i kēia mau lā. Eia na’e, ‘o ka hana pū ‘ana i nā ho’oponopono a ka DOW a me nā ho’olālā kala lō’ihi ‘ana, he pono ka ho’omaika’i ‘ana. Ma muli o ka ho’olauka’i maika’i ‘ole ‘ana, aia nā ‘āpā a me nā hana maika’i ‘ole i loko nō o ke koikoi ‘ana a ka DOW i ka hana koke ‘ana i ke ka’ina hana e palapala ‘ae ai a e loa’a ai ho’i ke kālā. Ma muli o ia, ua ho’olō’ihi ‘ia a ua ho’okū ‘ia ke kūkulu hale ‘ana a me nā hale kālāpa nō ho’i. A, ma kekahi mau wahi, aia nā alaina kānāwai e ho’omāoe ana i ka pono a me ka ‘ole o ka ho’oholo ‘ana i ka wai i kahi ‘ē no nā mana’o o ke kānāwai hilina’i o ka lehulehu. Ma mua o hā’awi ‘ana i ka wai a me nā lako pono e pili pū ana no ka lawe ‘ana, ka mālama ‘ana, no ka māhuahua ‘ana, he pono ka nānā ‘ana i kēia mau mana’o kānāwai a me nā pilikia ho’olālā.

Aia ma ka *Papahana Wai 2020* o ka DOW nā mana’o o nā hale hou no ka nui o nā kānaka e mana’o ‘ia nei ma ka Papahana Laulā Kaua’i 2000. E hō’ano hou ana ka DOW i ia Papahana Wai 2020 a he papahana 2040 ma hope o ka pa’a o kēia Papahana Laulā, me ka pa’a o nā hale hou a me ka nui o nā kānaka e mana’o ‘ia nei. Aia ho’i, ho’omākaukau ka DOW i *Papahana Ho’ohana Wai*.

Hana ka Papahana Laulā no ke kākō’o ‘ana i ka wai kūloko me ka ho’olālā a me ka ho’opukapuka ‘ana i ka ‘ōnaepuni e kālāle ana i ka māhuahua o nā wahi ko’iko’i. Kākō’o pū ia i nā mana’o no ka mālama wai a me ka ho’opō’aiapuni ‘ana i ka wai. E kōkua ana nā kulekele a me nā hana o ka Papahana Laulā i kālāle i ka māhuahua ‘ana o nā kikowaena e hō’emi i ke kālā lilo i pili i ka hō’ano hou ‘ana i ka ‘ōnaehana wai ma o ka ho’emi ‘ana i ka nui o ka wai ho’olilo, a he pono ke kūkulu pono a mālama pono ho’i.

1.3 Ho’onui i ka Mālama Wai

‘Oiai ‘a’ole nui ka hopohopo no ka lilo loa ‘ana o ka wai ma nā kumuwai, he maika’i na’e ka ho’emi ‘ana i ka wai e pono ai no ka mālama maika’i ‘ana i ka mea e kū nei a me ka ho’emi ‘ana i nā mana’o ho’onui o kēia mua aku ma ke ki’i ‘ana, ka mālama ‘ana, a me ka ho’one’e/hā’awi ‘ana. Hiki ke ho’ohana ‘ia ka wai i ho’ohana li’ili’i ‘ia a i ‘ole ka wai ua no nā ‘auwai a me kekahi mau ho’oma’ema’e ‘ana no ka ho’emi ‘ana i ka pono o ka wai mānalo. Aia ho’i, ho’emi ‘ia ka pono wai mānalo ma ka hana ‘ana i nā hale ikehu hou a me nā ho’ohana ‘āina kūpono ‘ana. E mālama ana ko Kaua’i i ka wai ma kēia mau makahiki i hala iho nei. He mau mana’o ko ka DOW mai ka nā hana ma mua loa a ma mua iho nei ho’i no ka paipai ‘ana i ka mālama wai, me ka ‘ikepili o nā mika o nā mea a pau loa, ka ‘ike ‘ana i ka wai lilo wale, nā kānāwai

no nā paipu, a me nā polokalamu ho’ona’auao ho’i. Aia ma nā pahuhopu o ka Papahana Wai 2020 ka ho’emi ‘ana i ka ho’ohana ‘ana i ka wai o kēia kēia lā ma nā kālana he 3.2 miliona. Hō’ike mai ka DOW i ke emi kūmakahiki ‘ana o ke kālā loa’a, ma muli nō paha o ka pi’i ‘ana o ka uku e paipai ana i nā kānaka e ho’emi i ka ho’ohana ‘ana i ka wai.

A. KA ‘AE ‘ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho’oka’ina i ka wai kūloko e pili nei, ka mālama ‘ana, a me nā ‘ano hā’awi ‘ana e kō ai nā pono me ka paipai pū nō ho’i i ka mālama wai ‘ana.
2. Ho’oka’ina i ka pono o nā ho’oponopono ‘ana i ka ‘ōnaepuni ma nā wahi kāpikipili ‘ia.
3. Paipai i nā ‘ano hana ‘ē a’e no ka wai mānalo ‘ole, e like me ka wai ua a me ka wai ho’ohana li’ili’i ‘ia.
4. Kākō’o i ka mālama wai ma o ke ‘ano o ka ho’ohana ‘āina e like ho’i me ke kūkulu li’ili’i ‘ana (LID), *Ahwahnee Water Principles for Resource Efficient Land Use*, he polokalamu hale ikehu hou, a me ka mālama ‘ana i nā ho’ohana ‘āina ma nā ‘āina a ma waho o ia mau ‘āina.
5. Hō’oia i ka pono o ka wai kau ‘āina o ke Kalana no nā kūkulu ‘ana i kēia mua aku, i mana’o ‘ia ho’i ma luna o ke kānāwai a me nā kuleana wai.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA ‘IMI ‘IKE

1. Ho’oholo a Hō’ano hou i ka Papahana Wai o ke Kalana no ke alaka’i ‘ana i ka ho’onui ‘ana i ka ‘ōnaehana, ka ho’oponopono ‘ana, ka ho’opulapula ‘ana, a me ke ana ‘ana i nā hale no ka pono o ka māhuahua mau ma ka Papahana Laulā a me nā Papahana Kaiāulu.
2. Ho’emi i ka ho’ohana ‘ana i ka wai mānalo ma o ka ho’opō’aiapuni ‘ana i ka wai a me nā ‘ōnaehana mālama wai ‘ē a’e e like me ka wai ua a me ka wai ho’ohana ‘ili’ili ‘ia, a e ho’okomo i kēia mau mea i ka Papahana Wai o ke Kalana i hō’ano hou ‘ia.
3. Hō’ano hou i nā kumu wai mauō, ho’okomo i nā mana’o i ana ‘ia ma ke ana mana’o Pilihonua ‘Amelika (USGS) a me ka ‘ikepili wai i loko o ka mo’ohelu kālā a ke Ke’ena Wai o ke Kalana, me ka mālama kūpono ‘ana no ka hilina’i o ka lehulehu a me ka mālama ao kūlohelohe, e like me ka mea ku’una o ka Hawai’i, nā kulena pili mai, ka ho’ohana wai kūloko, a me ka pono o ke Ke’ena ‘Āina Ho’opulapula.
4. ‘Uao i ka wai ma nā moku ‘āina ho’olālā ‘ia e ke Kalana no ka ho’ohui ‘ana i nā lako pono me nā Papahana Kaiāulu.

C. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Paipai i ka mālama 'ana i ka wai o nā kānaka pākahi, nā 'oihana, a me nā kaiāulu.
2. Hana pū me nā hui kaiāulu ma nā mana'ō hana pū no ka mālama 'ana i ka wai.

2. KA WAI PELAPELA, NĀ PAIPŪ WAI PELAPELA, A ME NĀ LUAWAI PELAPELA

Ho'olako ka māhuhua mauō i ke kiloi pono 'ana i ka wai pelapela no nā wahi e māhuhua ana a me ka ho'ololi 'ana i nā luawai pelapela e ho'ēmi ana i ka 'ino'ino a me nā pō'ino olakino.

Pahuhopu: Ka mālama 'ana a me ka ho'omalua 'ana i ka wai a me ke kai a me nā kumu wai 'ē a'e mai ka wai pelapela a me nā 'ino'ino 'ē a'e.

2.1 Ka Mālama 'ana a me ka Ho'onui 'ana i ka Ho'omaika'i 'ana i ka Luawai Pelapela a me ka Pahuwai Pelapela

Nānā 'ia ka ho'ohana 'ana i ka wai pelapela o Kaua'i ma ka hui 'ana o ke Kalana a me nā 'ōnaehana pilikahi. 'O ka wai lilo i ho'omaika'i 'ia, kiloi 'ia ma o ka lua kuloi a i 'ole ma ka moana. A i 'ole ho'i, ho'opō'aiapuni 'ia ia ma ke 'ano he R-1 a R-2 paha no ka 'auwai. Aia nā wahi ho'omaika'i wai ma Waimea, 'Ele'ele, Līhu'e, a me Wailua, a ma ka hui pū 'ana, kau palena 'ia ka nui o ka wai ma ka 5.5 miliona kālana o ka lā (mgd). Ma nā Palapala 'Āina no nā Lako Pono ma ka hopena o kēia māhele a ma ka Mokuna 5, hō'ika ia i kahi o ia mau wahi ho'omaika'i wai.

Kūkulu 'ia nā mea 'ehā ma mua o ka makhiki 1980 a ua hō'ano hou 'ia nō. Hana ko Waimea a me ko Līhu'e i ka wai R-1(kā'okikene 'ia, kānana 'ia, a ho'oma'ema'e 'ia) a hana ko Wailua i ka wai R-2 (kā'okikene 'ia a ho'oma'ema'e 'ia). Maika'i nā 'ano wai 'elua no ka ho'ohana 'ana inu 'ole, akā, 'o ka hana ma'a mau, 'o ia ka hana 'auwai ma nā pāka Kalana, ma nā wahi o ke Ke'ena Ho'ona'auao, a me nā kahua kōlepa.

Me nā 'ōnaehana Kalana, aia he kanakolukūmālima a 'oi wahi ho'oma'ema'e wai pilikahi e kōkua ana i nā kūkulu 'ana ma Kaua'i. Aia nā mea nui loa ma Puhi, ka Hōkele Kaua'i Kahakai, Po'ipū (HOH Utilities), Princeville (Princeville Utilities, a me ka Pacific Missile Range Facility. Ma ka hui 'ana, he 3.42 mgd ka palena o kēia mau mea a 'elima. Hana ko Princeville a me ko Po'ipū i ka wai R-1 a me ka wai R-2 paha i ho'ohana 'ia e nā kahua kōlepa e pili mai ana.

'O nā wahi ho'oma'ema'e wai 'ē a'e, hana pū'ulu lākou no nā hōkele pili kahakai li'ilī'i, a halihali 'ia ke kaekene i nā wahi

ho'oma'ema'e a ke Kalana ma 'Ele'ele a me Lihu'e.

'Oiai ua lawa ka palena wai pelapela no ka nui o ka wai ma ka makahiki 2015, he pono ka ho'onui 'ana i na wahi ho'oma'ema'e wai me ka nui o ka wai e mana'o 'ia nei, a he ho'onui ia ma 'o iki aku o ka 2.5 mgd ma mua o ka makahiki 2035. Aia na mea ko'iko'i ma ka Hema a me ka Hikina. 'O Lihu'e wale ana no paha ka mea e mana'o 'ia nei i ka lawa 'e. He pono ana na mana'o hou no ka wai pelapela no ka mahuahua hou 'ana a'e o Kaua'i Hema a me Kilauea.

He mana'o mauo ka ho'opoi'apuni 'ana i ka wai ma kahi ho'i o ka ho'oma'ema'e hou 'ana i ka wai. Ho'emi ia i ka ho'omana 'ana i ka wai mai na wahi ko'iko'i e like me na kumu wai a me na kahawai, a ho'emi ho'i ia i ka lilo i ka moana. Ke ho'oma'ema'e kupono 'ia, hiki ke ho'ohana 'ia ka wai ho'opoi'apuni 'ia no na 'ano mea like 'ole, e like me ka mahi'ai a me ka ho'onaninani 'aina.

2.2 Ka Nanā 'ana I Ka Luawai Pelapela

'Aole pili na hale a me na 'oihana he nui i ka 'onaehana paipu wai, a he pono ka luawai pelapela a pahuwai pelapela paha ia lakou. Malama 'ia ia mau 'onaehana wai pelapela kukahi (IWS) e ke Ke'ena Ola o ka Moku'aina a mana'o 'ia ka palena i ka makahiki 2015 a he 4.06 mgd. Kahi aku ka DOH, ma kahi o 13,600 luawai pelapela a he 5,300 pahuwai pelapela ma Kaua'i i ka makahiki 2016.

'OI AKU KA NUI O NA LUAWAI PELAPELA MA KE KALANA O HAWAI'I MA MUA O KAUA'I, 'OI AKU NO NA'E KA NUI O NA IWS MA KAUA'I ME NA MEA KANAKOLU O KA HUINAHA MILE.

Ho'ole ka Moku'aina i ka hana 'ana i na luawai pelapela. Papi 'ia na luawai pelapela nui e ke Ke'ena Malama Ao Kulohelohe (EPA) i ka makahiki 2005. Hahi ka DOH i ka pono keu no ka ho'ololi 'ana o ka po'e mai ka pahuwai pelapela ma ke Kanawai 120, he pono keu 'auhau a i ka \$10,000 o ka luawai pelapela. Eia na'e, he mea wale no ia no na 'aina e waiho ana ma loko o ka palena 200 kapua'i mai ke kahawai, kke kai, a i 'ole ho'i ke kai SWAP (Polokalamu Malama a Nanā Kumu Wai) e kokoke ana i na lua wai. E pau ana ia pono keu 'auhau ma ka makahiki 2020, ina 'aole ho'oloi'i ka 'Aha'olelo. Ma keia manawa, ho'ohana ka DOH i ke ka'ina hana no ka hahi palapala 'ae kukulu Kalana no ka 'ike 'ana i ka pono me ka 'ole o ka ho'ano hou 'ana i ka luawai a pahuwai pelapela paha, aia na'e i kahi e waiho ai ka 'aina a i 'ole i ka lo'ihi o ka papahana.

2.3 Ka Mahu'i 'Ana I Na Mana'o Hopohopo No Ka Pono O Ka Wai

Ho'okahe ko Wailua wahi ho'oma'ema'e wai ma kahi o ka 1.5 miliona kalana wai pelapela o ka la ma kekahi pukana palapala 'ia e ho'omaka ana ma kahi o ka 670 kapua'i i kai aku o ke kahakai o Lydgate a he kanakolu kapua'i ma lalo

Ki'i 3-7 Ka Wanana 'Ana i ka Nui o ka Wai e Pono ai ka Ho'olilio Wai Pilau me ka Ho'olako Wai ma na Moku i ka Makahiki 2035

o ka 'ilikai. Koikoi 'ia ka loa'a 'ana i ke Kalana he palapala 'ae mai ka National Pollutant Discharge Elimination System, i hā'awi 'ia e Ka Papa Ola o ka Moku'āina (DOH). No ke koina o ia palapala 'ae, he pono i ke Kalana ka ho'okō 'ana i nā kānāwai no ka pono o ka wai.

He mana'o hopohopo laulā ka pono o ka wai pili kai ma nā wahi piha i nā luawai pelapela a me nā lua pelapela 'ē a'e. Ke 'imi nei ka DOH i nā hopena kūlohelohe o ko Kaua'i mau lua pelapela he nui, me ke kālele 'ana ma Kaua'i Hema, Nāwiliwili, a me Wailua.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Koikoi i nā 'oihana kūkulu nui i ka ho'olako kālā 'ana no ka ho'oponopono 'ana i ka ho'opō'aiapuni wai 'ana a me ka hā'awi wai 'ana, a i 'ole ho'i e kūkulu i ko lākou mau wahi ho'oma'ema'e wai pono'i.
2. Mālama i ka ho'oma'ema'e wai pelapela 'ana a me ke kiloi 'ana ma ke 'ano e pono ai ke olakino me ke kōkua pū 'ana i nā pono o ka po'e kama'āina ma mua o ka mana'o 'ana i ka māhuahua hou 'ana a'e. He pono ka holo pono 'ana o kēia mau 'ōnaehana me ke kū'ai emi pū, a e ho'ohana 'ia ho'i ka wai ho'opō'aiapuni 'ia e like me ka mea hiki.
3. Ho'omaika'i i ka pono o ka wai pelapela lilo i nā lua pelapela, keu aku ho'i ma nā wahi mālama kūikawā.
4. Kāko'o i nā 'ōnaehana ho'oma'ema'e wai hou e hana ana i ka wai pelapela me ka wai kūpono i mea e paipai ai i ka hana hou 'ia 'ana no ka 'auwai, ka 'oi'enehana, a me nā mea inu 'ole 'ē a'e.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Haku a hō'ano hou i nā ho'olālā 'ana no nā wahi ho'oma'ema'e wai i mea e alaka'i ai i ka ho'onohonoho 'ana i ke 'ano o ka ho'oma'ema'e 'ana, ka ho'onui 'ana i nā mea ho'oma'ema'e wai, a me nā ka'ina hana ho'oponopono 'ōnaehana.
2. Ho'onohonoho i ka ho'olālā 'ana no ka lehulehu a me ka pilikahi, ka ho'omāhuahua 'ana, nā hana, a me ka mālama 'ana i nā 'ōnaehana ho'oma'ema'e a kiloi wai pelapela.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

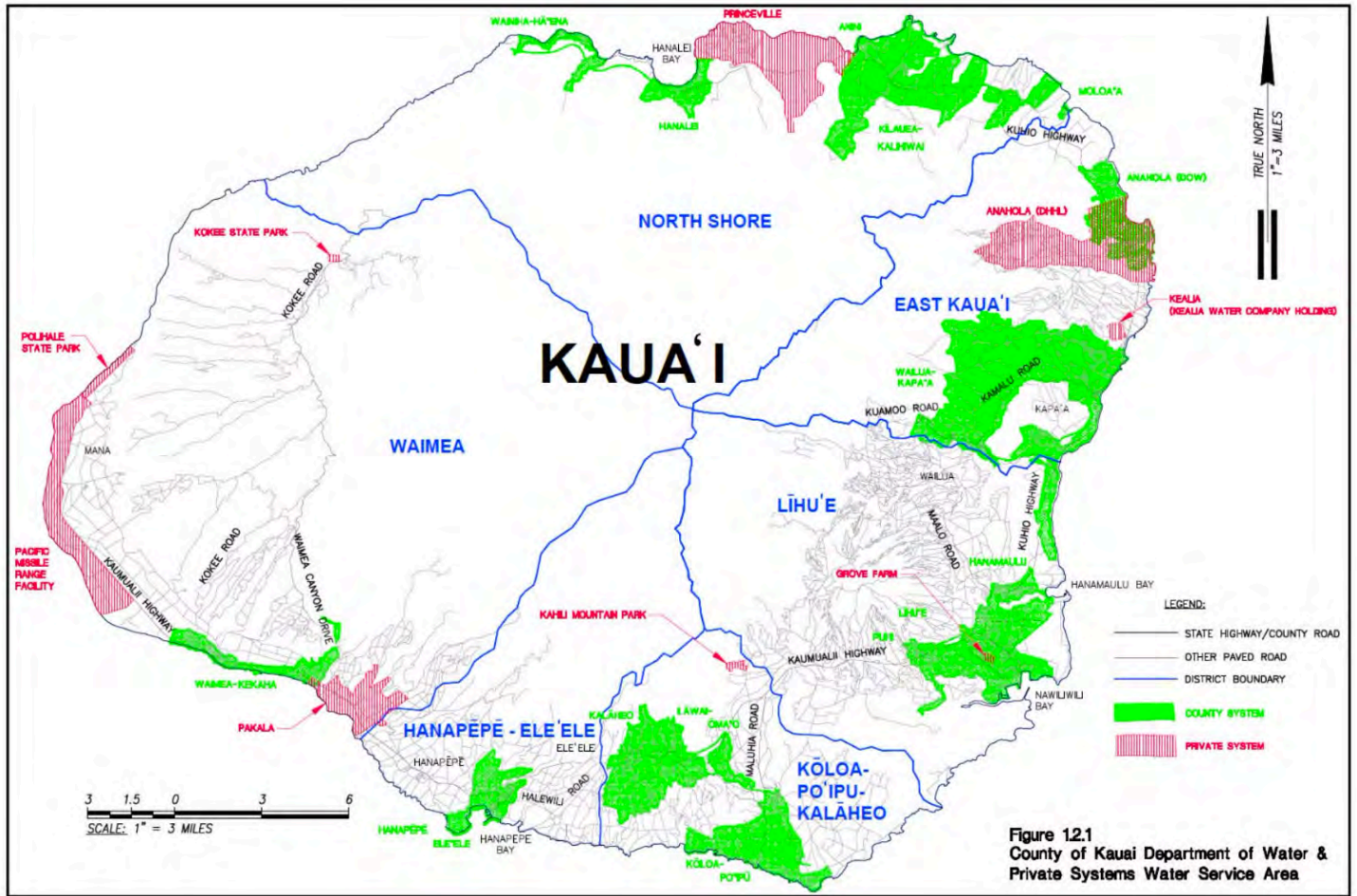
1. E 'ike a ho'one'e paha i nā wahi ho'oma'ema'e wai pelapela i nā wahi kūpono, e like me ka mea e a'o 'ia ma ka 'ike ku'una, ka 'ike mo'omeheu, a me nā 'ōnaehana ho'oma'ema'e wai no ka hō'oi 'ana a me ka ho'onui 'ana i nā 'ōnaehana ho'oma'ema'e wai pelapela, a mana'o 'ia ho'i nā 'ano 'enehana hou a i 'ole kekahi mau hana 'ē a'e e hana ai.

2. Ho'olako i pahu wai pelapela a me nā waihona 'ē a'e i mau mea kōkua no nā mea e kū nei a me nā mea o kēia mua aku.
3. Ho'olālā a ho'oholo i nā hana ho'oma'ema'e wai pelapela no nā moku 'āina o Kaua'i Hema a me Kīlauea.
4. Nānā i ke 'ano a me ka papaha o ka hopena o ka luawai pelapela kulukulu a me nā lua pelapela o ka wai kau 'āina a me ka wai pili kahakai.
5. Kāko'o i ka ho'ohana hou 'ana i ka wai a me ka ho'opō'aiapuni 'ana i ka wai.
6. E 'imi i ka papaha o ka ho'ohana 'ana i ka Polokalamu Kālā Hou no ka Wai Ma'ema'e o ka Moku'āina no ka ho'olako kālā 'ana i nā papahana lako pono no ka wai ma'ema'e, pau pū ho'i me ka mālama ikehu no nā mea kanu, ka ho'onui 'ana i ka palena, a me ka ho'omaika'i 'ana i nā mea ho'okahe wai.
7. Ho'omaika'i i nā 'ōnaepuni wai pelapela ma o nā ha'awina kālā a me nā polokalamu 'ai'ē, e like me ka Papahana Kūkulu Kua'āina USDA.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'ēmi i ka nui o nā luawai pelapela ma ka ho'ololi 'ana a he mau pahuwai pelapela a i 'ole ho'i e ho'opili aku i ka 'ōnaehana ho'olilo wai pelapela e kū nei.
2. Ho'opa'a he mau ka'ina hana maika'i no ka ho'oholo 'ana i ka wai a me ka ho'ohana hou 'ana.

Ki'i 3-8 Nā Wahi Mālama Wai O Ka Lehulehu A O Ka Pilikahi

■ 'Ōnaehana Kalana
 ■ 'Ōnaehana Pilikahi

Source – Kumu: R.M. Towill (2015)

3. KE KILOI 'ANA I KA MOKA A ME KA HO'OPŌ'AIAPUNI 'ANA

'Oiai nā wahi ho'āhu 'ōpala e 'ane'ane piha ana a me ka nāwaliwali 'ana o ke kaiaola o ka mokupuni, he pono ka ho'opō'aiapuni 'ana a ka po'e, ka ho'ēmi 'ana i ka moka, a me ke kiloi pono 'ana i ka moka mea kanu a me nā mea 'ino'ino. E aho ke Kalana e ho'omau i ka 'imi 'ana a me ka hana 'ana i nā polokalamu a me nā mana'o e ho'ēmi ana i ka meheu o ko kākou mau moka.

Pahuhopu: Ka ho'olako 'ana i nā mea kiloi moka i kūpono no ka 'āina a me nā hana mālama moka me ka mana'o e ho'ēmi i ka nui o ka moka he 70%.

3.1 Ka Ho'onohonoho 'Ana i ka Holo 'Ana o ka Moka ma o ka ho'onui 'ana i ka Hō'ōke'e 'Ana

He mau mea ko'iko'i no ka mālama 'ana i ke kiloi 'ana i ka moka ma kekahi mokupuni li'ilii'i e nui a'e ana kona heluna kanaka. Kōkua ke Ke'ena Hana Lehulehu (DPW) ma ka 'ohi'ohi a me ke kiloi 'ana i ka moka o nā kōkua. Kōkua pū ho'i i kekahi mau mea 'oihana, e la'a ho'i ka Transient Vacation Rentals. Kī'i 'ia nā kini 'ōpala nui o ka nui o nā 'oihana e nā ke'ena kī'i 'ōpala pilikahi. I kēia manawa, 'a'ohe ke'ena kī'i 'ōpala o ka DPW, 'a'ohe ho'i he kī'ina 'ōpala mea kanu. He koho ka ho'opō'aiapuni 'ana o nā kama'āina, a he pono iā lākou ke lawe aku i ia mau mea i nā wahi kūpono ma ka mokupuni.

I ka makahiki 2015, ma kahi o 150,000 kana ka nui o ka 'ōpala ma ka mokupuni (i kuhi wale 'ia he 11.6 pauna o ke kanaka o ka lā). Kuhi 'ia he 44% o ka nui loa, 'a'ole hele i kahi ho'āhu 'ōpala ma muli o ka ho'opō'aiapuni a me nā hana 'ē a'e. Ua nui ma'a mau a'ela kēia ne'e 'ana o ka 'ōpala i nā makahiki he 'umi; eia na'e, 'a'ole hiki ke mahu'i 'ia ka ho'omau 'ana o kēia nui 'ana a'e. No ka hō'ea 'ana i ka pahuhopu 70% o ke Kalana ma mua o ka makahiki 2023, he pono nā wahi ho'opō'aiapuni (MRF) hou, ka ho'opō'aiapuni ma ka'e alanui, nā koina ho'opō'aiapuni no nā 'oihana, a me ke kī'i pīpā alanui 'ana o ke koena mea kanu.

HE 70% KA PAHUHOPU O KE KALANA NO KA LAWE 'OLE 'ANA I KA 'ŌPALA I KAHI HO'ĀHU 'ŌPALA MA MUA O KA MAKAHIKI 2023

Ma lulai o ka makahiki 2016, ua lilo 'o Kaua'i, 'o ia ke Kalana mua i ho'omaka i ke kākī loli mau no ke kī'i 'ana i ka 'ōpala no nā kama'āina. Kāki kēia "uku ke kiloi" 'ana no ka hana e like me ka nui o ka pahu 'ōpala i koho 'ia e ke kama'āina, a he hana ia e ho'olale ana i ka ho'ēmi 'ana i ka 'ōpala a me ka ho'onui 'ana i ka ho'opō'aiapuni 'ana a me nā hana 'oko'a no ka 'ōpala.

He mālama kālā ma'a mau loa nō ka ho'opō'aiapuni 'ana i ke koena mea kanu a he mea maika'i no ka ho'ēmi 'ana i ka nui o kahi ho'āhu 'ōpala ma muli o ka hiki ke kū'ai 'ia ke koena no nā mea like 'ole. A, he māhele nui ia o ka 'ōpala o Kaua'i. I ka waihona kālā o ka makahiki 2015, ua lawe 'oko'a 'ia he 31,450 kana o ke koena mea kanu ma nā wahi lawe 'oko'a o ke Kalana, kahi ho'āhu 'ōpala o Kekaha, a me kekahi mau pā'oihana 'ē a'e.

Kuhi 'ia ka nui o ka 'ōpala i lawe 'oko'a 'ole 'ia a ma kahi o 6,000 kana i ka makahiki 2010, i mana'o ia ma ke kālailaina 'ōpala i hana 'ia e ka *Papahana Mālama 'ōpala o ke Kalana (2009)*. Aia ho'i, he 'elua hapakolu ke koena mea kanu o ka nui kana o ko ke Kalana 'ōpala lawe 'oko'a 'ia a ma luna o ke kanakolu pakeneka o ka nui kana ma ka māhele pilikahi o ia mau polokalamu. No ka ho'onui loa 'ana i ka lawe 'oko'a o ke koena mea kanu mai nā wahi ho'āhu 'ōpala, he pono i ke Kalana ke ho'omaka i ho'opō'aiapuni koena mea kanu ma ka'e alanui. I kēia manawa, aia he 'elima wahi ho'opō'aiapuni koena mea kanu, eia ma lalo iho nei.

Nā Wahi Ho'opō'aiapuni Koena Mea Kanu
Ke Kahua Ho'ololi o Hanalei
Ke Kahua Ho'ololi o Kapa'a
Ke Kahua Ho'ololi o Līhu'e
Ke Kahua Ho'ololi o Hanapēpē
Kahi Ho'āhu 'Ōpala o Kekaha

Ho'olako ke Kalana i nā 'ano ho'opō'aiapuni like 'ole no nā kama'āina no nā 'ano mea ho'opō'aiapuni like 'ole, mai nā mīkini [Page 146] a nā 'ano 'ōpala 'ino'ino o ka hale. 'Ae manuahi 'ia ia mau mea ma kekahi mau wahi ma Kaua'i. Hā'awi manuahi pū ke Kalana i nā pahu ho'opulupulu koena mea kanu no ka mālama 'ana o nā kama'āina i nā koena mea 'ai a me nā koena mea kanu. Pālua 'ia ka maika'i o kēia mau polokalamu me ka ho'onā'auao maika'i a me ke kōkua laulā 'ana.

Pāpā 'ia ke kiloi 'ana i ka pepa mānoanoa, ke kini, a me ke koena mea kanu ma nā wahi ho'āhu 'ōpala. He mea maika'i kēia no ka hō'ōia 'ana i ke kiloi 'ole 'ana o nā mea nui i nā mea i hiki ke ho'opō'aiapuni 'ia. He mana'o ko ke Kalana e ho'oikaika i nā kāmāwai e kū nei e koikoi ana i nā 'oihana kūloko me nā polokalamu ho'opō'aiapuni no nā mea ho'opō'aiapuni ma'alahi 'ia.

Ho'oholo 'ia ke kāmāwai Hawai'i Deposit Beverage Container (DBC) i ka makahiki 2005 a na ia polokalamu e ho'opō'aiapuni i ka 'aluminum, ka mekala ho'ohui 'ia, ke aniani, a me kekahi mau ea. He mea ho'i ia e paipai kālā ai i nā kāmāwai e ho'opō'aiapuni a he mea ia i ho'onui ai i ia mau pahu. Aia ka ho'opō'aiapuni i ka 68% i kēia manawa.

'O ke koena mea 'ai kekahi hana 'ē a'e e kōkua ai i nā wahi ho'āhu 'ōpala, keu aku ho'i ia no nā koena mea 'ai e ho'oku'u ana i ke ea ho'omehana honua ma nā wahi ho'āhu 'ōpala. 'O ko ke Kalana Polokalamu ho'onui 'ike "Food: Too Good to Waste," ho'olako ia i nā lako pono a me nā mana'o kōkua no nā kama'āina a me nā 'oihana e mālama kālā ma o ka ho'ēmi 'ana i ke koena mea 'ai. E 'imi ana ke Kalana i nā 'ano 'ē a'e e kiloi ai i ka 'ōpala me nā 'enehana hou a me nā hana hou.

3.2 Ka Hana 'Ana He Wahi Ho'āhu 'Ōpala Hou

Mālama ka DPW i kahi ho'āhu 'ōpala ho'okahi o ke Kalana ma Kekaha, kahi ho'i e kiloi 'ia ai ka 'ōpala a pau a nā kama'āina a me nā 'oihana. Kau palena 'ia ka lō'ihi o ka ho'āhu 'ana i ka 'ōpala ma kekahi wahi ma muli o ka nui o nā wahi, ma lalo ho'i o 700,000 'iā pa'a'iliono i koe²⁶. 'O ka lō'ihi i koe e mahu'i 'ia nei, ma kahi ia o ka 4.9 makahiki.

No ia mea, he pono ke ho'onui i ka lawe 'oko'a 'ia o ka 'ōpala a me ka palena ma Kahi Ho'āhu 'Ōpala o Kekaha, 'oiāi ho'i e hō'eleu ana i ke kūkulu 'ana i wahi ho'āhu 'ōpala hou. He pono nō ho'i ke ho'oholo pono, 'oiāi he lō'ihi ke ka'ina hana no nā noi'i kaiaola i koi 'ia, ka loa'a o ka 'āina, a me ka ho'oholo 'ana i nā polokalamu no kahi ho'āhu 'ōpala hou.

Me ka ho'onui 'ana i ka ho'opō'aiapuni, he pono kahi ho'āhu 'ōpala hou no ke kōkua 'ana i ke kiloi moka 'ana. 'O ka mea e kū nei ma Kekaha ka mea ho'okahi ma Kaua'i i 'ae palapala 'ia no ke kiloi moka, a hiki i ia wahi ke 'ae i ka moka a ka makahiki 2020 wale nō me ka 'ae 'ole 'ana mai e ho'onui hou aku. Inā ho'i e 'ae 'ia nā noi e kū nei, e piha ana nō paha ia wahi ma mua o ka makahiki 2028. He mea ko'iko'i loa ka ho'omaopopo 'ana i ke kuhi 'ana o lō'ihi e koe mai nei ma mua o ka piha 'ana o ko Kekaha ma ka 'ike 'ana i ka moka ma'a mau. Loli koke ka nui ma hope pono o kekahi 'ino a pō'ino 'ē a'e paha. I mea ho'opō'aiapuni, ua 'oi aku ka 'ōpala ma muli o ke Makani Pāhili 'o 'Iniki ma ka makahiki 1992 i loko o iwakāluakūmāhā hola ma mua o nā makahiki he 'elima ma Kaua'i.

Ua mana'o ke Kalana e hana i wahi e ho'āhu 'ōpala ai a e ho'opō'aiapuni ai ho'i ma kekahi wahi he 270 'eka o

ka Moku'āina ma Ma'alo, e pili ana iā Līhu'e. Ho'olako kēia Pāka Ho'āhu Kumuwaiwai i kekahi wahi 'ē a'e no ka mālama kūmau 'ana o kekahi o ka 'ōpala ma Kaua'i a me ka ho'opō'aiapuni 'ana.

No ka mālama kūmau 'ana i ka 'ōpala me ka moka ma Kaua'i, he pono ka hana nui o ke kaiaulu, nā 'oihana, a me ke aupuni. E aho e hana pū nā polokalamu e "ho'ēmi, ho'ohana hou, a ho'opō'aiapuni" ma nā 'ano e pono ai a e 'olu'olu ai. 'O nā polokalamu e ho'ēmi ana i ka 'ōpala o nā lako kūkulu, nā lako wahī, a mea nui 'ē a'e paha, he mea nui kēia 'oiāi e kōkua ana ia i nā 'oihana nui i hiki ke ho'ololi i ke 'ano o ka hana, me ka mālama pū 'ana i ke kālā. 'O nā pahuho'u, e like ho'i me ka 70 % o ke Kalana ma mua o ka makahiki 2023, he kōkua ia ma muli o ka ho'ona'auao 'ana i nā polokalamu a me nā hana e 'oi loa ai ka holo o ka hana.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'ēmi i ka 'ōpala o ke kūkulu 'ana a me ka luku hale 'ana ma nā wahi ho'āhu 'ōpala ma o ke koikoi 'ana i ka ho'opō'aiapuni 'ana, keu ke koi 'ana i nā 'oihana kūkulu nui a me nā hana kūkulu.

B. NĀ PAPAĀNA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Hō'ano hou a ho'oholo i ka *Papahana Mālama Pono 'Ōpala* e ho'opa'a ana i nā kulekele no nā polokalamu no ka 'ōpala, nā ho'olālā lako pono, nā ho'oponopono 'ana, nā hana, nā kākī, a me nā pu'u kālā.
2. Ho'olālā a ho'omākaukau no ka 'ōpala o ka wā 'ino a me ke kiloi 'ana me ka mana'o 'ana i nā 'ino a me nā kai ho'ē'e o kēia mua aku.

He kalaka holo kanaka 'ole

26 The Waste Management of Hawai'i (WMH) Annual Report released in February 2015

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E koho i ka 'āina a e kūkulu i kekahi wahi ho'āhu 'ōpala hou.
2. Ho'opa'a i 'ōnaehana ki'ina no nā kama'āina i kēlā kēia pule no ke koena mea kanu a me nā mea ho'opō'aiapuni.
3. Ho'ēmi i ka nui o ka 'ōpala ma o ka papahana ho'ēmi o ka 'enehana hou a me nā polokalamu e ho'ohana hou i nā lako kūkulu, ho'ēmi i ka lako wahī, a me nā mea 'ē a'e. Kālele 'ia nā 'oihana kū'ai nui a me nā 'oihana kūkulu.
4. Lawe 'oko'a 'ia, ma ka li'ili'i loa, he 70% o ka 'ōpala ma o ka papahana ho'ēmi, ka ho'opō'aiapuni, ke koena lilo wale, a me nā hana lawe 'oko'a 'ē a'e.
5. Ho'onui kūpono loa 'ia ka palena o kahi ho'āhu 'ōpala.
6. Ho'onui i ka loa'a wale o nā wahi ho'opō'aiapuni no nā kākā.
7. Ho'olako i papahana ki'i 'opala a mea ho'opō'aiapuni ho'i, pau pū me nā mea pono keu o nā 'oihana no ho'oholo 'ana i polokalamu ho'opohō 'ole.

4. NĀ KAHUA MOKULELE A ME NĀ AWA PAE MOKU

Pili 'o Kaua'i iā waho ma muli o ke kai a me ka lele 'ana. Kauka'i mākou i nā kahua mokulele a me nā awa pae moku no ka halihali 'ana i nā kākā a me nā mea e pono ai, a me ka lawe 'ana aku ho'i. He ko'iko'i loa ka pono a me ke kūmau o ia mau mea no ka waiwai o Kaua'i.

Pahuhopu: Ke kākā'o 'ana i ka hō'ano hou a me ka 'olu'olu o nā kahua mokulele a me nā awa pae moku.

4.1 Ka Hō'ano Hou 'ana i nā Kahua Mokulele no nā mea e Kū nei a me Kēia Mua Aku

Kō iho nei i ke Ke'ena Ho'olālā o ka Moku'āina he Ho'olaha Kōkua 'Enehana (TAM) e alaka'i aku i ka ho'olālā 'ana i ka ho'ohana 'ia 'ana o ka 'āina ma loko o 'elima mile mai ke kahua mokulele, pau pū me nā lele 'ana a ku'u mai.²⁷ Kō iho nei i ke Ke'ena Ho'olālā o ka Moku'āina he Ho'olaha Kōkua 'Enehana (TAM) e alaka'i aku i ka ho'olālā 'ana i ka ho'ohana 'ia 'ana o ka 'āina ma loko o 'elima mile mai ke kahua mokulele, pau pū me nā lele 'ana a ku'u mai.²⁸ 'Oiai he mea maika'i ka hō'ano hou 'ana i ke kahua mokulele no nā mea e kū nei a me nā mea e mana'o 'ia nei, he hopohopo na'e ko kekahi, 'o ka ho'onui 'ana i ke kahua mokulele o Līhu'e, e paipai ana ia i ka nui hou 'ana a'e o nā mea kipa mai. E aho e kūpono kēia mau ho'oponopono 'ana me nā mana'o mālama i ka hopena o ke kipa 'ana mai o ka po'e, me ka mālama pono 'ana i ka nui o nā mea kipa mai.

4.2 Accommodating Demand for Commercial Harbor Facilities

'Ona a mālama 'ia nā awa pā'oihana 'elua o Kaua'i, ko Nāwiliwili a me ko Port Allen, e ka Moku'āina ma o ke Ke'ena Pae Moku o ka HDOT. Aia ma Nāwiliwili ke awa pae moku pā'oihana no nā moku pili'āina a me nā moku holo mamao, a me nā moku halihali pahu ukana. Ho'ohana pū 'ia ke awa pae moku no nā moku lawai'a a me nā moku ho'ole'ale'a, a he awa ia e kū ai nā moku holoholo nui. Aia ma Port Allen ke awa pae moku no nā moku ho'olimalima, 'a'ole na'e ia mākaukau no nā moku nui holoholo.

Ua hō'ano hou 'ia ka *Papahana Ho'olālā Nui 2025 o nā Awa Pae Pā'oihana o Kaua'i* (CHMP) i ka makahiki 2001 a aia ma

27 *Hawai'i Airports Modernization Program, 2008*

28 TAM-2016-1, August 1, 2016

laila nā mana’o no nā awa pae a ‘elua a i ka makahiki 2025. ‘Ane kauka’i piha ‘o Kaua’i i nā moku lawe ukana no nā mea ko’iko’i, e la’a ka mea ‘ai, ka lole, ke kakalina, ke ka’a, a me kekahi mau mea ‘ē a’e he nui. Na nā moku lawe ukana ho’i e lawe aku i nā mea mai loko a ma waho ho’i o ka Moku’āina. Kālele ka CHMP i ka pono o ka hō’oia mau i ka mālama mau ‘ana o nā awa pae pā’oihana i nā ukana e mana’o ‘ia nei a ma ka makahiki 2025, a ua ho’ohana ‘ia ia mau mana’o no ka pua’i mana’o ‘ana no ka ho’oponopono ‘ana i nā lako pono.

E aho ke kōkua ‘ana o ke Awa Pae o Nāwiliwili i ka makemake no nā holo moku pili’āina a holo mamao ho’i a ma ka makahiki 2025, ma hope aku na’e, he pono paha ka ho’onui ‘ana. Aia he ‘āina Moku’āina e pili ana i ke awa e kū nei i ‘ike ‘ia he mea maika’i paha ke ho’onui aku no nā moku holo mamao ma ka CHMP. Kō paha nā pono o nā awa pae moku pili’āina ma ka hana hou ‘ana i ke awa pae a i ‘ole ka loa’a hou o ka ‘āina.

Me ka mālama ‘ana i nā moku halihali pili’āina a holo mamao ho’i, hiki i ke awa pae moku o Nāwiliwili ke kōkua i nā moku holohlo kūloko a kūwaho nō ho’i e holo ana i Kaua’i. Ma ke awa o Nāwiliwili, ho’ohana nui ‘ia ka uapo ‘elua ma ke ‘ano hje waena moku holoholo me kona lō’ihi he 531 kapua’i a me kona hohonu he kanakolukūmālima kapua’i ma ka’e uapo.²⁹ I ka makahiki 2017, ua pae mai he iwakāluakūmākahi ‘oihana moku holohlo ma ke awa pae moku o Nāwiliwili, a na ka Pride of America ka nui o nā holo ‘ana i Kaua’i³⁰ ‘O ka nui o nā moku holoholo e pae ana ma Kaua’i, koe ka Pride of America, he ‘oihana moku holoholo o Hawai’i, he māhele wale nō ka hō’ea ‘ana i Hawai’i ma nā holo lō’ihi ‘ana mai Los Angeles a Mekiko paha.

Ma ka *Papahana Ho’olālā Nui 2025 o nā Awa Pae Pā’oihana* (2001), aia he mau mana’o no ke awa pae moku o Nāwiliwili me ka ho’olako ‘ana i nā lako e pono ai ka pae ‘ana no ka ‘oihana e nui a’e ana a i mea ho’i e hō’oia ai i ka malu o nā ‘ōhua mai nā pā’oihana. No ka ho’oholo ‘ana i ia *Papahana Ho’olālā Nui 2025 o nā Awa Pae Pā’oihana*, ua ho’okomo ke Ke’ena Awa Pae o ka HDOT ma ko lākou kālailaina kāmua, he noi no ka ho’okahe ‘ana i ke awa pae moku o Nāwiliwili a me nā ho’oponopono ‘ana no nā mea holo wāwae ana. Ho’omalua ka ho’oponopono hou a kūkulu hou ‘ana i ke ala ho’opili ana i ka uapo ‘elua a ‘ekolu ma o ka ho’opa’a ‘ana i ala hele wāwae no nā ‘ōhua o nā moku holoholo e ka’awale ana mai nā moku halihali ukana.

4.3 Ka Mālama ‘ana i nā Awa Pae Moku Li’ili’i he mau Kumuwaiwai Le’ale’a Ko’iko’i

He mea nui nā awa pae moku li’ili’i no nā hana le’ale’a ma Kaua’i. Mālama ‘ia lākou e ka DLNR, Ke’ena o ka Holo Moku a me ka Hana Le’ale’a (DOBOR). Aia paha he mau papaha no ke kōkua ‘ana o ke Kalana i ka DOBOR ma kā lākou noi

‘ana i mau pū’ulu kālā, ka ho’olako ‘ana i kahi ho’okū ka’a, a me ka ‘imi ‘ana i ka palapala ‘ae e loa’a koke iā lākou no ka mālama ‘ana i nā awa pae moku li’ili’i.

A. KA ‘AE ‘ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ma nā kahua mokulele, e kōkua i nā ka’a ‘ōhua e halihali ana i nā mea kipa i nā hōkele.
2. Mai ho’onui a’e i ke kahua mokulele o Princeville, koe na’e ma ke ‘ano he wahi ho’okū ka’a no nā mea kipa iā Kaua’i ‘Ākau.

B. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE ‘ANA

1. Kāko’o i ka ho’olālā nui ‘ana o ka DOBOR a me ka loa’a ‘ana iā lākou ka pu’u kālā e pono ai ka ho’onui ‘ana a me ka mālama ‘ana i nā awa pae moku li’ili’i.
2. Hō’ano hou i ka Palapala Ho’olālā Nui o ke Kahua Mokulele o Līhu’e a e ‘ike i nā nīnūnē heluna.
3. Hana pū me ke Ke’ena Kahua Mokulele o ka HDOT ma ka ho’oholo ‘ana i ka TAM.
4. Hana pū me ke Ke’ena Kahua Mokulele o ka HDOT a me nā ‘oihana ‘ē a’e no nā ho’olālā ‘ana i kēia mua aku no ka ho’ohana ‘ana i ka ‘āina ma ke Kahua ‘o Burns ma Port Allen ma ke ‘ano he mahele o ka Papahana Kaiāulu o Hanapēpē-‘Ele’ele.
5. Kāko’o i ka HDOT – Ke’ena Awa Pae no ka ho’oholo ‘ana a me ka hō’ano hou ‘ana i ka *Papahana Ho’olālā Nui 2025 o nā Awa Pae Pā’oihana*.

²⁹ HDOT – Harbors Division, Port of Call Handbook: <http://hidot.hawaii.gov/harbors/files/2012/10/Nawiliwili-Harbor-Kauai.pdf>

³⁰ HDOT – Harbors Division, Passenger and Cruise Schedules: <https://hidot.hawaii.gov/harbors/files/2013/01/DOC001.pdf>

Ka Uapo o Hanalei ma ke kahakai 'o Black Pot (Punika'iwa), Kaua'i 'Ākau

'ĀPANA: V. NĀ WAHI KA'ANA 'IA

No nā kānaka a pau nā wahi lehulehu a he pono ka ho'olālā 'ana me ia mana'o, no nā mea a pau mai ke keiki a ke kupuna. 'O nā wahi ka'ana, i kapa 'ia i kahi manawa he "wahi kīwila," he mau wahi ia no nā 'ano hana le'ale'a like 'ole i kēlā me kēia lā e like me ke kū'ai hele, ka hana le'ale'a, a me ka launa pū 'ana. 'O nā kikowaena kaona, nā alanui, nā kahakai, a me nā pāka nā wahi kā'ana ko'iko'i loa.

Kia nā kulekele a me nā hana no nā wahi ka'ana 'ia i nā kikowaena kaona, nā pāka, nā ala, a me nā wahi ma'a mau 'ē a'e, a me ka hō'ano hou 'ana iā lākou e ho'olalelale ai, e malu ai, e pono ai, a e 'eu'eu ai. E aho ka ho'opa'a 'ana i ia mau wahi ma nā wahi 'olu'olu i ka luana, ka launa, a me nā hana le'ale'a e nani ai 'o Kaua'i.

Ho'opili nō ho'i nā wahi ka'ana 'ia i ka po'e i ka 'āina. Ma ka pua'i mana'o 'ana o ke kaiāulu no ka ho'olālā 'ana a me ka ho'oholo 'ana i nā wahi ka'ana 'ia, he mea ha'aheo ia a he mea ia e kū ai ko lākou 'ano ho'okahi.

'O nā kūna ka'a 'ōhua, nā pāheona laha, nā pāka, a me nā mea kanu, he mau 'ano e ho'olālā ai nā kaiāulu i ke 'ano o nā wahi ka'ana 'ia.

Aia ma kēia māhele, he mau hana no nā Kikowaena Kaona, nā Pāka Kalana, nā Pāka Waiho Lō'ihi, nā Pāka Kūlohelohe, a me nā Pāka Moku'āin.

1. NĀ KIKOWAENA KAONA

He mea ha'aheo nā kaona li'ilii'i o Kaua'i, me ko lākou mau 'ano kahiko. He mau kikowaena ia no nā hana, ka pā'oihana, a me ka launa 'ana. 'Oiai ka holo mua o ka 'enehana kikoho'e a me ke au o nā ka'a, ua emi mai kekahi o nā kikowaena kaona a ua pani 'ike kekahi mau 'oihana pilikahi. I kēia manawa, hiki ke ho'ōla hou i kēia mau kikowaena kaona ma o ka paipai 'ana i nā 'ano 'oihana like 'ole a me nā hale, me ka ho'olālā pū 'ana i nā ala hele wāwae malu a hoihoi.

Pahuhopu: Ka ho'olālā 'ana i nā kikowaena kaona he mau wahi hoihoi e hana ai, e noho ai, a e luana ai ho'i.

1.1 Ke Kōkua 'ana i nā Kikowaena Kaona e Kū he mau Wahi Ka'ana 'Ia 'Eu'eu

He mau wahi ko'iko'i nā kikowaena kaona o Kaua'i no nā hana ma'a mau, ka 'oihana, a me nā hana pā'oihana. Kapa 'ia nā kikowaena kaona e kū nei a me nā mea o kēia mua aku he mau "Kikowaena Kaihome" ma ka Palapala Ho'ohana 'Āina i Kēia Mua Aku. Ma Līhu'e, kapa 'ia he mau kikowaena kaona he "Kikowaena Kiwikā." Make'e nā kama'āina i nā kaona ku'una a me nā hana ho'ōla 'oihana a ho'onui waiwai ma Waimea, Hanapēpē, Kōloa, Līhu'e, a me Kapa'a.

Kāko'o ka Papahana Lauā i ke kūkulu pono ma loko o nā kaona, i kapa 'ia ho'i he kāpili iā loko. Ma o ka ho'onui a me ka ho'omaika'i 'ana i ka ho'ohana 'ana o nā wahi kiwikā e kū nei, e ho'omalua ana ia i nā wahi a mālama i ko lākou mau 'ano kua'āina. He pono ka ho'oponopono 'ana i nā 'ōnaepuni a me ka palena heluna no ke kāpili 'ana iā loko a me nā wahi o nā kikowaena kaona. 'O ia ho'i, me ka ho'opili 'ana a me ka hana 'ana i mau kikowaena hele wāwae 'ia, he pono ke 'ano nani kū i ke ao kūlohelohe e like me nā kumu lā'au, nā wahi kanu 'ia, nā ala hele wāwae malu, a me kekahi mau hale 'ano nani a pāheona nani paha. A eia pū nō ho'i, e pono ke kūkulu hou 'ana me ka malu pū o ke 'ano ku'una o nā kaona. He ho'opili 'āina ka mālama 'ana i ke 'ano o nā hale kahiko mahikō, e pili ai ho'i ka po'e i ka mo'olelo o ia kaona.

1.2 Ke Kāko'o 'Ana i ka Pāheona Lehulehu

'O ka pāheona lehulehu, he mea ia i kau 'ia no ka mahalo 'ia 'ana o ka po'e a pau. Aia ma ia huina nā paia pena 'ia, nā ki'i ku'ikepa, a me nā ki'i. He pāheona nō ho'i ke 'ano o ke

kūkulu 'ana i nā ho'omalua ka'a 'ōhua, nā hale pāka, a me nā 'a'ena alanui. He ho'onui ia mau pāheona i ke 'ano o nā wahi a me ka ho'ona'auao 'ana i ka po'e no ko Kaua'i mo'olelo. I la'ana ho'i, he paia pena koholā na Wyland ma Waipouli a me ka pāheona kūmau ma ke huina ala huli pō'ai 'Umi a me Hardy. Mai ka makahiki 1967, aia he kāmāwai "Nā Pāheona o nā Hale Moku'āina" ko ka Moku'āina e koi ana he ho'okahi pakeneka o ke kākī kūkulu o nā hale hou no nā hana pāheona.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Paipai i nā wahi ka'ana 'ia ma nā kikowaena kaona ma o:

a. Ka ho'oholo 'ana i nā kāmāwai ho'olālā e hō'ōia ana i ke 'ano o nā hale e pili ai i ke 'ano o ke kaona e mana'o 'ia ana.

b. 'Ae 'ia nā hale kahiko ma nā 'āina li'ilii'i e hana hou ai me ke alaina 'ole ho'i o nā mea hou a i 'ole nā ho'okū ka'a 'ana.

c. Ka 'ike 'ana i nā kūkulu pā'oihana 'ana e pili pū ana i nā kaona, a hiki ho'i ke hele wāwae i nā kaiahale.

d. Ke kāko'o 'ana i ka hana 'ana a me ka ho'oponopono 'ana i nā wahi no ka pāheona a me ka mo'omeheu.

e. Ka ho'olako 'ana i nā wahi maluhia no ka hele wāwae 'ana, me nā ala pīpā kūpono ma ka'e alanui.

f. Ka ho'onui 'ana i nā mea ho'omalua, e la'a nā kumu lā'au ma nā alanui a ma nā pāka lehulehu, a me ka ho'omaika'i 'ana i nā koina no ke koho 'ana i ke 'ano o nā kumu lā'au.

g. Ka ho'olako 'ana i nā wahi ho'okū ka'a ma ka'e alanui.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. 'Ike i ke ko'iko'i o nā huina kaona a me nā wahi kiwikā 'ē a'e ma nā kikowaena kaona a me ka 'imi 'ana i ka ho'omaika'i 'ana i ia mau wahi.
2. Ho'okumu a hō'ano hou paha i nā kūlana ho'olālā kiwikā ma o nā Papahana Kaiāulu.
3. 'Ike i nā wahi kūpono no nā pāheona a me ka ho'olako 'ana i ke kālā i nā kaiāulu no ka ho'olālā pono 'ana.

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'oholo i nā papahana ho'oponopono waiwai ma nā kikowaena kaona, e like me ka papahana ha'awina kālā TIGER o Līhu'e Kaona.
2. Hana i nā wahi ho'okū ka'a ma nā kaona i 'ike i nā pilikia ho'onohonoho ho'okū ka'a.
3. Ho'omaika'i i nā koina no ke koho 'ana i nā 'ano kumu lā'au a me ka mālama 'ana i nā kumu lā'au a me nā mea kanu ma nā alanui.
4. 'Ike i nā hana maika'i no nā pāheona kūmau i nā wahi lehulehu, e like me nā huina alanui huli pō'ai, nā pāka, a me nā ho'oponopono 'ana i nā 'ano o nā alanui.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'okahu i ka hana pū o ka po'e ma nā kikowaena kaona ma o nā hana komo pū.
2. Mālama 'ia nā hālāwai kaiaulu e pili ai ka po'e.
3. Ho'omaka a ho'ōla paha i nā wahi lehulehu me nā pāheona, nā polokalamu, a me nā hō'ike'ike.
4. Ho'ohana i nā wahi ho'ohana li'ilii'ia ma ke 'ano he mau wahi e ho'onui ai i ka mana'o.

2. NĀ PĀKA

He mea ko'iko'i loa i ka lehulehu ko kākou mau pāka Kalana - ko'iko'i ho'i no ka waiwai o Kaua'i a me ke 'ano pilina o ke kaiaulu. Ho'olako ia mau pāka i nā 'ano hana like 'ole no nā kama'āina a me nā mea kipa mai no ka 'ike 'ia 'ana o ko Kaua'i mau kahakai a me nā mea pili kahakai, a me ka ho'oikaika 'ana i ka pilina o ke kaiaulu ma o nā wahi ka'ana 'ia a me nā pono keu no ka pā'ani 'ana, ka ho'oikaika kino 'ana, ka launa 'ana, a me ka luana 'ana ho'i i nā mea kūlohelohe.

Pahuhopu: Ka ho'olako 'ana i nā 'ano kūlana pāka like 'ole a me nā hale ho'ole'ale'a.

2.1 Ka Mālama 'ana i nā Pāka e Kū nei

He kanawalukūmālīma mau 'āpana 'āina me nā pāka me nā nui like 'ole a me nā 'ano ho'ohana 'ana like 'ole, mai nā pāka kahakai a i nā kikowaena kaiahome. 'O nā pāka kūikawā, he kahua kōlepa 18-puka o Wailua no ka lehulehu, nā mālama mo'omeheu o Ka Ulu o Paoa, Ka Ulu o Laka, a me Kāneiolouma. Mālama 'ia nā pāka Kalana e ke Ke'ena o nā Pāka a me nā Hana Le'ale'a (DPR), i ho'okumu 'ia ma ka palapala Ho'okumu i ka makahiki 2006. Ho'omaka iho nei ia Ke'ena i nā hō'ano hou 'ana, nā ho'oponopono 'ana no ka ADA, a ua ho'omaka i ka 'aelike mālama mo'omeheu no Kāneiolouma. Mai ka makahiki 2000, ua ho'onui 'ia nā pāka e pili pū mai ai Ke Ala Hele Makalae - ke ala pili ka'ana 'ia o Kaua'i Hikina - a me ka Pāka Black Pot [Punika'iwa]. Aia nā pāka ma nā Palapala Ho'ohana 'Āina a me nā Lako Pono Lehulehu i ka Mokuna 5.

Eia nā 'ano o nā pāka:

- Nā Pāka Māhele 'Āina (no ke Kalana a puni a he loa'a nā hale le'ale'a kūikawā).
- Nā Pāka Moku 'Āina (no kekahi mau kaiahome me nā hana le'ale'a).
- Nā Pāka Kahakai (no nā 'ano hana le'ale'a pili kahakai).
- Nā Pāka Kaiahome (nā kahua pā'ani a me nā wahi ākea no ke kaiaulu pili mai).
- Nā Wahi Kūikawā (nā kahua kōlepa a mea 'ē a'e paha).
- Nā Pāka Hana Mālie.

- Nā Pāka Waiho Lō'ihī (i wehewehe 'ia ho'i ma ka māhele lī'ili'i no nā Pāka Waiho Lō'ihī).

Me ka nui o ka ho'ohana 'ia o nā pāka o Kaua'i e nā kama'āina a me nā mea kipa mai, he mea ahuwale ke 'ano o ka mālama 'ia 'ana o nā pāka a he hana aupuni nui ia. He pa'akikī ka mālama pāka 'ana me ka nui o nā 'āina e waiho ana ma nā wahi like 'ole, a me ka lī'ili'i ho'i o ke kālā a me nā limahana. Ma kekahi ana mana'o i hana 'ia i māhele o ka *Papahana Ho'olālā Nui o nā Pāka o ke Kalana* (2013), ua 'ike 'ia ke ko'iko'i loa o ka mālama 'ana a me ka ho'oponopono 'ana o nā pāka e kū nei. 'O ia ho'i, he mau mea ho'ohana nui 'ia nā pāka Kalana, a he pono ka ho'oikaika 'ana i ka mālama 'ana a me ka hō'ano hou 'ana, ma 'ō aku o ka mea e hana 'ia nei.

'Oiai e ho'olalelale ana nā pāka māhele 'āina a me nā pāka moku 'āina i ka nui o nā kānaka, a he ma'alaha ka mālama 'ana ma ka 'ao'ao ho'olako, he pono i ke Kalana, ka mālama 'ana i nā pāka a pau i mea e 'olu'olu ai nā 'ano kānaka like 'ole ma Kaua'i. 'O ka ho'onohonoho kūpono 'ana i nā waiwai, he pilikia mau ia a he mea e 'ike ai i ka pono o nā 'ano pū'ulu kālā like 'ole a me ke kākō'o like. I kēia manawa, loa'a he 0.5% o nā 'auhau 'āina i ka Pū'ulu Kālā no ka Mālama Waiwai Kūlohelohe 'Ana, nā Wahi Ākea 'Ae 'Ia i hiki ke ho'ohana 'ia no ka loa'a 'ana o ka 'āina pāka.³¹ 'O nā pū'ulu kālā 'ē a'e, he mau kākī ho'ohana lako pono a me nā polokalamu ha'awina kālā o ka Moku'āina a me ka Pekelala no ke kī'i 'āina 'ana, a ho'ohana 'ia no ka ho'olālā 'ana, ka ho'oponopono 'ana, ke kū'ulu 'ana, a me ka ho'oponopono ala hele wāwae. Hiki ke loa'a ke kākō'o hou aku ma o nā hui 'ana me ka māhele pilikahi a me nā kaiaulu ma nā hana e like me ka polokalamu Hānai-Pāka, nā hui le'ale'a 'ana, a me ka ho'oma'ema'e manawale'a.

2.2 Ke Kākō'o 'Ana i nā Kaiaulu ma o nā 'Ano Pāka Like 'Ole

Aia ma ka nui o nā pāka he mau 'āina wai kāhelahela no ka pā'ani 'ana o nā keiki a i 'ole, no ka luana 'ana o kānaka. Eia na'e, 'a'ole ho'ohana 'ia kekahi mau 'eka he nui o nā pāka i hiki ke kākō'o i nā 'ano pāka like 'ole a me nā hana le'ale'a 'ē a'e. Ho'oikaika kekahi paka ho'ohana nui 'ia i nā pilina ma ke kaiaulu ma o ke kū 'ana he wahi kiwila. Kākō'o kēia 'ano wahi i ke kāpīlipili 'ana a me ka māhuahua hou 'ana aku. 'Oiai he nuu nā pāka hana mālie a me nā pāka kaiahome, 'a'ole lako ia mau wahi me nā lako pono e makemake 'ia e nā kama'āina.

Kākō'o ka loa'a 'ana o nā 'ano pāka like 'ole ma nā 'ano nui like 'ole ma kahi o nā kaiahome i ke olakino maika'i a he mea ia e ho'oikaika 'ia ai ka pilina o ke kaiaulu. Hiki ke ho'ohana 'ia nā pāka no nā 'ano hana like 'ole, mai nā mahi'ai kaiaulu, nā pāka 'ilio, nā pāka holo papa, a me nā 'ano hana nui like 'ole 'ē a'e. Hiki ke kāpīli 'ia nā kahua pā'ani, nā ala hele wāwae, nā noho, a me nā hale. He pono ka mana'o 'ana i nā mea no nā keiki a me nā 'ao'o ma ka ho'olālā 'ana i nā pāka.

Aia ma nā Papahana Kaiaulu kekahi mau wahi kūpono no nā pāka ma kēia me kēia moku 'āina. Hiki ke ho'onoho 'ia he kūlana Wahi Kiwila me nā kūlana pili pono no ia mau pāka.

He mea maika'i ka nānā 'ana i ka hana 'ana i mau pāka a me ka ho'omaika'i 'ana i nā pāka ma o nā huina lehulehu a pilikahi ho'i. Hiki ke 'imi 'ia nā nā pū'ulu kālā a me nā mana'o mālama me ke kōkua o ke kaiaulu. Kōkua ka pilina kaiaulu i nā pāka ma o ka ho'opili 'ana i nā pono a me ke 'ano o ke kaiahome i ka pāka.

2.3 Ka Ho'omaika'i 'Ana i ke Komo 'Ia 'Ana i Kaulike

He mea nui ke komo 'ia 'ana o ka po'e ma ke 'ano kaulike. He pono ka malu a me ke komo ma'alaha 'ia o nā pāka a me nā hale o laila no ka po'e a pau. Hō'oiā nā koina ADA i ke komo ma'alaha 'ia o nā pāka, he mau mea 'ē a'e na'e kona, 'o ia ho'i ka lawa o ka ho'okū ka'a, a i 'ole ho'i, 'o ke kokoke o nā pāka i nā wahi noho me nā 'ao'o a me nā keiki paha. He mea nui ka hiki i nā 'ao'o ke komo i nā pāka, 'oiai he pi'i wale nō nā makahiki o kānaka. Ko'iko'i pū ka 'ae 'ana i nā kaiaulu a puni 'o Kaua'i me ka uku ha'aha'a, nā keiki, a me nā kūpuna.

2.4 Nā Pilikia o ka Mālama Pāka Kahakai

'O nā pāka kahakai kekahi o nā mea waiwai loa ma Kaua'i. Le'ale'a nā 'ano mea like 'ole ma laila, nā kama'āina a me nā malihini pū, ma loko o ke kai a ma uka ho'i. Eia na'e, he nui nā kolohe 'ana, ka 'ōpala waiho wale, ka ho'omoana palapala 'ole, a me ke kalaima. He mau nīnūnē nui ka mālama 'ia 'ana o ko Kaua'i mau pāka kahakai e nā maka'ikiu. He pono i ka nui o nā lako pono, e like me nā lumi ho'opau pilikia a me nā wahi pikiniki ma nā pāka hele nui 'ia, i ka ho'oponopono, ka hō'ano hou, a me ka ho'omaika'i paha.

'O nā mea kaulana loa, aia ma Kaua'i Hema, Kaua'i Hikina, a me Kaua'i Ākau, a he piha ko lākou 'ano, a he pilikia i kekahi manawa. Pa'akikī ka luana 'ana o kama'āina ma nā wahi ku'una ma muli o ka piha ku'i i nā kānaka. No ka mālama 'ana i ka nohona o kama'āina, makemake nui nā kama'āina e ho'okapu 'ia kekahi mau wahi no nā kama'āina, a 'a'ole ho'i e ho'olaha 'ia ia mau wahi i nā malihini. Aia ho'i, he nīnūnē nui ka palekana o kēia mau wahi no nā malihini.

Pilikia ka luana 'ana o kama'āina a malihini pū ma muli o ka pa'akikī o ke komo 'ana a me ka ho'okū 'ana ma nā pāka kahakai. Lī'ili'i loa ka nui o nā wahi ho'okū ka'a no ka mea e pono ai. I kekahi mau wahi, ma muli o ke kūkulu nui ma kahi o nā kahakai, 'a'ohe wahi ho'okūka'a, e koikoi ana ho'i i nā kānaka e ho'okū ma ka'e alanui a i 'ole ma nā kaiahome.

Kama'ilio 'ia ka 'a'ai 'ia 'ana o kahaone a me ka pi'i o ke kai ma nā wahi 'ē a'e o ka Palapala Laulā; eia na'e, he mea nui paha ka ho'olaha 'ana i ka pilikia mau o ko Kaua'i mau pāka kahakai i ka lilo mau o ke kai. He mea ko'iko'i ka mālama 'ana i nā wahi e koe mai nei, a e hō'oiā i ka lako i nā mea a pau.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'olako he mau pāka a hale le'ale'a paha i kūpono, i kūkulu maika'i 'ia, a ho'ohana nui 'ia ho'i e kō ai nā makemake o ka lehulehu, a he mau mea e ho'olalelale ana i ka po'e e ho'oikaika kino, 'ae 'ia nā 'ano hui a me nā 'ano hana like 'ole, kūpono no nā 'ano kumuwaiwai like 'ole, a he mea kūpono me nā wahi pili mai.
2. Ho'olako i nā 'ano wahi kiwila like 'ole a me nā pāka kūpono no nā papahana kaiahome nui a me nā kaiaulu hou.
3. Ho'ohālikelike ka ho'opalapala 'ana i nā lako pono lehulehu no ka ho'opili 'ana i ke 'ano o ke kūkulu 'ana a me ka ho'onui 'ana i nā pāka.
4. 'Ae 'ia ke kālā ma ka ho'oponopono kumupa'a 'ana ma o ke Kānāwai Mālama Pāka.

B. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ho'olālā i nā ala malu i nā pāka, keu aku ma nā wahi piha i nā 'ōpiopio.
2. Ho'ohana 'ia nā wahi Kalana waiho wale a ho'ohana 'ole 'ia paha no nā kaiaulu.
3. Hō'ano hou a ho'oholo 'ia ka *Papahana Ho'olālā Nui o nā Pāka o Kaua'i* (2013).

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Kāko'o i nā papahana ko'iko'i ma ka *Papahana Ho'olālā Nui o nā Pāka o Kaua'i*.
2. Ho'oka'ina i nā ho'oponopono pāka 'ana a ho'olako i nā ala malu i nā pāka, keu aku ma nā wahi i piha i nā 'ōpiopio.
3. Ho'oholo i ke kūkulu kahua pā'ani 'ana a me ka ho'ōla hou 'ana no ka maika'i kūpono o nā wahi pā'ani, keu aku ho'i ma nā kaiaulu kōkua lī'ilī'i 'ia.
4. Ho'omaika'i i nā pāka ma o ka hana 'ana he mau hana ho'oikaika kino a me nā hana lau, nā mea pā'ani no nā 'ano kānaka like 'ole, nā pāka holo papa, ke kōlepa pā, ke kenika, a me nā mea 'ē a'e.
5. Paipai i ka pilina kānaka ma o ka ho'oponopono 'ana i nā lako pono, e like me nā hale, nā kumu lā'au, a me ka noho 'ana.
6. Ho'onui i ka hana le'ale'a i loko o nā hale ma kekahi mau pāka koho 'ia.
7. Hō'ōia i ka malu a me ka ma'ema'e o ko Kaua'i mau pāka kahakai. Ma ka ho'olālā 'ana i nā ho'oponopono

'ana, e ho'ohana 'ia ka Ho'olālā Kaiapuni Kāohi Kalaima (CPTED).

8. 'Ike i nā ho'omoana 'a'e kānāwai ma nā pāka.
9. Ho'olako i nā mea e 'ae 'ia ai nā kānaka a pau ma nā wahi kaulana e like me nā pāka kahakai.
10. Hana a kau 'ia nā hō'ailona kūpono, me nā 'ano hō'ailona wehewehe e paipai ana i ka 'ike a me ka pilina o kānaka ma nā pāka kahakai Kalana no ke ko'iko'i o ka pili kahakai a me nā mea ola o laila.
11. Ho'olako i nā kumu lā'au ho'omalulu ma nā pāka māhele 'āina, ma luna o nā noho, i mea e pale ai kānaka i ka wela 'ino, keu aku no ka wā pā'ani pōpeku, pōhili, a pōwāwae ho'i.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'onui i ka polokalamu 'aelike mālama pāka o ke Kalana.
2. 'Imi i nā kumu 'ē a'e e loa'a kālā ai no nā ho'oponopono pāka ko'iko'i, e like me ka ho'oulu kālā ma ke kaiaulu a i 'ole ho'i nā hana pū 'ana.
3. Ho'oholo 'ia nā polokalamu no ka ho'oponopono 'ana i nā kahakai a me nā pu'u one, keu aku ho'i ma nā pāka kahakai e 'a'ai 'ia nei e like me ka Pāka o Po'ipū.
4. Paipai i ka ho'onui 'ana i nā polokalamu a me nā kānāwai e kāko'o ana i nā pahu wai pelapela ma kahi o nā luawai pelapela he 200 kapua'i mai kahaone, kahawai, a naele paha.

Kahua Pā'ani 'o Bynum Bridge ma Lydgate Pāka, Moku 'Āina Lihu'e

3. NĀ PĀKA WAIHO LŌ'IHI A ME NĀ ALA HELE WĀWAE

He mea nui nā ala hele wāwae a paikikala ho'i no ka hana le'ale'a. Ma laila nā 'ikena nani a me nā wahi palekana mai ka pa'a alanui a me nā wahi kūkulu nui 'ia, e 'ae ana ho'i i nā kama'āina a me nā malihini e 'ike i ko Kaua'i nani kūlohelohe. Wehewehe 'ia nā ala hele wāwae ma ka Palapala 'Āina Kumuwaiwai Ku'una ma ka Mokuna 5.

Pahuhopu: Ka ho'onui 'ana i ke komo 'ia 'ana o ko Kaua'i mau ala hele wāwae.

3.1 Ka Ho'onui 'Ana i ka Ho'ohana 'Ia 'Ana o ko Kaua'i mau Ala Hele Wāwae

'O nā ala ka'ana 'ia, ma nā pāka waiho lō'ihi ka nui, ua ka'awale mai nā alanui e malu ai nā mea hele wāwae a holo paikikala paha. 'O ka pōmaika'i o ia mau ala, 'o ia ka ho'emi 'ana i ke kauka'i 'ana i ke kakalina, ka ho'oikaika 'ana i ke ola kino o ke kaiaulu, ka ho'onui 'ana i ke komo 'ana o kānaka i nā pāka, a me ka papaha o ka ho'onui waiwai. Mai ka Papahana Laulā iho nei, ua kūkulu ke Kalana ma luna o ka 'ewalu mile o nā ala ka'ana 'ia ma ka Huli Kapa'a-Wailua, i kapa 'ia ho'i Ke Ala Hele Makalae. Me ka 'ae 'ana i nā kama'āina a me nā malihini e luana i ka hele alai 'ole 'ia ma kahakai, he mea ia e nui a'e ai nā koho o ka holo 'ana ma o ka ho'olako 'ana i mau ala ho'opili e pono 'ole ai ke ka'a, ma waena o nā kaona a mea 'ē a'e paha. Ma ka 'ike 'ana i ke kō o Ke Ala Hele Makalae, ua ho'olālā 'ia kekahi mau ala 'ē a'e ma Kaua'i 'Ākau, Kaua'i Hema, a me Waimea-Kekaha.

3.2 Ka Ho'onui 'Ana i nā Hana Le'ale'a ma o nā Ala

He mea ma'a mau ku'una ka ho'ohana 'ana o ko Kaua'i po'e i nā ala no nā hana e pono ai ma uka a ma kai ho'i. I kēia lā, he mea ko'iko'i loa nā ala e pili ai i ka hana le'ale'a, nā mo'olelo mo'omeheu, a me ke kīnai 'ana i nā ahi 'ā wale. Mālama 'ia ka nui o nā ala lehulehu a me nā ala hō'ailona 'ia e ka Moku'āina - na ka polokalamu Pāka Moku'āina a i 'ole ka polokalamu Nā Ala Hele. Na ka polokalamu Nā Ala Hele e ho'onohono i nā hana le'ale'a, e ho'olālā i nā ala hou, [Page 155] a me nā hana mālama. Ho'olako ka 'Aha Nā Alahēle o Kaua'i i wahi e pua'i mana'o ai ka lehulehu no nā hana o ka polokalamu.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'omalua a ho'oma'alaha i ka hele 'ana i kahakai a i nā kumuwaiwai o uka ma o ka 'ōnaehana pāka.
2. 'Ike a ho'olālā i nā ala hou no nā mea hele wāwae a holo paikikala.
3. Paipai i ke kūkulu 'ana i nā ala hou, ke pili nā kūkulu hou 'ana i kekahi ala hele e kū nei.
4. Ho'onui i nā hana no ka lehulehu i uka a i nā wahi ulu lā'au ma ke 'ano e pono ai ka mauō o ke kaiaola.

B. NĀ PAPAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'opa'a i Ke Ala Hele Makalae mai Anahola i Lihu'e.
2. Kūkulu i ke ala Waimea-Kekaha.
3. Kūkulu i ke ala no Kaua'i 'Ākau.
4. Kūkulu i ke ala no Kaua'i Hema.

C. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. 'Imi i ka ho'onui 'ana o o Nā Ala Hele, keu aku ho'i ma nā Moku 'Āina Ho'olālā me nā ala pa'a 'ole.

4. NĀ PĀKA MOKU'ĀINA

Aia ma nā pāka o Kaua'i, i 'oi aku i ka 14,000 'eka, ka huli Nā Pali a me ke awāwa kūhōhō o Waimea. 'O kekahi o nā pāka nā mea i kipa nui 'ia ma Hawai'i, ma 'ō aku o ka 500,000 mea kipa o ka makahiki. Me ia mau wahi kipa nui 'ia, ho'oikaika nā pāka i ke olakino o nā kama'āina ma ka ho'olako 'ana i nā ala hele wāwae, nā wahi alualu pua'a, nā pili kai, a me nā kahakai. Aia ho'i, he pilikia mau ka mālama 'ole 'ana i nā pāka Moku'āina, e ho'ēmi ana i ka pono o ka noho pāka 'ana no nā kama'āina a me nā malihini pū.

Pahuhopu: Ka ho'omaika'i 'ana i ka noho 'ana o kama'āina a malihini ho'i ma nā pāka Moku'āina ma Kaua'i.

4.1 Ka Ho'omaika'i 'Ana i ka Noho 'Ana o nā Kama'āina a me nā Malihini ma nā Pāka Moku'āina

Mālama ka Moku'āina he 'eiwa pāka ma Kaua'i, e like me nā pāka nui ma Kōke'e a me ke awāwa kūhōhō o Waimea, a me ka pāka kūlohelohe kaulana loa 'o Nā Pali ('Ike iā Pākuhi 3-2). He mea nui ke Kalana i ke kōkua 'ana i ka mālama a ho'oponopono maika'i 'ana i nā Pāka Moku'āina no nā kama'āina a me nā malihini. 'Ike 'ia ka nui o nā pilikia ma nā pāka ma kekahi ana mana'o malihini i hana 'ia iho nei.³² Ma kahi o 85% o nā malihini i hau'oli i nā kahakai o Kaua'i, a he 61-69% wale nō o lākou i hau'oli i nā pāka.

4.2 Ka Ho'olako Kālā Pono 'Ana i nā Ho'oponopono 'Ana i nā Pāka Moku'āina

Me nā pilikia pa'a alanui a me nā pilikia ho'okū ka'a, 'a'ole lawa ke kālā no nā mea i makemake 'ia ma nā Pāka Moku'āina o Hā'ena, Kōke'e, a me ke awāwa kūhōhō o Waimea. I la'ana, ma muli o ka lawa 'ole o nā wahi e ho'okū ai i nā ka'a, aia ka po'e ke ho'okū pono 'ole lā i lāila a e ukiuki ana nō ho'i [Page 156] nā malihini a me nā kama'āina ma ka 'imi 'ana i nā mea e hana ai ma ia wahi. Ua nui a'ela nā 'aihue 'ana a me nā pena kolohe 'ana ma muli o ka mālama 'ole 'ia o ka ho'okū ka'a 'ana ma laila.

Ke pa'a mai nei nā Pāka Moku'āina i ka palapala ho'olālā

nui no nā pāka nui, e like me ko Hā'ena, ko Waimea, a me ko Kōke'e. No ka ho'oholo 'ana i nā mana'o hā'ina a no ka ho'oponopono i nā lako pāka e pono ai ma ka palapala ho'olālā nui, he pono ka loa'a mai o ke kālā.

A. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'oholo i nā Palapala Ho'olālā Nui no nā Pāka Moku'āina o Hā'ena, Kōke'e, a me ke awāwa kūhōhō o Waimea.
2. Ho'opa'a i ka ho'olālā nui 'ana no nā Pāka Moku'āina o Pā'ula'ula (Russian Fort), Polihale, a me ke kahawai o Wailua.
3. Kāko'o i ka ho'olako pono 'ana i ke kālā a me ka hai limahana 'ana no nā ho'oponopono ko'iko'i, me ka mālama a me ka hō'ioia 'ana i nā pāka lehulehu, nā ala hele wāwae, a me nā wahi ho'oluana.
4. Ho'oponopono a ho'onohonoho i ka 'ōnaepuni me ka holo 'ana no ka ho'ēmi 'ana i ka hopena kipa.

Ke Ala Hele Makalaei ma Wailua, Kaua'i Hikina

Pākuhi 3-2 Nā Pāka Moku'āina o Kaua'i

Inoa Pāka	Moku 'Āina	Kūlana Palapala Ho'olālā
Pāka Moku'āina o Kōke'e	Waimea-Kekaha	'Āpono 'ia i ka makahiki 2013
Pāka Moku'āina o Polihale	Waimea-Kekaha	'A'ole i hō'ano hou 'ia
Pāka Moku'āina o ke awāwa kūhōhō o Waimea	Waimea-Kekaha	'Āpono 'ia i ka makahiki 2013
Uapo Ho'oluana Moku'āina o Waimea	Waimea-Kekaha	'A'ole i hō'ano hou 'ia
Pāka Moku'āina Pana o Pā'ula'ula (Russian Fort Elizabeth)	Waimea-Kekaha	'A'ole i hō'ano hou 'ia
Uapo Ho'oluana Moku'āina o Ahukini	Līhu'e/Kaua'i Hikina	'A'ole i hō'ano hou 'ia
Pāka Moku'āina o ke kahawai o Wailua	Kaua'i Hikina	'A'ole i hō'ano hou 'ia
Pāka Moku'āina o Hā'ena	Huli 'Ākau	Ho'olaha 'ia ka palapala kāmua i ka makahiki 2015
Pāka Moku'āina o ke kai o Nā Pali	Huli 'Ākau/Waimea-Kekaha	'A'ole i hō'ano hou 'ia

Ke Ala Hele Wāwae Māka'ika'i ma ka Pāka Moku'āina o Kōke'e, Moku 'āina o Waimea-Kekaha

Pō Pāheona ma Hanapēpē, Moku ‘āina o Hanapēpē-‘Ele‘ele

‘ĀPANA: VI. KA HO‘OKELE WAIWAI

Kūlia ‘o Kaua‘i i ka lilo ‘ana he wahi ikaika i ka ho‘okele waiwai, me nā ‘oihana li‘ili‘i ikaika, a lako ka po‘e i ka ho‘ona‘auao a me ke a‘o e hai ‘ia ai lākou. E hana pū kākou no nā ‘ano hana hou e ho‘oikaika ai i ko kākou mau waiwai i māhuhua a‘e nā ‘oihana hou.

Ka Ho‘onui ‘ana i ka Lako o nā Mea a Pau i ka Waiwai

I kēia mua lō‘ihi aku, mahu‘i ‘ia ka nui ‘ana a‘e o nā ‘oihana ma ka 1.12%, ‘o ia ho‘i he mau ‘oihana uku kūhola a kūmakahiki ho‘i he 34,900 ma mua o ka makahiki 2035. Mana‘o ‘ia nō ho‘i ka nui o nā kānaka hana ho‘okahi, e nui hou a‘e ana ia ma mua o ko ka Moku‘āina ‘ē a‘e. Ma ke ‘ano ulu ‘oi‘enehana, Aia he 30% o ia i ka hana ho‘okipa malihini a ‘o ia ana nō ho‘i paha ka ‘oihana nui o Kaua‘i.³³ ‘O nā ‘oihana nui ‘ē a‘e o Kaua‘i, ‘o ia ko ke olakino (11%), ka ho‘ona‘auao (8%), ke kūkulu hale (6%), a me ke aupuni (6%).

‘Oiai kēia mahu‘i ‘ana i ka māhuhua ‘oihana, ‘ano ‘ē ka ho‘okele waiwai ma Kaua‘i ma muli o ka pipi‘i loa o ka nohona. He pono i ka ‘ohana ma‘a mau me ‘ehā kānaka ke uku ‘ia he 10% ma luna o nā mea ‘ē a‘e o ka Moku‘āina, a no ka uku kūhola ‘ana, he pono ka uku ‘ia ‘ana ma ‘ō aku o ka 160% o ka uku kūhola ha‘aha‘a loa no ka pono ma‘a mau.³⁴ Aia ho‘i, ma lalo ko Kaua‘i loa‘a makahiki i ka ‘ohana o ka ma‘a mau o ka Moku‘āina.³⁵ No laila, hana ka nui o ka po‘e he mau hana, ho‘oulu i ko lākou mau mea ‘ai iho nō, a holo mamao i ka hana mai nā kauhale kū‘ai emi e pono ai lākou.

33 Kaua‘i Economic Summary Report, Collaborative Economics 2015

34 Self-Sufficiency Standard: Estimates for Hawai‘i 2014, DBEDT 2015

35 State of Hawai‘i Databook 2014, DBEDT 2015

Kāko'o i ka Ho'onui Waiwai 'ana ma ka pae Kaiāulu a me ka Pae Moku 'Āina

No ka ho'onui 'ana i ka waiwai, he pono ka hana pū a me ke kama'ilio. Alaka'i ke Ke'ena 'Oihana Kalepa, ka Papa Ho'onui Waiwai o Kaua'i (KEDB), a me kekahi mau 'oihana 'ē a'e i mau papahana a hui ma'a mau nō ho'i ia mau ke'ena me ke Ke'ena Ho'onui Waiwai o ke Kalana. He mea nui ke Kulanui Kaiāulu o Kaua'i ma ka ho'onui 'ana i ka ho'ona'auao 'ana a me ka ho'omākaukau 'oihana. Kauka'i ke Kalana i ia mau hui 'ana na lākou e lawe mai i nā 'oihana hou a e ho'onui i nā 'oihana e kū nei. 'O ke Ka'akālai Ho'onui Waiwai Piha o Kaua'i, 'o ia ho'i ka CEDS, nāna e ho'olalelale i ke Kalana a me nā mea ko'iko'i e ho'olālā i nā mana'o ho'omāhuahua waiwai me ka wikiwiki. Hō'ano hou 'ia ke ka'akālai i kēlā me kēia 'elima makahiki a ke ho'opa'a 'ia he CEDS o ka moku'āina.

Ka Ho'oulu 'ana i nā Waiwai 'Okō'a me ke Kūpa'a

Ho'olako ka 'oihana ho'okipa o Kaua'i i ka nui, he nīnūnē pilikia na'e ke kauka'i 'ana ma luna o ka 'oihana ho'okipa. 'A'ole nō e hiki ke 'alo aku i nā hihia o ka 'oihana ho'okipa pā mamao 'ana, pā koke na'e ko Kaua'i i ia mau hihia. No ke kūpa'a nui 'ana a'e o ka waiwai o Kaua'i, me ke kauka'i 'ole 'ana ma ka 'oihana ho'okahi, he pono ka lako i nā 'oihana 'okō'a e uku ana i ka uku e pono ai ma nā 'āpana like 'ole. He pono nō ho'i ka pai 'ia o ia mau hana e nā limahana 'ike. 'Imi ka CEDS 2016-2021 i ka hō'okō'a 'ana i ka 'oihana ho'okele waiwai. Eia ma lalo iho nei nā 'oihana 'eono i mana'o 'ia no ka ho'omāhuahua hou 'ana aku:

- Ka 'Ai me Ka Mahi 'Ana
- Ka 'Enehana Mauō Me Nā Hana Mauō
- 'Epekema A 'Enehana
- Ke Olakino Me Ka Nohona Pono
- Ka Ha'uki Me Ka Hana Le'ale'a
- Ka Pāheona Me Ka Mo'omeheu

I ka makahiki 2014, aia he 30% o nā hana pilikahi o Kaua'i ma ia mau hana, a 'ane'ane ia e kū i ka 'oihana ho'okipa. Mana'o 'ia ma ka CEDS e ho'olako i ka 'ōnaepuni, ka waiwai, a me nā limahana e pono ai ka māhuahua hou 'ana aku o ia mau 'āpana hana. Aia ho'i, i mea e 'ike le'a ai ia pahuhopu 'o ke kūpa'a, he pono ke mākaukau nā 'oihana no nā 'ano pō'ino like 'ole a e mākaukau ho'i e ho'ololi i nā mea e pono ai no ke aniau loli.

Pakuhi 3-3

'Awelike Kipa o Ka Lā Ma ka Mahina

Mahina	'Awelike Kipa o ka Lā
Ianuali	27,603
Pepeluai	24,744
Malaki	24,772
'Apelila	22,495
Mei	22,140
Iune	29,104
Iulai	29,258
'Aukake	24,082
Kepakemapa	20,979
'Okakopa	22,244
Nowemapa	22,055
Kēkēmapa	28,055
'Awelike	24,797
Kūmole: Hawai'i tourism Authority, 2017	

'O kāu aku, 'o kā ia ala mai, pēlā ka nohona o ka 'ohana

From you and from him, so lived the family. The farmer gave to the fisherman, the fisherman gave to the farmer.

Ka Ho'opa'a 'Ana i nā Mea e Pono ai no ka Ulu 'Ana o ka Waiwai

No ka ulu 'ana o ka waiwai, he pono nā wahi no nā 'oihana o Kaua'i: ke kālepa, ka 'oi'enehana, nā hōkele, a me nā Mahina'ai. 'O kekahi mau mana'o ka hana hou 'ana i nā kikowaena kaona i wahi maika'i e hana ai a me ka paipai 'ana i nā wahi hana 'okō'a 'ia i mea e hikiwawe ai kona loa'a i ka po'e o ia mau wahi kiwikā. He pono nō ho'i ka ho'olako 'ana i ka hale noho limahana e kokoke ana i nā kikowaena 'oihana, e like me nā wahi hōkele a me Lihū'e. He mau pono a he mau ka'akālai ia e kaulapa ana, a aia ia ma nā Wahi Ka'ana 'ia a me nā 'Āpana Hale. Aia ho'i nā ka'akālai ma lalo iho nei ma ka Palapala Ho'ohana 'Āina o Kēia Mua Aku a wehewehe iki 'ia ma lalo iho nei:

Ka Ho’oikaika ‘Ana i nā Kikowaena Kaona a me nā Wahi Ho’ohana ‘Okō’a ‘Ia

Ho’oholo i ka ho’opukapuka ‘ana i ka ‘ōnaepuni ma loko a ma kahi kokoke paha i nā kikowaena kaona i mea e nui ai ka waiwai no nā ‘oihana li’ili’i. Ma o kekahi kulekele kuhikuhina no ka waiwai, hiki ke kāko’o ‘ia e nā kikowaena kaona nā ‘ano hale like ‘ole, ka ‘oihana kalepa, a me nā hana le’ale’a e pono ai nā ‘ōpiopio a me nā ‘āo’o. Kōkua ana nō ho’i ka ho’okā’ei hou ‘ana i nā mea hana ho’okahi iho a me nā ‘oihana li’ili’i.

Nā Loli Pili Mai O Ka Palapala Ho’ohana ‘Āina:

- Ka Ho’ohana ‘ana i ke Kikowaena Kaiāhome a me ke Kaiāhome Lauā ma kahi o nā kaona e kū nei (Kekaha, Waimea, Hanapēpē-‘Ele’ele, Port Allen, Līhu’e, Kapa’a, Kapahi, Anahola, Kīlauea, Hanalei)
- Ka Ho’ohana ‘ana i nā wahi ho’olālā kūikawā ma Līhu’e a me Kaua’i Hema (Kōloa, Kalāheo, kahi huli puni o Kukui’ula) no ka paipai ‘ana i nā hale hou me ka ho’ohana ‘okō’a ‘ia ma nā kaona e kū nei

Ka Ho’olako ‘ana i nā Wahi Kūpono no ka ‘Oī’enehana a me ka ‘Oihana Mīkini

No ka ‘ae ‘ana i nā pono o ka ‘oī’enehana a me ka ‘oihana mīkini, he pono ka mana’o pono ‘ana i nā kā’ei ‘oī’enehana e kū nei. Ke nele nei i ka ‘āina ‘oī’enehana ‘ole ma waho o ka ‘Āpana o Līhu’e, a koe wale mai nō nā ‘āina kaiāhome e hana ai nā ‘oihana li’ili’i, e la’a nā hale ho’oku’i hao, nā hale ho’oponopono ka’a, a me nā hale kālai lā’au, a he hana ‘a’e kānāwai ia, ke loa’a ‘ole ka palapala ‘ae. He pono pū nō paha ka ‘imi ‘ana i ala e ho’ohana ai i nā wahi mahi kō, a hō’ano hou paha.

Nā Loli Pili Mai O Ka Palapala Ho’ohana ‘Āina:

- Ho’opa’a i ka Hale Wili Kō o Kōloa, Port Allen, Ka Hale Wili Kō o Olokele, a me Anahola, he kā’ei ‘oī’enehana

Ka Hō’ano Hou ‘ana i nā Wahi Kipa Mau ‘ia e Kū nei

Ma nā makahiki pā anahulu ‘elua i hala iho nei, he nui nā hana i kupu a’e ma ka ‘oihana ho’okipa (pāheona, ho’olaule’a, hana le’ale’a, kāko’o, a me ka hana mea ‘ai). Eia nā’e, ho’opilikia ka nui ‘ana o nā mea kipa i nā hale, ka ‘ōnaepuni, a me nā mea kāko’o. No laila, e kālele ka ho’onui ‘ia ‘ana o nā wahi hōkele a me ka ‘ōnaepuni i ka VDA.

Nā Loli Pili Mai O Ka Palapala Ho’ohana ‘Āina:

- ‘A’ole e ho’onui i nā wahi hōkele

Ka Mālama ‘ana i nā ‘Āina Mahina’ai no ka Mahi ‘ana a me ka Mea’ai Mauō

Hiki i ke Kalana a me ka Moku’āina ke ho’omalū i ka mahi’ai ‘ana ma o ka ho’opa’a ‘ana he mai ‘Āina Mahina’ai Ko’iko’i, ke kaohi ‘ana i ka nui o ka po’e, a me ka ho’ololi ‘ana i nā kūlana pa’a.

Nā Loli Pili Mai O Ka Palapala Ho’ohana ‘Āina:

- Ho’opa’a he IAL
- He Palena Kiwikā ma ka ‘Āpana o Līhu’e

Ka Kahu ‘ana i ‘Āpana Kulanui

He pono ka ho’olako ‘ana i ka ho’ona’auao maika’i a me ke a’o limahana pū no ka ho’onui ‘ana i nā limahana o Kaua’i i mea e ulu ai ka ‘oī’enehana. Ma o kēia kā’ei Kulanui, ‘ike ‘ia ka mana’o o ke kaiāulu e ‘ike ‘ia ke Kulanui Kaiāulu o Kaua’i a me kona mau wahi pili mai, he kikowaena ho’ona’auao ia me nā hale noho a me nā hale ho’ohana ‘okō’a ‘ia e kāko’o ana.

Nā Loli Pili Mai O Ka Palapala Ho’ohana ‘Āina:

- Ho’okā’ei i ‘āina ma ka ‘Āpana o Līhu’e a he Kulanui

Ma nā māhele ma lalo iho nei, wehewehe ‘ia nā pahuhopu hāiki a me nā hana no ka ‘Oihana Ho’okipa, ka ‘Oihana Mahi’ai, a me nā ‘Oihana Li’ili’i me nā Wahi Mālama Waiwai Maika’i.

1. KA 'OIHANA HO'OKIPA

'O ka 'oihana ho'okipa ka mea nui o ko Kaua'i waiwai. He hapakolu ia o ka waiwai piha o ke Kalana a ho'olako ia ma 'ō aku o ka 25% o ko Kaua'i mau hana. Kāko'o nui nō ho'i ia i ka loa'a 'auhau o ke Kalana. 'O ke kulekele o ka Papahana Laulā, 'o ia ho'i ka mālama 'ana i ke 'ano o Kaua'i, he wahi kūikawā ia no nā mea kipa mai ma o ke kālele 'ana i ka hō'ano hou a me ke kau palena 'ana i nā hōkele hou. Ho'ololi ia i ke kālele, mai ka ho'onuini 'ana i ka 'oihana ho'okipa a i ka ho'opa'a 'ana i ke 'ano e nui ai ka waiwai, e li'ilii ai ka pilikia i mea e malu ai nā 'āina i holo mai ai nā mea kipa e kipa mai.

Pahuhopu: Kālele i nā hōkele hou i nā wahi i ho'opa'a 'ia no nā mea kipa.

1.1 Ka Mālama 'ana i ka Heluna o ka Lā o nā Mea Kipa ma nā 'Āina i Ho'opa'a 'ia no Lākou

I kēlā me kēia makahiki, hele mai ma 'ō aku o ka 1.1 miliona kānaka i ko Kaua'i, no kona nani a me nā hana maika'i like 'ole. Ma ka noi'i 'ana, makemake ka nui o nā mea kipa i ke 'ano nani o ka 'āina a me ke 'ano mālie o ka nohona. Pili

maoli ia mau mana'o i ka mana'o o nā kama'āina, no ka mālama 'ana i ke 'ano nani o Kaua'i a me ke 'ano kaona li'ilii.

I ka makahiki 2016, he 24,797 ka helu ma'a mau o ka po'e kipa iā Kaua'i (AVDC), a he 'oi aku ia i ka hapakolu o ka heluna kama'āina o ia makahiki. 'Oiai ka po'e kipa mai e kōkua ana i ka waiwai o Kaua'i, he lo'ohia ho'i ka 'ōnaepuni i ia kipa 'ia 'ana. No laila, he nīnūnē ia kipa nui 'ia 'ana o Kaua'i no ka po'e kama'āina. Ma ka 'ike laulā, ma kahi o ka 2.0% ka ulu 'ana o ka ADVC o Kaua'i ma ka makahiki. Akā na'e, mai ka makahiki 2010, ua ulu ka ADVC he 4.0% o ka makahiki. (2010 ADVC: 19,548 (Ki'i 3-9); 2016 ADVC: 24,797 (Pakuhi 3-3)). Inā e ho'omau ma kēia ulu 'ana a i ka makahiki 2035, e pi'i ana ka ADVC he 112%, he 52,600. Eia na'e, loli loa ka ADVC o Kaua'i i kēlā me kēia makahiki, a he mea ia e loli ai i ke 'ano o ka waiwai o ko ke ao holo'oko'a, ke kū'ē'e politika, a me ka ulu o nā 'oihana ho'okipa 'ē a'e. 'O nā kuhi 'ana iho nei o ka Moku'āina a me nā mea 'ike o ia 'oihana, kuhi aku i ka ADVC ma 'ō aku o ka 32,700 ma ka makahiki 2030. Pilikia nō ho'i ko Hawai'i mau po'e kipa i nā pilikia o ka 'ōnaepuni kahua ho'olulu mokulele a me ka loa'a o nā 'īpuka 'e'e mokulele ma ke kahua ho'olulu mokulele 'o Daniel K. Inouye (HNL) a me ke kahua ho'olulu mokulele o Līhu'e (LIH). Ma ka Polokolamu Hō'ano Hou o nā Kahua Ho'olulu Mokulele, 'a'ole ia e ho'onui ana i ka heluna o nā puka komo ma Līhu'e.

Me ka 'ole o kēia mau pilikia lako, e hahai ana nō paha ka heluna o ka po'e kipa iā Kaua'i i ko ka U.S. GDP 'oiiai 'o ka U.S. ke kumu o ia mau mea kipa iā Kaua'i a 'o nā mea loli mau, 'o ia ka mea e waiwai ai ka GDP. Kuhi ke Ke'ena Ho'ohui a Ho'onui Waiwai (OECD GDP) no ka ulu 'ana o ka U.S. GDP mai ka +2.8% i ka makahiki 2018 a i ka +2.0% i ka makahiki 2035. Ma ka hahai 'ana i ia ana ma ke 'ano he

He mau kānaka e nanea ana i ke kai o Kē'e, Kaua'i 'Ākau

palena ki'eki'e, aia ana ka heluna o kēlā kēia lā i ka 39,480 o ka lā i ka makahiki 2035.

E like me ka mea e kau a'e nei ma luna, ma o ka 'awelike o ka heluna mea kipa o kēlā kēia lā i nā makahiki 2010-2016, 'ike 'ia ka maika'i o ka waiwai o ka 'ao'ao Komohana. Eia ho'i, ma muli o ka pilikia o ka 'ōnaepuni o ka 'oihana ho'okipa ma nā wahi 'ē a'e e kipa ai, e pi'i ana paha ka nui o ka po'e no kekahi wā pōkole. Eia na'e, he pō'aiapuni ke 'ano o ka 'oihana ho'okipa ma Hawai'i a e ho'oponopono 'ia ana nā nele i kēia mua aku.

Mana'o ka nui, he keu ka nui o ka ulu 'ana o ka 'oihana ho'okipa ma Kaua'i ma muli o nā mea 'ino a me nā mea pō'ino. I la'ana, wehewehe 'ia ma ka *Papahana Ho'olālā Ho'okipa o Kaua'i* (2015), ke hala ka 25,000 i ka ADVC, e emi ana ka hau'oli o nā mea kipa a me ke 'ano o ka nohona o kama'āina. Helu ma'a mau 'ia ka pa'a alanui ma Wailua-Kapa'a i la'ana. I ka mana'o o ka nui, ua hō'ea ko Kaua'i i ka palena nui no kekahi mau 'ōnaepuni, keu aku ma nā pāka hele mau 'ia a me nā ala. Ke mana'o nei nō ho'i ka Moku'āina i ka palena o ka ho'okipa 'ana; 'imi ka Palapala Ho'oma'a Aniau o Hawai'i Moku'āina (Act 183) i ke kālailai

Nā Pahuhopu Ho'oulu Waiwai o Kaua'i 2016-2021 (CEDs 2016)

1. Kūkulu, ho'olale, a mālama ho'i i mau limahana no ke kenekulia 21.
2. Paipai i nā hana hou 'ana a me ka hana 'ana i mau 'oihana li'ilii, 'oihana ma'a mau, a me nā 'oihana nui..
3. Ho'onui i ke 'ano loli mau a me ke kūpa'a, keu aku ho'i ma nā wahi pō'ino 'ia i ke ao kūlohelohe a me ke aniau loli.
4. Ho'onui i ke kama'ilio 'ana.
5. Ho'opa'a i ke kūkulu mauō 'ana.
6. E kūlia i ka mea'ai mauō.
7. Ho'olālā pono a 'imi i ka pono o ke kūkulu 'ana no ka nui po'e me ka ho'okele kūpono 'ana i ka waiwai ma nā pū'ulu 'oi'enehana 'eono i helu mua 'ia.
8. Ho'omau i ka ulu pono 'ana o ke kaiāulu.

'ana i ka palena nui o ka po'e kipa mai no ka Moku'āina a me nā Kalana. 'Imi mau nā wahi kipa mau 'ia, e la'a me ka Pāka Moku'āina o Hā'ena i nā mana'o kōkua i kēia mau nūnē hihia.

No ka holo mua me kēia mau hihia, he pono ka hui 'ana

o ke aupuni a me ka 'oihana hōkele e kūkā kama'ilio i ka mālama 'ana i ka 'oihana ho'okipa. 'O kekahi ke'ehina, 'o ia ho'i ka nānā pono 'ana a me ke kālailai 'ana i nā hopena o nā 'ōnaepuni a me nā hale i nā kākā kipa mai. Ma o ka helu 'ana i ia mau hopena, 'oi aku ka maika'i o ke kōkua 'ana o ke Kalana a me ka Moku'āina ma ka mālama 'ana i kēia mau hopena o ka pākela kipa. 'O ia 'ano mālama 'ana, he mau 'ano e hana ai, mai ka ho'onui 'ana i nā wahi a me nā hale hana le'ale'a, ka ho'emi 'ana i ka ho'ohana 'ia 'ana o kekahi mau kumu waiwai e ka lehulehu, a me ka ho'ololi 'ana i ke 'ano o nā mea kipa mai ma o ka ho'ona'auao a me ke kau hō'ailona 'ana.

1.2 Ka Ho'oholo 'ana i nā Wahi e Noho ai nā Mea Kipa

Loa'a mai he 20% o ka loa'a piha o ka Waiwai Maoli mai nā hōkele a me nā 'āina hōkele, a he 21% mai nā hale ho'olimalima 'ia.³⁶ Loa'a mai he 40% a 'oi o ka loa'a 'auhauo ka Waiwai Maoli o ke Kalana mai nā hana keu o nā mea kipa.

Eia na'e, 'o ka mālama 'ana i ka pākela kipa o ka po'e, 'o ia ho'i ka mālama pū 'ana i ka nui o nā wahi e noho ai ia mau po'e. Wahi a ka *Mo'olako Ho'okipa* o ka makahiki 2016, he 8,444 wahi noho mea kipa o Kaua'i, ma loko o nā hōkele, nā hale 'ona lau 'ia, nā hōkele papa'i, a me nā hale ho'olimalima 'ia ('ike i ke Ki'i 3-10). Ua pi'i ia heluna ma ka 1,285 mai ka *Mo'olako Ho'okipa* o ka makahiki 2000, he 7,159. Aia ke kumu kū'ai o ka nui o nā wahi e noho ai ma Kaua'i ma ka hiwahiwa a 'oi aku. 'O nā mea i mana'o 'ia he kumu kū'ai emi, ma lalo ia o ka 3% ('a'ole mana'o 'ia nā wahi ho'omoana 'ia he mau wahi noho mea kipa).

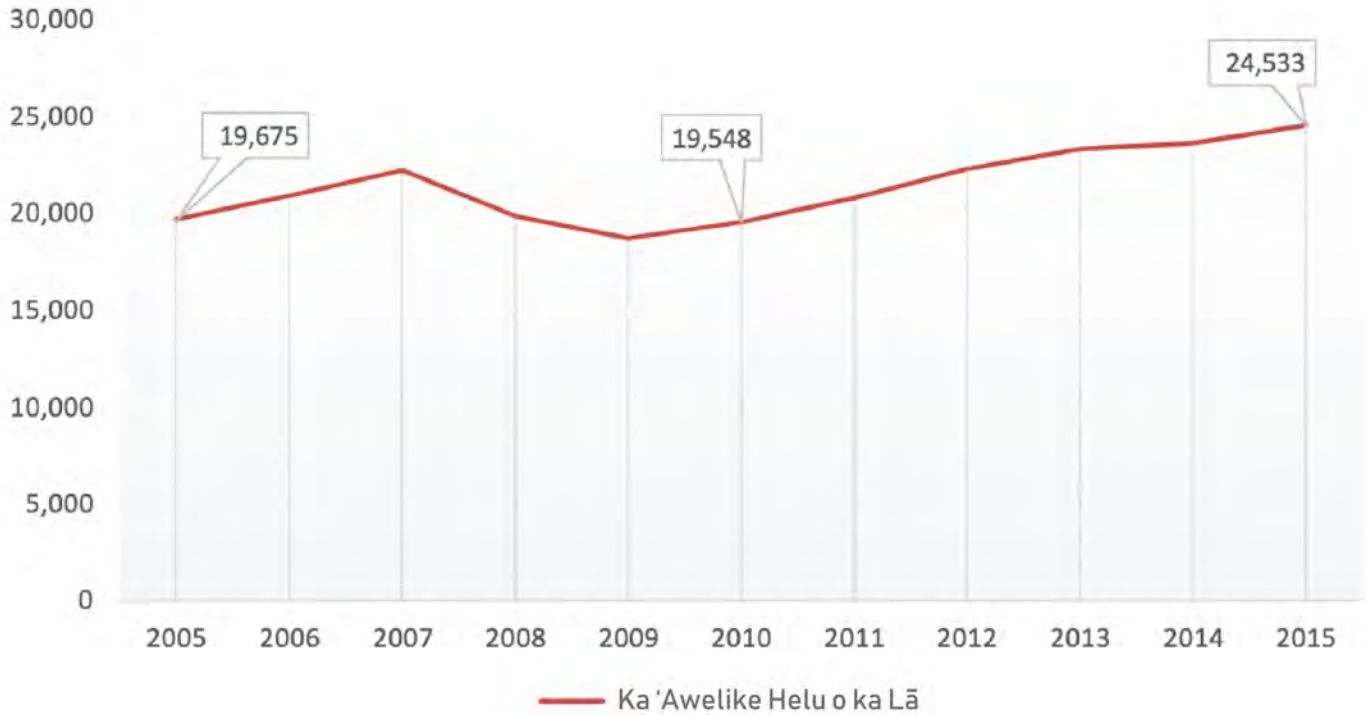
Ua emi mai ka nui o nā wahi noho mea kipa o Kaua'i ma hope o ka holo 'ana o 'ekolu kākāwai kūloko (864, 876, a me ka 904) e ho'onui ana i nā kākāwai ma nā wahi noho nui 'ia e ka po'e (nā TVR a TVU paha) ma waho o nā wahi i ho'okohu 'ia he mau Wahi Noho Mea Kipa (VDA). Ua ho'opa'a ia mau kākāwai kūloko i papahana 'ae i nā wahi e kū nei ma ke 'ano he TVR ma waho o ka VDA. Ma ke kākāwai e kū nei, 'a'ole 'ae 'ia nā TVR ma waho o ka VDA, koe na'e inā i pa'a ka Palapala Kūkulu 'Ē 'Ia.

Me ka mana'o 'ana i ka nui o nā papahana "paipu" i pa'a ai ko lākou palapala 'ae hope loa, ua hiki ke nui hou aku i ka mo'olako o ka 'oihana ho'okipa o Kaua'i ma ka 3,000 wahi. 'O kēlā me kēia wahi, no 'elua a 'ekolu paha mea kipa, a e pi'i ana ka ADVC he mau kaukani ma ke kūkulu 'ana i ia mau wahi. 'Oiai nā papahana Kalana e kuhi 'ole nei i ka nui loa 'ana a'e o ka po'e kipa mai i kēia mua aku, nui ka nūnē hihia 'ana o ka po'e i ka hopena o ia 'ano nui 'ana ma Kaua'i, 'oiai ua pilikia 'ē ka 'ōnaepuni.

'O kekahi mea e ho'opilikia hou ana i kēia mau pilikia, 'o ia ho'i nā 'eka 'āina he mau haneli i ho'okohu 'ia he 'āina hōkele me ke kuleana 'ole, a ua hiki nō na'e ke ho'onui i ka

36 County of Kaua'i Real Property Data, 2016

Ki'i 3-9 Ka 'Awelike Helu Kānaka Kipa Mai o ka Lā (2005-2015)

mo'olako ma ia mau 'āina. Ua paipai nui 'ia ka ho'opio 'ana i ka papaha no ka hei 'ana a me ka mālama 'ana i nā hopena mai nā papahana "paipu" e kū nei.

He pono ka maka'ala 'ana i ka nui 'ana a'e o ka 'oihana ho'okipa a me nā hopena pili mai ma o nā kānāwai e kū nei, ma ka ho'onohonoho 'ana i ka ho'ohana 'ia 'ana o nā hōkele ma waho o ka VDA a ma ka ho'opa'a 'ana i nā palena pau o ke kuleana ma nā 'āina hōkele. 'O ka hopena, 'o ke kulekele e kaupalena ana i ka ho'onui 'ia 'ana o nā VDA ma waho o ka mea i 'ike 'ia he Hōkele ma ka Palapala Ho'ohana 'Āina i Kēia Mua aku. Aia ma ke Ki'i 3-11 nā VDA o Kaua'i e kū nei. Wehewehe 'ia ke 'ano Hōkele ma ka Mokuna 2, a aia ho'i nā Palapala Ho'ohana 'Āina i ka Mokuna 5.

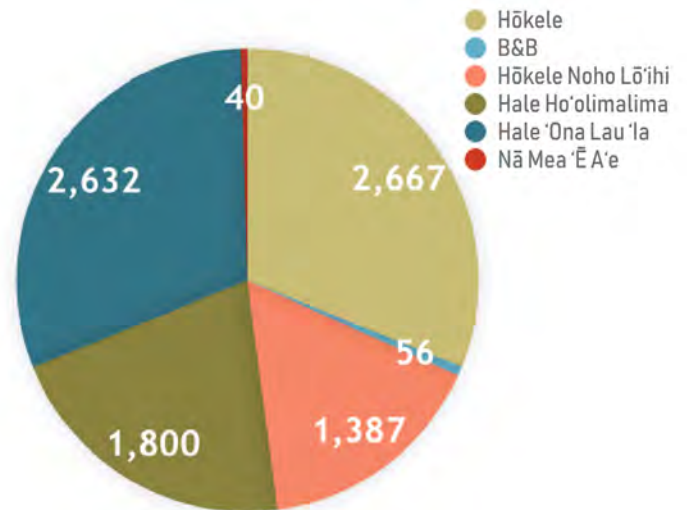
1.3 Ka Ho'omaika'i 'ana i ka Pā o ka Mea Kipa a me Nā Hopena o ke Kaiāulu

'O ka ho'omaika'i 'ana i ka pā 'ana o nā mea kipa, a me ka ho'ēmi 'ana i nā hopena, aia nō ia i ke 'ano o ka hō'ano hou 'ana i nā hana. 'O ke kau 'ōhua 'ana ma kahi o ke kalaiwa pākahikahi 'ana i nā ka'a kekahi la'ana. Eia ho'i hā, he nui ka po'e kipa mau iā Kaua'i - ma kahi o ke 70%, wahi a ke KTSP. Maika'i ke ma'alahi ke ki'i 'ana i ka 'ike hou a me nā 'ano hou e kipa ai i nā wahi o Kaua'i e nā mea kipa mau, 'o ia ho'i paha ka po'e e mana'o ana i kēia 'ano hanana e mālama ai i ko Kaua'i 'ano. 'O ka mālama 'ana i nā hopena kipa, 'o ia pū nō ho'i ka mālama 'ana i nā hale kipa a me ka ho'okū ka'a 'ana ma nā pāka Kalana a Moku'āina ho'i, a me ke kia'i ola 'ana ma kahakai. 'Oiai 'oko'a ka hopena ma kēlā me kēia wahi o ka mokupuni, keu aku ma ka Huli 'Ākau a me ka Huli Hema, e aho e kālele ma kēia mau wahi nā ka'a 'ōhua, nā

ho'oponopono kahua kūkulu ka'a, a me nā mana'o kōkua 'ē a'e.

Maika'i pū ka ho'oikaika 'ana i ka hui 'ana o nā mea kipa me nā kama'āina, me ka mana'o pū nō ho'i i ka mahalo i ko ka Hawai'i. 'Imi ka Papahana Ho'olālā 'Oihana Ho'okipa o Kaua'i i ka ho'oikaika 'ana i ka Mo'omeheu Hawai'i a me ke 'ano pili pono o Kaua'i. 'O ia ho'i nā mea e 'oko'a maoli ai 'o Kaua'i ma ke 'ano he 'āina kipa 'ia, 'oiai ua nui nā 'āina kopikala a me nā 'āina kahakai hapa kopikala ma ka honua.

Ki'i 3-10 2015 Mo'olako Mea Kipa (ma kēlā me kēia wahi)

Ma ka ho'ohui 'ana i kēia mau mana'o 'elua ma waena o nā mea kipa a me nā kama'āina, e mau ana paha ka 'oihana ho'okipa me ke koena meheu li'ili'i ma ko Kaua'i 'āina a me ka pili maika'i 'ana me ke 'ano o Kaua'i a me ke 'ano o kona nohona. I mea e kō ai, he pono ka ho'onohonoho pono 'ana i nā hanana o kēia mua aku ma ka 'oihana ho'okipa no ka hala 'ole 'ana o ka palena i mana'o 'ia o ko Kaua'i mau kumuwaiwai a me kona mau 'ōnaepuni. Aia ho'i, he pono nā ala kau hou aku, ka mālama maika'i 'ana i nā pāka a me nā kahakai, a me ka ho'onui 'ana i ka hui mau 'ana o kōkua e kōkua ana i ka 'oihana ho'okipa, a me ko Kaua'i mau kōkua 'ē a'e. 'O ka pahuhopu nui, 'o ia ho'i ka ho'opono 'ana i ka 'oihana ho'okipa me ka mau o nā mea o ka 'āina a me nā hana o kama'āina, ka mālama 'ana i ka pilina kōkua, a me ka maika'i o ka nohona no nā kama'āina.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Hō'ano hou – ma kahi o ka ho'onui – i nā VDA e kū nei ma Po'ipū, Līhu'e, Wailua, a me Princeville.
2. Ho'opili i nā mea ho'ohana 'ia, nā hana kōko'o, nā hale, a me nā mea 'ē a'e i ka VDA.
3. 'A'ole e ho'onui i nā palena VDA e kū nei ma 'ō aku o nā wahi hōkele.
4. 'Ae i nā hōkele kuleana 'ia e kūkulu hou, a e koi i nā hōkele kuleana 'ole 'ia ma kēia Papahana Laulā e 'imi a loa'a i palapala 'ae o ka Moku'āina a me ke Kalana no ka ho'okā'ei hōkele 'ana ma mua o ka makahiki 2027, a ma loko paha o nā makahiki he 'umi o nā Papahana Kaiāulu, inā ia wahi i 'ae kūikawā 'ia.
5. Koikoi i ka ho'ohāiki 'ana i ka palena pau inā i kūkulu 'ole 'ia e like me ka mea i pa'a ma ka palapala 'ae.
6. Inā i pono, e kūkākūkā 'ia ma nā papahana hōkele kuleana 'ia ka ho'emi 'ana i ka heluna o nā wahi noho, inā e 'imi hou 'ia ana nā palapala 'ae.
7. E ho'okumu i 'ōnaehana hou e koikoi ana i nā mea kūkulu hōkele e uku i ko lākou mau hana no ka ho'onuini 'ana no nā 'ōnaehana ākea a pau, me ka mana'o 'ana i kēia mau mea me ke kaupalena 'ole; ka ho'oponopono ala kau, nā hale, ka wai, ka wai 'ino, nā uea, a me nā pāka.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ho'opa'a a hō'ano hou i ka *Papahana Ho'olālā Ho'okipa o Kaua'i*.

2. 'Imi a ho'omāhuahua i ka palena o ka heluna o nā wahi like 'ole o ka mokupuni, me ka maka'ala pū i kekahi 'ōnaehana e helu ana i nā hopena i loko o nā "palena o nā loli i 'ae 'ia" a ana 'ē a'e paha.
3. Haku i papahana e 'imi ana i ka ho'olalelale a ho'olalelale 'ole ho'i no ka 'ike 'ana i ka heluna kōkua a me nā hopena o nā wahi kiko'i.

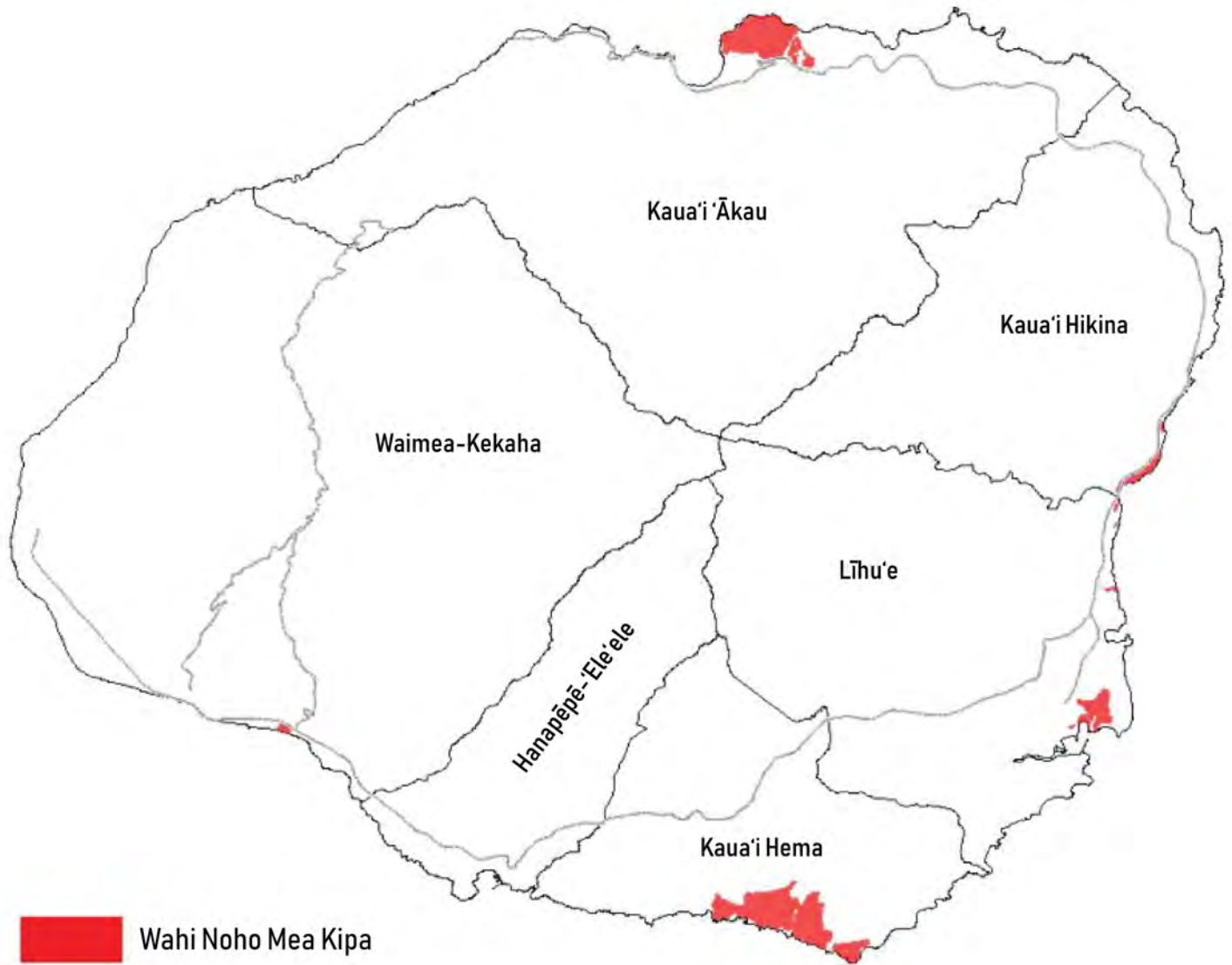
C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'oponopono i nā ala a me nā hō'ailona i mea e emi ai ka pa'a alanui ma muli o ka huli hewa 'ana ma nā alanui.
2. Ho'oponopono i ka ho'onalo 'ōpala, ka hō'ili'ili, a me ka ho'onohonoho 'ana i nā wahi kipa mau 'ia a e ho'opa'a i hana ho'opō'aiapuni.
3. Kāko'o i nā papahana e paipai ana i ka loli 'ana o ke alakau o nā mea kipa mai, mai ke kau ka'a ho'okahi a nā 'ano alakau 'ē a'e.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'olako i nā mea kipa me ka huaka'i 'oko'a, ka huaka'i maika'i, ka huaka'i piha i ka mo'omeheu, a me ka huaka'i maluhia ma Kaua'i. Paipai i ka mana'o pono 'ana mai i ka mo'omeheu a me ke ka'ana like 'ana i ke 'ano o kōkua.
2. Ho'okumu i nā 'ano alakau 'oko'a no nā mea kipa, e la'a ke ka'a 'ōhua a me ke kau pū 'ana, i mea e emi ai ka hopena o ka nui o nā ka'a ma nā ala, nā alanui, a me nā wahi waiho wale.
3. Ho'opa'a i 'auhau Kalana ma nā ka'a ho'olimalima 'ia i kālā e pono ai ka haku 'ana i kēia mau alakau hou no nā mea kipa.
4. E ho'opau i ka palena o ka 'Auhau Kōkua Kūikawā (TAT) i kākā'ahi 'ia e ka Moku'āina no nā Kalana, e pi'i ai ka loa'a i ko Kaua'i no nā hana a me nā 'ōnaepuni.
5. Ho'okumu a ho'olale i mau polokalamu kaiāulu e ho'oikaika ana i ke 'ano pono'i o nā kaiāulu, e like me ka mea i pili i nā wahi i pana 'ia.
6. Paipai i ka ho'opuka ma'a mau 'ana i nā inoa Hawai'i o nā wahi e nui ai ka 'ike no ia mau wahi.
7. Paipai i ke 'ano ho'okipa malihini e kōko'o ana i nā huaka'i, nā hua loa'a, a me nā hana me ka mana'o pū 'ana i ka mālama 'āina a me ka ho'ona'auao; e kōko'o ana i nā 'oihana kūloko a me ka mahi'ai 'ana; e mana'o nui 'ole ana i nā ka'a; a e pūlama ana i ke 'ano pana i kumu ai ko Kaua'i mau kaiāulu.

Ki'i 3-11 Wahi Noho Mea Kipa o Kaua'i

Ki'i 3-12 Wahi Noho Mea Kipa o Waimea-Kekaha

Ki'i 3-13 Wahi Noho Mea Kipa o Kaua'i Hema

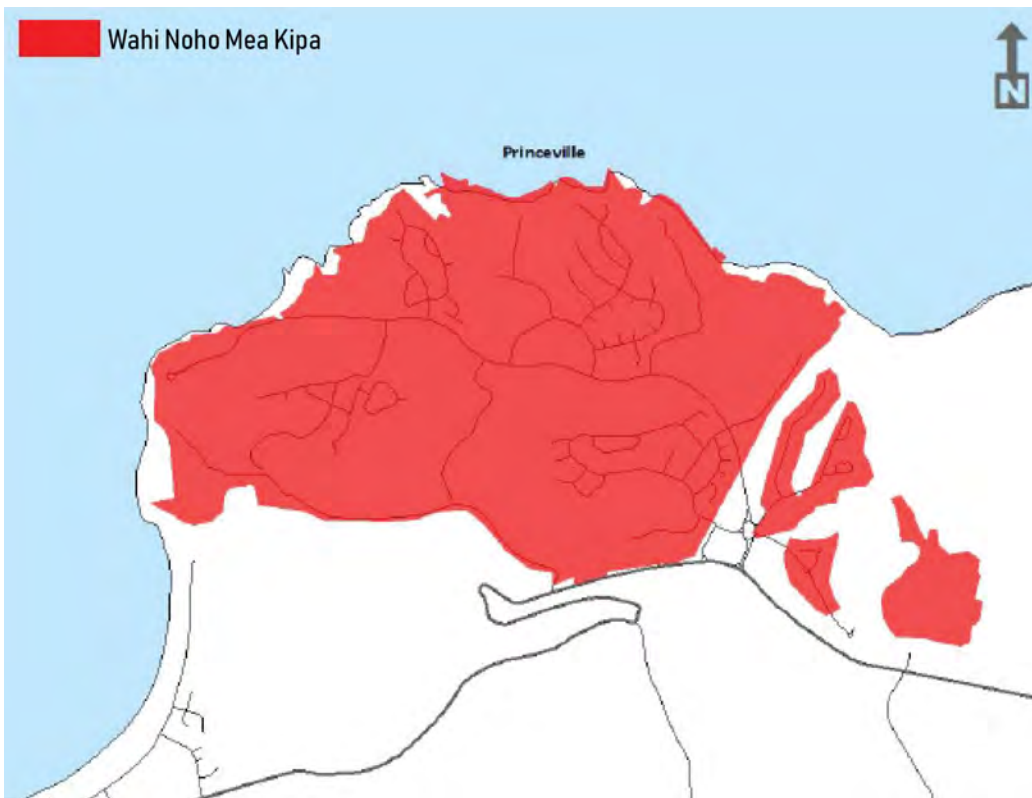
Ki'i 3-14 Wahi Noho Mea Kipa o Līhu'e

Ki'i 3-15 Wahi Noho Mea Kipa o Kaua'i Hikina

Ki'i 3-16 Wahi Noho Mea Kipa o Kaua'i 'Ākau

8. Ho'olalelale i nā limahana hou, keu aku no nā mea kama'āina, i ka 'oihana ho'okipa, e mau ai ka nui o nā limahana e pono ai.
9. A'oa'o i nā limahana kipa mai ma ke 'ano pono'i o ko Kaua'i po'e.
10. Paipai i ka 'oihana ho'okipa, nā 'oihana mokulele, a me ka 'oihana moku holoholo e nui a'e ana, e kū'ai a e ho'olaha i kā Kaua'i mau hua a e kāko'o i nā 'oihana o Kaua'i.
11. Ho'onui i ka ho'ohana 'ana i ka ikehu mauō, kāko'o i nā polokalamu ho'emi kalepona a e kāko'o i nā kumu ho'olalelale no nā 'ōhua e holo ana i Kaua'i a e ha'alele ana ho'i iā Kaua'i.

2. MAHINA'AI

He māhele nui ka Mahina'ai no ke 'ano pono'i o Kaua'i, a he mea ia e kū ai ko mākou 'ano waiwai 'oko'a a me ka mauō o kā mākou mea 'ai. Hiki ke ho'onui i ka loa'a o ka 'ai a me ke kālā ma nā 'ano a pau no ka mahina'ai ma o ka mālama 'ana i mau mahina'ai li'ili'i, ke kāko'o 'ana i nā 'ano mea'ai like 'ole, a me ka ho'oikaika 'ana i nā hui 'ana. No kēia mau mea, e pono ana e 'a'e i nā hihia nui - mai ka mālama mau i ka 'ōnaepuni kahiko a ka ho'okū 'ana i ke kolo laulā 'ana o nā mea e kūkulu 'ia nei.

Pahuhopu: Ka ho'opa'a 'ana i ka mau loa a me ka loa'a mau o nā 'āina mahina'ai.

2.1 Ka Ho'omau 'Ana i ko Kaua'i 'ano Mahi'ai

'O ka mahi'ai 'ana ka hana ku'una a me ka nohona ku'una o ko Hawai'i pae 'āina. 'O ka mālama 'āina, 'o ia ho'i ka mālama 'ana i ka 'āina, he mea pa'a loa ia i loko o ka 'ōlelo e pili pū ana i ka mo'omeheu Hawai'i. Kapa 'ia ka po'e ma'a mau o ke kūlana he mau "maka'āinana." 'O ka mana'o hāiki o kēia hua'ōlelo, 'o ia ho'i ka po'e na lākou e mālama i ka 'āina. 'O ka lilo 'ana i ka mahi'ai 'ana a me nā mea e pono ai ka 'ohana, 'o ia ka lilo pū 'ana i ka mālama 'ana i ka 'āina, ka wai, a me nā mea kūlohelohe. I ka wā kahiko ('o ia ho'i ka wā ma mua), 'ai ka nui po'e i ka loa'a mai nā lo'i 'ai, nā māla 'ai, nā loko í'a, a me nā ālia pa'akai. He mea mau kekahi o nā 'ōnaepuni o Kaua'i mai ka wā ma mua mai nō, e like me nā lo'i kalo a me nā 'auwai. Mau ka pono o ke kalo, ka niu, a me ka 'ulu, a ua pili ia mau mea i ka 'aipono a me ke 'ano pono'i o kekahi mau 'āina.

I ka makahiki 1835, ua lilo ka Hale Wilikō o Kōloa, 'o ia ka hale wilikō kālepa mua o Hawai'i. He mea ia i kū ai ia wā, 'o ke kō a me ka hala kahiki nā 'ai nui o ka 'āina. [Page 166] Ua mālama 'ia a 'ona 'ia e nā pā 'oihana nui e like me Kōloa Sugar Company, McBryde Sugar Company, a me Grove Farm. 'O ka 'ōnaepuni i pa'a ai ia mau 'oihana, he mau 'auwai, he mau hā wai, a he mau kumu wai i hana 'ia a mālama 'ia e nā haku 'āina. Ua pau ia wā o ka mahikō 'ana, mau nō na'e ka 'ōnaepuni o ia wā, a he mau 'āina mahikō e waiho wale nei, a ua hiki ke ho'ohana 'ia no ka mahi'ai 'ana o kēia lā.

'O ia mau nō ka pa'a maika'i o ka mahi'ai a me ka mea 'ai mahi 'ia ma ke 'ano he kumu waiwai maika'i no Kaua'i. He 'oihana hai mau ia, a ma kahi o ka 3,601 limahana ma Kaua'i i ka makahiki 2014. Kāko'o pū ia māhele hana i ka mana'o

e pa'a mau ke 'ano kua'aina o Kaua'i, ka mālama 'ana i nā 'āina waiho wale, a me ka ho'oulu nui 'ana i ka 'ai. 'Oiai 'a'ole i nui a'e ka heluna o nā limahana ma ka mahi 'ai 'ana mai ka makahiki 2001, ua pī'i a'e ka uku he 53% a he \$30,511 ma ka 'awelike kū makahiki o kēlā me kēia limahana.³⁷ Aia ka uku loa'a piha o ia māhele hana ma 'ō aku o ka \$113 miliona o ka makahiki.

'Ona 'ia a mālama 'ia nā 'āina mahi e kekahi mau mea 'ona nui. Ma ka Huli Hema me ka Huli Komohana, 'o ia ho'i ka Moku'āina, ke Ke'ena 'Āina Ho'opulapula (DHHL), Alexander & Baldwin (A&B), a me Grove Farm.³⁸ Aia nō he mau 'āina mahi ma Līhu'e i 'ona 'ia ka nui e Grove Farm. 'O ko Kaua'i Hikina, ua kū'ai nui 'ia aku a ho'ololi 'ia a he mau 'āina noho 'ia ma hope o ka pau 'ana o Mahikō o Līhu'e o ka Amfac; eia na'e, aia mau nō he mau mea ma waena o Hanamā'ulu a me Anahola, i hiki ke mahi 'ia. Aia ma ka Huli 'Ākau he mau hana mahi 'ai nui o Kaua'i, a aia nō ma Moloa'a a me Kīlauea. Aia ka nui o ka mahi kalo 'ana i Hanalei. Eia aku eia mei ke 'ano o ka 'ona 'āina o ka Huli 'Ākau a 'o ia ka 'āina kuko 'ia no nā hale hiwahiwa. 'O ka hui 'ana i kēia kuko 'ana a me nā kānāwai e 'ae ana i nā hale noho 'ano mahi'ai, he mea ia e lo'ohia ai ke kūkulu 'ana i ka Huli 'Ākau ma nā 'āina mahi.

37 Draft Kaua'i Comprehensive Economic Development Strategy Update, 2016
38 Statewide Agricultural Land Use Baseline Study, 2015

Aia ma ka *Statewide Agricultural Land Use Baseline Study* (2015) he 'ike lihi o nā mea e ulu nei a kanu 'ia nei ma Kaua'i (Kī'i 3-17). E like me nā mokupuni a pau o Hawai'i, ua ha'alele 'o Kaua'i i ka mahikō 'ana i nā makahiki i hala a'e nei, e waiho ana kona mau 'āina mahi no nā mahi 'ē a'e 'ana. He mau 'āina hānai holoholona nā 'eka 40,000 a 'oi, i kākō'o 'ia e 'ekolu mau hale pepehi pipi. Aia ka nui o nā 'eka he 21,000 mahi 'ai i ka ho'ūluulu 'ano'ano (13,299 'eka), a laila 'o ke kope (3,788 'eka), a 'o ka ululā'au mai (1,743). 'O'i aku ka mahi kalo 'ana ma Kaua'i ma mua o nā mea 'ē a'e a pau o ka Moku'āina ke hui 'ia, he 443 'eka e mahi 'ia nei..

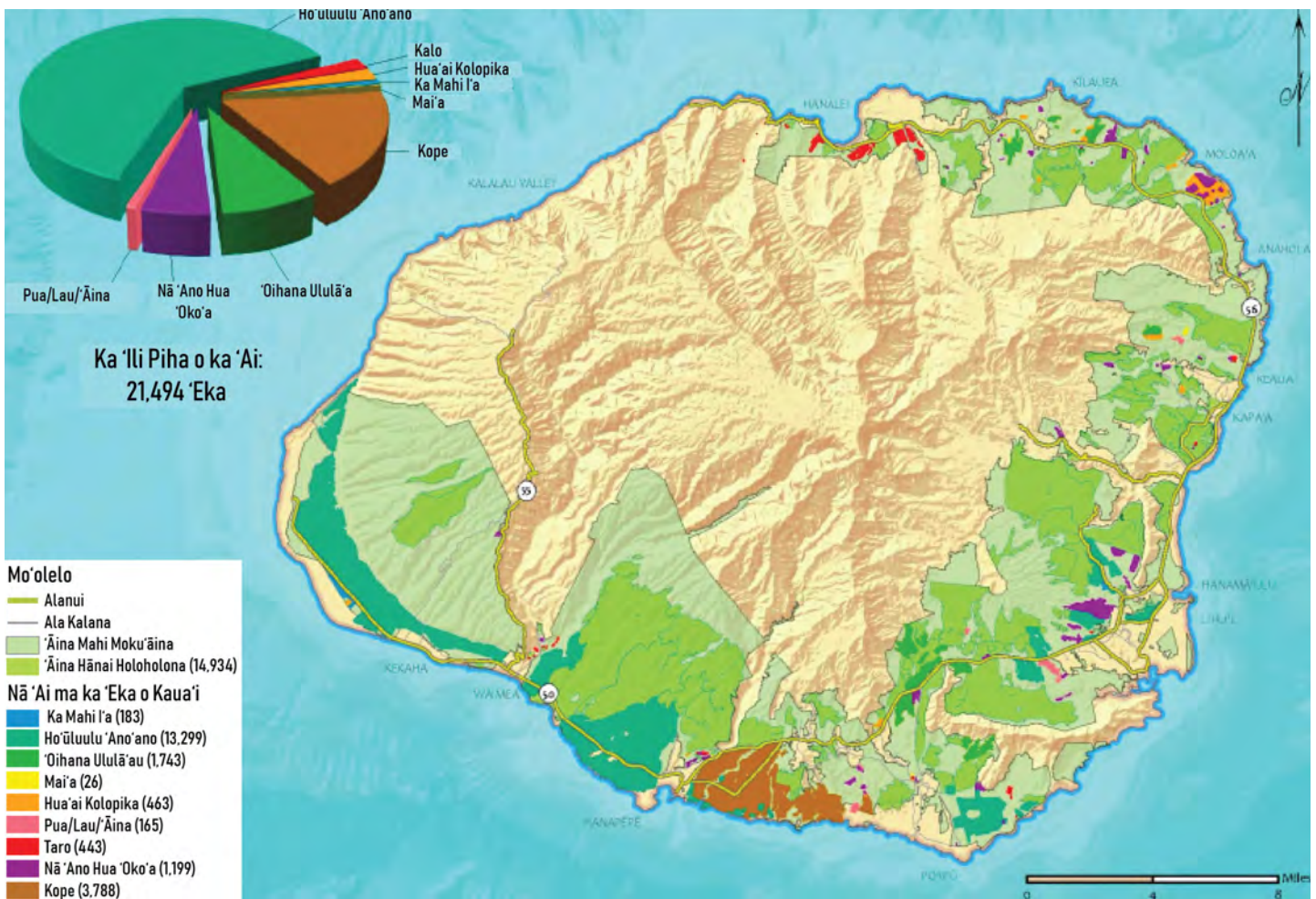
'O'i aku ka nui o ka 'oi'enehana ho'ūluulu 'ano'ano ma Kaua'i ma mua o nā mokupuni 'ē a'e, he pā lua ka nui o ka 'eka i ko O'ahu. Ma muli o nā mana'o hopohopo no ka ho'ohana 'ana i ka lā'au make a me ka ho'oulu 'ana i nā lā'au i ho'ololi 'ia ke kinomāewe (GMO) e nā pā 'oihana ho'ūluulu 'ano'ano a me nā mea pā'oihana mahina 'ai nui 'ē a'e, ua kupu a'e nā 'imina 'oia'i'o, nā ho'opi'i, a me ka 'imi kānāwae no ka ho'onohonoho 'ana i kēia mau hana. eia nō ho'i na'e, hai kēia mau pā'oihana nui i ka nui po'e ma nā wahi kua'aina o Kaua'i, e like me Waimea a me Kekaha.

Ua mālama 'ia kēia mau mana'o hopohopo a hiki i kēia papahana nei. Ma ke ana mana'o punaewelee, ua loa'a he mau kākau 'ana e 'imi ana i ka 'o'ole'a ma ka ho'onohonoho 'ana i nā mea GMO a me nā lā'au make. Eia na'e, ma muli o ka mana'o o ka 'Aha Ho'okolokolo Pekelala no ka Pila # 2491 (Kānāwai Kūloko # 960), ke kānāwai kūloko o ke

Ka 'ai ma ka Mākeke Sunshine o Kōloa, Kaua'i Hema

Ki'i 3-17 Ka Loa'a Mahi'ai o Kaua'i (2015)

Kalana no ke kuleana ma ka Moku'āina, 'a'ole i ho'okomo 'ia ia mau mana'o ho'onohonoho i kēia papahana nei. Inā e holo he mau kōnawāi Moku'āina e ho'onui ana i ke kuleana o ke Kalana ma ka ho'onohonoho 'ana i kēia mau hana mahi 'ai, e komo nō paha ma ka Papahana Lauā nā kulekele kūpono.

2.2 Ka Mālama 'Ana i nā 'Āina Mahi Ko'iko'ī (IAL)

'O ka 'Āpana Mahina'ai, aia ma lalo o ke kuleana Moku'āina a me ke kulena aKalana. Ma lalo o ke Kumukānawāi o ka Moku'āina, pa'a ke kulekele e "mālama a ho'omau i nā 'āina mahi, ho'onui i nā 'ano o ka mahi 'ana, ho'onui i ka mauō o ka mahi 'ana, a ho'opa'a i ka loa'a mau o nā 'āina kūpono no ka mahi 'ana."³⁹ No ka mālama mau i ke 'ano kūpa'a o nā 'āina mahi 'ia, he pono ka palepale 'ana i ke kūkulu 'ana a me ka ho'ohapahapa 'ana.

No ke koi 'ana mai o ke kumukānawāi, ua ki'i ka 'Aha'ōlelo o ka Moku'āina i ka mana'o IAL i ka makahiki 2005. Aia a pa'a, 'a'ole hiki ke ho'ololi 'ia ka IAL a he 'Āpana Kiwikā Moku'āina ke 'ano o ka ho'ohana 'ia 'ana, koe na'e inā ua

koho "nui loa" 'ia e nā hale 'elua o ka 'Aha'ōlelo Moku'āina. [Page 168] Hiki i kēia mau haku 'āina ke komo ma nā mana'o Moku'āina a me nā mana'o Kalana, 'a'ole na'e i pa'a ia mau mea. Ua hō'ike ke Ana IAL o ke Kalana i nā 'āina i mana'o 'ia a ua kūlia i ka pahu hopu hāiki no ke Kalana e ho'omaka me 21,158 'eka.⁴⁰ Ua koho manawale'a kekahi mau haku 'aina e ho'olilo i ko lākou 'āina, a he 16,263 'eka ka nui.⁴¹

Kaupalena nā kōnawāi Kalana i ka nui o nā mea kūkulu 'ia a me ka nui o ka ho'ohapa 'ana i nā 'āina mahi 'ai. He pono na'e nā hanana hou aku e hō'ole ana i ke kūkulu hou 'ana e like me nā "mahī manawale'a 'ana" - 'o ia ho'i nā 'āina mahi nui no nā kū'ai pipi'i loa 'ana. 'O ia 'ano kūkulu 'ana nā mea e kū'e 'ia ana e ke kaiāulu. Ke pa'a kēia 'ano kūkulu 'ana, he pono ka ho'opili 'ana i nā hale noho i mea e mau ai nā 'āina mahi a me ka 'āina waiho wale, me ka ho'emi 'ana nō ho'i i ke kākī i nā 'ōnaepuni a me nā hanana.

2.3 Ka Ho'omaika'i 'ana i nā 'Ōnaepuni Wai no ka Mahi'ai 'ana

'O nā 'auwai a me nā hā wai - nā koena o ka wā mahikō - he pono ka mālama a me ka ho'oponopono. Me ka 'ole

39 Important Agricultural Lands Study, 2015

40 Important Agricultural Lands Study, 2015

41 Important Agricultural Lands Study, 2015

o nā 'auwai kūpono, pilikia ka mahi'ai nui 'ana, a nalo aku nō paha. Aia nō ho'i ma nā 'auwai a me nā hā wai kekahi mau kaha e holo ai ka wai i ka wā 'ino, ma waho o nā wahi noho 'ia. Na ka Moku'āina e ho'olālā a e mālama ho'i i nā 'ōnaepuni wai ma nā 'āina Moku'āina ma o ka *Papahana Kūkulu a Ho'ohana Wai Mahi'ai o ka Moku'āina*. Na nā haku 'āina e mālama i kā lākou mau 'ōnaepuni pono'i, me ke kälele 'ana i nā wahi e mahi nui 'ia ana. He kōkua nō paha nā huina kaiāulu e like me ka Water Users Cooperative of Kaua'i Hikina ma ka mālama maika'i 'ana i nā 'auwai e ono ai ka mahi'ai 'ana. He mau 'ano o nā 'auwai ma waho o ia mau wahi, a mana'o 'ia, ke pau aku nei ia mau mea.

Aia nō he pilikia hou e puka a'e ana, 'o ia ho'i ka 'ae 'ana i ka ho'oholo 'ana i ka wai i kahi 'ē, mai nā kahawai a i nā 'ōnaehana 'auwai mahina'ai. Aia nō kekahi mau ho'oholo 'ana i kahi 'ē kahiko i hiki ke pani 'ia ma ka palapala 'ae o ka Moku'āina. Eia na'e, koi ka Moku'āina i kēia mau ho'oholo wai 'ana e ki'i i palapala ho'olimalima wai. 'O ke ka'ina hana e loa'a ai ka palapala ho'olimalima wai, koi ia i ka noi'i hopena o ka 'āina a me ka mo'omeheu, pau pū ho'i me ke ana 'ana i nā pono o ke kahe 'ana o ka wai. 'O ka hopena ana paha o ia, 'o ia nō paha ka 'o'ole'a 'ana mai o nā palena o ka wai ho'oholo 'ia i kahi 'ē, a e pilikia ana nā hana mahi'ai ke emi mai ke kahe o ka wai.

2.4 Ke Kāko'o 'Ana i nā Mahi'ai a me ka Loa'a o ka Mea 'Ai Kūloko

Ma Kaua'i, ke pi'i a'e nei ka makemake o kānaka i ka mea'ai i ho'oulu kūloko 'ia, a he 'ai pono ho'i, i 'ike 'ia ho'i ma ka nui 'ana a'e o nā mākeke mahi'ai a me nā māla kaiāulu nō ho'i. Ma ke noi'i mana'o ākea, ua hō'ike ka po'e i ko lākou mana'o no Kaua'i, "e ho'oulu i kona 'ai iho nō" a ho'ēmi ho'i i ke kauka'i 'ana i ka mea'ai i halihali 'ia. Ho'ēmi ka 'ai kūloko i nā ea 'ino'ino i pili i ka "mile mea'ai halihali" a paipai ho'i ia i ke kūpa'a a me ke kū 'oko'a 'ana ma ka ho'ēmi 'ana i ia kauka'i mea'ai kūwaho 'ana.

Na ka ikaika o ka māhele mahi'ai e ho'oikaika ho'i i ko Kaua'i 'ano mauō ma o ka ho'onui 'ana i ka mea 'ai a me ka loa'a o nā waiwai e pono ai no ko kama'āina a me ka halihali 'ana aku i waho. 'Oiai e 'oko'a ana nā mana'o no ke 'ano o ka mahi'ai 'ana e pono ai 'o Kaua'i, 'aelike ka nui o ka po'e, e kōkua ana ka ho'onui 'ana i ka mahi'ai i ka 'ai mauō a me ka pahuhopu waiwai 'oko'a. Aia ho'i, paipai nā mahina'ai ola i ke 'ano mau a me ke 'ano kua'āina o Kaua'i. He kōkua pū nō ho'i nā 'oihana kälepa mea 'ai e kāko'o ana i nā mahi'ai kūloko. Kōkua ia mau mea ma ka 'ohi'ohi, ka hā'awi 'ana, a me ka ho'olaha 'ana i nā 'ai mai nā mahi'ai kama'āina. Ua hiki i ke Kalana ke kāko'o i ka ho'omāhuahua 'ana i nā 'oihana kälepa, e like me ke Kikowaena Mahi'ai Kaiāulu o Kīlauea, a i 'ole paha nā papahana 'ano like e ho'opili ana i ka po'e i nā 'āina mahi 'ia, a e ho'opili ana ho'i i nā mahi'ai i nā kānaka kū'ai.

2.5 Ho'onui 'Ana i ka Mahi 'a

Aia nō ka mahi 'a 'ana ma Kaua'i mai ka wā ma mua loa mai, ua ki'i nui ka Hawai'i i ka i'a mai nā loko i'a. I kēia lā, 'ano hō'ea akula ke kälepa mahi 'a i kekahi 'ano palena, pau pū ho'i me kekahi loko e ho'ohua ana he 400 kana mika 'ōpae o ka makahiki. Ua hiki nō paha i kēia 'oi'enehana ke nui hou aku a ki'i aku i ka makemake o ko ka honua i ka i'a me ke emi mau o ka loa'a ma ke kai. No ka mana'o e kōkua kēia mahi 'a i ka ho'okele waiwai, aia ma ka *Papahana Mauō o Hawai'i 2050* ka pahuhopu e ho'onui [Page 170] i ka ho'onui a me ka ho'okalepa 'ana i ka mahi 'a. Kāko'o ke Ke'ena Kāko'o Mahi 'a a Hānai Holoholona o ka Moku'āina i kēia 'oi'enehana ma o ka ho'olālā 'ana i ka 'oihana a me ka ho'omāhuahua 'ana, a ma o ka 'ai'ē no nā 'oihana hou.

Nā Lo'i Kalo o Hanalei, Kaua'i 'Ākau

2.6 Ka Hui 'Ana no ke Kāko'o 'ana i nā 'Oihana e Kū nei a me nā Mea Hou

'A'ole pili wale nō ka 'āina mahi kūpono i ka 'āina e mahi ai, pili pū na'e i ka hana 'ana a me ka ho'oholo 'ana i nā mea e holo pono ai a e ulu ai ka 'ai a me nā lako pono. 'O ia ho'i ka ho'olako 'ana i ka 'ike mahi 'ai a me ka 'ike 'oihana mahi 'ai, ka ho'onui 'ana i ke kalepa 'ana, ka 'ike no ka halihali 'ana a me ka ho'ouna 'ana, a me ke koikoi 'ana i nā hana kūpono loa i mea e emi ai nā pilikia.

I mea e holo pono ai ka 'oihana mahi 'ai, he pono ka 'ike 'ia o ka 'āpana mahi 'ai, he mau 'oihana nui a li'ilii' ho'i, e pili ai nā limahana nui, nā pilina kaiāulu, a me ka lehulehu. Me ka ho'olako 'ana i ke kāko'o i nā mea e kū nei, he pono ka mana'o pū 'ana i nā mahi 'ai hou e ho'ā'ō ana e mahi ma nā 'āina 'ona 'ia a me nā 'āina moku'āina no nā mahina'ai li'ilii', keu aku ho'i ma Kaua'i 'Ākau a me Kaua'i Hikina, aia ho'i ma ia mau wahi nā 'āpana 'āina li'ilii'. 'O nā hihia e pilikia ai nā mahi'ai hou, 'o ia ho'i ka pipii' o ka 'āina a me ka uku limahana, nā koina aupuni, a me nā kānāwai 'o'ole'a no kahi e kūkulu 'ia ai ka hale o ka mahi'ai. 'O ka loa'a 'ole o nā 'auhau kōkua kekahi pilikia ma'a mau. Inā 'a'ole e kāko'o mai, 'oi aku ana nō paha ka ho'ohana 'ana i ka 'āina ma ke 'ano he 'āina hānai holoholona.

Pili ke aupuni i ka mahi 'ai 'ana ma o nā 'auhau a me nā kōkua 'ē a'e, e like me ke ki'i 'ana i ka wai a me ka ho'omaika'i 'ana i nā 'ōnaepuni, a me ka ho'opa'a 'ana i nā kūlana ho'ohana 'āina e ho'omalua ana i nā 'āina mahi 'ai a me nā 'oihana mahi 'ai. Ua hiki i ke kaiāulu ke kāko'o i ka mahi 'ai 'ana ma o ka 'ike 'ana i kona waiwai ma ka ho'oikaika 'ana i ka nohona a me ke kū'oko'a 'ana i ka waiwai o ka 'āina.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Hō'ōia i ka ho'ohana kūpono 'ia 'ana o nā 'āina mahi 'ai, a me nā hana pili pono, e like me ka mahi 'i'a, ka mālama ululā'au, a me ka mālama holoholona.
2. E ho'opa'a i nā palena kiwikā a mea pale 'ē a'e paha no ka pale 'ana i nā 'āina mahi 'ai mai nā hana mahi 'ai 'ole.
3. Ho'onohonoho pono i ka ho'ohapa a ho'ololi ho'i o nā 'āina mahi 'ai e hō'ole ai i ke emi o ka 'āina loa'a, ke emi o ke 'ano kua'āina, a me ka loli o ka 'āina no nā hana 'ē a'e.
4. E hō'ike i nā koina e 'ae 'ia ai ka nui o ka ho'opili 'ana o nā haku 'āina ma nā IAL.
5. E like me ka nui e pilikia 'ole ai ka waiwai pa'a o ka lehulehu, a i 'ole ho'i e ho'olako ana nā hana mahi 'ai i ka pono o ke kaiāulu, e koikoi i ka ho'omau 'ana 'ana o nā 'auwai e pono ai – mai ke aupuni a me nā haku 'āina – no ke kāko'o 'ana i ka pono o nā 'auwai e holo ai ka wai i nā mahina'ai, me ka hō'ōia na'e i nā hana e emi ai nā pilikia.
6. Kāko'o i nā haku 'āina a me nā mahi 'ai e ho'ā'ō ana i ka ho'okohu 'ana i nā IAL e kō ai ke koina 'elima o ke Kānāwai 183 (SLH 2005), "ka 'āina me ka wai e pono ai ka mahi 'ai 'ana."
7. Ho'ohana i nā palapala 'āina IAL a me nā lako pono ma ka nānā 'ana i nā palapala noi a nā haku 'āina/mahi 'ai no ka ho'opa'a 'ana i ka IAL a i 'ole ho'i, no ke ana 'ana i nā 'āina IAL i mana'o 'ia e ka Moku'āina a Kalana paha.
8. Hō'ano hou i ka 'auhau mahi 'ai, e like nō paha me ka papahana Ho'opa'a Mahi'ai, no ka ho'onui 'ana i nā mana'o 'āina ho'olimalima no nā mahina'ai kūpono.
9. Hō'ōia i nā kānāwai a me ka mana e pili ana i ka 'ae 'ana i nā hale mahi 'ai a me nā hana ma nā IAL.
10. 'Ae i nā māla kaiāulu ma ke 'ano he hana i 'ae 'ia ma nā 'āina noho kānaka.
11. Koi i nā mea e mana'o ana e kū'ai i nā 'āina ma kahi o nā 'āina mahi'ai, e ho'omaopopo 'ia lākou ma o ka palapala ho'onā i mea e 'ike ai lākou i ka ho'oluhi 'ia a 'olu'olu 'ole 'ia ma muli o nā hana mahi'ai, ma muli ho'i o ke Kānāwai HRS Chapter 205-4.5.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E mana'o i ka pilina a me ke kokoke o nā 'āina mahi a me nā ho'ohana 'ē a'e 'ana e ho'olālā 'ia ana. E ho'opa'a i ka mana'o o "kua'āina" a e ho'okomo i kona pilina i ka mahi 'ai 'ana.

2. Hō'ano hou a ho'oholo i ka *Papahana Ho'onui a Ho'ohana Wai Mahi 'Ai*.
3. Ho'omaika'i a ho'oulu i ka 'ōnaehana kalepa kūloko a kūwaho ho'i no ka 'ai a me nā kumu waiwai nui.
4. Hana i hōkeo kikoho'e mahi'ai me ka 'ike pili nui a me nā 'ike pili pono e hiki ai ke mālama pono i ka mahi 'ai 'ana.
5. Ho'onui i ka loa'a o ka 'ai pono ma nā kaiāulu 'ano 'ilihune a e hana i nā 'ōnaehana mea 'ai, mai ka mahi 'ana a ke kilo 'ana.
6. Hō'ano hou a ho'oholo i ka *Papahana Ho'olālā Mahi 'Ai o Kaua'i*.
2. Ho'onui i ka mahi'ai li'ilii 'oko'a 'ana, e komo ai, a palena 'ole 'ia na'e, nā hua 'ai a me nā lau 'ai, nā lako kūkulu, nā lā'au lapa'au, ka mahi 'a, ka mahi nalo meli, nā pua, a me nā holoholona.
3. Ho'onui i ka mahi i'a a me ka hānai holoholona.
4. Ho'omaika'i i ke ki'ina wai a me ka 'ōnaepuni no ka mahi 'ai 'ana.
5. Kāko'o i nā pāka mahi'ai a me nā kikowaena mahi 'ai.
6. Kāko'o i ka mahi'ai kalepa me nā hana kāko'o mahi'ai, ke kalepa 'ana, a me ka ho'omāhuhua 'oihana. E ho'olaha i ka mahi'ai 'ana a me ka mea'ai ma Kaua'i a me nā 'ai o waho.

C. NĀ PAPAĀNA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'olako i nā polokalamu ho'okele waiwai e paipai ana a e kāko'o ana i ka mahi 'ai 'ana.
2. Ho'opa'a hou i kūlana Mahi 'Ai Laekahi ma ke Ke'ena Ho'okele Waiwai.
3. Kāko'o i ka Sunshine Market a me nā hanana 'ē a'e e kalepa ana i nā mahina'ai o Kaua'i me ka mea 'ai i nā kama'āina, nā 'oihana, a me nā mea kipa.
4. Ho'opa'a i pahuhopu iki no nā IAL. Ho'omaika'i i nā IAL e mau ai ka 'āina mahi maika'i. Hana i mau mana'o paipai no ke Kalana, keu aku no ka paipai 'ana i ka ho'oulu mea 'ai e mauō ai.
5. Ho'onui i nā hanana e ho'olimalima ana i nā 'āina i nā mahi 'ai mahi li'ilii ma o ka hō'ano hou 'ana i ka hana 'auhau mahi 'ai.
6. Ho'omaika'i i nā 'ōnaepuni wai no nā 'auwai ma nā wahi e pono ai, e like me nā IAL.
7. Hana i nā kikowaena kaiāulu, nā wahi kuke kalepa, a me nā hanana 'ē a'e e lako ai ke kaiāulu i nā wahi e pono ai no ka ho'oulu a me ka ho'omākaukau 'ana i ka 'ai.
8. 'Ae i ka ho'ohana 'ana i nā pono keu SNAP ma nā mākeke kaupoku lani.
9. Ho'emi i ke kāki 'ana i ka wai no nā haku'āina ma nā 'āina mahi 'ai e mahi 'ia ana.
10. Ho'opa'a i polokalamu hana pulu o ke Kalana.
7. Ho'omākaukau i nā 'ōpio no nā 'oihana i kēia mua aku ma ka mahi'ai 'ana a me ka mahi i'a 'ana, me ke kālele 'ana ma ka 'ao'ao 'oihana.
8. Ho'olako i nā mana'o a me nā papaha no nā hale mahi'ai, nā 'oihana, nā hana ho'omākaukau, ka ha'aliu/halihali 'ai, a me nā pono 'ē a'e. Ho'onui i ke kōkua 'ana i ka 'auhau a me ka mālama waiwai no nā 'oihana mahi 'ai.
9. Nānā hou i nā kāmāwai no ka mahi 'ai 'ana ma Kaua'i. Ho'omākaukau i nā palapala hō'ike mana'o me ke Kulanui Kaiāulu o Kaua'i, ke Ke'ena Mahi 'Ai, a me nā hui 'ē a'e e pili ana i ka 'oihana mahi 'ai.
10. Ho'ākāka i ke ki'ina hana hō'ano hou i pa'a ma ka ho'okohu 'āina 'ana a he IAL.⁴²
11. Kāko'o i ka ho'ona'auao a me ka hana pū 'ana i pili i ka mālama 'ana i nā manu 'ōiwi a me ka mālama 'ana i ka pono mahi 'ai.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Ho'oulu i ka Mahi 'ai Kalepa, paipai i nā kāko'o mahi 'ai hou 'ana a me nā 'oihana hou, a e ho'olaha i nā kalepa 'ai kūloko.

3. NĀ 'OIHANA LI'ILI'I A ME NĀ 'ĀPANA HO'OKELE WAIWAI MAIKA'I

Pōmaika'i 'o Kaua'i i ka po'e akamai ma ka hana 'oihana a he pono ka mālama, ke kahukahu, a me ka ho'olaule'a 'ana i ia mau mea. Kauka'i mākou i ka holo pono o nā 'oihana li'ili'i, e kō ai ka nui o nā hanana. 'O ka hana 'ana ma ka hale a me ka ho'opa'a 'ana i mau 'oihana pili hale, he pili ia i ka mālama 'ana i nā mana'o a me ka mālama 'ana o ke 'ano kua'āina o ke kaiāulu a me ka nohona. Me ke kālele 'ana ma nā 'āpana ho'okele waiwai, hiki ke paipai i ka ho'okele pono i ka waiwai e like me ka mea ma ka Papahana Laulā, me nā nu'ukia, nā pahuhopu, a me nā kulekele.

Pahuhopu: Ka paipai 'ana i nā hana no nā 'oihana li'ili'i a me ka 'āpana ho'okele waiwai e puka a'e ana a holo maika'i.

3.1 Ka Mālama 'Ana i ka Hana 'Oihana 'Ana a me nā 'Oihana Li'ili'i

He mea kahukahu 'ia ka hana 'oihana ma Kaua'i ma o ka ho'onui 'ana i nā pilina, ke a'o 'ana, nā lako pono, ka ho'ona'auao, a me nā kumuwaiwai. 'O nā hanana ho'ohui a me nā hanana ho'owikiwiki kekahi mau mea e kō ai, ma o ka ho'olako 'ana i nā hui ho'onui 'ike a me nā lako pono e ka'ana 'ia. 'O nā wahi hana pū, hana ia mau mea he kaiāulu ma waena o nā kānaka hana 'oihana a paipai ia i ka haku 'ana i nā hanana hou a me ka hui 'ana o nā 'ano 'oihana like 'ole. 'O ka loa'a o nā waiwai a me nā ke'ena emi, e kōkua ana ia i ka māhuahua 'ana o nā 'oihana li'ili'i ke mākaukau ia e holo mua.

'O nā 'oihana li'ili'i ke kahua o ka waiwai o Kaua'i. He 'ehā a emi mai paha ka nui o nā limahana ma nā 'oihana he hapalua o Kaua'i a 'oi, a hana he 70% o nā kānaka ma nā 'oihana me nā limahana he 100 a emi mai. 'O ke kākō'o 'ana i nā 'oihana li'ili'i, keu aku ho'i nā mea ma nā huina 'oi'enehana ma ka CEDS, e kōkua ana i ka ho'omāhuahua nui 'ana a'i i ka ho'okele waiwai 'ana.

3.2 Ke Kākō'o 'ana i nā 'Oihana Hale a me ka Māhuahua 'Ana o ka Waiwai Kua'āina

Ikaika ko Kaua'i māhele 'oihana li'ili'i, pēlā pū me nā 'oihana hale e māhuahua ana. Inā e mālama 'ia, ua hiki i kēia mau mea ke ho'oikaika i ke kaiāulu kūloka a ho'opa'a i nā kānaka e hana i kahi e noho ai. 'O ka 'ōnaepuni, e la'a ka punaewehe, nā wahi hana pū, a me nā mea kākō'o 'ē a'e, he mau mea ia e paipai ai i kānaka e hana ma ka hale ma loko o ko lākou kaiāulu, a ua hiki ke ho'oikaika i ka maika'i o ka nohona no nā kama'āina a pau o Kaua'i ma o ka ho'emi 'ana i ka pa'a alanui a me ka ho'onui 'ana i ka makemake no nā hana kūloka a me nā pono.

Ma ke kuana'ike o ka hā'awi palapala 'ae, e nānā ke Kalana i nā koina kūkulu no ka hō'ōia 'ana, 'a'ole e ho'onuini wale ke Kalana i ka hana 'ana ma ka hale. 'Ae 'ia nā "'oihana hale" ma nā kā'e'i a pau, e pale ana na'e kekahi mau kā'e'i i kekahi mau hanana 'oihana. Meha ka CZO ma ka halihali 'ana i nā hale, hō'ole na'e ia i ka "ho'ouana pū'ulu mau" mai ka 'oihana hale a i ka 'oihana hale paha. 'O nā pāpā 'ana i nā palapala 'ae a me nā lako pono, e pale ana paha ia i ka ulu 'ana o nā 'oihana hale ma nā kaiāhome.

Me nā loli o nā papa kānāwai kūkulu, he pono nā 'āina 'oi'enehana hou aku no nā kāpili 'ana ma waho o nā 'āina noho. Ma muli o ka nele o nā 'āina 'oi'enehana ma waho o Līhu'e, hana nā 'oihana li'ili'i, e la'a nā hale kāpili hao, nā hale ho'oponopono ka'a, a me nā hale kālai lā'au, ma o nā palapala 'ae kūikawā a ma ka 'a'e kānāwai paha. 'O kekahi mea e hana ai, 'o ia ka hana hou 'ana i nā hale mahi kō no ke kāpili 'ana a me nā pono 'oi'enehana.

3.3 Ke Kahu 'Ana i ka 'Enehana Hou a me nā Hana 'Enehana

'O ka 'Oihana 'Imi Ahikao o ka Pākīpika (PMRF), ma ka Huli Komohana, kekahi o nā wahi noi'i nui loa ma 'Amelika. Ho'ohana ka PMRF i ko Kaua'i 'āina ma ke kikowaena o ka Pākīpika no ka pono o ka 'oihana lele a me ka hana ho'okolohua. Hai 'ia kēia wahi he 900 kānaka a he 75 pū'ali koa. 'O nā hana he 900, aia he \$89.72 miliona, a 'o nā pū'ali koa he 75, aia he \$7.5 miliona o ka \$118 miliona o ia wahi ma ka mo'ohelu o ka FY 2016.

Ma kona mo'olelo, 'o ka PMRF ka 'enekini e holo ai ka hana 'ana i nā 'oihana 'enehana ma Kaua'i. Kōkua nui ka PMRF iā Kaua'i a me ka 'oi'enehana 'enehana, a ho'olako i nā hana e kākō'o ana i nā 'oihana a me nā mea hana 'oihana.

'O ka 'imi mau 'ana o ka KIUC i nā ikehu hou, me ko Kaua'i mau pahuhopu no ka ho'emi ea 'ino'ino ma ka halihali 'ana, he ho'olako ia i nā hana 'enehana mauō. 'O ka 'enehana ma'ema'e, he mea hō'ino iki a hō'ino 'ole paha, a he ho'olako ia i nā hana uku nui, a kākō'o i nā pahuhopu mauō.

3.4 Ho'onui 'ana i ka Pāheona, ka Mo'omeheu, a me ka 'Oihana 'O'i'enehana

He wahi makemake nui 'ia 'o Kaua'i no ke ki'i'oni'oni, ke kiwī, a me ka pa'i ki'i 'ana no nā makahiki he 80 i hala. Ho'omōhala

nui 'ia nā 'oihana ki'i'oni'oni ma 'ane'i. Ua māhuahua nui ka hana pāheona me ka hana 'ana i "Pō Pāheona" ma nā kaiāulu like 'ole, 'o ia ho'i 'o Hanapēpē, Kīlauea, a me Kapa'a. Ma ka *Palapala Ana Pāheona a Mo'omeheu o Kaua'i* (Kepakemapa 2015), ua loa'a nā wahi pāheona ikaika ma ka pena 'ana, ke kālāi lā'au, ka hana mea ho'onaninani, a me ka hana keaka. Ua ikaika ho'i nā pāheona i pili i ka Hawai'i, ke Kepanī, a me ka Pilipino.

E kanu i ka hui 'oi hā'ule ka ua

E hana i ka hana i ka wā kūpono.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'ēmi i nā koina ho'okā'e'i no nā 'oihana hale.
2. Ho'ēmi i ke kākī a me nā alaina i pili i ka ho'omaka 'ana i 'oihana.
3. Ho'onui i ka loa'a o nā 'āina 'oi'enehana.

B. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ho'opa'a a hō'ano hou i *Ka'akālai Ho'onui Waiwai Piha* (CEDS).
2. Haku i nā ho'oponopono 'oihana ma ka 'āpana 'āina a me nā polokalamu Alanui 'O'i e uku ai i nā hana ho'oponopono.

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'opuka i nā lako pono ka'ana 'ia a me nā kumu waiwai e ho'ohana 'ia e nā hanana like 'ole, e la'a nā 'oi'enehana like 'ole a me nā hana 'enehana.
2. Ho'olako i ka 'ōnaepuni e ho'onui aku i ke 'ano ho'okūkū o nā 'oihana ma Kaua'i a e kākō'o ana i ko lākou holo mua 'ana ma nā wahi like 'ole o ka mokupuni.
3. Ho'ohana i nā lako pono Kalana a me ke kālā e kākō'o ai i nā wahi hana pū, nā wahi kiko'i, a me nā lako pono 'ē a'e no nā 'oihana li'ili'i.
4. Kākō'o i nā papahana a me ka 'ōnaepuni e kōkua ana i nā limahana e hana ma ka hale a mea 'ē a'e paha.
5. Ho'opai i nā 'oihana 'enehana a me nā 'oihana ikehu i kōkua i ka ho'okele waiwai o Kaua'i a me nā mana'o mauō.
6. Kūkulu i ka loa'a no ka ulu 'ana o ka waiwai i nā pū'ulu 'oi'enehana i mana'o 'ia e ka CEDS.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Kūkulu i ka loa'a o nā 'oihana a pau a e ho'onui i ka mākaukau o nā haumāna o Kaua'i a me nā limahana.
2. Ho'opukapuka i nā wahi e ulu ai ka 'oi'enehana i mea e 'oko'a mau ai ko Kaua'i ho'okele waiwai 'ana a e uku aku ai i nā uku e pono ai.
3. E paipai i ka pilina ma waena o nā 'oi'enehana kahua pa'a a me nā 'oi'enehana mana'o 'ia e ulu a māhuahua a me ka mākeke no nā loa'a kūloko a me nā hana kōkua.
4. Kākō'o i nā mana'o a me nā polokalamu e ho'oikaika ai i nā kikowaena kaona, a e ho'onui i ka mana'o no nā 'oihana kōkua kama'āina.
5. Ho'olako i ke kōkua ma ka ho'olālā 'oihana, ka ho'olālā hana, ka ho'omākaukau hana 'oihana, ka ho'omaka 'ana, a me ke kōkua ma ke ki'ina palapala 'ae, ka palapala holo, a me ka ho'omau 'ana.
6. Ho'onui i nā hana a'oa'o, ka ho'opili 'ana, a me nā wahi kū'ai emi e hana ai.
7. Kākō'o i nā polokalamu a me nā mana'o e paipai ana i nā hanana e kākō'o ana i ko Kaua'i mau 'oihana mīkini li'ili'i.

8. Ho'oiikaika i ka pilina mākeke o ka 'oihana ho'okipa malihini a me ka hua loa'a o Kaua'i, e la'a ka lole, ka mea 'ai, a me ka hana puolo.
9. Ho'onui i nā wahi e holo mua ai a e ulu ai ka 'ao'ao 'enehana o nā 'oihana.
10. Ho'omaika'i i ka loa'a o ka waiwai i nā 'oihana li'ili'i a me nā 'oihana e ho'omaka 'ia ana.
11. A'o i nā 'oihana ma ka mālama mo'ohelu kālā a me ke ki'i pū'ulu kālā no ka ho'omākaukau 'ana no nā pō'ino a me ka hana ma hope o ka pō'ino, me ka 'inikua no ka pilikia, nā pilikia kūlohelohe, a me nā mea 'ē a'e e mana'o 'ole 'ia.

Ke Kahua O Kāneiolouma i Po'ipū, Kaua'i Hema

'ĀPANA : VII. KUMU WAIWAI MO'OMEHEU

Mai nā heiau kahiko a nā hui Buda, hō'ike nā kumu waiwai mo'omeheu i ka mo'olelo o Kaua'i a me ke 'ano 'oko'a, a ho'omau i ke 'ano pono'i o Kaua'i. Ma o ka mālama mau 'ana i kēia mau kumu waiwai, hanohano mau ka mo'olelo o Kaua'i, aloha i kona mo'olelo Hawai'i, a aloha ho'i i nā 'ōlelo a me nā mo'omeheu like 'ole o kona mau kānaka.

Ma Kaua'i, he nui nā kumu waiwai hulikoehana, mo'omeheu, mo'olelo, a 'āina nani ho'i. Ho'omo'opa'a kēia mau kumu waiwai i ka mo'olelo pana o Kaua'i, kahukahu ia i ke 'ano pono'i, a a'oa'o ho'i i nā hanauna hou i ka mo'olelo. Hō'ike ka Palapala 'Āina Kumu Waiwai Mo'omeheu i nā wahi pana, pau pū ho'i me nā mea i helu 'ia ma ka Heluna Kaumoku'āina a me ka Heluna Aupuni Hawai'i o nā Wahi Pana. Aia ho'i, aia ma kēia palapala 'āina nā 'āina mahi o mua, nā wahi kipa nui, a me nā 'āpana 'āina he ahupua'a a he moku. Me ka 'ike 'ana, he māhele nā wahi pana o ka mo'olelo, aia pū nō ma ia palapala 'āina, nā kahawai, nā lokowai, nā ko'a, a me nā

wahi ko'iko'i.

Ma ka holo 'ana o ka manawa, he pono ai ka mālama pono 'ana i nā kumu waiwai mo'omeheu i mea e mau ai ia mau mea. 'O nā 'ano hanana hou e mālama ai a e ola hou ai ia mau wahi, 'o ia nā mea pono ke ho'ohana 'ia me ka 'imi pū 'ana i nā hana hou no ka mālama 'ana.

'Ike kēia māhele i nā Hale, nā Mea Kūkulu 'ia, a me nā wahi ko'iko'i; 'o ia mau wahi pana, he mo'omeheu a he kumu waiwai mo'omeheu ho'i; a me nā hō'ailona 'āina a me nā wahi kipa nui.

1. NĀ HALE, NĀ MEA I KŪKULU 'IA, A ME NĀ WAHI KO'IKO'I

He mea nui nā hale a me nā mea i kūkulu 'ē 'ia no ka mau 'ana o ko Kaua'i mo'olelo, kona 'ano, a me ka mana'o. No kākou ke kuleana 'o ka mālama 'ana i kēlā me kēia kaiāulu a me ona mau mea kūkulu i mau a i hanohano.

Pahuhopu: Ka mālama 'ana a me ka ho'omaika'i 'ana i nā hale, nā mea i kūkulu 'ia, a me nā wahi ko'iko'i.

1.1 Ka 'Ike 'Ana a me ka Ho'okohu 'Ana i nā Hale a me nā Mea i Kūkulu 'Ia he Ko'iko'i

Aia ma Kaua'i ma kahi o 60 hale a mea 'ē a'e paha ma ka Heluna Kaumoku'āina o nā Wahi Pana/a i 'ole ho'i ma ka Heluna Hawai'i o nā Wahi Pana. Mai ka Hale Leka U.S. ma ke alanui rice a hiki i Pā'ula'ula (Russian Fort) ma Waimea, he mea ho'omana'o kēia mau hale i ka wā ma mua. 'O kekahi mau ala a uapo ho'i, pau pū me nā uapo holo kanaka, ua 'ano hoihoi ke kūkulu 'ia 'ana a he mea ia e pana ai ia mau mea a me ia mau wahi. I la'ana kaulana ho'i, ka uapo kua kila o ke kahawai o Hanalei a me ke ala 560 - he ala 10-mile ma waena o Princeville a me Hā'ena.

Ma ke 'ano kūloko, Hana pū ke Komisina Mālama Wahi Pana o Kaua'i (KHPRC) me nā haku 'āina e hāpai mana'o ana i nā 'āina no ia 'ano ho'okohu 'ana. Ua ho'okumu 'ia ia Komisina i ka makahiki 1987 e maluhia ai a e paipai 'ia ai nā kumu waiwai pana o ke Kalana, a e mālama ho'i ia i nā kumu waiwai i loa'a i ke Kalana. Ho'onohonoho pū ke Komisina i ka polokalamu Aupuni Ho'āpono, e ho'olako

ana i ke kōkua Pekelala no ka mālama wahi pana. Hana pū kekahi me ke KHPRC a me ka SHPD no ka nānā 'ana i nā palapala 'ae Kalana a me nā papahana no nā wahi pana, nā hale kahiko, a me nā 'āina.

1.2 Ke Kāko'o 'Ana i ka Mālama 'Ana ma o nā Kūlana a me nā Mea Paipai

Ma kahi o ke KHPRC, kāko'o ke Kalana i ka mālama wahi pana ma o nā kūlana pa'a, a ma o ho'i nā pilina a me nā hana kōkua kālā. 'O kekahi o ia mau hana Kalana e kū nei, 'o ia ka nānā 'auhau 'āina a me ka pū'ulu kālā hana pū, a he mau mana'o ia e paipai ai i ka mālama 'ana.

He mea pa'akikī mau ke kū o ka mālama 'ana me nā kāmāwai kā'ei a kūkulu ho'i o kēia au ke hana hou 'ia nā hale kahiko. 'O nā ho'ālo akamai 'ana i nā kāmāwai, he mea ia e wāwahi ai paha nā hale ko'iko'i, a he mea ia paha e hana hou 'ia ai a ola. Ua hiki nō ho'i ke mālama 'ia ke 'ano pana o nā kikowaena kaona a ua hiki ho'i ke ho'olaha pū 'ia ma nā kūlana pa'a o ke kūkulu 'ana. He mau mea ia e hō'oiia ana i ke kūkulu 'ana me ka mana'o pū i ke 'ano pana o ke kaona a he mea e hō'oiia i ke kūkulu hou me ka mana'o pū i ia 'ano.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'onui i nā 'ano e ho'ohana 'ia ai nā hale kahiko ko'iko'i.
2. Kāko'o i ka hana hou a kūkulu hou 'ia o nā hale kahiko ko'iko'i ma o ka ho'ololi 'ana i nā kāmāwai kūkulu.
3. Hō'ano hou a hana ho'i i mau 'Āina Ho'olālā Kūikawā ma nā kaona no ka hō'oiia 'ana i ke kūkulu 'ana o nā hale hou a me ke kūkulu hou 'ana i nā wahi o mua me ka mana'o pū 'ana i ke 'ano ko'iko'i o nā mea o mua.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Hō'ano hou a mālama i ka heluna a me ka papahana mālama no nā kumu waiwai pana.

Kūpono ho'i, Moku o Hanapēpē-'Ele'ele (Pa'i Ki'i 'ia e Malia Nobrega-Olivera)

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Mālama i ke ‘ano o nā hale kahiko a me nā uapo ma o ka ho‘okumu ‘ana i papahana mālama maika‘i e pili ana i ko ke *Kūhina Kūloko mau Kūlana Pa‘a me Kānāwai no ka Mālama ‘ana i nā Wahi Pana a me nā Kahua Hulikoehana* i ka wā e hana hou ai a e kūkulu hou ai paha nā hale a me nā mea ko‘iko‘i.
2. Ho‘ona‘auao a paipai i nā haku ‘āina e hāpai i kekahi mau hale a wahi ho‘i i ka Moku‘āina a me ka Heluna Kaumoku‘āina o nā Wahi Pana.
3. E ho‘opa‘a i mau hana ‘auhau ‘ole ‘ia no nā ‘āina pana, pau pū me nā ‘āina kalepa ‘ia.
4. ‘Imi i ka ho‘ohana ‘ana i ka Pū‘ulu Kālā Wahi Nui no ka mālama ‘ana i nā mea o mua.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE ‘ANA

1. Kāko‘o i ka pilina ma waena o ke Kalana o Kaua‘i, ke KHPRC, ka lehulehu, a me nā ke‘ena hulikoehana a wahi pana ‘ē a‘e no ka mālama mau ‘ana i nā hale kahiko ko‘iko‘i a me nā mea i kūkulu ‘ia e mau ai ko Kaua‘i mo‘olelo.
2. Ho‘okumu i pū‘ulu kālā ho‘olimalima kāki lī‘ilī‘i no ka hana hou ‘ana i nā wahi pana.
3. Hana i ka‘ina hana kūlana pa‘a (SOP) o ke Kalana o Kaua‘i no ka hana pū ‘ana me SHPD a me nā ka‘ina hana “Māhele 106” a “HRS 6E” ho‘i paha. Ho‘oholo i ka SOP no ka ho‘omaika‘i ‘ana i ka hana pū ‘ana o nā ke‘ena a me ke kūkākama‘ilio ‘ana ma waena o SHPD a me nā ke‘ena Kalana, Moku‘āina, a Pekelala paha.

2. WAHI PANA, NĀ WAHI MO‘OMEHEU, A ME NĀ KUMU WAIWAI

He kahua nā wahi pana a me nā kumu waiwai mo‘omeheu i ko Kaua‘i ‘ano. ‘A‘ole nō e hiki ke pani ‘ia nā wahi pana i wāwahi ‘ē ‘ia. ‘O ia mau wahi a me nā mo‘olelo o lākou, he mau mea ia e a‘oa‘o ko‘iko‘i ai iā kākou i ke ‘ano o ka nohona Hawai‘i me ko lākou ‘āina, a me ka mālama ‘ana i ia mau kumu waiwai ma ke ‘ano mauō.

Pahuhopu: Ka ‘ike ‘ana a me ka mālama ‘ana i nā kumu waiwai a me nā wahi pana o Kaua‘i.

2.1 Ka ‘Ike ‘Ana a me ka Mālama ‘Ana i nā Wahi Pana a me nā Kumu Waiwai Hulikoehana

He mau wahi hulikoehana ma Kaua‘i e pa‘a ai ke ‘ano o ka nohona a me ka mo‘omeheu Hawai‘i. ‘O ka ‘āina pana a mo‘omeheu, he wahi ia i pili i nā hanana a me ke kuana‘ike o ka po‘e e noho mau ana i ia wahi. Ma Kaua‘i, ‘o ia nā heiau, nā pā ilina, nā loko i‘a, nā lo‘i kalo, a me nā wahi e kū ai nā kahua hulikoehana a me nā mea pana. Helu ‘ia he 30 wahi o Kaua‘i ma ka Heluna Kaumoku‘āina o nā Wahi Pana a me ka Heluna Hawai‘i o nā Wahi Pana. ‘O nā wahi hulikoehana nui, e like me ke Kai o Nā Pali, helu ‘ia ma kona ‘ano nui loa. Aia nā wahi hulikoehana a pau i helu ‘ia ma ka Palapala ‘Āina Mo‘omeheu i ka Mokuna 5.

Aia nō he mau wahi ma Kaua‘i i hiki ke helu ‘ia ma ke ‘ano he ‘āpana ‘āina pana ma ka Heluna Kaumoku‘āina o nā Wahi Pana, ‘o ia ho‘i ke ahupua‘a ‘o Wailuanuiahoano a me kekahi mau ‘āpana o ‘Olohena Hema a me ke ahupua‘a ‘o Hanamā‘ulu. He pono ka noi‘i mau no ka ho‘opa‘a pono ‘ana i ia ‘ano wahi pana. Me ia mau wahi i helu ‘ē ‘ia, he mau haneli nō paha nā wahi ‘ē a‘e i palapala ‘ole ‘ia a helu ‘ole ‘ia e ka SHPD. Loa‘a mai nō nā wahi mo‘omeheu hou ma o nā ana ‘āina hulikoehana i koi ‘ia no kekahi mau kūkulu ‘ana.

He mea nui nō ho‘i nā pā ilina. Ma ka mo‘omeheu Hawai‘i, he mea la‘a nā pā ilina, ‘oiai e waiho ai ka mana o kanaka i loko o ka iwi. No laila, ‘o ka mālama pono ‘ana i nā iwi kanaka a me nā moe pū, he mea pono ia. Iā SHPD ka mana o ka mālama ‘ana i nā pā ilina ma ‘ō aku o ka 50 makahiki, me ka ‘ike a ‘ike ‘ole paha. I ka loa‘a mai o nā pā ilina i nā kūkulu hou, na ka ‘Aha Mālama Iwi o Kaua‘i e hāpai i nā mana‘o ho‘one‘e a waiho wale paha i nā iwi, me ka ‘ae piha ‘ana ho‘i i nā ‘ohana o ia mau iwi ho‘okahi.

2.2 Ka Ho'omau 'ana i nā Hanana Mo'omeheu ma o ka Mālama 'Āina, ke Kahu 'Āina, a me ka Ho'ona'auao

He mana'o nui ka ho'olaha a me ka ho'omau 'ana i nā hana mo'omeheu Hawai'i, nā mo'olelo, a me nā loina. He pono ia 'ano mālama 'ana no ka ho'ona'auao 'ana i ke kaiāulu, ka ho'oponopono 'ana i nā hale, a me ka mālama 'ana i ke 'ano wahi pana. Eia na'e, 'a'ole i 'ike le'a 'ia ke ko'iko'i o nā wahi mo'omeheu a pau i nā manawa a pau. No ia mea, 'o ia mau nō kekahi mau wahi i ho'oponopono 'ole 'ia a i pilikia i ka huli kua, ka hana 'ino, a me ka ho'ololi 'ia 'ana o ka 'āina me ka 'ae 'ole. Ua hiki paha ke hahai i ka hana ma Kāneiolouma - he kauhale kahiko i ho'oponopono 'ia ma o ka 'aelike mālama 'āina me ke Kalana a me kekahi hui kaiāulu.

'O ia mau nō kekahi mau wahi pana e mau nei e like me ka hana i ka wā ma mua e la'a ho'i nā alia pa'akai ma ka Lae o Pū'olo. 'O nā lo'i kalo, nā māla, a me nā loko i'a kekahi mau la'ana o nā hana Hawai'i ma mua e pili ana i ka mālama 'āina mauō. He mea nui ka mālama 'ana a me ka ho'oponopono 'ana i kēia mau mea i mea e mau ai ka mo'omeheu, ka nohona Hawai'i, ka mauō o ke kaiāola, a me ka mahi 'ai 'ana.

I la'ana, 'o ka lo'i kalo o Waipā i mālama 'ia e ke kaiāulu, ho'opili ia i nā kama'āina i nā wahi i hiki 'ole i ka nui kānaka ke uku e noho ai. 'O kekahi mau wahi ko'iko'i, e like me nā pā ilina, mālama 'ia e nā 'ohana Hawai'i me ka 'aelike 'ole.

Ho'ohanohano nā kama'āina i nā 'ano koko like 'ole a me nā hana mo'omeheu o ko Kaua'i mo'olelo. 'Ike 'ia ka wā mahikō a me nā limahana ko'iko'i o ia mea, a ho'ohanohano 'ia ma nā hanana e like me ka Ho'olaule'a Wā Mahikō o Kōloa.

2.3 Ka Ho'olaha 'Ana i nā Inoa 'Āina a me nā Māhele 'Āina

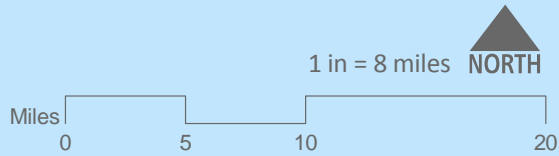
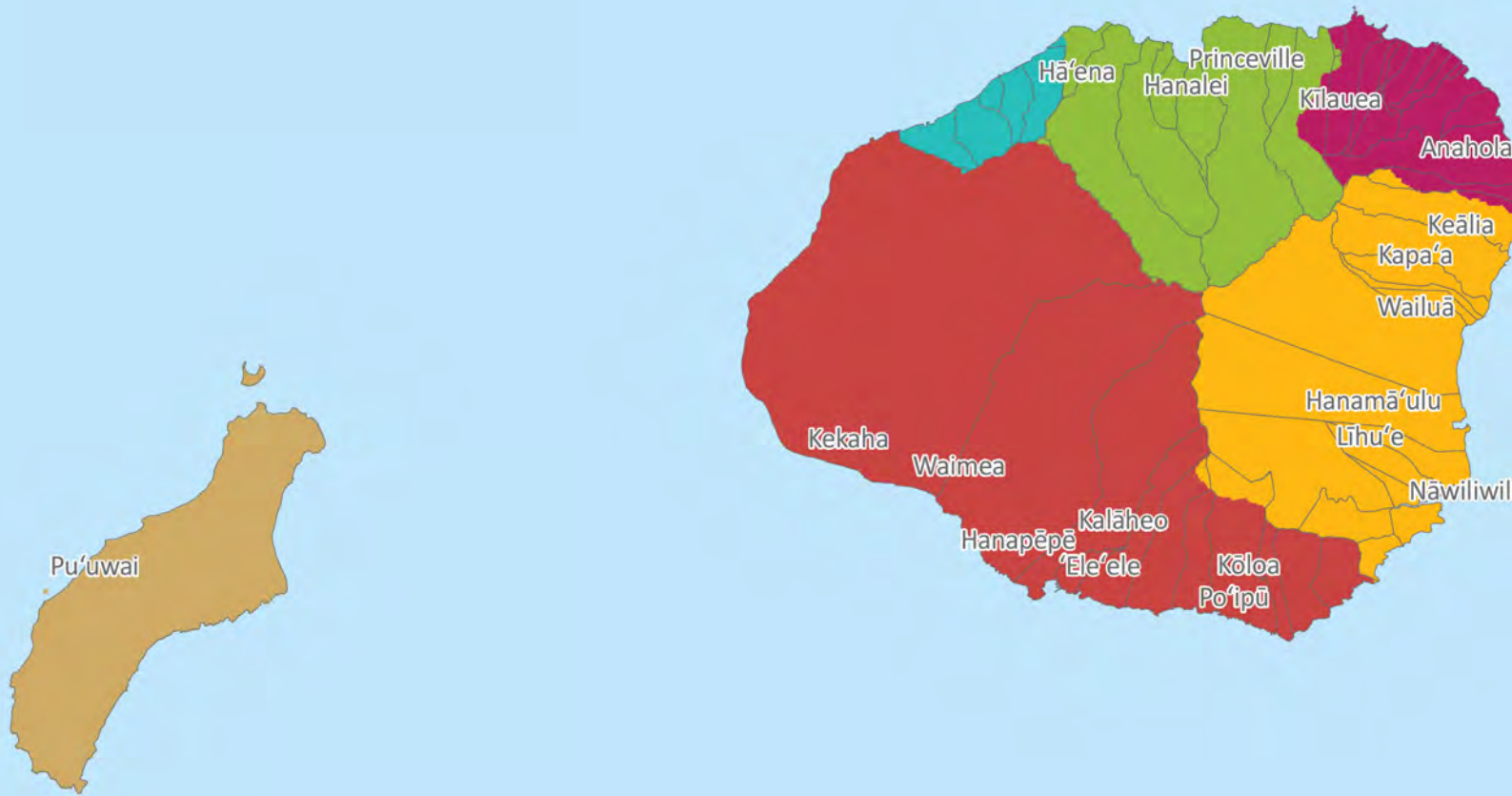
'O ka hiki i ka po'e ke 'ike i ke ko'iko'i o nā wahi pana, he mea ia e kōkua ai i ka pa'a o ke 'ano ha'aheo a me ka hoihoi i nā mea Hawai'i a me ka mo'olelo. Ho'opili nā inoa 'āina a me ona mau mo'olelo i ka po'e i ka mo'olelo a me ka mo'omeheu. He papahana ka Polokalamu Kaua'i Nui Kuapapa ma waena o ke Kalana a me ke kaiāulu e ho'ona'auao i ka lehulehu no nā inoa 'āina a me nā māhele 'āina kahiko. 'O nā inoa, nā mo'olelo, a me nā mea nui o nā moku 'eono o Kaua'i a me nā ahupua'a 56, aia ia mau mea ma nā hō'ailona a ma ka punaewe. Aia nā palena 'āina ma ke Kī'i 3-18.

2.4 Ka Mālama 'Ana i nā 'Āina Kuleana

Ma mua o ka makahiki 1850, he mau 'āpana 'āina nā kuleana "i hā'awi 'ia e ke alii kū i ka moku o kekahi 'āina, i kekahi 'ohana a kanaka paha no lākou ke kuleana e mālama me ka 'ona 'ole 'ana."⁴³ I ka makahiki 1850, ua hō'ona 'ia nā 'āina, a ma lalo o ka ho'okahi pākeneka ka nui o nā 'āina i hā'awi 'ia i nā maka'āinana Hawai'i i noho a mālama ma ia mau 'āina. Nui ka 'ike i pa'a ma kēia mau palapala, no nā inoa 'āina a 'ohana ho'i, ka 'ikepili o ka 'āina pili mai, ke 'ano o ka wai, a me ka mahi 'ai 'ana. He mau 'āina kauhale, lo'i kalo, loko i'a a alia pa'akai ho'i, a he mau iwi ko laila. He kāka'ikahi ka noho mau 'ana o nā 'ohana ma nā 'āpana 'āina i noho 'ia a i mālama 'ia e ko lākou mau kūpuna. Alai nā 'auhau a me nā kānāwai ho'ohana 'āina i ka mālama mau o nā 'ohana i ko lākou mau 'āina kūpuna, a he pono ka nānā hou 'ana a me ka hō'ano hou 'ana i ia mau mea.

Historic Hanapēpē Swinging Bridge, Hanapēpē-'Ele'ele District

Ki'i 3-18 Kaua'i Nui Kuapapa, Moku o Kaua'i

- Kona
 - Puna
 - Ko'olau
 - Halele'a
 - Nāpali
 - Ni'ihau
- Ka Palena o ke Ahupua'a

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Mālama, ho'oponopono, a ho'omau i ka hele 'ana i nā wahi hulikoehana ko'iko'i a me nā wahi pana.
2. Hana i mau pale kūlohelohe ma waena o nā kahua hulikoehana a me nā mea pili mai.
3. I nā kūkulu 'ana i 'ike 'ole 'ia nā pā ilina, e koi i ke Ana Hulikoehana (AIS) e mākaukau a e koi i ka lohe 'ia 'ana o nā mana'o o ka 'Aha Mālama Iwi o Kaua'i ma mua o ka 'ae piha 'ana.
4. Koikoi i nā mea kūkulu e ho'olako i nā ana hulikoehana a me nā ana mo'omeheu ma mua o ka waele 'ana i ka 'āina a kūkulu 'ana paha ma nā wahi pana.
5. Ho'ona'auao, paipai, a koikoi aku i ka ho'opuka pono 'ana i nā inoa 'āina ku'una.
6. Ho'okumu i nā 'āpana 'āina hulikoehana i nui ai nā wahi pana.
7. Paipai i ka ho'oponopono, ka mā-ama pono, a me ka 'ae i nā kanaka hana mea Hawai'i ma nā wahi pana ma nā 'āina 'ona 'ia, e like me ka mea e 'ae 'ia e ke kōnāewai.
8. Paipai i ka ho'oponopono, ka mālama 'ana, a me ka ho'ohana 'ana i nā loko i'a a me nā lo'i kalo o Kaua'i..
9. Mālama iā Māhā'ulepū, he wahi pana, i pa'a nā hō'ailona 'āina, nā kumu waiwai, a me nā kahua hulikoehana (me ka heiau o Waiopili), a me nā pā ilina me ka lawai'a, ka mahi 'ai, a me ka noi'i a ho'ona'auao, a me ka hana le'ale'a.
10. 'Aole nō pa'a he ka'ina hana no ka ne'e 'ana o nā 'āina kuleana i ka hana ho'ohapa 'āina i ko lākou 'ano pana

mau a he mea ia e pilikia ai ko lākou 'ano paha me ka pili i nā mea Hawai'i maoli, i mālama 'ia ho'i e ke Kumu Kānāwai o Hawai'i. Ma mua o kekahi mana'o ho'oholo, he pono ka hana maika'i 'ana i mea e hō'ioia ai i ka waiwai mo'olelo pana i pili i ka ho'ohana 'ia i ka 'āina kuleana ma mua a i 'ike 'ia a ho'omalua 'ia ho'i e like me ka mea hiki ma ka Paukū XII, Māhele 7 o ke Kumu Kānāwai o Hawai'i, ka hō'ike Ka Pa'akai, a me ka HRS Mokuna 6E. Aia ho'i, he pono ka ho'omaopopo pono 'ana i ke Ke'ena 'Oihana Hawai'i o ka Moku'āina (OHA) a me nā kānaka a me nā ho'oilina o ia kuleana ma mua o ka ho'one'e 'ana.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Ho'omo'opa'a a 'ike 'ia ke ko'iko'i o nā wahi hulikoehana a me nā wahi pana ma ka ho'olālā 'ana o ke kaiāulu.
2. Hana i papahelu o nā 'āina kuleana me ka wehewehe pū 'ana i ko lākou mau wahi pilikia i ke kū'ai a me ke kūkulu 'ia.
3. Hana i hana 'auhau 'ole no nā 'āina 'ohana ku'una i koho 'ole i 'āina kuleana no nā hanana e la'a ka hānai, ka 'ohana i loa'a 'ole nā palapala hānau a make paha, a me nā 'ano hana 'ē a'e paha.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'olaha i nā mo'olelo a me nā wahi 'oko'a ma Kaua'i, 'o ia ho'i nā wahi i pili i ka mo'olelo a me ke ka'ao Hawai'i, ka mo'olelo limahana na'e mai, a me ka mo'olelo hou.

Nānaina ma Anahola, Kaua'i Hikina

2. Ho'opa'a i nā ala wahi pana, nā hō'ailona, a me nā hanana e ho'olaha ana i ka mo'olelo o Kaua'i.
3. Ma o nā 'aelike mālama, e hō'oiā i ka mālama a ho'onohonoho maika'i 'ana o nā wahi pana a me nā kumu waiwai mo'omeheu.
4. E kō ka mālama mau 'ana o nā 'āina wahi pana ko'iko'i loa ma nā 'āina i 'ike 'ia he ko'iko'i no ka mo'olelo a me ke 'ano o ka 'āina.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Hana pū me ke Ke'ena Mālama 'Āina o ka Moku'āina a me ka KHPRC no ka ho'ona'auao 'ana i nā haku 'āina no ke ka'ina hana mālama 'āina pana.
2. Paipai i nā pilina o ke Kalana me nā mea kaiāulu no ka mālama 'ana a me ke a'oa'o 'ana i nā 'āina ko'iko'i i ka mo'omeheu ku'una.
3. Ho'onui i ka 'ike o ke kaiāulu no ka mālama 'ana i nā wahi ku'una a me nā kumu waiwai o Kaua'i.
4. Ho'onui i ke 'ano ha'aheo Hawai'i ma o ke a'oa'o 'ana no nā moku a me nā ahupua'a. E 'ike a e mālama i ke 'ano pono'i o kēlā a me kēia moku a ahupua'a ho'i.
5. E 'imi i ka hana pū 'ana o nā kaiāulu no ka mālama 'ana i nā wahi kūpono, ma ke 'ano he kīpuka paha, i nā ahupua'a a pau, e like me ka hana mālama kīpuka ma Kē'e a me Waipā.
6. Ho'oholo i papahana ho'olālā pū no ka 'imi 'ana i nā mana'o e kō ai ka mālama maika'i 'ana i ke 'ano ko'iko'i a kūlohelohe a me nā kumu waiwai mo'omeheu o Māhā'ulepū no ka mau 'ana o ke 'ano kiko'i o ke kipa 'ana i kēia wahi.
7. Ma ke ka'ina nā'ana "Paukū 106" a me ka "HRS 6E," e ho'ohana i nā kānaka hana lōina Hawai'i a me nā mea ko'iko'i o ke kaiāulu ma ka mālama 'ana i nā mea kahiko a e noho a a'oa'o a alaka'i ma nā mea mo'omeheu a ku'una ho'i..
8. Ho'opa'a i nā mea 'auhau 'ole e kāko'o ai i nā polokalamu e hō'ole ana i ke pani 'ana i nā 'āina kuleana i pilikia i ka uku 'ole i ka 'auhau.

3. NĀ HŌ'AILONA 'ĀINA A ME NĀ KUMU WAIWAI NĀNAINA

He kahua kekahi mau nānaina a me kekahi mau hō'ailona 'āina no ke 'ano pono'i o Kaua'i no nā kama'āina a me nā malihini pū. 'O nā 'ōhuku 'oi'oi kilakila o Wai'ale'ale me Kawaikini, ke 'ano kūhōhō o Waimea, a me ka uluwehiwehi o Alaka'i kekahi mau mea 'āina e hau'oli ai a e 'olu'olu ai. He mea nui ka mālama 'ana i nā nānaina a me nā waihona 'āina no ka mau 'ana i ke 'ano pono'i o Kaua'i.

Pahuhopu: Ka Mālama 'Ana i nā Hō'ailona 'āina a me nā Kumu Waiwai Nānaina.

3.1 Ka Mālama 'Ana i nā Nānaina a me nā Mea o ka 'Āina

'O nā mea 'āina a me nā nānaina kahakai, he mea ia e kumu ai ko kākou 'ike i kahi e kū ai, keu aku no nā kaiāulu pili mai. I la'ana, He mea nui 'o Pu'u Nihokū (Crater Hill) ma kahi o Kīlauea, a he mea nui ho'i 'o Hā'upu ma Līhu'e, ma kona 'ano e ka'awale ai ka 'Āpana 'āina 'o Līhu'e a me ka 'Āpana o Kaua'i Hema. 'O Pu'u Kālepa a me ka Lua o Kīlauea, ua 'ano like ia iā Hā'upu, a he mea e kū ai ke 'ano o nā kaiāulu ma ia mau wahi.

He mau hō'ailona 'āina ia, a he mau mea nui i ka mo'olelo Hawai'i a me ka 'ōlelo Hawai'i. 'O ka 'ike 'ana i kēia mau mea, he mea nui i ka 'ike 'ana a me ka mahalo 'ana i ka mo'olelo o Kaua'i. 'O ka mālama 'ana i nā nānaina uka a me nā nānaina kai, 'a'ole wale nō ia e ho'omau wale ai i ke kū 'ana o ia mau mea, akā, he mea ia kūkulu 'ole 'ia 'ana e mau ai ko lākou 'ano pilina i ka 'āina a me kona ka'awale 'ana i nā mea kūkulu 'ia e huki ana i ka maka mai ka waiho nani 'ana o ka 'āina. 'O ka mālama 'ana i nā hō'ailona 'āina, nā kumu waiwai o nā nānaina, a me nā wahi pana, 'o ia nō paha ka mea ko'iko'i loa ma ka mālama 'ana i ke 'ano wahi pana o Kaua'i i kēia mua aku, me ka nānā 'ole 'ana i ka ho'olaukanaka, ke kūkulu 'ana, a me nā loli 'ē a'e ho'i.

'O ko ke Kalana mālama 'ana i nā hō'ailona 'āina a me nā kumu waiwai, kauka'i ia i ke 'ano o nā kulekele ho'okā'ei, a me ka loa'a a loa'a 'ole 'ana paha i ka 'āina e mālama ai. 'Oiai ua lī'lī'i ke kālā e ki'i ai i ka 'āina, he pono ke kauka'i 'ana i ka ho'okā'ei a me ka 'āpono palapala 'ae 'ana no nā mālama 'ana o kēia mua aku i nā hō'ailona 'āina, nā kumu waiwai nānaina, a me nā wahi pana.

3.2 Ka Ho'omau 'Ana i ke 'ano Kūpa'a o nā Ala Nānaina

Nui nā nānaina ma ka'e alanui ma Kaua'i. Ua pa'a 'ē kekahi ala nānaina i 'ae Pekelala 'ia ma Kaua'i, e holo ana ho'i ma Kōloa ma Kaua'i Hema. 'A'ole pili nā ala nānaina i nā nānaina wale nō, akā, he mea ia e 'ike 'ia ai nā kahua hulikoehana, nā mea mo'omeheu, nā mo'olelo, a me nā mea kūlohelohe a hana le'ale'a ho'i. Ma nā Papahana Kaiāulu ma kēlā me kēia 'Āpana, hiki ke 'ike 'ia kekahi mau ala a me nā mea e 'ike 'ia he ko'iko'i a he pono ke mālama 'ia.

3.3 Ka Ho'omalua 'ana i nā Kumu Lā'au Kūikawā

He mea nui nō ho'i nā kumu lā'au a me nā ululā'au kūikawā i ko Kaua'i 'ano kua'āina, kona nani, kona mo'olelo, a me kona mo'omeheu. Ua ho'opa'a ke Kōmike Mālama Kumu Lā'au o ke Kalana he 23 kumu lā'au ma ke 'ano he "kumu lā'au kūikawā" ma Kaua'i. Ho'omalua ke Kānāwai Moku'āina Mālama Kumu Lā'au Kūikawā (Act 105) i nā kumu lā'au i koho 'ia mai ke 'oki kūpono 'ole 'ia a me ka wehe kūpono 'ole 'ia. Kōkua 'ia nā haku 'āina ma ka 'ao'ao 'auhau no nā kākī e mālama ai i nā kumu lā'au kūikawā ma ko lākou 'āina.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Ho'omākaukau i nā hō'ano hou 'ana no ka CZO, nā Lula Mālama Wahi Kūikawā, a me ke Kānāwai Kūloko Ho'ohapa 'Āina e koi ana i nā mea kiko'i no ke ana 'ana a me ka ho'omalua 'ana i nā nānaina, nā 'āina waiho wale, a me nā hō'ailona 'āina ma nā kūkulu hou 'ana.
2. Ho'omana'o i nā lako hana ma'a mau, e la'a ka ho'okā'ei kau lapa 'ana i mea e mau ai nā nānaina mai ke alanui a wahi ākea paha i ke kai, a mai uka a mai kai ho'i.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E 'ike i nā hō'ailona 'āina, nā kumu lā'au kūikawā, a me nā kumu waiwai nānaina ma nā Papahana Kaiāulu.
2. Ho'opa'a i papahelu no nā nānaina, nā wahi kilo, nā kumu waiwai, a me nā hō'ailona 'āina ma ka hana pū 'ana o ke KHPRC a me ke Kōmike Waiho Ākea.

3. Kāko'o i ka haku 'ana a me ka ho'oholo 'ana i mau alakau no nā ala pana a me nā ala nānaina.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Kāko'o iā Kaua'i Nui Kuapapa a me nā hana 'ē a'e no ka ho'olaha 'ana a me ka hō'ike 'ana i nā inoa pono'i o Kaua'i.
2. Kāko'o i ka ho'oholo 'ana i papahana mālama alakau no ke ala nānaina o Holo Holo Kōloa.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Kāko'o i ka Polokalamu Ala Nānaina o Hawai'i.
2. Kāko'o i ke Komisina Waiho Ākea o Kaua'i ma ka 'ike 'ana a me ke ki'i 'ana i nā wahi waiho ākea ko'iko'i.

Kahua Hana Ikehu Lā ma Port Allen, Hanapēpē=‘Ele‘ele

‘ĀPANA: VIII. KA MAUŌ IKEHU A ME KA HO‘ĒMI ANIAU LOLI

He mea nui ka ikehu i ka ho‘oholo mua ‘ana i nā pahuhopu kūpa‘a a mauō. Inā e mau ka halihali ‘ia mai o nā ‘ano ikehu he nui, e ho‘onui ana ko Kaua‘i i ke ea wāwahie mō‘alihaku a e pilikia ana paha i nā loli ‘ana o ka loa‘a a me ke kākī. He pono ka ho‘omau ‘ana i ka pa‘a ‘ana o Kaua‘i he kumuho‘ohālike ma ka ikehu mauō a me ka ‘ike honua ma ka ho‘ēmi ea lilo a me nā mana‘o ikehu maika‘i.

Ka Ho‘omua ‘Ana i ke Kū ‘Okō‘a ma ka Ikehu a i ka Wā Kalapona Hohoki

Ua lilo ‘o Kaua‘i i alaka‘i ma ka mālama ikehu a me ka ikehu maika‘i. I ka makahiki 2016, ua hana ko kākou ‘oihana ikehu uila, ke Kaua‘i Island Utility Cooperative (KIUC), ma kahi o 40% o ka ikehu mai nā hanana ho‘ohana hou. He mana‘o ko ke KIUC e ho‘onui i kēia pākeneka a i ka 70% ma ka makahiki 2030 ma o ka ho‘ohana ‘ana i mau ikehu moka, ka ikehu lā, a me ka ikehu uilawai. I ka makahiki 2017, ua hui ‘a ‘oihana Tesla me ke KIUC no ka hana ‘ana i kahua huki ikehu lā ma Kaua‘i; me nā ihoiho Tesla nui, e ho‘ēmi ana kēia kahua i ka ‘ai wāwahie mō‘alihaku ma kahi o 1.6 miliona kālana o ka makahiki. E ho‘okokoke ana nō kēia hana iā Kaua‘i i ka mana‘o o ka 100% ikehu mauō kūloko i kau ‘ia e ka Moku‘āina a me ka Papahana Ikehu Mauō o Kaua‘i (2010). He mana‘o pū nō ho‘i ko ka Papahana Lau‘i i ka ho‘ēmi i nā ea ho‘omehana honua i hiki ho‘i iā Kaua‘i ke kōkua ma ke kāohi aniau loli.

‘O nā mana‘o a me nā hana no ka Ikehu Mauō, he mea ia e kāko‘o i nā hana o ke KIUC a me nā ke‘ena ho‘olako ikehu maika‘i, a e ho‘oma‘alahi ho‘i i nā hana ma o ka ‘ike maika‘i loa i pa‘a. Kāko‘o pū ‘ia nā hana kāohi aniau loli no ka ho‘onui ‘ana i ka mālama ikehu a me ka ho‘ēmi ‘ana i nā ea ho‘omehana honua.

Ka Ikehu Kūpono a me ka Mālama ‘Ana

He ko‘iko‘i pū ka mālama ikehu a me ka ho‘omākaukau ikehu me ka hana hou ‘ana i ka ekehu ma ka ho‘oholo ‘ana iā Kaua‘i a he wahi ikehu ma‘ema‘e. ‘O nā hana hou ma kekahi mau wahi, e kōkua ana i ka ho‘ēmi ‘ana i ka nui o ka ikehu:

1. Ka Mākaukau ma ke Kūkulu ‘ana: Ua hiki ke ‘oi a‘e ka mākaukau o nā hale he 40-70% ma ka ho‘oholo ‘ana i kekahi mau hana kāko‘o a me nā kūlana pa‘a ma kēia mua aku a i

ka makahiki 2050.⁴⁴ Pili kēia i nā hale e kū nei a me nā hale hou. Ua hiki i ke Kalana ke alaka'i i kēia mau mea ma ka ho'opukapuka 'ana i nā hale i palapala 'ia e Alaka'i Ikehu me ka Ho'olālā Kūpono (LEED), ke kōkua 'ana i ka 'oihana kūkulu kūloko e ho'opili i ka hana o ke Kalana ma ka ho'opa'a 'ana i ka LEED.

2. Ka Ho'āhu Ikehu: He pono ka ho'āhu ikehu no ka ho'one'e 'ana o ka 'oihana i ka ikehu mai nā wā nui o ka hana ikehu a i nā wā w pono ai ka ikehu hou aku. Ma ka wā o kēia papahana, aia he 'elua mana'o i ka ho'āhu ikehu ke haku 'ia lā e ke KIUC. 'O ia ho'i (a) nā ihoiho kemikala mikaō nui, a me (b) ho'āhu wai pāuma. Wikiwiki ka loli mau o ka 'oi'enehana, a 'o nā hana 'ē a'e, e la'a ka ho'āhu ne'e mau a i 'ole nā ka'a uila, he mau mea ana nō paha ia e ma'alahi ana ke ki'i i kēia mua a'e nei nō.

3. Responsive Electric Loads: Ua ho'olako nā 'oihana mikaō uila i ka uila i nā mea kemu ke pono. Inā i ma'ema'e ka maka'aha ikehu he 100%, e lilo ana ka mana'o o ka mea kemu, he mea ia e ho'onohonoho i ka ho'oholo 'ana i nā 'ano like 'ole o ka ikehu ma'ema'e. 'O ke kumu kū'ai kū i ka wā a me ka 'ike 'ana i ka makemake ma ka 'ao'ao mīkini, e kōkua ana ia i ka mālama 'ana o ka 'oihana mikaō i ka maka'aha ikehu.

Ua nui nā kūlana a me nā māhele i hiki i ke Kalana ke ho'onui i ka mālama ikehu ma o nā koina pa'a, ka ho'olālā 'ana, ka ho'olako 'ana, a me ka ho'ona'auao 'ana no ka paipai 'ana i nā hana 'ē a'e e nā kōkua a me nā 'oihana.

1. IKEHU MAUŌ

Pahuhopu: Ka ho'onui 'ana i ka ikehu mauō a me ka mālama 'ana i 'ōnaehana ikehu emi, pa'a, a maika'i.

1.1 Kā Mālama 'ana i ka Ikehu a me ka Ho'omauō 'ana

Ua nui ka loli o ke 'ano o ko Kaua'i ikehu i nā makahiki i ka'a hope iho nei. 'O nā ikehu lā, wai, a moka ho'i, no ia mau mea he 13% wale nō o ko ke KIUC kū'ai ikehu i ka makahiki 2014, eia na'e ua pi'i a'e a he 36% i ka makahiki 2015. Ua hiki i nā kumu waiwai hana hou 'ia ke kōkua ma ke 77% o ko Kaua'i ikehu e pono ai ma nā hola wela i ka lā, a e pi'i a'e paha i ke 90%.⁴⁵

Ua ki'i ke KIUC i pahuhopu hiehie no ke kumu waiwai hana hou 'ia no ka hana 'ana he 70%, ma ka li'ilili'ia loa, o ko Kaua'i ikehu ma ka makahiki 2030, e hala ana ho'i i ia ka pahuhopu Moku'āina he 40%. E 'ae ana ka ho'omua o nā kumu waiwai hana hou 'ia i ko Kaua'i lilo 'ana he wahi ikehu mauō me ka mana'o pū 'ana i ka 'āina a me ka waiwai mauō ma mua o ke kauka'i 'ana i nā wāwahie mō'alihaku.

He mea nui nō ho'i nā papahana ikehu hana hou 'ia e hana ana i nā pono keu hou aku ma kahi o ka hana ikehu wale 'ana nō. 'O ke ki'ina ikehu lā me ka mahi 'ai kekahi la'ana, a pēlā pū ka mālama wai me ke ki'i 'ana i ka ikehu mai ka wai holo. Ma nā pu'u 'aina kō, ua hiki ke ki'i i ke ea mēkene, i hiki ho'i ke ho'āhu 'ia no nā ka'a 'ōhua ma Kaua'i.

'O ka ho'onui 'ana i ka ikehu hana hou 'ia ma Kaua'i, 'o ia hana pū nō ho'i ka mea e hō'ike ai i ka mākaukau no ka ho'emi 'ana i nā ea ho'omehana honua i mea e kāohi ai i ke aniau loli.

'Oiai kauka'i nui ka hana 'ana i ka ikehu hana hou 'ia ma luna o ke KIUC a me nā māhele 'ona pilikahi 'ia, ua hiki i ke Kalana ke kōkua ma ka ho'ololi 'ana a he ikehu hana hou 'ia ma o nā hana like 'ole e like me ka ho'olālā ho'ohana 'āina, ka ho'oulu waiwai, ka ho'olālā alakau, a me nā hana o ke Kalana.

'O nā hana e ho'emi ai i ka ho'olilo ikehu, ua ko'iko'i pū nō ho'i ia e like me ka hana ikehu, keu aku ma nā hola o ka pō i hiki 'ole ke ki'i i ka lā i ikehu. Ho'omaka ka mālama ikehu ma nā hale, a me nā 'enehana hou e la'a ka nā "mika akamai" a ua hiki ke ki'i 'ia ia mau mika e nā mea kemu o ke KIUC e mālama pono ai i ko lākou ikehu. Ua kōkua ia mau mea a

me nā mea 'ē a'e i ko Kaua'i po'e e ho'ēmi i ka ho'olilo ikehu uila ma kahi o 10% mai nā mea i lilo i ka makahiki 2007. 'O ka 'awelike o ko Kaua'i po'e ho'ohana 'ana i ka ikehu uila, he 465 kilouate o ka hola, 'o ia ka mea emi loa o nā Kalana a pau o ka Moku'āina i ka makahiki 2013. A puka nā 'ano kumu waiwai hana hou 'ia mai nā wahi ākea a me nā wahi 'ona pilikahi 'ia, a ke nui a'e ka ho'ohana 'ia 'ana o nā mika akamai, e pōmaika'i ana nā kama'āina a me nā 'oihana i nā pila kū mahina emi.

1.2 Nā Hale Mauō a me nā Kūkulu Mauō 'ana

'O ka mākaukau o nā hale ma ka ikehu, he mea pili ia i ka ea lilo nui. 'Ike 'ia, ho'olālā 'ia, kūkulu 'ia, a hana 'ia nā hale mauō i mea e ho'opilikia 'ole ai i ke ao a me nā kumu waiwai. Kuhi ka U.S. Green Building Council, ho'ēmi ka hale mauō i ke ea lilo pākanaka he 50% a 'oi, keu aku ho'i inā i kū ia hale mauō ma ke kaiāhale hele wāwae 'ia. 'O ke ana LEED ke ana i ho'ohana nui 'ia no nā hale mauō. I kēia manawa, 'o ka palapala LEED, he mea koho ia a paipai 'ia na'e no nā papahana nui ma nā hana i koi 'ia e ke Komisina Ho'olālā. Ua hiki ke ho'onui i nā hale LEED ma o ke koikoi 'ana a i 'ole ka pono keu.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. Paipai i ka mālama ikehu hou aku a me ka hana 'ana i ka ikehu mauō.
2. Ho'onui i ka ho'oulu pū 'ana i nā mea ulu e hana ai ka ikehu ma Kaua'i.
3. Ho'oholo a ho'oma'alahi i ka ho'olālā 'ana a me ke ki'i 'ana i ka palapala 'ae no nā hale hana ikehu mauō.
4. Koikoi i nā hale hou e ho'olālā me ka mana'o mauō ma ke 'ano o ka hale a me ke 'ano o ke kūkulu 'ana, me ka mana'o pū 'ana ho'i paha: wai mehana ikehu lā a me ka 'īpale pono.
5. Noi'i i nā kūlana pa'a o ke Kalana e 'ike ai nā hana e ālai nei, a i hiki paha ke ho'ololi 'ia no ka paipai 'ana i nā kūkulu mauō 'ana.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. Hana pū me ke Kulanui o Hawai'i no ka noi'i 'ana ma ka moku a puni no nā mea kanu ho'oulu ikehu mai nā mea kanu kū loko.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ho'okomo i nā 'ōnaehana 'ūomo ikehu lā ma nā hale o ke Kalana.

2. E 'imi i ka mālama ikehu mauō, e like nō ho'i paha me: mālama 'āina, nā mīkini mahi 'ai, a me ke alakai, ma o ka:

a. ho'okomo nui, a mālama mau, i nā wahi ho'ikehu ka'a uila.

b. Ho'omaka i nā pono keu no nā kama'āina a me nā 'oihana kalepa e ho'ohana i nā mīkini mālama 'āina uila.

c. Ho'ololi i nā ka'a, nā mīkini, a me nā lako pono o ke Kalana, a he mau mea uila e like me ka mea hiki.

3. Nānā ma'a mau i nā hana Kalana i 'ike 'ia nā wahi e mālama ikehu ai, kau aku i nā hola o ka pō.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Kāko'o i ke KIUC a me nā 'oihana 'ona pilikahi 'ia me nā hana no ka ikehu lā, ka ikehu moka, ka ikehu wai, a me nā ikehu mauō 'ē a'e.
2. E 'ike i nā wahi i hiki ke noho nā hale hana ikehu mauō a me nā 'ano ho'ohana 'āina 'ana 'ē a'e.
3. Ho'omau i ka nānā ma'a mau 'ana i ka nui o ka ikehu i hana 'ia ma Kaua'i mai ka mea kanu ikehu i ulu ma ka mokupuni.
4. Kāko'o i nā hana o ka Moku'āina a me ka Pekelala e ho'opa'a i ke kumukū'ai kalapona, e la'a nā 'auhau kalapona a kāki paha no nā polokolamu.

2. HO'ĒMI I NĀ EA HO'OMEHANA HONUA LILO

Ma ke 'ano he alaka'i ma ka ikehu mauō, ke ha'alele nei 'o Kaua'i i ka ho'ohana 'ana i nā wāwahie mō'alihaku no ka hana ikehu. 'A'ole na'e e kū ma laila. 'O ko kākou kuleana ia, ka ho'ēmi 'ana i ke kalapona lilo mai nā hale, ke alakau, a me nā hana 'ē a'e, 'oi ola honua.

Pahuhopu: Ho'onui i nā mana'o a me nā hana e ho'ēmi i nā ea ho'omehana honua ma Kaua'i.

2.1 Ka 'Ike 'Ana i ka Pilikia Nui 'o ke Aniau Loli

Mai ka Papahana Lauā 2000, ua akāka maila nā pilikia aniau loli. 'O ia nō ho'i ka 'āina lilo i ke kai, ke ke'oke'o 'ana mai o ke ko'a, ka mehana 'ana a'e, ka nui hou 'ana aku o nā ahi 'ā wale, ke emi mai o ka makani, ka pinepine 'ana mai o nā makani pāhili, a me nā pilikia 'ē a'e. 'O ka nui o ka pilikia i kēia mau pō'ino, aia nō ia i ka holo pono a 'ole paha o ka ho'ā'o honua 'ana o ka po'e e ho'ēmi i nā ea ho'omehana honua lilo. Ma kekahi 'ao'ao, ua hiki ke pī'i ke 'awelike honua he 'ehā kēkelē Celsius o ka makahiki a i ka makahiki 2100, a e nui loa a'e ana ka pō'ino o nā mea i helu 'ia a'e nei me ke aniau ola 'ole i nā kenekulia e hiki mai ana. Ma kekahi 'ao'ao aku ho'i, e ho'ā'o nui ko ka honua e ho'ēmi i nā ea ho'omehana honua lilo no ke kāohi 'ana i ka pī'i o ka mehana he 'elua kēkelē Celsius ma kahi o nā mea 'oi'enehana, a he kōkua ia i ka pa'a o ke aniau.

Nānā kekahi mau māhele o kēia palapala i nā mana'o kiko'i no ka ho'olālā 'ana no ka pī'i o ke kai a me ia 'ano hopena o ke aniau loli. Hō'ike kēia māhele i ke kūpa'a o Kaua'i i ka 'imi 'ana i ka ho'oponopono a me ka ho'ēmi 'ana i nā mea e pilikia ai a e nui hou a'e ai ke aniau loli; 'o ia ho'i, ka ho'ēmi 'ana a ho'opau 'ana ho'i i nā ea lilo, 'o ia ho'i ka ho'ohana 'ana i nā wāwahie mō'alihaku.

2.2 Ke Kū 'ana he Kumuhō'ohālike a he Kau Pahuhopu no ka Ho'ēmi Ea Lilo

'O nā mea haku kulekele kūloko a kumoku'āina ho'i, ua 'ike lākou i ka pono o ka ho'ēmi 'ana i ke kauka'i 'ana o kākou i nā wāwahie mō'alihaku, no nā 'ano kumu like 'ole. I ka makahiki 1998, ua hana ka Moku'āina o Hawai'i i papahana ho'olālā no ke aniau loli, i 'ōlelo ho'i: "Hawai'i can and should play a role in reducing its greenhouse gas emissions

that contribute to climate change." I ka makahiki 2007, ua holo ka Act 234 he kāmāwai, e koi ana i ka Moku'āina e ho'ēmi i nā ea ho'omehana honua lilo a he 1990 ma mua o ka makahiki 2020. Ua kō ia mana'o ma mua loa o ka wā i mana'o mua 'ia. Eia na'e, he pono ka ho'ēmi nui hou aku i kēia manawa.

I ka makahiki 2014, Ua ki'i ka Moku'āina i ka Hawai'i Climate Change Adaptation Initiative (Act 83) no ka nānā 'ana i nā hopena o ke aniau lilo ma ka waiwai, ka 'āina, a me ka nohona. Ua ho'opa'a ia i Kōmike Interagency Climate Adaptation no ka ho'olālā 'ana i *Sea Level Rise Vulnerability and Adaptation Report a he Statewide Climate Adaptation Plan*.

I ka makahiki 2015, ua pūlima he 195 lāhui i ka Parise Climate Agreement, i kau aku i ka pahuhopu no ka ho'okau palena 'ana i ka mehana pī'i o ka honua, a he 'elua wale nō kēkelē Celsius. I mea e kō ai, 'imi ia 'aelike i ka ho'ēmi koke 'ana i nā ea lilo a he ho'opau loa i ka ho'ohana kalapona ma mua o ka hapa 'elua o ke kenekulia. 'Oiai ua hō'ike ka U.S. no ko lākou ha'alele 'ana i kēia 'aelike, ua pili 'o Hawai'i i ka United States Climate Alliance, 'o ia ho'i he pilina moku'āina e kūpa'a ana i ka mālama 'ana i ka mana'o o ka Paris Climate Agreement, ma o ka "ho'okō 'ana i ka pahuhopu U.S. o ka ho'ēmi ea lilo 'ana he 26-28% mai nā mea o ka makahiki 2005" ma mua o ka makahiki 2025. Ma ke kākō'o 'ana i kēia mau pahuhopu, ua holo ke kāmāwai SB 559 i ka makahiki 2017, e "koi ana i ka Moku'āina e ho'onui i nā mana'o a me nā hana e ho'ēmi ai i nā ea ho'omehana honua lilo e like me ka mana'o a me nā pahuhopu o ka 'Aelike Pālisā."

E like me ka wehewehe 'ana i nā māhele ma mua, ua holomua 'ē 'o Kaua'i i ka hana ikehu mauō. Ma ka 'āpana alakau, ua pa'a ke kahua o Kaua'i Kalana no ka holomua like ma nā māhele 'ē a'e. Ua ho'olako hou ke Kalana i ka ho'olālā alanui a he ho'omaka ia i ke kūkulu 'ana a me ke kūkulu hou 'ana i nā alanui me ka mana'o pū 'ana i nā mea holo wāwae, nā mea holo paikikala, a me nā mea kau 'ōhua. Ua nui a'e nō ho'i ka hana ka'a 'ōhua ma nā makahiki 'umi i hala iho nei, a e lilo ana ia i māhele nui o ke kalapona emi o ke alakau.

E like me ka hapa nui o ko 'Amelika Hui Pū 'ia, pālua a 'oi ka nui o ke ea hale 'ōma'oma'o e ho'opuka 'ia e ke kauhale ho'okahi ma Kaua'i o ka makahiki. No kākou a pau ke kuleana 'o ka 'imi 'ana i mau ala e emi ai nā hopena 'ino e loa'a ana mai ka hana a ke kanaka ho'okahi, pēlā e mālama ai i ia mea, 'o "Kaua'i Kākou".

E like me ka SB 559 a me ko Hawai'i 'ōlelo ho'ohiki e hana e like me ka hana o ka United States Climate Alliance, 'o ko ka Papahana Lauā kulekele ka ho'ēmi 'ana i ka puka 'ana o ke ea hale 'ōma'oma'o a puni ka mokupuni ma ka pākēneka 26-28 a 'oi iki a'e paha mai ko ka makahiki 2005 a hiki i ka 2025, a ma ka pākēneka 80 ma mua o ka makahiki 2050. 'Oiai ma lalo iho ia mau māka o nā māka i kuhi 'ia ma ke 'ano ko'iko'i e ka Intergovernmental Panel on Climate Change me ka Paris Climate Agreement, e mālama 'ia ka loli 'ana o ka wela ma lalo o 'elua kekelē kelekia, e kūlia ke

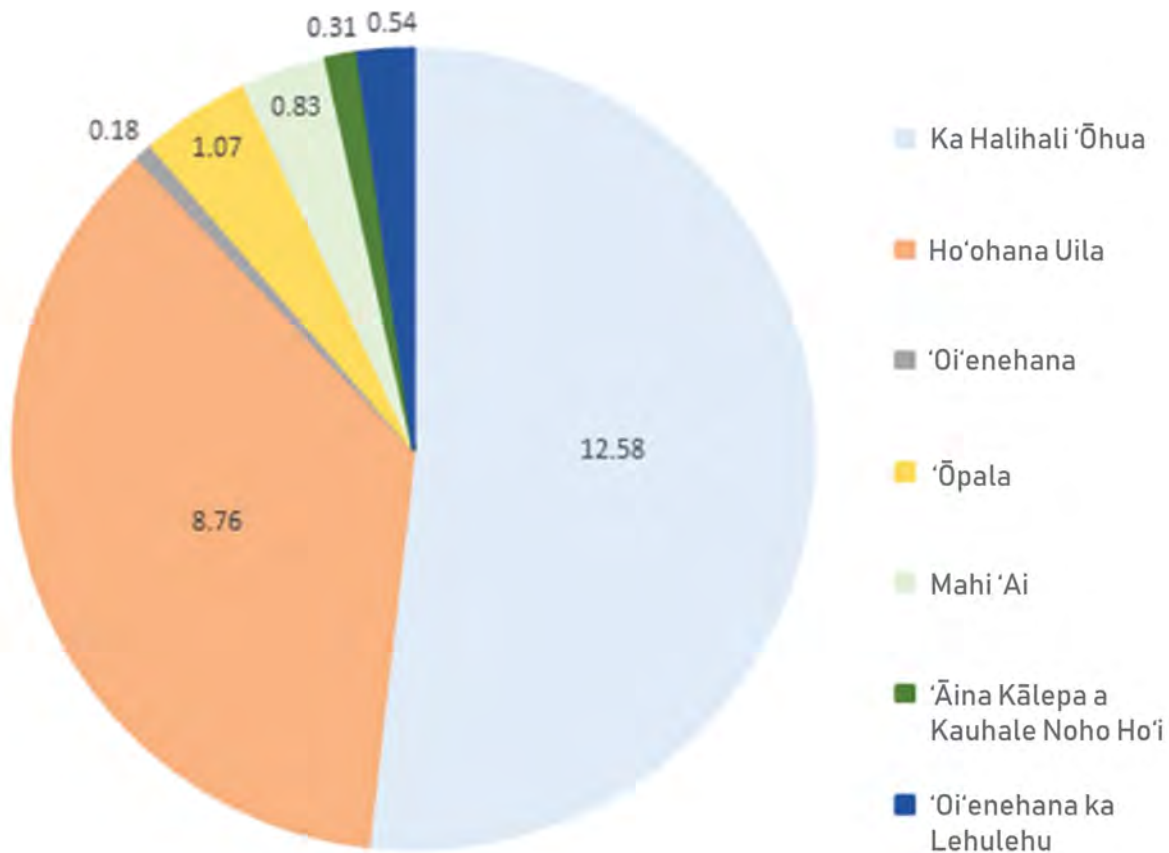
Kalana i ka māka ki'eki'e iki a'e, he 40 pākēneka ka ho'emi 'ana ma mua o ka makahiki 2030. Hō'ike 'ia ka nui o ia ea i puka a'ela a puni ka pae mukupuni i ka makahiki 2007 ma Ki'i 3-19.

No ka ho'emi i ka puka 'ana a'e o ka carbon dioxide (CO2) ma ka pākēneka he 80, koi 'ia he ho'ololi loa 'ana i ke 'ano o ka ho'olako uila me ka lawelawe 'ōhua, a he mau hopena nō ko ia 'ano e hiki aku ana ma kekahi mai mahele, e la'a me ka ho'okipa malihini, ka mahi'ai, me ka 'ai 'ana i nā mea lawe 'ia no waho mai. 'O ia mau 'ano, ua loli iki mai ma ke ka'ahope 'ana o ke kenekulia, 'o ia ka wā i nui ai ka loa'a o ka wāhie mō'alihaku me ka nui 'ana o kona ho'ohana 'ia. Ma ko kākou ho'okō 'ana i ia ho'emi 'ana e 'auamo ai kākou i ko kākou mahele o ka hana e kāohi ai i ka pi'i 'ana o ka wela o ka honua.

2.3 Ka 'Ike 'ana i ka Huaka'i i ka Lewa Lani me ka Lawelawe 'Ōhua

'Oiai ua holomua kākou ma ka ho'olako 'ana i ka ikehu ho'omauō, ua kūpono ke 'ike a 'imi ho'i kākou i mau ala e emi a hulihia ai paha ka ho'ohana 'ana i ka wahie mō'alihaku ma ka mahele 'o ka lawelawe 'ōhua. Ma muli o ka lawelawe 'ana a'e o KIUC i ka ikehu ho'omauō, 'o ka makahiki 2015 ka wā mua loa i nui a'e ai ka pukana o ke ea 'ōma'oma'o ma muli o ka lawelawe 'ōhua ma luna o ka 'āina, ma mua

o ka nui o ka pukana no ka ho'olako uila. I mea e kākō'o 'ia ai ko ka Papahana Laulā kulekele no ka ho'emi 'ana i ke ea 'ōma'oma'o, koi 'ia nō e ho'emi ko Kaua'i ma ka pākēneka 100 i ka pukana o ke ea ma muli o ka lawelawe 'ōhua ma luna o ka 'āina ma mua o ka makahiki 2045, a e kō ai ia pahuhopu i nā ka'a o ke Kalana ma mua o ka makahiki 2035. Inā 'o ka makahiki 2045 ka wā e kūlia 'ia nei ka ho'okō 'ana i ia pahuhopu, pēlā e like ai ka mahele lawelawe 'ōhua me ka mahele ho'olako uila, 'o ia ka mea e koi 'ia nei e HRS Paukū 269-92 e ho'okō ai i ka pahuhopu, 'o ia ka ho'onui 'ana i ka ikehu ho'omauō ma ka pākēneka 100 ma mua o ka makahiki 2045. Ma ka holomua loa 'ana o ka ho'olako ka'a uila me nā 'ano wahie hou aku e noke 'ia nei i ka 'imi 'ia e emi ai ka pukana ea, akā, ma mua na'e o ka wā e kuluma ai ia mau mea, a hiki nō ke kū'ai 'ia ma ke kumu kū'ai 'a'ole pipi'i loa, 'o ke emi o ka ho'ohana i ka wahie mō'alihaku no ka lawelawe 'ōhua, e kauka'i nui ana nō i nā kānaka, nāna e ho'ololi i ka nui o ka huaka'i 'ana me ka kāna hana pono'i nō ho'i. Hiki nō ho'i i nā 'ahahui mokulele me nā 'ahahui ho'okipa malihini ke paipai aku i nā 'ano kakolina 'ē a'e, me nā papahana e emi ai ka carbon. 'O ka nui o nā 'ano ea i ho'opuka 'ia ana mai ka lele mokulele a ka po'e kama'āina lākou pū me ka po'e malihini, ua 'ane like ia me ka nui o ka 'aila kā, ke ho'ohālike 'ia me ko ka holoholo 'āina me ka ho'ohana uila i ka makahiki 2013. Ua kuhi 'ia ma ko ka

Ki'i 3-19 Nā Ea Ho'omahana Honua Lilo GHG o Hawai'i

(A'ole 'o nā Palemo 'Ana, Komo nō nā Kau Mokulele 'Ana), 2007 (MMTCo₂Eq)

Moku'āina palapala ho'okō hana no ke 'ano o ke au o ka makahiki 1998: "ka hana nui ma ka 'ao'ao o ko Hawai'i ma ka ho'emi nui 'ana i nā ea ho'opuka 'ia. 'O ka wahie mokulele, he mea ko'iko'i no ko Hawai'i 'ao'ao 'o ka ho'okele waiwai ma ka ho'okipa malihini a me ka pono o kōnaka."

Mai kēlā manawa mai, ua holomua maoli nā 'ahahui mokulele ma ka maika'i o ka malihini pākahi nāna e kau aku i ka mokulele ma ka 'ao'ao o ka 'enehana mokulele me ka ho'onohonoho 'ana. Eia na'e, ma ka ulu 'ana o ka ho'okipa malihini i ho'okaulike 'ia ai ka hapa nui o kēia mau loa'a, mau nō na'e nā pilikia 'ino mai ka 'ao'ao o nā ea ho'opuka 'ia e ka mokulele.

'Oiai he mea li'ilii nō ka mana o ke aupuni kūloko ma luna o ka ho'opuka ea o nā 'ahahui mokulele, na ke Kalana, me ke kōkua mai o ka Moku'āina, e alualu mau i ka ho'opuka ea 'ana me ka hō'oa pū i ko ka 'ahahui ho'okō 'ana i kōna mau 'ōlelo ho'ohiki i kuhi ai i mea e kohu pono ai ka nohona i loko o nā makahiki e hiki mai nei, he nohona e ho'emi ana i ka carbon.

2.4 Inventorying Greenhouse Gases

Wahi a ko ka Moku'āina Palapala Mo'ohelu no nā Ea Greenhouse o ka Makahiki 1990 me ka 2007, na ko Kaua'i i ho'opuka i 1.2 miliona kana 'o ia ka nui o ka carbon dioxide i like loa me nā ea i ho'opuka 'ia i ka makahiki 2007. 'O ka hapa nui o kēia mau ea ho'opuka, ma muli nō o ke puhi 'ana i nā wahie mō'alihaku no ka ho'olako uila, ka holoholo 'āina, me ka lele mokulele ho'i.

'O ka mālama pololei 'ana i ka mo'ohelu no nā ea greenhouse, 'o ia ka mea nui ma ko kākou wā e holomua ai no ka ho'okō 'ana i nā pahuhopu. Na ko ka Moku'āina e ho'opau nei i ke kolu o ka mahele o ko lākou mo'ohelu 'ana i ka ho'opuka 'ia o nā ea greenhouse a puni ka moku'āina, e like me ka mea e ho'opuka 'ia nei ma kēlā me kēia mahele. Ma nā hana o kēia mau a'e, e komo pū nō ka ho'okumu 'ana i mea ana i ka mo'ohelu nāna e hō'ano hou mai nā kumu 'ike like 'ole, ma kahi ho'i o ka loina e kū nei, 'o ia ka hō'ike 'ana ma kekahi mau manawa wale nō, he 'ano kūikawā nō ho'i. He mea 'ike wale 'ia ke alualu 'ana i ka nui o ka ea ho'opuka 'ia ma ka mahele, he mea loa'a wale nā 'ike mai nā kumu he nui, ma o nā loina ho'i he nui e kū nei no nā aupuni kiwikā e 'ae 'ia e nā aupuni o ka honua.

Ma ke 'ano nui, ma nā palapala mo'ohelu e kū nei, 'a'ole hō'ike 'ia ka nui o nā ea ho'ouka 'ia ma muli o nā waiwai ho'opae mai i Kaua'i i kēlā makahiki kēia makahiki. Ua 'ike ko Portland, Olekona, me ko Oakland, Kaleponi, 'elua ho'i o nā mea mua i kālailai i ka ho'opuka 'ia o nā ea ma loko o ko lāua kaiaulu, i ka pālua a'e nō paha o nā ea ho'opuka 'ia ma muli o nā pono ho'olako a ka po'e mea kemu, pālua a'e nō ma luna o nā ea ho'opuka mai nā mahele 'ē a'e o ka noho 'ana. I mea e ho'oponopono ai me ke kūpono i nā ea ho'opuka 'ia e kākou, e aho ka ho'oponopono 'ana i nā ea ho'opuka 'ia e nā mahele pili i ka hana mīkini, ka ho'ohua, me ka lalawe 'ana i nā waiwai ho'opae mai a kākou e kemu ai, he hana nui nō ia 'ano ma ko kākou alu like 'ana.

2.5 Ka Ho'omākaukau no ke 'Ano o ke Au

Ua kūpono ke loa'a he wā ho'olālā na ke kaiaulu no ke 'ano o ke au i mea e mau ai ka holo mua 'ana me ka ho'okō i ka pahuhopu 'o ka ho'emi 'ana i nā ea ho'opuka ma ka wā lō'ihī e hiki ana. E mālama 'ia ia 'ano mahele hana ma o ka ho'oikaika mau mai o ke Kalana, a pēlā pū me nā kākō'o o ke kaiaulu. E kaulona aku ma nā mahele ko'iko'i me ko lākou 'ano e pili aku pili mai ai ho'i, 'o ia ka pono no ka ho'omau 'ana i ka ho'emi ea ho'opuka. 'O nā mahele ko'iko'i, 'o ia ka 'ōnaepuni, ka lawelawe 'ōhua ma luna o ka 'āina, ka ho'okipa malihini, ke kemu waiwai, me ka ho'oponopono i nā pono lako, ka 'ai me ka mahi'ai, me ka ho'oponopono i nā waiwai 'āina.

E komo pū mai nō ma ia mahele hana ka ho'onanā 'ana i ka loli o ke au, me ka hele 'ana ma'a, a ma'a hou aku, ma o nā mahele hana ho'olālā e kū nei, e like me ka Papahana Laulā, Nā Papahana Kaiaulu, me nā papahana kū i ka mahele ho'okahi i ka wā e nānā hou 'ia ai lākou.

I hopena ho'i, 'o ka ho'omākaukau kūpono 'ana no ka 'ano o ke au, aia nō i ke komo mau mai o nā kaiaulu i loko o ia mahele hana. 'O ka hapa nui o ko Kaua'i mau ea ho'opuka, 'o ka hopena ia o nā kama'āina o Kaua'i, a me kona mau 'ahahui ho'i ma ka wā pōkole a lō'ihī ho'i. 'O ke komo 'ana o ka po'e o ko kākou mau kaiaulu me ka paipai 'ana iā lākou e ao a'e ma kēia 'ano mahele ana, 'o ia ka pono i loa'a ai ke kākō'o maiā lākou mai, me ke alu like ho'i i pono ai nā hopena ma ka wā lō'ihī e hiki ana.

2.6 Transformation as Opportunity

'O ka nui o ko Kaua'i kauka'i 'ana i nā wahie mō'alihaku, he mea nui nō ia e ho'ohuli ai, 'o ia ho'i ka hemo loa 'ana a pau ka ho'ohana 'ia o ka carbon ma ko Kaua'i ho'okele waiwai. E nui ana nō nā pōmaika'i ma ia 'ano ho'ohuli 'ana. 'O ka hō'ikehu ma'ema'e ma nā 'oihana ho'olako uila e loa'a ai he mau kūlana hana kūloko he nui, pēlā ho'i e pa'a ai nā kumu kū'ai uila, me ka ho'emi pū i ke kauka'i 'ana i nā wahie mō'alihaku e ho'opae 'ia mai. 'O ka ho'ohuli 'ana i ke 'ano o ka lawelawe 'ōhua ma luna o ka 'āina, pēlā e maika'i a'e ai ka nohona kanaka, me ka ho'ōla hou 'ana i nā kaiahale me nā wahi 'oihana ma nā kaona, me ka nui hou aku o nā ala a kau ai ka po'e nele paha i ke ka'a 'ole i luna o nā ka'a lawe 'ōhua no ka hiki 'ana aku i nā wahi e pono ai ko lākou nohona. He hana nui nō ka ho'oponopono 'ana i nā mahele 'o ka ho'okipa malihini me ka lele mokulele 'ana, akā e mahalo 'ia ana ko Kaua'i ho'oikaika 'ana i ka nohona ho'omau e ka po'e huaka'i o kēia wā e ne'e nei.

Ua kūpono nō ke kālailai aku kākou i nā wahi hale ho'olako ikehu ma kēia mokupuni, me ka 'ōnaepuni ho'i, i mea e kuhi 'ia ai nā hana me nā ala e hō'ano hou ai, no ka pahuhopu nui, 'o ho'emi 'ana i ka ho'ohana 'ia o nā wahie mō'alihaku. No kēia 'ano hana kālailai, pono nō ke 'imi noi'i me ka ho'okomo 'ia mai o nā 'enehana hou loa, me ka 'imi 'ana i mau ala e ho'okā'oi i ka ho'ohana ikehu, a i 'ole ia, e emi ka ho'ohana wahie. I la'ana ho'i, ma ka lawe 'ōhua ma luna o ka 'āina, hiki i ko Kaua'i ke holo mua i ka ho'ohana 'ia o ke ka'a

uila ma ke 'ano laulā. He mea kūpono loa nō ke ho'ēmi 'ia aku nā mile e hele 'ia ma ka holo ka'a 'ana ma o ka ho'ohuli 'ana ma ia 'ano. E kūlia nō kākou i ka ho'ohuli 'ana i nā 'ano ho'ohana 'āina nāna e ho'okumu i mau kaiāulu 'oi aku o ka ho'opa'apū 'ia, a emi ko ia mau kaiāulu kauka'i 'ana i ke ka'a ma ka wā lō'ihi e hiki ana. Kāko'o 'ia nō ia mau pahuhopu e ka Papahana Laulā me ona mau hana ho'okō no ka Ho'ēmi i ka Loli 'o ke 'Ano o ke Au.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E paipai 'ia ka ho'opa'apū 'ia o ka ho'omāhuahua kauhale ma kahi pili koke i nā kikowaena e loa'a ai ka 'oihana me nā hō'olu'olu nohona, 'oiai e kāohi 'ia ana ka ho'omāhuahua kauhale e koi 'ia ai ka hele mamao 'ana ma ke ka'a i kahi o ka lawe 'oihana ma nā wahi 'ē a'e ma ka mokupuni.
2. E emi ka nui o ke kalepona waiho 'ia e nā hale hou me nā hale e kū nei me ka 'ōnaepuni ma ka ho'okā'oi 'ana i ka ho'ohana ikehu, me ke emi 'ana o ka ho'ohana waiwai wahie mō'alihaku ma luna o ka maka'aha.
3. E wikiwiki a'e ka ho'ohuli 'ana i ke 'ano o ka wahie a i 'ano 'oko'a 'ē aku, he kalepona 'ole ma ka lawelawe 'ōhua ma luna o ka 'āina me nā kĀnāwai a kulekele ho'i nāna e kāko'o ka nui 'ana a'e o nā ka'a uila a me nā 'ano wahie 'oko'a 'ē aku, me ka kāko'o pū aku i ka mālama 'āina uila me nā mīkini mahi'ai.
4. E koi 'ia nā papahana nui no ka ho'omāhuahua me ka ho'olako 'ōnaepuni i komo mai ai he papahana kālailai i ka nui o ke koena o ke kalepona nāna e helu koho ana i ka loli 'ana e wānana 'ia nei o nā ea ho'opuka i hopena o ka papahana i noi 'ia, me ka palapala pū 'ana i nā 'ano o ka ho'ēmi 'ana i nā ea ho'opuka i ho'oholo 'ia e ka papahana i emi ai nā ea ho'opuka.
5. E kāko'o mau 'ia ke emi 'ana o nā ea ho'opuka mai nā mea ho'olako ikehu kūloko mai.

B. NĀ PAPAĀNA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E hana 'ia he palapala ho'olālā no ke 'ano o ke au nāna e kaulona i nā mahele ko'iko'i me ko lākou pili aku pili mai e like me ka pili 'ana i nā emi 'ana o nā ea ho'opuka, e hō'ano hou 'ia i kēlā a me kēia 'elima makahiki. E komo pū mai ka nui o nā ea ho'opuka i puka a'ela ma nā makahiki o waena me ke emi 'ana ma nā mahele nui a pau.
2. E wikiwiki mai ka ho'oholo 'ia o nā hana e pau loa ai ka 'ōpala, e like me nā kulekele a me nā hana ho'okō nāna e paipai i ko ka mokupuni po'e kama'āina e ho'ēmi i ka nui o ko lākou kemu 'ana, me ka ho'ohana hou 'ana i nā mea pono e like me ka nui i hiki.

3. E mo'ohelu 'ia mai nā ea greenhouse e ho'opuka 'ia ana no ke Kalana.

C. NĀ PAPAĀNA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho'okumu 'ia i mau wahi e ho'opa'a 'ia ai ka mēkene ma nā wahi lū 'ōpala a pau a ma ko ke Kalana mau wahi waiho 'ōpala a pau.
2. E ho'oholo 'ia he papahana a puni ke Kalana no ka ho'opau loa 'ana i ka loa'a mai o ka 'ōpala, e like me, 'a'ole na'e kaupalena 'ia ma ka: 'ohi'ohi o ka ho'opō'aiapuni ma nā kauhale a me nā wahi me nā hanana noa i ka lehulehu, me ke kūkulu a mā-ama 'ana i wahi e loa'a hou mai ai nā mea pono ma ke alaka'i 'ana o ka po'e limahana i ho'onoho 'ia nāna e kuhi aku i nā mākeke no ka ho'opō'aiapuni 'ana.
3. E kāko'o 'ia ka ho'okumu 'ana i mau wahi e hō'ikehu ai i nā ka'a uila me ia 'ano 'ōnaepuni ma nā wahi ho'olako o ke Kalana.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E hō'ike 'ia aku nā hana 'oi loa no ka ho'olālā 'ana no ka loli o ke au, e like me ke kāko'o 'ana i kekahi uku a 'auhau paha ma luna o ke kalepona no ka 'ōnaehana holo 'oko'a ma ka pae moku'āina a aupuni paha.
2. E ho'okō 'ia nā pahuhopu no ke emi 'ana o nā ea ho'opuka o nā mahele 'o ka ho'olako uila, ka lawelawe 'ōhua, ka ho'okipa malihini, ka mahi'ai, ka 'ohi 'ōpala, me nā 'ahahui li'ili'i. E alu like i ka ho'okumu 'ana i mau pahuhopu e emi ai nā ea ho'opuka ma nā wā pōkole, lō'ihi iki a'e, a lō'ihi nō ho'i (2050) ma nā mahele 'o ka lawelawe 'ōhua ma luna o ka 'āina, ka ho'olako uila, ka lele mokulele/ho'okipa malihini, me ka ho'oponopono 'ana i nā waiwai me ke kemu 'ana.
3. E nui a'e ka loa'a mai o nā 'ike no nā hale i akamai loa ma ka ho'ohana ikehu (e like me ka wai i ho'omehana 'ia i ka ikehu lā, ke kūkulu hale he mālama 'āina ke 'ano a me nā mea e pono ai, me ka hō'oi'a 'ana ma ke 'ano KIUC no ka ikehu kauhale) a puni ka mokupuni no nā mahele kama'āina a pā'oihana kālepa ho'i.
4. E kāko'o 'ia ka laha 'ana a'e o nā wahi hō'ikehu ka'a uila a me kēlā 'ano 'ōnaepuni ma nā wahi hele wale 'ia ma ke alaloo nui me nā alaloo 'ē a'e.

He Hō'ailona no Kahi Weliweli

MAHELE: IX. KA PALEKANA O KA LEHULEHU & KE KŪPA'A I LOKO O NĀ PŌULIA

No ka ho'ona'auao 'ana i ko kākou lāhui me ka ho'opalekana 'ana i ka lehulehu, a e ho'omākaukau pū no nā pōulia, he mahele ia e pono ai ka noho 'ana i Kaua'i. 'O ka mākaukau loa o kākou pākahi e alu like aku, pēlā e palekana ai me ka hiki ke ola hou aku ma ke 'ano lōkahi.

Ka Ho'omākaukau 'Ana no nā Pōulia me ka Hiki ke Ola Hou

'Oiai he wahi loa'a wale i ka pilikia, ho'oikaika ko Kaua'i i ka lilo 'ana he kaiāulu hiki ke ola hou ma hope o ka wā pōulia. I ka malama 'o Iune makahiki 2015, na Meia Bernard Carvalho i pūlima i ke kauoha ho'okō i "Mālama Mau iā Kaua'i ma Kona 'Ano He Kaiāulu Ola Hou ma Hope o ka Wā Pōulia." Na ka Papahana Laulā e ho'ākea i ia mea 'o ke "ola hou 'ana" e komo pū mai ai nā mahele 'o ka ho'okele waiwai, ke ola o ke kaiāulu, a me nā mea nui 'ē a'e he lehulehu e kūpa'a a ola hou ai ke kaiāulu ma hope o ka loa'a wale 'ana i nā pōulia. Ma kēia mokuna e kaulona 'ia ai ka maluhia o ka 'āina me ka hiki ke ola hou i loko o ka wā pōulia. Aia ma Mokuna 5 e hō'ike 'ia nei nā wahi e puni ai nā 'āina loa'a

wale i ka pōulia a puni ka mokupuni, pēlā pū me nā wahi ko'iko'i noa i ka lehulehu.

'O ka ho'emi 'ana i nā wā pōulia, 'o ia ka hana 'ana ma mua o ka wā e loa'a ai ka pōulia, e like me nā hana e emi ai nā hopena 'ino o ka pōulia. Pēlā e emi ai nā pohō me nā kumu kū'ai no ka ho'ōla a ho'opakele 'ana, e ho'i koke ai ka pono o ke kaiāulu. 'O ke ana 'ana i nā mea weliweli ka pono ma ke kuhi 'ana i nā hana e hana ai i emi ai nā hopena 'ino maika'i 'ole.

'O ke kākō'o a ho'omalua 'ana i nā wahi ho'olako me nā 'ōnaehana e pono ai ka ho'opakele 'ana ka pono. E ho'omalua loa 'ia nā awa kū moku me nā kahua mokulele i pale 'ia ai ia mau wahi i ka pōulia 'ino. E ho'one'e 'ia nā alanui, nā hale ho'olako ikehu, me ka 'ōnaepuni ko'iko'i ma

waho a'e o nā wahi loa'a wale i ka pōulia. Inā 'a'ole hiki ke ho'one'e 'ia ma kauwahi hou a'e, e hō'o'ole'a 'ia aku nō. E mālama nā hale i nā kōnawāi 'akahī nō a ho'oholo 'ia mai, pēlā pū me nā koina no ka nui o ka makani. E mālama mau 'ia me ke kūpono nā mea oeo kūkala pōulia, pēlā me nā mea kāheahea aku. E ho'olālā pū nā 'ahahui li'ili'i, 'o lākou ka iwikuamo'o o ko Kaua'i ho'okele waiwai, i kekahi ala e mau ai ko lākou pono, me ke kōkua pū 'ia i mea e ola hou ai ma hope o ka wā pōulia.

1. NĀ HANA LAWELAWE O KA MĀKA'I, KE KINAI AHI, NĀ KIA'I OLA, ME NĀ KAHU MA NĀ WĀ PŌULIA

He mau mea nui loa ko kākou po'e nāna e 'eu mua aku ma hope o ka wā pōulia, pēlā e mau ai ka pono me ka maluhia o ko kākou mokupuni. 'Oiai ke ulu nei ka heluna kōnaka, na kākou ke kuleana 'o ka hō'ōia 'ana i ke kākō'o 'ia o ka po'e māka'i, kinai ahi, me ka po'e kahu i ka wā pōulia, a e 'ike na'auao ho'i ka po'e kama'āina a malihini pū ho'i i ka pale 'ana i nā pilikia o ke kai e'e me ka 'ā 'ana o ke ahi.

Pahuhopu: E hō'ōia 'ia ka lawa o ka maluhia o ka 'āina me nā hana lawelawe i ka wā pōulia, 'oiai e nui a'e ana ko Kaua'i.

1.1 Ka Ho'omalulu 'Ana i ka Po'e Kama'āina a Malihini Ho'i

Na ko Kaua'i po'e māka'i, kinai ahi, a kahu ho'i i loko o ka wā pūila e ho'olako i nā hana lawelawe like 'ole no ka po'e kama'āina a malihini ma ka wā pōulia.

Aia ko Kaua'i mau Hale Māka'i he 'ekolu ma Hanalei, Waimea, me Lihue, a he 161 kūlana māka'i. Me kēlā, he ho'okahi māka'i o nā kōnaka he 1,000 i ka makahiki 2015 (no ka po'e kama'āina a malihini ho'i ia helu), 'a'ole na'e i māhuahua a'e ka nui o ka po'e māka'i ma nā makahiki he 25 a 'oi. I mea e lawa ai ka 'awelika aupuni o ka po'e māka'i, e ho'onui 'ia nā kūlana māka'i ma ke komo mai o nā māka'i hou he 109 ma mua o ka makahiki 2035 e hana lawelawe ai no ka heluna kōnaka i wānana 'ia, no ka po'e kama'āina a malihini ho'i ia helu.⁴⁶

Na ko Kaua'i Ke'ena Kinai Ahi e hana lawelawe i nā 'ano pōulia like 'ole, e like me ke ahi o ka hale me nā ahi o ka 'āina, nā ho'opakele 'ana mai ka moana a me nā wahi kua'āina, nā ulia o nā mokulele, me nā pōulia ma muli o nā mea 'ino'ino. Na ka Hui e ana a ho'okolokolo ho'i no ke ahi, me ka nānā hou 'ana i nā kōnawāi ahi me kona mālama pono 'ia aku. Ma ka li'ili'i loa, aia nō he ho'okahi hale kinai ahi i hiki ke mālama a ho'opakele i nā 'ano pilikia o ke ahi me ka ma'i like 'ole a pau. He 135 mea kinai ahi o Kaua'i i ka makahiki 2015, he 'elua mea kinai ahi o nā kōnaka he 1,000.

Hō'ailona Lula Kahakai, Kaua'i Hikina. Pa'i Ki'i 'ia e Travis Okimoto

46 Adequacy of Future Infrastructure Analysis, 2016

‘Oī ka maika’i o kēia helu ma mua o ka ‘awelika aupuni, he 1.76 mea kinai ahi o nā kānaka he 1,000. Ma kēia ‘ano māhuahua ‘ana, e koi ‘ia ke kūkulu ‘ana he ‘elua a ‘ekolu paha hale kinai ahi hou, aia nō paha ma Kīlauea, Kōloa, me Līhu‘e. ‘O kekahi hihia e pili mai ana, ‘o ia ka li‘ili‘i o kekahi mau uapo, ‘a‘ole hiki ke kau ‘ia e nā kalaka ho‘opakele nui.

Ma ko ke Ke‘ena Kinai Ahi mau hana no nā mea ‘ino‘ino (hazmat), ua kaulona nui ‘ia ma mua nā ulia ma nā kikowaena kāpili a me nā alanui ka‘a. Ma hope o ka nui ‘ana a‘e o ka nānā i nā pōulia paiho‘ohaeweli o ke aupuni mai ka makahiki 2001 mai, ‘o ka pono ka nānā pū ‘ana i nā ulia weliweli kemika, nā weliweli mea ola, nā weliweli komo i loko o ke kino, nā weliweli nukelea, a me nā weliweli paiho‘ohaeweli kūloko a kūwaho ho‘i. No ka ho‘omākaukau ‘ana i nā limahana me ka hō‘oia ‘ana i ka maika’i o nā mea ana i lawa ai kēia mau kuleana, ua pānui a‘e ka pono ke a‘o ‘ana i ia po‘e limahana.

1.2 Ka Paipai ‘Ana i ka Maluhia o ka Moana

No ka nui o ka ho‘onanea ‘ana o kēia kaiaulu ma kahakai, he mea nui ka hana o ke Ke‘ena Kinai Ahi ma ka ho‘omalua ‘ana i ka po‘e ma kahakai, ‘o ka po‘e kama‘āina me ka po‘e malihini kekahi. Hele nui ‘ia ko Kaua‘i mau kahakai no ka ‘au‘au, ka he‘enalua, me nā hana pilikai ‘ē a‘e. Ua kaulana ho‘i ia mau kahakai i ka weliweli, keu ho‘i no ka po‘e ‘akahi ‘akahi i ka ‘au‘au. Ma lalo o ke Ke‘ena Kinai Ahi ke Ke‘ena Maluhia o ka Moana, nona he ‘umi hale ‘ale‘o kia‘i ola, ‘ekolu wahi kau moku li‘ili‘i holokai a puni ka mokupuni, a he 45 po‘e māka‘i pilikai. Kāko‘o pū ‘ia e nā papahana ho‘ona‘auao i ka lehulehu ka maluhia pono o ka po‘e holoholo kahakai.

A. KA ‘AE ‘ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E mālama ‘ia ka nui o nā hana lawelawe maluhia ai ka‘āina i loko o ka ulu ‘ana o kānaka.
2. E hō‘ano hou a ho‘oikaika ‘ia nā wahi ho‘olako i ho‘olawa ‘ia ai nā mea nāwaliwali me ke kāko‘o ‘ana i ka ulu a‘e ma ka ‘ao‘ao o ka po‘e ho‘opakele.

B. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho‘oponopono ‘ia nā uapo ma nā wahi ko‘iko‘i i hiki ai ke kau ‘ia aku e nā ka‘a ho‘opakele no ka lawelawe ‘ana i nā kama‘āina a malihini a pau.
2. E kūkulu ‘ia he mau hale kinai ahi hou e lawa ai ka ulu ‘ana o ka po‘e kanai ahi e wānana ‘ia nei.
3. E kūlia a loa‘a mai he po‘e māka‘i, he po‘e kinai ahi, a he po‘e kia‘i moana i hiki ke lawelawe i ka hana ma nā kūlana pa‘a a ‘oi aku paha o ka maika‘i e like me ko ke aupuni holo ‘oko‘a.
4. E kāko‘o ‘ia ke a‘o mau ‘ana i ka po‘e ho‘opakele a pau loa.

5. E ho‘opā‘ālua ‘ia ka ‘ōlelo no ka pane aku pane mai o ka po‘e ho‘opakele o ke Kalana.

C. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE ‘ANA

1. E kāko‘o ‘ia ko ka Moku‘āina a me ke Kalana mau ‘ōnaehana no ka ho‘opio ‘ana i nā ahi ‘ā wale.
2. E ho‘okomo a hō‘ano hou ‘ia ko ke *Kalana o Kaua‘i Palapala Pale i ke Ahi ‘Ā Wale*.
3. E ho‘oikaika ‘ia nā mea ana i nā pōulia, e like me nā mea ana i ke kahena wai o loko o ke kahawai.
4. E komo aku i loko o ka hana ‘o ka ho‘omākaukau me ka ho‘opakele ‘ana i ka wā e loa‘a wale i ka pōpilikia i kēlā a me kēia hapahā makahiki.

2. KE OLA HOU 'ANA I LOKO O NĀ PŌULIA

'A'ohe paha mea hou aku e emi ai ke ola o kĀnaka i 'oi aku o ka 'ino ma mua o ka pōulia loa'a wale i ka 'āina, e like me ka makani pāhili 'o 'Iniki, ka makani i hao maila iā Kaua'i i ka makahiki 1992. Ua pā nā kĀnaka a pau loa iā 'Iniki, mea 'ole kona makahiki a kŭlana ho'okele waiwai paha. No ka ho'oikaika 'ana i loko o kēia 'ano pōulia, koi 'ia ke kaiaulu a me ke aupuni o ke Kalana e lōkahi i 'ohana ho'okahi. Aia ke ola hou i loko o ka wā pōulia i ka hiki i ke kaiaulu ke hana like, ma nā pae a pau o ke aupuni, me ke alu like 'ana o nā mahele pilikino i ka ho'ēmi, ka ho'omākaukau, ka ho'opakele, a me ke ola hou 'ana i loko o nā pōulia, nā hana paiho'ohaeweli, me nā hana 'ē a'e ho'i e kau ai ka weliweli.

Pahuhopu: E hō'ōia 'ia ko Kaua'i ola hou 'ana i loko o ka wā pōulia me nā pōpilikia 'ē a'e.

2.1 Ka Ho'opakele 'Ana i nā Pōulia me nā Pōpilikia

'O nā pōulia ma'a mau o Kaua'i, 'o ua ka wai hālana, ke ahi 'ā wale, ka loa'a wale i ka 'ino'ino, ke kai e'e, me ka makani pāhili. Na ka Palapala 'Āina Kuhi i Nā Wahi Weliweli e kuhi aku i nā 'āina nāwaliwali e like me nā wahi pilikia wale i ke kai e'e me nā wahi ho'opakele i ka wā kai pi'i loa, pēlā pū me nā wahi nona ke ahi 'ā wale, me nā wahi nona ka wai hālana. Hō'ike pū 'ia nā paniwai, nā wahi ho'olako ko'iko'i, me nā hale ho'omalū no ka wā pōulia.

No ko Kaua'i Ke'ena Ho'opakele i ka Wā Pōulia (KEMA), me ke Ke'ena Māka'i, ke Ke'ena Kinai Ahi, ko ka Moku'āina DLNR, me ke Koa Kia'i Lāhui nā kuleana he nui no ka wā loa'a wale i ka pōulia. He mea nui ka hiki ke pane aku pane mai ma ke 'ano kūpono a mōakāka ho'i, me ke a'o pono loa 'ia o lākou, a ho'omalū pono 'ia ho'i nā mea lako e pakele ai.

Ho'oponopono 'o KEMA i ka hana ho'opakele ma ka 'ao'ao o ke Kalana i nā wā a pau e loa'a wale i ka pōulia a nāna e ho'okele i nā hale ho'omalū, alu like 'ia nō ka hana e ke Ke'ena Ho'ona'auao a me ke Ke'a 'Ula'ula o 'Amelika. Hana pū 'o KEMA me nā ke'ena pekelala e like me ka National

Weather Service me ka Pacific Tsunami Warning Center e hō'ōia ai i ka loa'a o nā 'ike ho'opakele ola e pili i nā pōulia e hekau ana paha i ko Kaua'i mau kama'āina a malihini ho'i ma loko o ka wā kūpono.

I ka wā e loa'a wale i ka pōulia, na KEMA e alaka'i i nā hana ho'opakele a ho'ōla ma ka 'ao'ao pekelala, me ka ho'olako pū i nā kālā ho'opakele, i hō'ōia ai i ka loa'a o ia mau kālā i nā kaiaulu i ho'ohemahema 'ia me ka ho'ihō'i hou i ka ko lākou pono e like me ka wikiwiki i hiki. I ka wā 'ānō, he 'eono wale nō limahana ma lalo o KEMA. I mea e kaulike ai ka nui o ko KEMA me ka nui o ka heluna kĀnaka kama'āina a malihini ho'i e wānana 'ia nei, e aho ho'i e ho'onui a'e 'o KEMA i ka nui o nā kŭlana hana pa'a mau ma loko o ia 'ahahui, pēlā pū me ka hō'ano hou 'ana i nā mea pono a lako polokolamu ho'i e ho'okō ai i kĀna mau hana ho'okele, i māmā a'e nā hana ma ka ho'oholomua, ka ho'omāhuahua, me ka hō'ano hou 'ana i kŭ i ke au hou.

2.2 Ka Ho'okumu 'Ana i Mau Kaiaulu Kūpa'a me ka Po'e Kama'āina Mākaukau

Ua maopopo nō i ko Kaua'i he mea nui ka ho'olālā a ho'omākaukau 'ana ma ka pae o ke kanaka ho'okahi, pēlā pū me ka pae kaiahale ho'i. Aia nō i ka lō'ihī me ka 'ino o ka pōulia, he mau lā, he mau pule paha ke kali 'ana i ka hiki mai o nā ho'opakele ma nā kaiahale kŭ ka'awale. I hopena ho'i, ua ho'omākaukau kekahi mau kaiaulu i ko lākou mau papahana pono'i no ka pakele 'ana i ka wā pōulia. Hō'ike 'ia ma ka *Palapala Ola Hou i ka Wā Pōulia mai Hanalei a Hā'ena* (2014) he mahele hana e hahai ai nā kaiaulu 'ē aku. Na ke Kalana e ho'olako nā 'ike, nā polokolamu, me nā waiwai e kākō'o ai i ka mākaukau o nā kaiaulu, e like me ke Kime Ho'opakele Kaiaulu Pōpilikia (CERT) me ia 'ano a'oa'o 'ana i ke kanaka ho'okahi a me nā hui kanaka ho'i. 'O ka pahuhopu nui ka loa'a 'ana o kekahi kime CERT ma kēlā a me kēia kaiahale.

Na ko *Kaua'i Palapala Ana i ka Loli o ke Au me Nā Pōulia Pilikai* (2014) i nānā i nā pōulia pilikai e kŭ nei i Kaua'i (ka hāne'e one, ka wai hālana, ka nalu pi'i i uka, me ka makani) a me ke 'ano e loli ai ia mau pōulia ma muli o ka loli o ke au a me ke kai pi'i.

Na ko *Kaua'i Palapala Ho'ēmi a Ola Hou i ka Wā Pōulia* (MMRP) (2015) e wehewehe aku i ke 'ano o ke ola kūpa'a 'ana nāna e kuhikuhi pū aku i ka pono ke ho'oikaika a kākō'o i nā kaiaulu, ka ho'okele waiwai, a me ka 'āina nō ho'i:

"Ma ka ho'olālā me ka lawe 'ana a'e i ka hana no ka mālama 'āina e ola kūpa'a ai nā kaiaulu o ko Kaua'i Kalana. Ma kēia ola kūpa'a 'ana e hiki ai iā lākou me ka ma'alahi a'e ke pale aku i nā hopena 'ino o nā wā pōulia me nā hopena o ka loli o ke au ma ka wā lō'ihī e hiki ana. 'O ke kaulona 'ana i ka mahi'ai a me ka pono o nā kaiaulu kŭloko e kuapapanui ai ka ho'omauō e hiki ai ke ola hou aku ma hope o ka hekau 'ana iho o nā pōulia e ke'ake'a 'ia ai ka lawea mai o nā mea

pono waiwai i Kaua'i. 'O nā hana ho'ōla hou i ka 'āina ma nā ahupua'a o Kaua'i e ikaika ai ia ola kūpa'a 'ana me ke pono o ka 'āina."

'O nā mana'o ho'okikina mai nā palapala 'elua kai komo aku i loko o nā hana e wehewehe 'ia nei ma nā mahele o lalo iho.

2.3 Ka Maluhia o ka Lehulehu a me Kahi o ke Kai E'e

Aia ma kahi e e'e ai ke kai nā hale ho'okipa malihini kūikawā he nui. 'A'ole i like me nā hōkele nui i loa'a nō he papahana ho'opakele i kuhi 'ē 'ia e pakele ai ka po'e malihini, ua emi nō ka mākaukau o ka po'e e noho ana ma ia 'ano hale ho'okipa 'a'ohe ona luna nāna e kuhikuhi aku i ka hana e pono ai i ka wā pōulia. 'A'ole paha i lako ia 'ano hale ho'okipa i nā mea e pono ai i ka wā pōulia, 'o nā 'ike e pili ana i nā hō'ailona ho'opakele, ka oeo ho'olaha, ka hale ho'omalulu, me nā 'ike ko'iko'i 'ē a'e. 'O ka hō'ike 'ana i nā malihini e pili ana i ia mau mea, aia nō ma mua o ko lākou hiki 'ana i ka 'āina, aia nō ma ka wā e ho'olālā ai lākou i ka huaka'i 'ana. 'O nā palapala ho'ona'auao, e waiho 'ia ma kahi e loa'a wale ai me ka hō'ike ākea 'ia. Na ka hō'ailona e kuhikuhi ana i kahi a me nā ala e pakele ai e kōkua nui aku i ka po'e ma'a 'ole i ka 'āina i hiki ai lākou i kahi maluhia.

2.4 Ka Maluhia Kulāiwi, Nā Mea Ho'oweliweli, me nā Pōulia Ola Kino

Ma waho aku o ka ho'oponopono 'ana i ko Kaua'i mau 'ano e loa'a wale ai i ka pōulia, e mākaukau nō ho'i 'o KEMA me nā limahana ho'opakele ('o ia ho'i ka po'e māka'i a kinai ahi ho'i) i ka ho'emi a ho'opakele ho'i i nā pōpilikia e loa'a wale mai mai lāhui a'e nō. Ma waena o ia mau ho'oweliweli a pōpilikia ola kino ho'i, komo aku nō, 'a'ole na'e kaupalena 'ia e: nā hana paiho'ohaeweli, ka ho'ouka kua, ke kua meaola, ka ho'ouka kua/ho'oweliweli nukelea, nā mea 'ino'ino no ke ola kino, me ka laha 'ana o ka ma'i ahulau.

E like me nā pōulia loa'a wale mai i ka 'āina, e na'auao nā kaiaulu a me nā kula no nā hana 'oi loa e ho'omākaukau a pakele ai i ia 'ano ho'oweliweli a pōulia ho'i. 'O ia ho'i ka maopopo le'a 'ana i nā mea a pau ka hana e hana ai i ka wā e kauoha 'ia ai e ke kani oeo.

'O ko Kaua'i Ke'ena Māka'i ka 'ahahui po'o o ke Kalana nona ke kuleana 'o ke a'o 'ana i ka po'e no ka po'e kīpū. Eia ho'i, na KEMA, i kekahi manawa, e ho'oponopono i ke a'oa'o 'ana o ke Ke'ena o ka Maluhia Kulāiwi ma ia 'ano. Na ko Hawai'i Ke'ena Ho'oponopono Pōpilikia e alaka'i i ka ho'ona'auao 'ana i ke aupuni me ke a'o 'ana no ka mākaukau i ka hiki mai o ka mea nukelea e kī 'ia me ka pupule paha; 'o KEMA ke alaka'i o ke Kalana, me ke kōkua mai o ka kekahi hui ma luna o ka mokupuni ho'i, i a'o pono 'ia, 'o ia nā lālā o KPD, KFD, a me ke Ke'ena Ola Kino, ke Ke'ena o ko Kaua'i Moku. 'O ko ka Moku'āina Ke'ena Ola Kino, ke Ke'ena Ola Kino o ko Kaua'i Moku ke alaka'i ma luna o ka mokupuni, no nā pōpilikia pili i ke ola kino o ka lehulehu a pau; na KEMA e kōkua i ka ho'oponopono 'ana ma waena o nā mea alu like pū no ka ho'olaha 'ana i nā 'ike i ka lehulehu.

'O nā hana e ulu ai ke ola kūpa'a 'ana i ka wā pōulia, hō'ike 'ia mai nō i lalo.

A. NĀ PALAPALA 'AE ME KA HO'OHULI KĀNĀWAI

1. E ho'emi 'ia ke kūkulu hale 'ana ma nā kahakai nona ka hāne'e one, pilikia wale i ka wai hālana, ke kai e'e, me ke kai pi'i.
2. E ho'olako pono 'ia nā hale ho'omalulu ho'opakele me nā 'onaehana o ka pane aku pane mai o ka po'e ho'opakele ma nā moku ho'olālā a pau.
3. I kekahi manawa, e nānā mau 'ia nā kōnawai kūkulu hale me nā kōlana pa'a o ka 'ae 'ana no ko lākou kū 'ana e like me nā hana ho'emi pōulia (DRR).
4. E kuhi 'ia mai he mau wahi e lilo i wahi ho'opakele i ka wā e hana a kūkulu 'ia ai kekahi hale hou e noa i ka lehulehu.
5. E kuhi 'ia nā 'ano e kū nei ma nā hale ho'okipa malihini kūikawā me nā palapala 'ae noho hale e koi 'ia ai ka hō'akāka le'a 'ana i ka po'e malihini a noho hale ho'i e pili ana i nā ho'oweliweli, me ke a'o 'ana iā lākou i ke ala ho'opakele i ka wā e loa'a wale ai i ka pōulia, e like me ke kai e'e, ka makani pāhili, me ka wai hālana. E koi 'ia ia 'ano a'oa'o 'ana ma mua o ka ho'opa'a a uku 'ana paha i hale noho.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E paipai 'ia ka loa'a o nā papahana ho'opakele a ola hou kū nō i ke kaiaulu, me ke komo pū mai o kekahi o ia mau 'ano i loko o ka hō'ano hou i ka Papahana Kaiaulu. E ana 'ia e nā papahana ho'olālā ka weliweli a me ka nāwaliwali o ka ho'okele waiwai kūloko i nā pōulia.
2. E mo'ohelu 'ia mai nā waiwai nui o ka 'ōnaepuni ko'iko'i e kū ana e like me nā kōlana pa'a o ka National Incident Management System (NIMS), i hiki ke kuhi 'ia no ka ho'emi a ho'opakele 'ana i nā hana ho'ōla hou ma hope o ka wā pōulia.
3. E hana like me ko ka Moku'āina Ke'ena Mālama 'Āina me nā 'Āina Pilikai (OCCL) e hō'ano hou ai i ka *Palapala Ho'olālā no ka Ho'emi Hāne'e One* no Kaua'i.
4. E kuhi a helu 'ia mai nā kaiaulu nona he palapala ho'opakele i hana 'ē 'ia. E kōko'o 'ia ka ho'emi a ho'oponopono 'ana e noke 'ia nei i ka ho'omākaukau, me nā hana ho'olālā e hana 'ia nei.
5. 1. I kekahi mau manawa, e nānā a hō'ano hou 'ia ka *Palapala Ho'ōla Hou a Ho'emi i nā Pōulia Like 'Ole*.

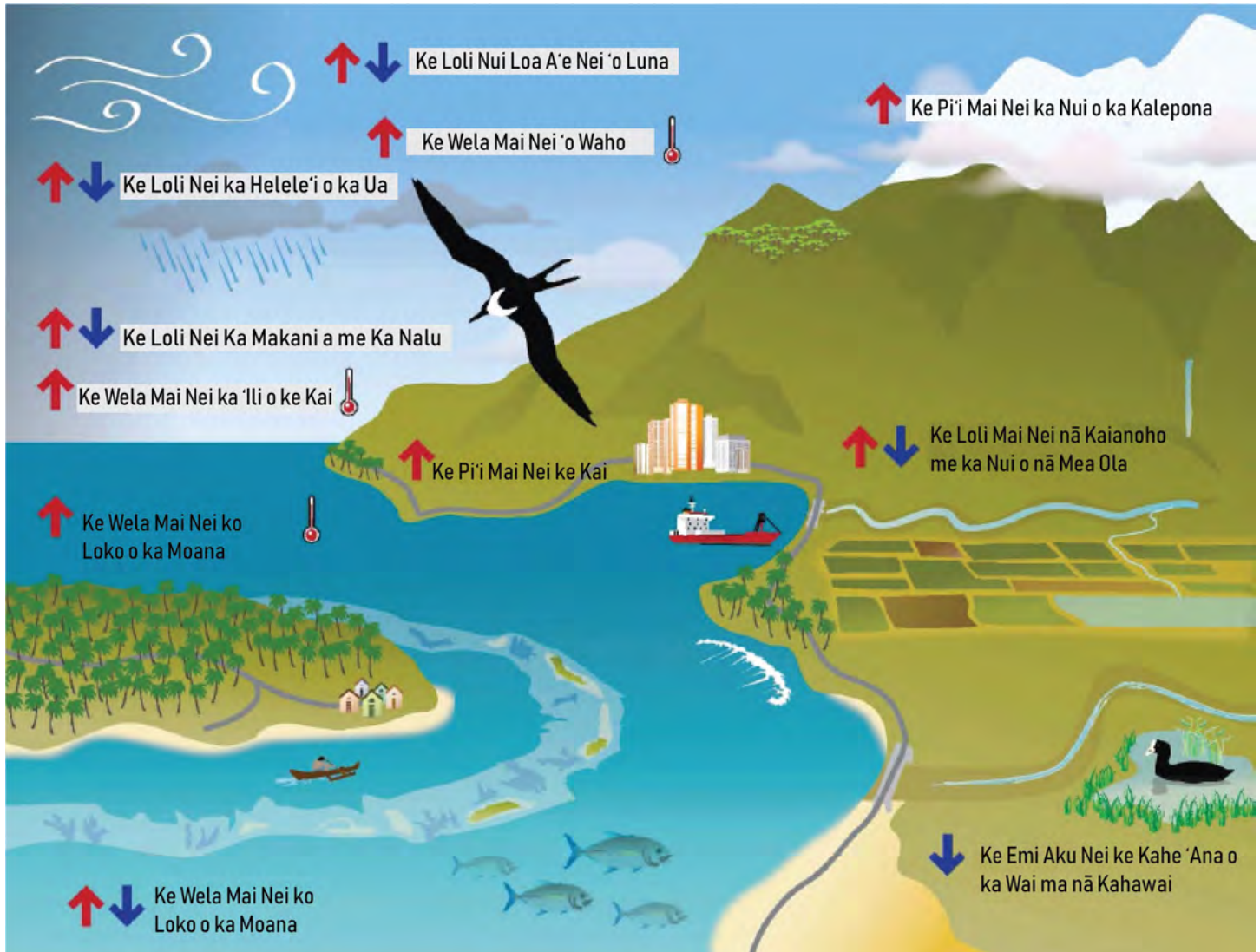
C. NĀ PAPAĀNA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E hō'ōia 'ia ka hiki ke loa'a wale aku i nā wā a pau i nā 'ahahui a pau ko ke Kalana waihona 'ike GIS, e like me nā palapala 'āina a pau, nā 'ike no nā pōulia. E ma'alahi nō ho'i ka pāne'e aku pāne'e mai i nā 'ike ma ka e komo mai i loko o ka hana i ke Kanikela Ho'okele 'Ike Hō'ike Honua o Hawai'i.
2. E hō'ano hou, e mālama, a e ho'oikaika 'ia ka ho'ohana 'ana i ko ke Kalana GIS me kona waihona i holomua ai ka wā ho'oholo mana'o me ka hō'ōia 'ia o ka like a like me ka mahele hana he ho'olālā, ka 'ae, me ke kūkulu 'ana, me ka ho'oponopono 'ana ma ia mau mea i emi ai ka weliweli i ka wā loa'a wale i ka pōulia.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E kuhi 'ia nā ala ho'opakele, nā ala e hiki ai i nā pono lako ko'iko'i, me nā hale ho'omalua i ke alu like 'ana me nā kaiaulu kūloko. E paipai 'ia ka waiho 'ana i ka 'ai me ka wai ma nā kaiaulu i mea e paipai 'ia ai ka hiki ke ola hou me ka 'āwīwī ma hope o ka wā pōulia.
2. E paipai 'ia ke komo pū o ke 'ano ho'olālā no ka mahi'ai me kona komo pū aku i loko o nā hana ho'opakele i loa'a mau ai ka 'ai, ka ho'omauō, me ka hiki i ke kaiaulu ke ola hou i loko o ka wā pōulia.
3. E ho'omākaukau no ka mālama 'ana i nā pono lako a 'ōnaupuni ko'iko'i i ka wā e loa'a wale ai i ka pōulia. E kuhi 'ia nā manawa kūpono e ho'ēmi ai ka pōulia ma nā 'ao'ao o nā hana lawelawe me ka ho'okumu 'ana i mau waiwai.

Ki'i 3-20 Nā Hopena 'Ino o ka Loli o ke Au ma Kaua'i

Source: Pacific Islands Regional Climate Assessment

4. E ho'oikaika 'ia nā palapala ho'ona'auao lehulehu e ho'olaha 'ia e ke Kalana ma ka hō'ano hou i ia mau palapala i ke komo mai o nā 'ike a palapala 'āina maika'i loa ho'i.
5. E ho'oikaika 'ia ka ho'olaha 'ana i ia mau palapala i nā kaiaulu ma ke kākō'o 'ana iā lākou me ka ho'olaha pū no nā hanana kaiaulu, ma o ka pūnaeweale me nā palapala pa'i 'ia, ka wala'au 'ana ma ka lekiō me ka nūhou, me ke komo pū o ia 'ano ma loko o nā hana ho'omākaukau no ke ola hou 'ana ma hope o ka wā pōulia.
6. E ho'oikaika 'ia ka mahele hana 'o ka 'ohi'ohi 'ike me ka ho'olawa 'ana no ke ana 'ana i ka weliweli a nāwaliwali ho'i i ka makani, ka wā wai 'ole, me ke ahi 'ā wale.
7. Ma ke ana 'ana i nā hemahema o ka pane aku pane mai ma ke kelepona, a me ka ho'omākaukau mua 'ana no ka hiki mai o kahi pōulia, e kūkā pū aku me ka Utility Disaster Preparedness and Response Group no ko lākou 'ike akamai a mana'o a'oa'o ho'i.
8. E ho'ohana 'ia nā pūnaeweale ho'oka'a'ike, nā 'ahahui kaiaulu, me nā 'ano kūloko o ka ho'oka'a'ike 'ana, 'o nā 'ano mau a me nā 'ano hou ho'i (e like me ka social media), e kūkala ai i nā a'o 'ana, ka hana 'ana, me ka ho'omākaukau 'ana ho'i. E kuhikuhi 'ia ma loko o nā palapala ho'olālā ho'opakele nā hana kūloko no ka ho'oka'a'ike 'ana.
9. E hō'oiā 'ia ke kūkulu hou a hō'o'ole'a 'ana i nā hale ho'omalū me nā hana lawelawe ko'iko'i no ka hiki ke kū i loko o ka wā pōulia e wānana 'ia nei. E ho'okikina i nā kama'āina me nā hōkele e komo pū mai nā hale ho'omalū 'o'ole'a a'e i loko o ko lākou mau kuleana.
10. E ho'ēmi 'ia nā "wahie 'ā koke" e like me ka nāhelehele malo'o a'ela me ka paipai 'ana i ka waele 'ana i ka nāhelehele ma o nā papahana ho'oma'ema'e 'āina.
11. E ana 'ia ka hemahema e loa'a mai he mau hana lawelawe kūpono no ka po'e nele me nā mea mālama holoholona i hiki iā lākou ke komo aku i nā hale ho'omalū.
12. E hō'oiā 'ia ka lawa loa o nā hale ho'omalū, ka 'ōnaepuni, me nā pono lako ko'iko'i no ka ho'okipa 'ana i ka heluna kākā i pilikia i ka pōulia e like me ka nui i helu 'ia iho nei, e like ho'i me nā 'ano e wānana 'ia nei no ka ulu 'ana o kākā, me nā pōulia e wānana 'ia nei.
13. E kākō'o 'ia ka ho'omōhala 'ana i kekahi Common Operational Picture, nāna e hahai ana ma ka wā maoli 'ānō i nā kūlana o nā 'ino'ino no ka Ho'oponopono i loko o ka Wā Pōulia.

3. KA HO'OMEHANA HONU A ME KA MA'A 'ANA AKU I KA LOLI O KE AU

'O ka loli o ke au, me kona mau 'ōuli pili, nui nā hopena 'ino like 'ole ma ko Kaua'i 'āina, ho'okele waiwai, a nohona ho'i. 'O ka ho'omaopopo a hana 'ana e like me nā 'ike hou loa e pili aku ana i ka loli o ke au, he mea ko'iko'i loa no ka hiki ke ho'olālā maika'i me ka hana mākaukau 'ana i ma'a ai kākou i nā loli o ke au.

Pahuhopu: E ho'omākaukau a ola kūpa'a i loko o nā hopena 'ino o ka loli o ke au ma ka 'āina me nā wahi kūkulu 'ia.

3.1 Ka No'ono'o Mua 'ana i nā Hopena o ka Loli o ke Au

Nui nā 'ōlelo hō'ike i puka mai nei ma nā makahiki i hala no ka ho'omehana honua, he hana nui nō na'e ka hiki ke kuhikuhi aku me ka maopopo le'a i ka wā me ka 'āwīwī o ka mehana 'ana a'e me ke kai pi'i mai. Ho'okumu 'ia e ka 'epekema 'oi loa e loa'a mai, e ho'olālā kākou no ka pi'i mai o ke kai ma nā kapua'i he 'ekolu (3) ma ka hapalua hope o kēia kenekulia. E mana'o 'ia nō, 'o kēia helu koho 'ana, aia nō paha ma ka 'ao'ao li'ili'i, no ka mea, helu koho 'ia ma kekahi mau papahana 'imi 'ike, he 'eono (6) paha kapua'i ka pi'i 'ana o ke kai ma mua o ka makahiki 2100. 'O ka mea nui loa e kānalua ai ia mau wānana 'ana, 'o ia ka wikiwiki me ka nui o ka hehe'e 'ana o nā papa hau ma 'Āina 'Ōma'oma'o me 'Ane'ālike Komohana. Eia ho'i, 'o ka 'āwīwī me ke ki'eki'e e pi'i ai ke kai, aia nō i nā hana ho'ēmi ea greenhouse e ho'opuka 'ia nei a puni ka honua. 'Oia i kānalua nui iho ana ka mana'o, e aho ka ho'omākaukau 'ana ma ke 'ano kū i ka hana maoli e hekau iho me ke komo pū mai o nā 'ike wānana SLR, me ke ana pū 'ana i ka hiki ke ola i loko nō o ka nāwaliwali i ka wā e kuhi 'ia ai ka pahuhopu SLR no kekahi papahana. I la'ana ho'i, 'o ka 'ōnaepuni hou, e mau lō'ihi kona pono i no'ono'o mua 'ia, pēlā e 'alo ai i ka nāwaliwali 'a'ole 'ino loa, 'oiāi 'o ka 'ōnaepuni kū'ai emi, pōkole ho'i kona pono, i hiki ke hele a ma'a a ho'one'e 'ia paha, pēlā e 'alo ai i ka nāwaliwali 'ino a'e.

Ma nā 'āina pilikai e loa'a ai nā hopena nui loa, pēlā e pā iho ai he 20 pākēneka o ka po'e kama'āina e noho nei i kahi pilikai. Nui nā 'āpana o ka 'ōnaepuni ko'iko'i e waiho ana ma kahakai me nā 'āina ha'aha'a, e like me nā alanui, nā uapo, nā awa kū moku, nā 'ōnaehana ho'okahe wai pīlau a ho'okahe ua nui, nā waihona wai mānalo, me nā pono lako ho'olako ikehu. 'O ka loli o ke au, aia kona mau hopena ma nā mahele

‘ē a’e o ko Kaua’i kaiaola, ho’okele waiwai, me ka nohona ma nā lā a pau, e like me ka mahi’ai, ka ho’okipa malihini me nā hana ho’onanea, me nā ‘āina wai a me nā kaianoho ko’iko’i ‘ē a’e.

‘O ka loli o ke au, he mea ia e ne’e a komo hale ai ma waho o nā wahi pilikahi nāwaliwali, a i kekahi manawa ho’i, ha’alele loa i ka mokupuni. Ma ka Moku’āina ‘o Hawai’i i hiki mai ai kekahi o nā mea e’e moku mua no nā ‘āina ‘ē o Hawai’i inuiākea, e like me nā Marshall Islands me Maikonikia.⁴⁷

He mau hopena ho’i ko ka loli o ke au ma ka maluhia o ka ho’olako ‘ai, ua hō’ike ‘ia nō ia ‘ano ma ka wā ‘ino’ino i nele i ka wai ‘ole a puni ‘o Kaleponi me nā makahiki nei i hala. ‘Oiai ‘ane’ane 90 pākēneka ka nui o kā kākou ‘ai e lawe ‘ia mai no waho mai, he mea nui nō kēia no ko Kaua’i. E ‘alo ana nō ko Kaua’i i kēia ‘ano pilikia no nā makahiki he nui e hiki mai nei, he mau kenekulia paha.

‘O ka nui o ka wai, ‘o ia kekahi mea pā i ka loli o ke au, keu ho’i i ka ho’ohemahema ‘ia o ka hehele’i o ka ua, a i ke komo ‘ana ho’i o ke kai a ‘āwili aku me ka wai kahe ma nā ‘āina ha’aha’a. E malo’o a’e paha nā ‘āina malo’ohāhā, e like me ko Kaua’i mau ‘āina nu’u laulaha ma ke komohana, a he hopena paha ko ia ‘ano ma ka mahi’ai. ‘O ka nui ‘ana a’e o ka ‘akika o ka moana, he hopena nō ho’i ko ia ‘ano ma nā kaiaola moana -- e like me ke ko’ako’a -- pēlā e pā ‘ino ai ko Kaua’i mau loko i’a. Na Ki’i 3-20 e hō’ike’ike i nā hopena like ‘ole o ka loli o ke au ma ko Kaua’i ‘āina a mau wahi kūkulu ‘ia ho’i.

3.2 Ka Hele Mua ‘Ana a Ma’a

Ua ho’omākaukau ‘ia ko *Kaua’i Palapala Ana i ka Loli o ke Au me nā Pōulia Pilikahi* (2014) i palapala ‘imi ‘ike loa no ka Palapala Laulā. Hō’ike ‘ia ma loko nā pōulia pilikia e hiki mai ana nō paha ma muli o ka loli o ke au, nāna ho’i e ho’okikina i nā ala e hele ai a ma’a, e ola kūpa’a, me ka ho’emi ‘ana ho’i. Kaulona pū ‘ia ho’i ma ko Kaua’i Palapala Ho’omākaukau no nā Pōuli Like ‘Ole (2015) nā pōulia loa’a wale me ke kau nui ‘ana o ka mana’o i ke alu like ‘ana i ka ho’omākaukau ‘ana no ka ho’emi i ka weliweli me ka holomua ‘ana o ke ola kūpa’a o ke kaiaulu.

Ua palapala mua ‘ia ke ki’eki’e o ka pi’i o ke kai (SLR) ma nā wahi i koho ‘ia ma Kaua’i, me ka ho’ohana ‘ana i nā ‘ike mai ko NOAA Digital Coast Sea Level Rise Viewer. ‘O nā wahi i ana ‘ia, he mau wahi e pi’i ai ke kai ma ke kapua’i ho’okahi, nā kapua’i he ‘ekolu, a me nā kapua’i he ‘eono no nā kahakai o Waimea, Hanapēpē, Po’ipū, Nāwiliwili, Wailua, Kapa’a, Anahola, Hanalei, me Hā’ena. Aia ia mau palapala ‘āina SLR ma Pāku’ina D. Na lākou e wehewehe i nā ‘ano hopena e loa’a mai ana paha, a he ‘ano ia e nānā mua ai no ke kuhi ‘ana i nā wahi ‘oi a’e o ka nāwaliwali e pono ai ka noi’i hou ‘ana aku, a i ‘ole he wahi kūpono ‘ole no ke kūkulu hale ‘ana ma ke ‘ano pa’apū. Hō’ike ‘ia ma ia mau palapala ‘āina ka hālana ‘ana o ka wai kū wale nō, ‘a’ole hō’ike ‘ia nā hopena

o ka hāne’e one me ka nalu pi’i loa mai. He mea kūikawā no ka ho’olālā me ke ana ‘ana a hiki i ka wā e ho’opuka ‘ia ai he mau palapala ‘āina pōulia hou na ka po’e noi’i o ke Kulanui o Hawai’i. ‘O kēia mau ‘ike, hui ‘ia me nā palapala ‘āina wai hālana FEMA, ua ho’ohana ‘ia nō no ke ana a ho’okā’oi ‘ana i nā palapala ‘āina ho’ohana ‘āina o ka Papahana Laulā ma Mokuna 5.

‘O ka ho’oponopono ‘ana i ka loli o ke au, he mea ia e koi ‘ia ai ke alu like ‘ana ma ke komo mai i loko o ka hana o nā mahele like ‘ole he nui. ‘Oiai ‘a’ole ‘ike le’a ‘ia ka ‘āwīwī a me ka nui e loli ana ke au, e aho ka “ho’oponopono ‘ana me ka hiki ke hele a ma’a”, ‘o ia ke ‘ano o ka hana ho’omākaukau, i ho’olawa ai i nā mea kūlanalana e kānalua ai ka mana’o. E pono ho’i ke loa’a he ‘ano mana’o ‘ana no ka ho’olawa ‘ana i nā hopena o ka loli o ke au. ‘O kēia ‘ano ho’oponopono ‘ana, aia nō i ka loiloi piha a pau ‘ole ho’i i nā mea loli wale e pili ana i ka loli o ke au, ‘o ke kūkulu a paka ‘ana i nā ‘ano like ‘ole, me ka ho’olako ‘ana i mau mea a hana ho’i e ho’opakele ai. ‘O kekahi hana i hana ‘ia iho nei e ke Kalana, ‘o ia ka paka ‘ana i ke kānāwai no ka ho’one’e ‘ana i ke kahakai i uka ma nā kapua’i he 20 i lawa ai no ka pi’i o ke kai me nā hopena pili.

No ka ho’oponopono maika’i ‘ana no ka loli o ke au, e koi ‘ia nō ke alu like me ke komo pū ‘ana mai i loko o ka hana ma ka ‘ao’ao o ko Kaua’i mau kama’āina a pau, me nā ‘ahahui, nā hui, me ke aupuni. ‘Oiai na ka Papahana Laulā e ho’ohuli mana’o ma nā mahele hana mua o ka ho’olālā ‘ana, nāna e ho’olako i kekahi manawa kūpono no ka pale a ho’emi ‘ana i nā hopena o ka pōulia e hiki ana paha e pili ho’i i ka loli o ke au.

A. KA ‘AE ‘ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E komo mai nā ‘ike ‘oi loa i loa’a no ka loli o ke au me ka pōulia hekau wale ma ka wā e ho’oholo mana’o ai.

Ka wai hālana i Kapa’a, Moku o Kaua’i Hikina (Pa’i Ki’i ‘ia e Hawai’i Emergency Management Agency)

47 As Pacific Islands Flood, A Climate-Driven Exodus Grows, Scientific American, 2013

- E kuhi 'ia nā wānana i ka nui o ka pi'i o ke kai ma nā wahi kūloko (kū i ka pō'aiapili) no nā mahele a pau o ka ho'olālā, ka hakulau 'ana i ke 'ano o ka papahana, me ka nānā hou 'ana i nā palapala 'ae. I ka wā i ho'opuka 'ia ai kēia Papahana Laulā Hō'ano Hou 'ia, kuhi 'ia e ka 'ike 'epekema he pahuhopu ma ka 'ao'ao o ka ho'olālā 'ana, he 'ekolu kapua'i ke ki'eki'e e pi'i ana ke kai.
2. E nānā a paka mau 'ia nā kulekele, nā lula, me nā kānāwai pili e like me nā 'ike i loa'a iho nei pili i ka loli o ke au me nā pōulia hekau wale, me ia mau wānana 'ana.
 3. E kuhi 'ia nā 'āina/wahi i hiki ke kū i 'ano kōwā e ke'ake'a 'ia ai nā pōulia pilikāi, e kapu ho'i ke kūkulu hale 'ana ma ia mau wahi.
 4. E hō'ano hou 'ia i kekahi mau manawa e hiki ana ka 'atikala pale kahakai me ke kānāwai ho'one'e kahakai i uka o loko o ke Kānāwai Ho'ohuli Kā'ei 'Āina Ho'omaopopo i 'ae 'ia ai nā ho'ololi 'ana e like me nā helu e helu 'ia ana e nā 'ike SLR kū i ke au.
 5. E hō'ano hou 'ia ka Papahana Ho'oponopono Wahi Hālana Wai i komo pū ai nā 'ike no ka pi'i o ke kai i loko o ka wā ho'omākaukau, me ka ho'ohana pū 'ana i nā koho i wehewehe 'ia ma ko Kāua'i *Palapala Ana i ka Loli o ke Au me nā Pōulia Pilikāi*, me nā kumu 'ike pili kūpono 'ē a'e paha.
 6. Ma loko o ka Wahi Ho'oponopono Kūikawā (SMA) me ka papahana 'Ae Kā'ei 'Āina:
 - a. E koi 'ia nā mea 'imi palapala 'ae, e kālailai nō ho'i lākou i nā hopena o nā pōulia pilikāi me ke komo pū mai o ka hana ho'emi i loko o nā palapala noi 'ae.
 - b. E kau 'ia nō nā 'ano o ke kūkulu hale 'ana ma nā palapala 'ae nāna e ho'emi nā hopena o ka wai hālana hō'ino loa 'ia, ka wā e loa'a wale i ka 'ino, me ka hāne'e one ma muli o ka pi'i o ke kai.
 - c. E ikaika ke kaupalena 'ana i ke kūkulu hou 'ana i nā hale kū'ē kānāwai i mea e waiho ai ia 'ano hale i kahi maluhia ho'i mai kahi loa'a wale i ka pōulia pilikāi.
 - d. E ana 'ia nā 'ano e hō'o'ole'a 'ia ai nā kahakai.
 7. E hō'ano hou 'ia nā kūlana pa'a kaiahale penei:
 - a. E kaupalena 'ia nā kaiahale noho kama'āina ma waho o nā wahi loa'a wale i nā pōulia pilikāi e kū nei me nā pōulia e wānana 'ia no ka wā e hiki ana, e like ho'i ma pi'i o ke kai.
 - b. Ma waho o kēia mau wahi loa'a wale i ka pōulia, e ho'olako 'ia no ka mālama 'ai o nā kaiahale a i'ole he mau kaiahale kūkulu 'ia ma ke 'ano pa'apū i mea e mālama maika'i 'ia ai nā waiwai mai ka 'āina mai.

8. E hō'ano hou 'ia i kekahi mau manawa nā kānāwai kūkulu hale e hō'oi'a ai i ke komo mai o nā 'ike 'oi loa me nā 'ike ho'omākaukau i ka wā e ho'oikaika a ho'omaika'i a'e ai ke 'ano o ke kūkulu hale kūpa'a i loko o nā pōulia ma nā wahi loa'a wale i ka pōulia.
9. I ka wā e no'ono'o hou ai i nā 'ano 'oko'a o ka hana 'ana, e ana 'ia nō ka ho'one'e 'ana ma kahi 'ē ma waho o nā wahi loa'a wale i ka pōulia, ka ho'oki'eki'e 'ia 'ana paha o nā hale, me nā pōulia "palupalu" e like me ka hānai 'ana i ke kahakai. I ka wā e no'ono'o ai i ka pale 'ana i ka 'āina, e komo pū mai nā mea e ola kūpa'a ai i ka loli o ke au.

B. NĀ PAPAĀNA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E noi'i kūpono 'ia nā palapala ana pōulia, ho'onāwaliwāli, a weliweli ho'i no ka 'ōnaepuni ko'iko'i me nā kaiaulu pilikāi i ka wā e loa'a ai nā 'ike hou no ka pi'i o ke kai, ka 'āwīwī o ka hāne'e one, me ka nalu pi'i loa.
2. E kuhi 'ia nā wahi ho'olālā ko'iko'i kahi e ho'olako pono loa ai i nā waiwai me nā hana ho'omākaukau me ke kuhi 'ana i ke ano a kahi ho'i e hele ai a ma'a, e like me ka ho'olawa, ka pakele, me ka ho'omalū 'ana ho'i kakahi..
3. E paipai 'ia ka hiki ke pakele a ne'e i kahi maluhia e like me nā 'ike loa'a o nā palapala ana o luna.
4. E a'o nā 'ike loa'a mai ke ana 'ana i nā pōulia, ho'onāwaliwāli, a weliweli ho'i, i ke 'ano e hele ai a ma'a mai kēia mua aku, e komo nō ia 'ano hana i loko o nā Papahana Kaiaulu me nā hana ho'omākaukau 'ē a'e.
5. E 'ike 'ia, kāko'o 'ia, a komo aku nō paha i loko o nā hana kulanui, aupuni, a pilikino paha, i ho'omōhala 'ia ai nā 'ike ho'omākaukau me ke alaka'i 'ana e ho'omaopopo ai i ka 'āwīwī e pi'i ana ke kai, me kona mau hopena ma ka hāne'e one me ka pi'i loa o ka nalu.
6. E kāko'o 'ia ka ho'oholo 'ana i ko Hawai'i Kānāwai Ho'okikina no ka Hele 'Ana a Ma'a (Kānāwai 83) a me ka ho'omōhala 'ana i ko *Hawai'i Palapala Hō'ike no ka Pi'i o ke Kai me ke Ola Kūpa'a i Loko o ka Weliweli a me ka Palapala Ho'omākaukau no ka Loli o ke Au no ka Moku'āina*.

C. NĀ PAPAĀNA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E like me nā 'ike alaka'i ko'iko'i o ko ka Moku'āina 'o Hawai'i Kānāwai Ho'olālā, e no'ono'o 'ia nā 'ano like 'ole o ka pi'i o ke kai (SLR) me ka hālana o ka wai, ka pi'i loa o ka nalu, me nā hopena o ka hāne'e one i ka wā e ho'omōhala a 'ae aku ai i nā papahana ho'oikaika ho'okō.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E hana pū me ko ka Moku'āina Ke'ena 'Āina a Waiwai 'Āina (DLNR) e hō'ōia ai i ka lawa pono o ka lā'au ma luna o ka 'āina e ke'ake'a 'ia ai ka hāne'e lepo, pēlā pū no nā lā'au 'ōiwi a malihini ho'i i kūpono ma nā wahi nahele ho'omau o Pu'ukapele me nā uka lā'au o Nā Pali-Kona.
2. E hō'ōia 'ia ka loa'a mau i ka lehulehu o nā 'ōnaehana ho'oka'a'ike, nā oeo kūkala, nā alanui ho'opakele me ka 'ōnaepuni ma nā wahi kua'āina i ka wā e loa'a wale ai i ka pōulia.
3. E no'ono'o 'ia he mau papahana ho'okikina, e like me ka hō'auhau 'ana me ka ho'olilo 'ana i nā pono kūkulu hale, e ho'one'e ai ma waho o nā wahi loa'a wale i ka pōulia a wahi weliweli paha ke kūkulu hale i noi 'ia me ke kūkulu hale e kū nei paha. E no'ono'o 'ia ka loa'a o kekahi waihona kālā e loa'a mai ma ka pi'i 'ana o nā kumu kū'ai no ke kūkulu hale, ma kahi o nā uku, no ka ho'one'e 'ana i ke kūkulu hale ma kahi 'ē, a i 'ole paha 'o kekahi 'ano no ka ho'olako kālā.

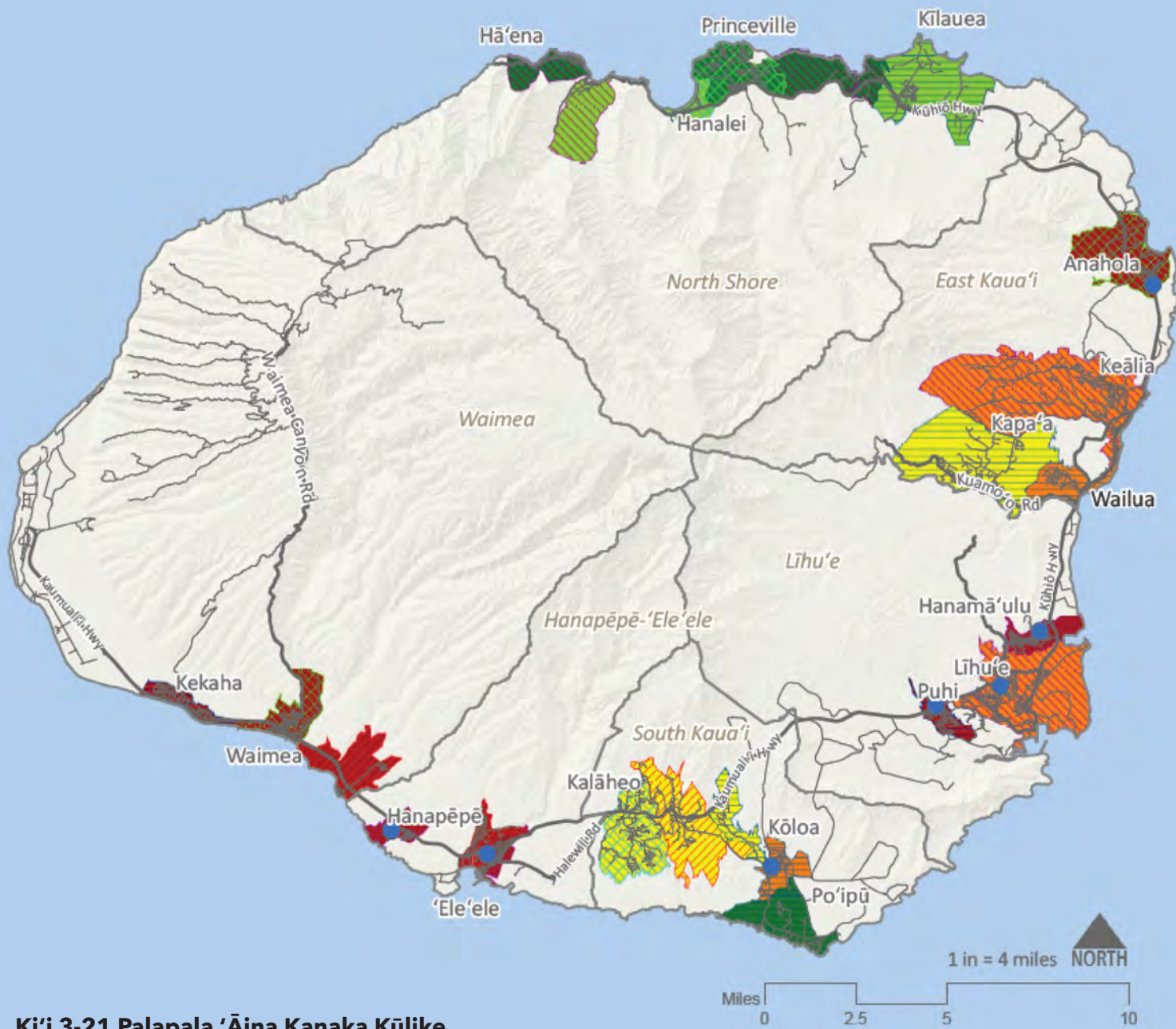
Ka Hulahula Bon ma Puhī, Moku 'o Līhu'e

MAHELE: X. KA PONO & KE OLA KINO MAIKA'I NO NĀ MEA A PAU

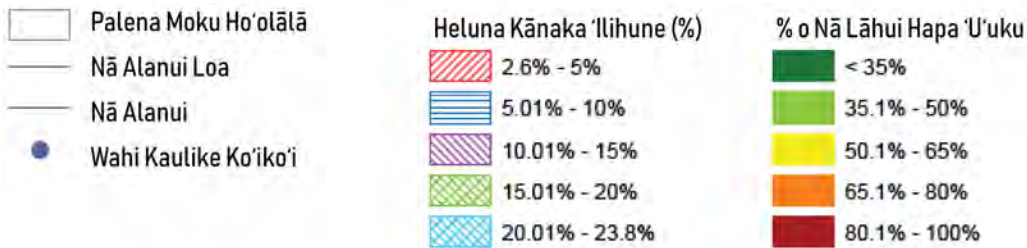
Aia nō i loko o ko Ka Papahana Lauā nā pahuhopu no ka lilo 'ana i wahi nona he po'e ikaika a kūpa'a, a i wahi kaulike no ka pono o nā mea a pau. Na kēia mau pahuhopu e ho'oikaika i nā 'ano e kō loa ai ka hihi'o no ka makahiki 2035.

'O ka maika'i o ka nohona, aia nō i ke 'ano e kūkulu 'ia ai nā mea i kūkulu 'ia. 'O kēia mau mea e pi'i a emi ai ka maika'i o ka nohona, 'o ia pipi'i o kauhale; ka hiki ke hele wāwae a holo paikikala paha i nā wahi ko'iko'i, ka maluhia o nā alanui, nā pāka, me nā kula: ka loa'a wale o ka 'ai pono me ka ho'ona'auao maika'i; me ka hiki ke kipa aku i nā wahi ho'onanea e kāko'o ana i ke 'ano nohona 'eleu. I ka wā e ho'oikaika ai i nā wahi i kūkulu 'ia, he ko'iko'i ka ho'oikaika pū 'ana i ke ola kino o nā mea nāwaliwali paha, e like me ka po'e keiki a kūpuna ho'i.

Ma kēia paukū e nānā nui 'ia ai ke Kaulike o Kānaka, ka Loa'a Wale o ka Ho'ona'auao Maika'i me ke A'oa'o 'Ana, ko ke Kaiaulu Ola Kina, me ka Loa'a Wale o nā Hana Ho'onanea e Ola ai. Ili nō ho'i kēia mau mea a pau ma luna o nā kānaka a pau ma nā kaiaulu, hanauna, a lāhui like 'ole. Ma ko lākou 'ano iho, he mea mea pili aku pili mai i nā mahele like 'ole o ka nohona a he mau hopena pā loa aku ma ko kākou nohona. Ma kēia mau mea e kālele nui 'ia ai ka ho'oikaika 'ana i ke kūpa'a o ke kaiaulu me ka ho'omaika'i 'ana i ke ola kino o kānaka ma ka ho'oikaika 'ana i nā kaiola kūlohelohē, kaiola kūkulu 'ia, me ke kaiolo pili kanaka.

Ki'i 3-21 Palapala 'Āina Kanaka Kūlike

1. KE KAULIKE PILI KĀNAKA

‘O ke kaulike pili kĀnaka ka mea ko‘iko‘i ma ka paipai ‘ana i nā kaiaulu ikaika a ‘ō‘ā ho‘i ma Kaua‘i. Hiki iā kākou ke ho‘okō i kēia mau mea ma ka ho‘onui ‘ana i nā ala e puka aku ai ma ka ‘ao‘ao ho‘okele waiwai, nā ala e loa‘a wale ai ka ho‘ona‘auao maika‘i, nā ala e uku ai i hale ‘a‘ole pipi‘i loa, me ka ho‘olako pū i nā hana lawelawe ho‘ōla kino, ‘oia i e hō‘oia ana ‘a‘ole e ho‘ohemahema kūpono ‘ole ‘ia kekahi lāhui a pū‘ulu kanaka o ke kālā loa‘a ho‘okahi.

Pahuhopu: E ‘ike a ho‘olawe ‘ia nā hemahema ‘a‘ole i kaulike no ka maika‘i o ka nohona me ke ola kino o ko Kaua‘i mau lāhui a koko like ‘ole, pēlā me nā pū‘ulu kanaka o ke kālā loa‘a ho‘okahi.

1.1 Ka Ho‘ohiwahiwa ‘Ana i ko Kaua‘i Mau ‘Ano Like ‘Ole ma ka Ho‘olawa ‘Ana i nā Hihia no ke Kaulike

‘O ka ‘ike, ka ho‘ohiwahiwa, me ka ho‘omau loa ‘ana i nā ‘ano a pau e ‘ō‘ā ai ‘o Kaua‘i, pēlā e ola ai kĀnaka. ‘Ō‘ā loa ko Kaua‘i heluna kĀnaka ma nā kūlana pa‘a o ‘Amelika, he 67 pākēneka o ka po‘e e kuhi ana iā lākou iho, aia nō lākou ma nā lāhui hapa ‘u‘uku. Ke loli pū akula nō ke ‘ano o ka heluna kĀnaka, loli ke ‘ano o ke kauhale ho‘okahi, me ka pi‘i ‘ana a‘e o ka nui o ka po‘e kūpuna piha iā ia he 65 makahiki a ‘oi. Ma ke ‘ano he kaiaulu ‘ō‘ā o nā lāhui, he mea waiwai ia ‘ano ‘ō‘ā, a ke kūlia ala ko Kaua‘i i ka hi‘ipoi ‘ana i nā lāhui a pau loa. Eia na‘e, ke mau maila nō nā ‘ano e kapakahi ai ka ho‘olako ho‘ōla kino, ke kūlana ho‘okele waiwai, me ka hiki ke loa‘a mai ke kauhale, ka ho‘ona‘auao, ka ‘oihana, me nā hana lawelawe. Eia ho‘i, ua pilikia loa a‘e kekahi mau kaiaulu i kēia mau ‘ano kapakahi.

Ma muli o kēia mau ‘ano kapakahi, e hō‘oia ke Kalana i ke kaulike a like nā ala e loa‘a ai he kauhale, ka halihali ‘ōhua, nā pāka, me nā pono lako. Ma ka ho‘onui ‘ana i ke kālā e uku ai i nā hana ho‘oholomua ma nā wahi i ho‘ohemahema ‘ia, pēlā e maika‘i a‘e ai ke ola kino a me ka ikaika o ka nohona kaiaulu. Me kēia ho‘i, e ho‘olako ākea ‘ia a‘e nā koho a me nā hana lawelawe no nā mea i hāiki ko lākou

pono. Ma luna ho‘i o ka ho‘olako ‘ana i ka ‘ōnaepuni me nā hana lawelawe, e noi‘i ke Kalana i mau ala e komo ai nā kaiaulu ho‘ohemahema ‘ia ma ka mahele hana ho‘olālā, pēlā pū me nā pū‘ulu kanaka ‘a‘ole ho‘olawa nui ‘ia ko lākou hemahema ma nā mahele hana ho‘olālā.

1.2 Ka Mālama ‘Ana i ko Kākou Po‘e Nāwaliwali Loa

Na ka Papahana Laulā e kūlia loa ma nā hemahema o ka po‘e nāwaliwali a ho‘ohemahema loa ‘ia, e hana ‘ia kēia ma ke kuhi ‘ana i nā wahi ko‘iko‘i a puni ka mokupuni no ka ho‘olako ‘ana i nā pono kaulike ma ia mau wahi (Kī‘i 3-21). Hō‘ike ‘ia ma ka palapala ‘āina ia mau wahi ko‘iko‘i no ka ho‘olako kaulike, pēlā pū me nā Wahi Kuhi ‘ia e ka Helu Kanaka nona he mau pākēneka ki‘eki‘e o nā kauhale hapa ‘u‘uku, me nā kauhale e noke nei i ka noho ‘ilihuna.

- Līhu‘e-Puhi-Hanamā‘ulu (Ko Līhu‘e Moku)
- Anahola (Ko Kaua‘i Hikina Moku)
- Kōloa (Ko Kaua‘i Hema Moku)
- Hanapēpē-‘Ele‘ele (Ko Hanapēpē-‘Ele‘ele Moku)
- Kaumakani (Ko Waimea-Kekaha Moku)

1.3 Ka Ho‘opili Ikaika ‘Ana i nā Kaiaulu

‘O nā pilina ikaika ma waena o nā kaiaulu ka mea e ola makalapua a kūpa‘a ai nā kaiaulu. ‘O ia ho‘i ka mālama ‘ana ma ka ‘ao‘ao o nā kĀnaka, nā ‘ahahui, me nā pā‘oihana ‘imi kālā ma ia ‘ano mana‘o ‘o ka mālama aku mālama mai. ‘O ia ho‘i ka loa‘a o nā ‘ahahui kālā ‘ole me nā ‘ahahui kū i ke kaiaulu e ikaika a e maika‘i a‘e ai ka hana o ke aupuni no ka ho‘olawa ‘ana i nā hemahema pili kanaka ma ke alu like ‘ana. ‘O ia ho‘i kekahi ka hiki i nā kĀnaka me nā ‘ohana ke ho‘olawa i ko lākou mau hemahema pono‘i i hiki ai ke mālama kekahi i kekahi a me ke kaiaulu nui.

‘O nā ‘ano e like me ka noho ‘ilihune, ka nele i ka ho‘ona‘auao ‘ole, nā hana kalaima, ka nele i ka hale ‘ole, ka ho‘okae, a me ka pepehi kanaka, ‘o ia nā mea e hemo ai nā pilina kaiaulu. ‘O ka ulu ‘ana a laha loa e noho ka‘awale ai nā kĀnaka a e waiho ai nā pā‘oihana ma kahi mamao mai nā kikowaena kaona aku, ‘o ia ka mea e nāwaliwali ai nā kaiaulu kua‘āina. Ma ia mau pilina kanaka i ho‘onāwaliwali ‘ia a ‘a‘ole pili loa kekahi me kekahi, ma laila e pi‘i ai ka nui o nā hana kalaima pepehi ‘ino, me nā pilikia o ke ola kino, e like me ka na‘au lu‘ulu‘u kaumaha ‘ia, ka puhi paka, me ka nui o ka inu wai ‘ona a lawe lā‘au ‘ino ho‘i.

‘O nā kaianoho ola makalapua me ka pilina ikaika ma waena o ka po‘e, ‘o ia ka mea e loa‘a ai he mau wahi e hui, launa, a wala‘au pū ai ma nā wahi noa i ka lehulehu. ‘O ia ‘ano wahi, ‘o ia nā wahi hō‘ike‘ike i ka pāheona me ka mo‘omeheu, nā wahi he nui noa i ka lehulehu, nā alanui e maluhia ai ka hele wāwae, me nā hanana kaiaulu e ‘ākoako ai ka po‘e me ka ho‘oulu ‘ana i ka ha‘aheo o nā kama‘āina. Komo aku nā hana e kākō‘o ‘ia ai kēia ‘ano pahuhopu ma loko o ka mokuna no

nā mahele hana no ke Kauhale, Nā Wahi Kipa Like 'ia, ka Halihali 'Ōhua, me nā Waiwai Ho'oilina.

1.4 Ka Mālama 'Ana i nā Pono Hawai'i

Ma o ka pae'āina o Hawai'i, nui nā hana e ho'ihō'i i nā kuleana me nā 'āina Hawai'i, i mea e loa'a ai nā uku ho'ōpa'i no ke kā'ili 'ia 'ana o nā waiwai pa'a, a i mea e ho'i hou ai i ke Aupuni Hawai'i kū'oko'a. He mea ko'iko'i ka ho'okumu 'ana i nā pono kuleana Hawai'i i mea e 'ike le'a ai ko ke aupuni kuleana ma ia mahele. Ma ka Kumukānāwai o ke Aupuni Hawai'i, a me ka Palapala Kalana, ho'okuleana 'ia ke kalana o Kaua'i e mālama a ho'omaika'i a'e i ke ola kino, ka palekana, a me ka nohona maika'i o nā kānaka a pau, me ka 'ole o ka ho'okae 'ili 'ana. He kuleana ko Kaua'i Kalana e kāko'o a mālama i nā kuleana o nā kānaka Hawai'i i pili i ka 'āina a me ka wai e like me ia i kauoha 'ia ma ke Kumukānāwai, ka palapala Ho'okumu, nā kānāwai o ka Moku'āina, nā kānāwai Pekelala, a me nā kauoha a nā 'aha ho'okolokolo. 'A'ohe lula kānāwai, 'a'ohe lula a ke Kalana e ho'ololi a hō'emi i kēia mau kuleana:

- Ho'olako 'ia nā kuleana wai no nā kānaka Hawai'i ma lalo o ka State Water Code, Hawai'i Revised Statutes (HRS) Mahele 174C.
- Ho'olako 'ia nā 'āina kuleana, nā kuleana wai, a me ka hiki ke 'imi a loa'a i nā pono e like me ia i kauoha 'ia ma lalo o ke Kuleana Act o ka makahiki 1850,

nā pila kānāwai, nā lula, a me nā ho'oholo a ka 'aha ho'okolokolo. Eia kekahi la'ana: pono ke Kalana e 'ae i ke kūkulu 'ia o kekahi hale ma luna o kekahi 'āina kuleana i loko na'e o nā lula kā'e'i o ke Kalana.

- Ho'olako 'ia nā kuleana konohiki me nā kuleana hoa'āina no ka lawai'a 'ana e like me ia i ho'olako 'ia ma lalo o ke Kānāwai o Kamehameha o ka makahiki 1839, e like me ia i ho'ololi 'ia e nā kānāwai o ka 'aha'ōlelo a me nā 'aha ho'okolokolo.
- Nā kuleana ku'una o nā kānaka Hawai'i, e la'a me ka hiki ke 'imi a loa'a mai i nā pono, e like me ia i ho'olako 'ia ma lalo o ke Kumukānāwai o ka Moku'āina, HRS, a me nā 'aha ho'okolokolo.
- Nā kuleana o ke kanu 'ana i ke kino kanaka i ho'olako 'ia ma lalo o ka Hawai'i Historic Preservation Act a me ka Federal Native American Graves Repatriation Act.

Keiki i ho'olaule'a 'ai mei

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E kaupalena 'ia ka māhuhua 'ana a'e o nā wahi kūkulu 'ia nāna e paipai ana i ka hō'ai'e 'ino 'ana ma o nā laikini a me ka mana kā'ei.
2. E ho'onui a e mālama i ka uku makepono ma nā kikowaena kauhale a puni ka mokupuni ma o ka ho'okā'ei 'ana, nā kumu ho'olalelale, a me ke kūkulu hale 'ana.
3. E ho'olako i nā hale 'emi o ka uku 'ana kokoke i nā mea pono me nā 'oihana kokua kaiāulu.
4. E ho'emi iho i ka hana 'ino 'ia 'ana o nā hana ku'una Hawai'i a me nā mea e pono ai ia mau hana ma o nā ho'oponopono palena 'āina a me nā ho'oponopono kā'ei..

B. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E hana i kekahi kālailai i mea e ho'okahua i mau lākiō no na wae 'ano like 'ole pili i ka nohona o nā kānaka hana (i 'emi mai ka 140 pākēneka o ke kūwaena o ka uku hana no ka makahiki), nā kūpuna, a me ka po'e hiki 'ole ke hana.

C. NĀ PAPAĀHANA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho'okumu i nā kumu kālā i mea e ho'onui, ho'omaika'i, a e ho'omau i ka mālama 'ana i ke kūlana ki'eki'e maika'i o ka holo 'ana, ka wai, nā pāka, ka punaeweale, a me nā 'ōnaepuni 'ē a'e ma nā kauhale nele.
2. E ho'oune i nā waiwai 'ōnaepuni e ho'onui a'e i nā 'oihana a me nā hale noho ma nā kaiāulu nele.
3. E ho'onui a e ho'oma'alahi i nā 'ano e halihali 'ia ai ka lehulehu (public transit) no nā 'ōpio a me nā kānaka 'ē a'e e kauka'i ana i ia mau 'ano o ka hele 'ana.
4. E hō'oiā i ka hiki i nā kupa ke hāpai i mana'o no nā hana a ke Kalana ma o ka hana nui 'ana e launa me nā kānaka 'ilihune, nā 'ōpio, nā kānaka e'e moku ma'a 'ole i ka 'ōlelo Haole, nā kānaka i hihia i ke kalaima, a me nā pū'ulu kānaka nele 'ē a'e.
5. E ho'okumu i nā koina ola kino me nā koina manawa kūpono i mea e ho'omakakoho ai i nā polokalamu me nā kulekele Kalana.
6. E ho'okumu i nā pae ma'a mau kaiāulu no ka uku 'oihana a me nā pōmaika'i, e hō'oiā i nā papa manawa kaulike, a e kāko'o i nā hana huina a ka limahana.

Keiki ka hanana i Hanalei, Moku 'o Kaua'i 'Ākau

7. E hō'ōia i ke kaulike o ka hai 'ana, ka uku 'ana, a me ka hiki ke ho'opii 'ia ke kulanana hana no nā limahana Kalana.
8. E hō'ōia i ke kaulike o ka hai 'ana, ka uku 'ana, a me ka hiki ke ho'opii 'ia ke kulanana hana no nā limahana Kalana.
9. E māka i nā hana ho'okele waiwai i mea e paipai aku ai i nā 'oihana nui e ho'okumu i mau kulanana hana hou no nā kānaka kekelē laepua 'ole.
10. E ho'oune i ko ke Kalana hana loa'a me ka hana palapala i mea e kokua ai i ka hapa 'u'uku o ka po'e, a me nā wāhine ho'okumu 'oihana, a me nā 'oihana pākolu o ka loa'a, e la'a me nā 'oihana social enterprise, nā 'oihana ho'olaulima, a me nā B Corps.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E ho'olako i ka ho'ona'auao maika'i i nā haumāna 'ilihune ma o nā 'ano ka'akālai like 'ole: nā ha'awina 'a'apo, nā ha'awina pili 'āina, me nā hana pili 'oihana.
2. E kāko'o i ka ho'okāhuli 'ana i nā hana ho'opa'i ma nā kula, i mea e paipai ai i nā haumāna e ho'omau ma ke kula a e puka i ka wā kūpono.
3. E hana pū me ke Kula Nui Kaiāulu o Kaua'i no ka ho'onui 'ana i nā 'oihana limahana a me nā polokalamu a'o.
4. E mālama pono i ka ho'owili 'ia ana o nā kānaka o nā lāhui like 'ole, me nā kānaka o nā pae waiwai like 'ole i loko nā kauhale.
5. E koi aku i nā moho e hō'ike i ko lākou 'ike mākaukau ma nā kānawai pili 'āina, me nā kānawai pili wai o Hawai'i ma ke 'ano he koina ma mua o ka hiki ke loa'a iā lākou ka laikini, a i 'ole ka palapala 'oihana, ma lalo o nā komikina o ke Aupuni, i pili i ka ho'olilo 'ia 'ana o ka 'āina, a i 'ole i pili i ke kūkulu 'ana. Hui pū 'ia kēia mau mea i loko o ia pū'ulu: Real Estate Commission, Board of Registration for Professional Engineers, Architects, Surveyors, a me nā Landscape Architects.

2. NO KA HIKI KE LOA'A KE A'OA'O ME KA HO'ONA'AUAO MAIKA'I

He mea ko'iko'i ke koi 'ana o ke kulekele i kekahi 'onaehana ho'ona'auao ikaika a maika'i. Inā 'o ke ala ho'ona'auao he ala 'olu'olu a mālama ho'i, e paipai 'ia 'ana nā haumāna e ho'omau ma ke a'o 'ana mai a e lilo i mau kānaka hana maika'i ma ko lākou mau kaiāulu pono'i, a puni ke ao honua. Ma ka hopena, pono ka 'onaehana ho'ona'auao e ho'olako i kā kākou po'e keiki, kā kākou mau 'ōpio, nā haumāna kula nui, a me nā mākuā, me ka 'ike a me nā mākau e pono ai no ka loa'a 'ana i kekahi hana i uku maika'i 'ia ma Kaua'i.

Pahuhopu: Ke Kāko'o'Ana i nā Polokolamu Ho'ona'auao e Kahukahu ana i ka 'Ike Mo'omeheu, ka Mākaukau Hana, a me ke Komo Pū 'Ana o nā kama'āina.

2.1 Ka Ho'onui 'Ana i nā Kula Kamali'i a me nā Wahi Mālama Kamali'i

He pono ko'iko'i nā kula kamali'i a me nā hi'ipēpē. I ka makahiki 2015, aia he 27 mau kula kamali'i palapala 'ia a he 36 hale hi'ipēpē laikini 'ia ma Kaua'i. Inā ho'ohui 'ia, ua hiki ke mālama 'ia he 1,100 keiki o nā keiki he 4,400 a 'oi aku a emi mai paha o nā keiki ma Kaua'i ma lalo o 'elima makahiki. He papainoa kakali lō'ihī loa ko ka nui o nā kula kamali'i a hi'ipēpē ho'i. Ma muli o ka loli o ke kānāwai Moku'āina i pi'i ai ka makahiki e komo ai ke keiki i ka Papa Mālaa'o, ua nui kūpono 'ole ka nele o nā kula kamali'i.

2.2 Ka Ho'olako 'Ana i nā Kula Kūpono a me nā Hale Kula mai ka Papa Mālaa'o a i ka Papa 'Umikūmālua

Ho'onohonoho 'ia nā kula aupuni he 14 o Kaua'i e ke Ke'ena Ho'ona'auao o ka Moku'āina (DOE), nāna ho'i e mālama i ka mo'ohelu kālā, ka papa alaka'i, nā kulanana pa'a, a me ka ha'awina. Ua ho'omaka ka DOE o ka moku'āina i ka hana ho'olālā mana'o holomua i ka makahiki 2012. Kālele ka Papahana Ho'olālā nui 2017-2020 o ka DOE o ka Moku'āina ma ka ho'omākaukau 'ana i nā haumāna no ke kulanui, nā 'oihana, a me ka nohona. Ana 'ia nā kula ma o nā palapala hō'ike, 'o ia ho'i nā hō'ike kula, ka hele kula 'ana, ka maluhia, a ia mea aku a ia mea aku a niu kūlolo. Ma waena o nā makahiki 2000 a 2015, emi ihola ka heluna haumāna o nā

Pakuhi 3-4 Nā Kula Ho‘āmana Kaiāpuni

Inoa	Nā Papa	Ke ‘Ano	Wehewehena	Kahi
Ke Kula o Ni‘ihau	K-12	Kula Ho‘āmana	Kālele ma ka ho‘omau ‘ana i ka ‘ōlelo a me ka mo‘omeheu o Ni‘ihau.	Kekaha
Kula Aupuni Ni‘ihau a Kahelelani Aloha (KANAKA)	K-12	Kula Ho‘āmana	Kālele ma ke a‘o ‘ōlelo Pelekānia a me nā mākau e pono ai me ka ho‘omau pū i ka ‘ōlelo Ni‘ihau no nā mānaleo.	Kekaha
‘Aha Pūnana Leo o Kaua‘i	Pre-K	Kula Aupuni	Ho‘opuni i nā kamali‘i i piha ai he 3-4 makahiki i ka ‘ōlelo Hawai‘i a ho‘olako i ka ha‘awina ma o ka mo‘omeheu a pili ‘ōhana.	Puhi
Kawaikini New Century Public Charter School (NCPCS)	K-12	Kula Ho‘āmana	‘O ka nu‘ukia o ke kula ka “no‘ono‘o a olakino maika‘i kahi i lilo ka ‘ōlelo mana‘o, a me nā hana o ka po‘e ‘ōiwi o Hawai‘ii mea i hana wale ‘ia.”	Puhi
Kanuikaponu	K-12	Kula Ho‘āmana	Ho‘olako i nā polokalamu no ka ho‘oikaika ‘ana i nā hana ho‘ona‘auao o nā ‘ōpio a me nā ‘ohana ma o ka mo‘omeheu Hawai‘i a me nā polokalamu mālama ‘āina.	Anahola

kula aupuni o Kaua‘i he 1,400 haumāna - a ‘o ka hopena, ‘o ia ho‘i ka heluna ha‘aha‘a ma lalo loa o ka mea i mana‘o ‘ia i ka Papahana Lauilā iho nei. ‘Oiai kēia emi ‘ana, kuhi ka DOE o ka Moku‘āina i ka pi‘i ‘ana o ka heluna haumāna mai kahi o ka 9,300 i ka mahahiki 2015 a i ka 11,500 i ka makahiki 2035.

He mea nui nō ho‘i nā hale kula no nā hanana kaiāulu, he wahi e hui ai ka lehulehu no nā hālāwai nui, nā hālāwai pule, a me nā hanana ‘ē a‘e nō ho‘i. Ma kona ‘ano nō ho‘i, he mau hale maluhia nō ho‘i ia i ka wā o ka ‘ino a kai ho‘ē‘e ho‘i.

Me nā kula aupuni, he mau kula uku a kula ho‘āmana ho‘i ko Kaua‘i, he li‘ili‘i a hana nui na‘e. Pili kekahi o ia mau kula i ka pili‘uhane, a pili ho‘i kekahi i ka ho‘olako ‘ana i kekahi mau ‘ano ho‘ona‘auao ‘ē a‘e. Ho‘omau nā kula kaiāpuni ‘ōlelo Hawai‘i ‘ehā i ka ‘ōlelo Hawai‘i a me ka mo‘omeheu.

O ka hana nui o ke Kalana, ‘o ia ho‘i ka hana pū me ka DOE o ka Moku‘āina ma ka ‘imi ‘ana i nā wahi no nā kula hou a me ke kōkua ‘ana ma ke alaka‘i ‘ana i ka ho‘omāhuahua ‘ana i nā wahi no ke kūkulu hou ‘ana. ‘O ia ho‘i ka hō‘oia ‘ana i ka ho‘ohana ‘āina kūpono a me ke alakau pono ma kahi o nā kula.

2.3 Ka Ho‘oikaika ‘ana i ka Ho‘ona‘auao ‘ana ma nā Papa K-12 ma Waho o ka Lumi Papa

E like me ka ‘ōlelo kāko‘o ma ka Palapala Ho‘olālā Nui o ka DOE o ka Moku‘āina, he pono ke kōkua ‘ana o nā kula i ke

kaiāulu ma o ka ho‘opuka ‘ana i nā haumāna i mākaukau e komo a kōkua i ke kaiāulu. ‘O ia ho‘i ka ho‘ēmi ‘ana i ka hana ‘ino a me ka ho‘omākaukau ‘ana i nā ‘ōpio no nā ‘oihana. ‘O ka Polokalamu Keiki a ka ‘Oihana, he ‘ōnaehana ia o nā hui ‘oihana kaiāulu he 40 e hana pū ana ma ka ho‘oikaika ‘ohana, ka ho‘ēmi hana ‘ino, a me ke kōkua ‘ana i nā kula me nā mea pili maoli i kēia ao, ka ho‘omākaukau ma ke kālā a me ka heluhelu, a me ka ho‘omākaukau ‘ana no ka ‘oihana. Aia ho‘i, he pono nō nā mana‘o haumāna mau a me ke a‘o ‘ohana ‘ana, keu aku no ka ho‘oikaika ‘ana i ke ‘ano mākuia o kēia mua aku.

E aho e hana pū ke Kalana a me ke kaiāulu ‘oihana me nā kula K-12 no ka ho‘omākaukau hou aku i kēia hanauna hou no ke ‘ano o ka hana ma ke kenekulia 21. No ka ho‘opuka ‘ana i nā haumāna puka i mākaukau no nā ‘oihana, e hui nā ‘oihana kūloko me nā kumu a mea ‘ē a‘e paha no ka ho‘olako ‘ana i nā kumu a me nā haumāna me ka mākaukau ma waho o ka lumi papa. Aia ho‘i, E aho ka hana pū ‘ana a nā kumu me nā ‘oihana kūloko a me nā mea hana ‘oihana no ka ho‘okomo ‘ana i nā ha‘awina pili loa i nā mea Kaua‘i pono‘ī [Page 207] ma nā ha‘awina DOE i ‘ae ‘ia. E hō‘ika ana ia i nā haumāna puka i nā ‘oihana a e ho‘opi‘i ana ia i ka hoihoi i ka hana ‘ana a me ka noho mau ‘ana ma ka mokupuni. Ma o ka ho‘opa‘a ‘ana i kēia ‘ano pilina ma waena o nā polokalamu K-12 a me ke kaiāulu ‘oihana, e paipai ‘ia ana nā haumāna e komo i nā ‘oihana kūloko a ho‘omaika‘i aku i ia mau mea.

2.4 Ke Kāko’o ‘Ana i ke Kulanui Kaiāulu o Kaua’i a me ka Ho’onui ‘Ana i nā Hana Ho’omākaukau

‘O ke Kulanui Kaiāulu o Kaua’i (KCC), he ‘āpana ho’i o nā Kulanui o Hawai’i, ke kulanui ho’okahi ma Kaua’i a aia nō ma laila he mau kēkelē laeuhai. Me ka ho’ona’auao ‘ana, aia ma laila nā ho’omākaukau ‘ana no nā hana ‘enehana, nā hana lima, a me nā papa a’o mo’omeheu. He mau mea kia ka mauō, ka mahi ‘ai, a me ka ‘epekema no kekahi mau polokalamu hou a me nā hana hou ma KCC. Ke hana nei ke kulanui i ka ho’olālā nui no ka ho’onui ‘ana i ka heluna haumāna a me ka ho’omāhuahua ‘ana i nā kumu.

‘A’ohe o kāhi nānā o luna o ka pali; iho mai a lalo nei; ‘ike i ke au nui ke au iki, he alo a he alo.

Ua nui ka mana’o ‘ana o nā kama’āina i ka nele o ke kulanui ma’a mau ‘ole ma Kaua’i, a ‘o ia ho’i ka mea e ha’alele ai nā keiki i ka mokupuni e ‘imi ai ho’i i nā kēkelē laepua a me nā mea ‘ē a’e, a ‘o ka hopena ka lilo ‘ana o ke akamai kūloko. Paipai ‘ia nā haumāna o nā mokupuni ‘ē a’e a me nā Moku’āina ‘ē a’e ma nā hale noho haumāna ma ke kahua kula, a e kōkua ana ia i nā haumāna a me nā kumu holo mamao. ‘Oia i ua mana’o ‘o KCC e ho’omāhuahua i kona mau mea me ka mana’o pū i nā hale noho haumāna a e lilo he kulanui 4-makahiki me ke kūlana ‘ākūloia, ‘a’ole nō i ho’olālā ‘ia i kēia mau hanana i kēia mua koke aku nō. Eia na’e ho’i, e mau ka hiki ke ho’omāhuahua ‘oia i ka ho’okohu ‘ia iho nei he Kā’ei Kulanui ma ke Kānāwai Ho’okā’ei Piha a me ka ho’ololi palena SLUD mai ka Mahi ‘ai a i ke Kiwikā. Me kona kū ‘ana ma Līhu’e, he wahi ulu nui, ua hiki nō ke kūkulu a’e ke kula i nā hale hou e pono ai. Aia ho’i, ma ke kūkulu kūloko me ka noho pili pono ma Līhu’e, e ho’onui ana ia i nā ‘ano hale like ‘ole no nā haumāna. I mea e kāko’o ai, ho’okohu ka Palapala Ho’ohana ‘Āina i kahi o ke kahua kula he “Kulanui,” he kūlana hou ma ka Papahana Laulā e mana’o ana e kōkua ma ka ho’omāhuahua a me ke kūkulu ma KCC.

2.5 Ke Kāko’o ‘Ana i ka ‘Ōlelo, ka Mo’omeheu, a me ka ‘Ike Ku’una o Kaua’i

Ke nui a’e nei ka heluna o nā kula ho’āmana ma Hawai’i ma ka ‘imi ‘ana o nā mākua i nā ‘ano a’o ‘oko’a ‘ana mai nā kula aupuni. Li’ili’i iho ka nui o nā kula ho’āmana, ho’ohuihui ‘ia nā papa, nui nā papahana kau lapa, a me ke a’o pili ‘āina ‘ana. Kālele ka nui ma ka ‘ōlelo Hawai’i a me ka mo’omeheu.

Ua ‘ōlelo ‘ia, ‘o ka maopopo ‘ana i ka ‘ōlelo o kekahi wahi, e kōkua ana ia i ka pa’a o ke kuana’ike o ia mau kānaka. Ma kēia pō’aiapili, ho’olako nā kula e kālele ana i ka ‘ōlelo a me ka mo’omeheu Hawai’i i ke kuana’ike pili i ka ‘āina a me ka po’e o ia ‘āina e like ho’i me nā kūpuna o kēia mokupuni. He mea mau ma nā kula kaiāpuni ka ho’okomo ‘ana i ke a’o no ke kaulana mahina a me ka mahi ‘ai i māhele o ka ‘epekema a me ka makemakika. Huaka’i nā papa i waho e a’o ai no ka ‘āina a me ka mālama ‘āina ‘ana. Ho’okua’ana ‘ia nā keiki ‘ōpio i nā ‘ōpiopio iki, a ho’okuleana ‘ia nō ho’i nā ‘ōpiopio e like me ka mea e pono ai ka ‘ohana a me ke kaiāulu. ‘O ke a’o ‘ana i ka ‘ōlelo Pelekānia a me nā “mana’o Haole,” ho’okomo

‘ia ma kekahi manawa ma ia mau kula. No nā keiki mānaleo, aia nō he mau kula i kālena ma ka ho’oikaika ‘ana i ka ‘ōlelo Pelekānia a me ka ho’omaopopo ‘ana i nā mea Haole i mea e holomua ai ia mau haumāna ma ke kulanui a me nā ‘oihana.

Ma Kaua’i, aia he mau kula ho’āmana uku a me nā kula ho’āmana aupuni (pre-K a i ka papa 12) i pa’a ai ho’i ka ha’awina ma ka ‘ōlelo, ka mo’omeheu, a me ka mana’o Hawai’i.

Pi’i mau ka heluna haumāna ma nā kula ‘ōlelo a mo’omeheu Hawai’i ma ka Moku’āina mai ka ho’okumu ‘ia ‘ana o ke kula kaiāpuni mua loa, ka ‘Aha Pūnana Leo ma Kaua’i i ka makahiki 1982. Helu ‘ia nā Kula Ho’āmana Hawai’i o Kaua’i ma ka Pakuhi 3-4. I ka nui ‘ana a’e o nā kula a me ka puka ‘ana o nā mea ‘ōlelo Hawai’i a me nā mea ‘ike mo’omeheu Hawai’i, e pono ana ka ho’omau ‘ana i ka ho’okomokomo ‘ana i ka ‘ōlelo a me ka mo’omeheu ma nā ‘ano po’opo’o a pau o ke kaiāulu, i mea ho’i e mau ai ko Kaua’i ‘ano a me ke kāko’o ‘ana i nā kaiāulu a me nā ‘oihana i kumu ma kēia ‘ike ku’una.

A. KA ‘AE ‘ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. No nā papahana nui a ke kūlanakauhale a ma nā kaiāulu hou, e hō’oia i ka mōhala o nā hale kula kūpono, ma nā kula e kū ana a i ‘ole ma nā kahua kula hou.
2. E uku nā mea ho’omāhuahua i nā kumu kū’ai a pau e pono ai ka ho’olako ‘ana i mau kahua kula no nā keiki e mana’o ai e noho ma kā lākou nei wahi.
3. E kāko’o i ka ho’ohana ‘ia ‘ana, ka ho’onui ‘ana, a me ka ho’omāhuahua ‘ana o nā home mālama keiki no ka ‘ohana, nā kula kamali’i, nā papahana e mākaukau ai ka makua me ke keiki ma ka papa mālaa’o, a me nā kula hō’āmana.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E ho’oko’iko’i i ka ho’oponopono ‘ana ma ke kanaka hele wāwae, ka paikikala, me ka maluhia o ke alanui a puni a ma ka ‘ao’ao o nā kula.
2. E ho’oko’iko’i i ka ho’omāhuahua me ka ho’oponopono ‘ana o nā wahi pā’ani a i ‘ole nā kahua pā’ani no nā kamali’i ma nā wahi e ‘āhui nui ai nā home mālama ‘ohana, e like ho’i me Līhu’e a me Kapa’a.

C. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE ‘ANA

1. E nānā i nā kula me he kumuwaiwai lā no ke kaiāulu ma ke a’o ‘ana i nā kumuhana kūikawā o ke ‘ano o ka nohona, ka mo’omeheu, me nā mea no kahiko mai i pili iā Kaua’i.
2. E kāko’o i ka ho’ohana ‘ana o ke kaiāulu i nā kula ma waho o ka wā kula, ma nā wahi ho’onanea, nā hale hālāwai, a me nā hale ūlia pōpilikia.

3. E hana i nā pono lako kula e hiki wale ai ka ho'ohana 'ana a ke kaiāulu ma waho o nā wā kula.
4. E kāpili hou i nā pono lako a hakulau a kukulu i mau kula hou no ka maluhia mai ka 'ino mai.
5. E koikoi i nā keiki e komo i nā papahana a me nā hanana a Career Kaua'i.
6. E ho'omau a ho'oulu i ka papahana Safe Routes to School e paipai ai ke ola kino, ka palekana, a me ka nohona 'eleu.
7. E kāko'o i ke komo nui 'ana 'o nā haumāna i ke kulanui kaiāulu o Kaua'i me ka ho'omāhuahua 'ana i nā hale, ka halihali 'ana, a me nā pono lako e kāko'o ai nā haumāna, nā limahana, a me nā kumu ma ke kahua kula 'o Puhi.
8. E kāko'o i nā papahana ho'ona'auao a nā kula aupuni me nā kula uku e kālele ana ma ka 'ōlelo Hawai'i a me ka mo'omeheu Hawai'i, 'epekema, a me nā hana kuluma.

3. KE OLĀ O KE KAIĀULU

Holomua ke ola o ke kaiāulu ke kāko'o ke 'ano o ka nohona i kūkulu 'ia i ke ola 'eleu a ke 'ike ka lehulehu i ke ala e loa'a mai ai nā kumuwaiwai a me ka 'ike e koho pono a e ho'onohonoho i ko lākou ola kino iho.

Pahuhopu: E ho'omaika'i i ke ola o ke kaiāulu ma o ka mana'o "He ola ma nā kahua a pau".

3.1 Ka Holomua o Ke Ola o Ke Kaiāulu Ma o Ka Ho'olālā 'Ana a Me Ke Alu Like 'Ana

'O ka pahuhopu nui o ka General Plan, 'o ia ho'i he lāhui ola kino maika'i e hiki ke ola hou aku. 'Oiai ki'eki'e ke kūlana o Hawai'i ma nā nīnauele ola kino o ka lāhui, he nui 'ino nā pilikia i pili i ke ola kino o ka lehulehu ma Kaua'i. 'O kekahi mea, 'o ka momona, nā keiki e hānau ana, ka ho'omake iho, a me ka ulia ka'a, he 'oi a'e a i 'ole ke pi'i a'e nei ma luna o nā 'awelika o ka moku'āina. Eia kekahi, ke 'ike 'ia nei kēia mau hopena hewa ma ko Kaua'i mau kānaka o nā lāhui like 'ole. Ma Kaua'i, 'o Kaua'i District Health Office ma lalo o ka State Department of Health ka 'ahahui po'o nui o ke ola kino o ka lehulehu. 'O ko ia nei kuleana ka ho'onohonoho 'ana a kāohi 'ana i ka ma'i kuluma, ke kāohi 'ana i ka ma'i lele, nā pilikia o ka ulu 'ana, ke ola kino o ka nohona, a me nā 'oihana ola kino no ka 'ohana.

Akā na'e, a puni ke ao a ma Kaua'i, ua loli nā mana'o kuluma o ka lehulehu no ke ola kino, a hiki maila he mau hoa hou. 'Oiai he ko'iko'i ka nohona pilikino me nā mana'o pilikanaka no ke ola kino, eia mai he mea hou i kapa 'ia 'o "He Ola Ma Nā Kahua a Pau" e ho'ā'o ana e hui pū nā mana'o no ke ola kino me nā pono i loko o nā palapala me nā 'ōnaehana. Eia kekahi la'ana, ma muli o ka māhuahua 'ana o ka 'ike 'epekema ka ho'onohonoho 'ia 'ana o nā mea i kūkulu 'ia me ka mana'o pū 'ana i nā hopena o ke olakino.⁴⁸ He keu a ka maika'i ma ka ho'olālā 'ana, e kāko'o i ka ho'ohana 'ia 'ana o ka 'āina me nā mea i ho'olālā 'ia e ke kaiāulu e paipai ana i ka 'eleu o ke kino a e hō'emi ana i ka ho'ohana 'ia 'ana o nā ka'a. Ma Kaua'i, ua 'ume'ume mai kā ka moku'āina Physical Activity and Nutrition Plan (2009) i nā mea ho'olālā, nā loa'ole kino o ka lehulehu, a me nā lālā o ke kaiāulu e ho'omohala ai i nā mea e 'eu'eu a'e ai ke ola ma o Get Fit Kaua'i - ka Health Eating, Active Living (HEAL) Hui Kaiāulu o ke Kalana o Kaua'i..

Ua Ola Loko i ke Aloha
(He ko'iko'i ke aloha i ka no'ono'o me ke kino.)

Ma o ke Kaua'i Community Health Improvement Initiative (KCHII) (2013) i ho'oikaikai 'ia ai ka paipai 'ana i ke ana kaiāulu 'eleu, nāna i ho'okumu i ka papahana e maika'i ai ke ola kino no Kaua'i. Ho'ohana 'o KCHII i ke 'ano o ke ahupua'a e ho'omaopopo ai i ke koina o ke "kahawai o uka" me ke "kahawai o waena" ma ke ola kino me ke komo pū 'o ke 'ano o ke kōnaka-ho'okele waiwai, ke ola kino, ka mālama 'ia o ke ola kino, a me nā mea i kūkulu 'ia. 'O nā po'omana'o nui 'elima 'o ia ho'i ke ana kaiāulu me ka ho'olālā, nā hale, ke ola kino me ka maika'i, ka mālama 'ia o ke ola kino, ka ho'ona'auao me ka ke a'u mau loa 'ana. Na ia mau po'omana'o i ho'omaopopo i nā pahuhopu a me nā hana a nā hale, ka lumi e ka'ana like 'ia, ka wā e loa'a ai me ke ola kino ma nā wahi a pau.

3.2 Ho'okā'oi 'Ana i ka Hiki ke Loa'a Mai ka Mālama 'ia o ke Ola Kino me nā Mea e Pale Aku

Ma muli o ka mālama 'ia o ke ola kino e loa'a mai ai i kēlā me kēia pulapula o Kaua'i, ma kahi kua'āina pū nō kekahi, ka mālama pono 'ia o ke ola kino, ka mālama kiko'i, a me ka mālama 'ia ma ka ulia pōpilikia. Aia he 'ekolu mau haukapila ma Kaua'i: Wilcox Medical Center ma Līhu'e, Samuel Mahelona Memorial Hospital i Kapā'a, a me ke Kaua'i Veterans Memorial Hospital i Waimea. Hāmama nā

puka o ia mau waho he 24 hola o ka lā no ka mālama 'ana i ka ulia pōpilikia. He kū'oko'a nā pono lako ma Wilcox, a ho'oponopono 'o Hawai'i Health Systems Corporation i nā pono lako 'ē a'e. E mālama 'ia ana nā 'āina o ka 'ākau e kekahi hale mālama ola hikiwawe e kūkulu 'ia nei.

'O ka pale 'ana kekahi māhele 'oko'a o ke ola piha. Ma o ke komo 'ana mai o ke kahawai o uka e kāohi 'ia ai nā ma'i kuluma he lehulehu a ma o ka hō'oiia wikiō 'ana, ka 'ike 'ē 'ana, a me ka ho'oponopono 'ana i nā ma'i e like ho'i me ka ma'i 'a'ai 'ū, ma'i , ma'i mimikō, ka na'okoko ki'eki'e, pākela koko pi'i, ma'i 'a'ai uha, a me ka Mū hōlapu pale 'ea pau. He pono nā mea nāna ka ho'ohānau e mālama 'oiai 'oi a'e ka helu o nā keiki e hānau nei a me nā hānau hewa he nui wale wa ma waena o ka lehulehu.

3.3 Ho'oholomua 'Ana i Ke Ola Kina 'Oi Kelakela o Nā Kōnaka Maoli

Oia mau no ka pilikia ana o ke ola kino o nā kōnaka 'oiwi ma Hawai'i nei. Ma muli o ka 'oko'a o ke ola kino i palapala 'ia i ho'okumu 'ia ai ka Hawaiian Health Care Act o ka makahiki 1988 nāna i ho'okumu i ka Papa Ola Lōkahi ma Hawai'i, me ka Ho'ōla Lāhui Hawai'i, kā Kaua'i polokalamu ola kino no nā kōnaka 'oiwi. 'O kekahi papahana, 'o Mālama I Nā Pua, ho'olaha ia i ke ola kino ma waena o nā kōnaka 'oiwi 'ōpio e 'ao mai ana ma kekahi kula hō'āmana 'ōlelo Hawai'i. I ka makahiki 2013, ua hō'eu'eu aku nā mana'o i pili i ke ola kino 'oi kelakela i ka 'Aha 'Ōlelo o ke Aupuni e ho'okumu i Hui Ola

Kele 'o Kaua'i

Kino o ke Kānaka 'Ōiwi nāna e ho'oholomua i ke ola kino o nā Kānaka Maoli. 'O ke kōkua 'ana i kekahi mau kānaka no kekahi lāhui i loko nō o ka Pākīpika kekahi hopena a ia hui.

3.4 Ka Nānā 'Ana i Ka 'Ai Hewahewa i Nā Lā'au 'Ino

Ua ho'okumu 'ia 'o Life Choices Kaua'i i ka makahiki 2003 no ka ho'oponopono 'ana i nā hihia mai ka 'ai hewahewa 'ana i ka lā'au 'ino. Mai ia wā mai, he holomua akula ma kekahi mau wahi. 'O kekahi lā'ana, ua hō'emi 'ia mai ka helu o nā lawehala i pili i ka lā'au 'ino a nā kanaka makua mai ka 290 i ka makahiki 2010 a i ke 58 i ka makahiki 2014. Akā, kau nui ka mana'o o nā lālā o ke kaiāulu ma luna o ka 'ai nui 'ana a'e i ka lā'au meth a me nā lā'au 'ino loa 'ē a'e, he hihia nui nō o ke kaiāulu, pākela ka hopo ke hana 'ia e nā 'ōpio. Koi aku ka 2015-2020 Kaua'i Drug Response Plan i ka ho'omau 'ia 'ana o nā pono lako a lawelawe lapa'au ma ka mukupuni iho. Eia kekahi lā'ana, nele ke Kalana i kekahi pono lako lapa'au no ke kūlanakauhale. He pipi'i ka ho'ouna 'ana i nā mea ma'i i O'ahu, 'oiai ho'i he li'uli'u nō ho'i ka lapa'au 'ana i ka nui o ka manawa. Ke wala'au 'ia a ho'olālā 'ia nei he hale lapa'au no nā kamali'i a me kekahi hale ho'ōla ma Kaua'i nāna e lapa'au i ka 'ai hewahewa a ke kūlanakauhale i ka lā'au 'ino, a me nā hana ho'ōla.

3.5 Ka No'ono'o 'Ana i Nā Pōpilikia o Ke Ola Kino o Ke Kaiāulu e Hiki Mai Ana

I ka makahiki 2015, ua 'ae kekahi palapala a ka 'Aha 'Ōlelo, ma muli o ka loli o ke au e hihia a'e ai nā pōpilikia o ke ola kino e kū nei, a e kupu mai ana he pōpilikia hou aku, e like ho'i me ka ma'i koke a me ka ma'i kuluma, ke ko'iko'ina me ka ka ma'i o ka lolo, ka piwa ha'iha'i iwi a me nā ma'i 'iniseka 'ē a'e. E lo'ohia nui ana nā kānaka pā wale, 'o ia ho'i nā hāpauea a me nā kauhale 'ilihune e ia mau mea.

Nānā pono nā hana ma hope iho i kēlā me kēia mea e pono ai a pane ia mau mea i nā mea e nele nei ke ola kino o ke kaiāulu ākea.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E ho'onoho i ke 'ano e halihali 'ia ai ka lehulahu i ma'alahi a ho'ohana pinepine 'ia ma kahi kokoke e nui 'ino ana nā wahi hana a kokoke pū i nā pono lako ola kino.
2. E hō'oiia i ke kākō'o 'ana o kā ke kaiāulu e ho'olālā nei i ke ola 'eleu.
3. E no'ono'o iho i ka māhelehele 'ana i mea e kau palena 'ia ai nā hale 'āina māmā kokoke i nā kula, nā kahua mālama keiki, a me nā pāka.
4. E kākō'o i nā mea i kūkulu 'ia a me ke 'ano e mālama ai i ka 'āina a ka Native Hawaiian Health Task Force a me nā hui ola kino kaiāulu o ia 'ano e hō'ike nei.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E ho'okomo i nā hopohopo no ke ola kino a ka kaiāulu ma ka ho'olālā 'ana.
2. E ho'ohana a e hō'ano hou i ke *Kaua'i Community Drug Response Plan*.
3. E ho'ohana a e hō'ano hou i ke *Kaua'i Plan on Aging*.
4. E ho'ohana a e hō'ano hou i ke *Kaua'i Community Health Improvement Initiative*.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. E kālele ma ka ho'okā'oi 'ana i nā alahela a me nā wahi e kū ai ke ka'a'ōhua i kahi kokoke i nā pono lako ola kino nui a me nā home o nā hui.
2. E ho'okā'oi i ka pilina o nā lawelawe e like me nā mea pane i ka ulia pōpilikia.
3. E hō'oiia i ka loa'a 'ana mai i nā kaiāulu 'ilihune nā pāka keu a ka maika'i, nā kahua pā'ani, a me nā wahi meakanu.
4. E ho'ohana i nā kumu waiwai a ke aupuni, e like ho'i me ka palapala kālā e kūkulu 'ia ai nā palaka no ke kaiāulu, a me nā polokolamu e kālele ana ma luna o ke kaiāulu no ka ho'okumu 'ana i nā ala e kūlia ai o ke kaiāulu.
5. E hāpai i nā papahana no nā ka'a puhi 'ole no nā keiki, nā kahakai, nā pāka, a me nā hale papa'i.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. E ho'ohana a e hō'ano hou i ka *State Physical Activity and Nutrition Plan*.
2. E kāko'o i nā papahana hou no nā māla o ke kaiāulu me nā polokolamu ho'ona'auao 'ai a ola.
3. E a'o i ke kūrē paka ma nā kula.
4. E ho'omāhuahua i nā papa e a'o ana i ke ola kino i loko o ka ho'ohānau 'ana, a me ka 'ike ho'olālā 'ohana me nā hana lawelawe.
5. E kāko'o i nā papahana e komo nui ai nā kānaka i ka hana 'ō, ka nānā mua 'ana i ka ma'i, ka 'ike 'ē me ka ho'oponopono 'ana o nā ma'i kuluma, e like ho'i me ka papahana "Better Choices, Better Health".
6. E kāko'o i ka 'ai a ola ma nā kaiāulu e nele nei penei:
 - a. E ho'onui i ka mea'ai 'ai a ola ma nā hale kūr'ai, keu ho'i nā hale kūr'ai e 'ae i ka Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP) a me nā mea i kūr'ai 'ia me ke kuapo pōmaika'i uila (EBT).
 - b. Ka 'ae 'ana mai i nā pōmaika'i o ka Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP) ma nā mākeke mahi'ai.
 - c. Ka paipai 'ana i nā hale 'aina e ho'okalo i mea'ai 'ai a ola kekahi a e ho'omaika'i i nā lepili.
- d. Māhuahua i ke 'ano e loa'a ai ke a'oa'o no ka 'ai a ola.
- e. E 'auhau i nā mea inu i ho'omomona 'ia me ke kōpa'a.
- f. E kāpae i ka 'auhau helu waiwai ma'amau ma luna o nā hua'ai me nā lau'ai līhau.
7. E kāko'o i nā papahana e ho'omaika'i ana i ka hiki iā Kaua'i ke paio aku a ola hou mai nā hihia o ka mālama 'ia o ke ola kino o ka lehulehu e like ho'i me nā ma'i lele a me nā ma'i no ka makika mai e ahulau ana.
8. E no'ono'o i ka mea e hiki mai ana a e ho'olālā i nā hihia o ka loli o ke au.
9. E ho'omāhuahua i ka loa'a 'ana mai 'o nā lawelawe no mālama 'ia o ka lolo a me ka hiki ke loa'a mai ka mea e māmala 'ia ai.
10. E kāko'o i ka papahana ola kino me ka pono 'o Mālama I Nā Pua.

Nā ala Miloli'i, Moku 'o Waimea-Kekaha

4. KAE ALA E KOMO AI I LOKO O NĀ HANA HO'ONANEA E OLA AI

'O kekahi o ko Kaua'i mau wahi kāka'ikahi a hiwahiwa ho'i, aia nō paha ma ka 'āina pilikino, a i 'ole ua kapu ko lākou kipa 'ia 'ana. He mea ko'iko'i no ke kaiulu ke kipa 'ana i ia mau wahi, no nā hana ho'onanea me nā hana kū i ka Hawai'i, a me nā hana e ola ai. Ma ia 'ano ho'okahi na'e, e kaulike ho'i ke kipa 'ana ma hope o ka ho'ona'auao a a'ō 'ana i ka mālama i kēlā wahi. Na ko ka Moku'āina a Kalana mau hana ho'oponopono e ho'omalua a ho'okumu i mau ala e hiki ai ka lehulehu, ma o nā kānāwai kūkulu kaiahale, ka ho'onohonoho kahakai 'ana i uka, me nā kānāwai SMA. Eia na'e, nui ka po'e e mana'o ana ua hāiki loa nā ala e hiki ai me ke emi loa 'ana ho'i ma kekahi mau wahi ma muli o ka hāiki o kahi ho'okū ka'a, ka lawa 'ole o nā hō'ailona, ka mālama 'ole 'ia, me ke kāpekepeke o ka ho'oponopono 'ana -- hele a 'ino'ino a'e nā hopena o ia mau mea ma muli o ka nui o ke kipa 'ia e ke kama'āina a me ka malihini. He mau mana'o hopohopo ho'i no ka hāiki o ke ala e hiki ai ka mea hele wāwae a me ka hiki 'ana ma ke ka'a i kahakai, me nā wahi 'ē a'e e pa'a i ka laka 'ia e nā mea 'āina pilikino, e like me nā wailele.

Pahuhopu: Me ka 'eleu, e ho'omalua, ho'ōla hou, a e ho'onui 'ia he (mau) ala e hiki ai i nā wahi ho'onanea e ola ai.

4.1 Ka Ho'oponopono 'Ana i nā Ala e Hiki ai i Kahakai

Ma ke kānāwai, he waiwai pa'a no ke lehulehu ke kahakai i noa i ka lehulehu no ke kipa 'ana. Ho'omalua 'ia ke ala e hiki ai i laila e ke kānāwai moku'āina, 'o ia ho'i he ala noa i ka lehulehu e hiki ai i kahakai, a hiki nō i kai o ke kahakai. 'O ka nāhelehele kū kahakai, i ka wā e ulu'hewa ai me ka ho'oma'ema'e 'ole 'ia, e ālai 'ia paha ke ala e hiki ai i kahakai. 'O nā mana'o hopohopo no ka hiki aku i kahakai, pānu i a'e i ka wā e emi ai ke kahakai i ka hāne'e one, ke 'oi a'e nei ka wikiwiki o ia hāne'e 'ana 'oia i ke pi'i ala ke kai. Eia ho'i, 'o kekahi mana'o hopohopo, 'o ia ka lawa 'ole o nā hō'ailona no nā ala noa i ka lehulehu e iho ai i kahakai ('a'ole na'e ka hiki 'ana ma kahakai mai kahi kahakai a'e), a me ka lawa o

kahi ho'okū ka'a ma nā kahakai kipa nui 'ia. I kekahi mau manawa, 'a'ole 'ae 'ia ke kipa 'ana a ka malihini, 'a'ole paha makemake 'ia, ma muli o nā mana'o hopohopo no ka 'āina, ma maluhia o kānaka, me nā mea 'ē a'e e hopohopo ai. Ma ke kahakai ma kahi kokoke iā PMRF, ke'ake'a 'ia nā kānāwai Moku'āina e nā kānāwai o ke Ke'ena no ka Maluhia Kulāiwi o 'Amelika Hui Pū 'Ia, a hāiki nā ala e hiki ai ka lehulehu. Eia na'e, 'o ka mea nui ka ho'onui 'ana i nā ala e hiki ai ka lehulehu i kahakai..

4.2 Ka Ho'omalua 'Ana i nā Pono Hawai'i e Hiki Ai

'O ka ho'omalua 'ana i nā pono no ka po'e Hawai'i no ka 'ohi'ohi 'ana i nā waiwai, he mea ho'ohiki 'ia ma ko ka Moku'āina 'o Hawai'i Kumukānāwai. Ma waho a'e o ka ho'omalua 'ana i nā kuleana no ka ho'omāhuahua kauhale me ko nā mea 'āina pilikino, e 'ike 'ia ma nā palapala 'imi 'ike na ka po'e 'ahahui me ko lākou mea e ho'oholo ai 'o nā mea pili i ke kuhi 'ana i nā hana me nā lōina e mālama 'ia nei ma ka 'āina i noi 'ia no ka ho'omāhuahua kauhale a me nā hopena e kū mai ana paha ma muli o kekahi hana ho'omāhuahua kauhale. 'O nā 'ōlelo ho'oholo, e pili nō i nā hana e maluhia ai nā pono Hawai'i e like me ka mea i hiki. Ho'opa'a 'ia, ma ke kānāwai hihia, pili nō i ka hihia 'o Pele Defense Fund v. Paty; 'o ko Hawai'i Mau Ala e Iho Ai i Kahakai, 'o ia ho'i 'o PASH; 'o Ka Pa'akai O Ka 'Āina ho'i, pēlā e pa'a ai ko ka Moku'āina kuleana e ho'omalua i nā pono a lōina Hawai'i ho'i, e like me ka 'imi'imi waiwai ma ke kahakai a ma ka 'āina ho'i kekahi.

4.3 Ka Ho'onui 'Ana i nā Ala e Hiki ai i Mau 'Āina Pilikino

Nui nā waiwai ho'onanea, pili i ka lōina Hawai'i, a waiwai nani i ka 'ike a ka maka e kapu i ka lehulehu no ka pa'a i ke kūlana pilikino i ka mea 'āina. 'O ia mau wahi kū pilikino, 'o ia ho'i nā wailele me nā kahakai 'a'ole i kūkulu 'ia, e like me Kīpū Kai me Māhā'ulepū. 'O ia mau wahi, no ka pi'i mauna, ke alualu holoholona, ka 'ohi'ohi, me ka 'au 'ana, me nā mea 'ē a'e. He mau wahi pana ho'i ko ia mau wahi, e like me nā heiau me nā wahi kanu iwi. Ma ke 'ano minamina, ke emi akula nā ala e hiki ai ka lehulehu i ia mau wahi ma muli o ke kumu 'ai'ē, ka makemake 'ana i ke ka'awale o ia wahi, me nā mea 'ē a'e. I la'ana ho'i, nui nā wai 'au'au i noa ma mua, ua pani 'ia na'e ke ala e hiki ai, e like me nā wailele o Kīlauea, Kīpū, a me Ho'opi'i. I ka wā e kaulana ai ia mau wahi, keu ho'i ko lākou kaulana ma ka ho'olaha 'ia ma ka pūnaewe, hele a nāwaliwali ia mau wahi i ka pākela o ke kipa 'ia, ka hana 'ino 'ia, ka lū 'ōpala, me ka pilikia i ka 'eha o ke kino a me ka make loa ho'i. Ma muli o kēia mau hopohopo e ho'okapu ai i ka hiki o ka lehulehu i ia mau wahi. 'O nā kumu 'ai'ē, ua hiki ke ho'oponopono 'ia ma o nā mea kū i ke kānāwai me nā mea pili i ka ho'ohana 'āina. Akā, 'o ka ho'oponopono 'ana ma ia 'ano, koi 'ia ka 'ike loa ma ka 'ao'ao o ka mea 'āina no ka ho'omalua a ho'oikaika 'ana i ke ala e hiki ai ka lehulehu. Aia nā waiwai pa'a o ka lehulehu, e like me ko ka Pae'āina 'o Hawai'i 'Āina Waiwai Pa'a, i mea e kākō'o 'ia ai ke alu like 'ana me ka ho'oikaika 'ana i ke ala e hiki ai.

4.4 Ka Ho'oiikaika 'Ana i ke Ala e Hiki Ai Ma Muli o nā Hāpai Kānāwai o ke Kalana

I ka makahiki 2002, ua ho'okomo 'ia ke Komisina Waihona Kālā no ka Mālama Ala E Hiki Ai ka Lehulehu, nā Wahi Hakahaka, me nā Waiwai 'Āina o ke Kalana, nāna e ho'oponopono i ka waihona kālā no ka "Mālama i ke Ala e Hiki Ai ka Lehulehu, nā Wahi Hakahaka, me nā Waiwai 'Āina." Kapa pinepine 'ia ia komisina 'o ke Kominisa no nā Wahi Hakahaka. Mana'o 'ia e ho'olilo 'ia ia mau pu'u kālā no ka loa'a 'ana o ka 'āina a mau ala kū i ke kuleana 'āina paha no ka hiki ke iho aku i kahakai, ke pi'i mauna, no ka ho'omalua 'ana i nā wahi pana kū i ka mo'omeheu a me ka mo'olelo, me nā hana ho'omau 'ē a'e. I ka makahiki waihona kālā 2017-2018, ua komo i loko o ia waihona he 0.5 pākēneka o ko ke Kalana mau 'auhau loa'a kuleana 'āina. Hō'ano hou a kūkā 'ia ho'i nā papahana pilikino ma ko ke Komisina Palapala Hō'ike Kū i ka Makahiki. Ma muli o nā palena o ia waihona kālā, he manawa nō ho'i ko ke Komisina e alu like pū ai me ka Moku'āina a me nā 'ahahui kālā 'ole, e like me nā waiwai pa'a 'āina, me nā papahana alu like e nui a'e ai nā ala e hiki ai ka lehulehu i ko Kaua'i mau wahi hiwahiwa.

A. KA 'AE 'ANA ME NĀ LOLI KĀNĀWAI

1. E koi 'ia ka mānoanoa he 'umi kapua'i a 'oi o ke ala e hiki ai me kona waele 'ia ma nā wahi kūpono a 'a'ole hana nui ka 'imi iā ia.
2. E ho'omalua a ho'omau 'ia nā ala ma uka a ma kai ho'i no nā loina Hawai'i.
3. E koi 'ia ke kuhi a ho'emi 'ana i nā hopena e loa'a ana paha ma muli o nā hana kanaka me nā waiwai i ka wā e nānā hou 'ia ai ka palapala 'ae kūkulu hale.

B. NĀ PAPAHAHA ME NĀ PALAPALA 'IMI 'IKE

1. E mālama, e mo'ohelu, a e ho'olako 'ia ho'i nā 'ike no nā ala e hiki ai ka lehulehu i nā kahakai me nā 'āina o uka e ho'onanea ai. E noi'i 'ia nā palapala no nā ala i pau i ka waele a hō'ailona 'ia paha, 'a'ole na'e paha i palapala 'ia.
2. E ho'opilipili 'ia aku ho'opili 'ia mai nā ala holoholo noa i ka lehulehu ma loko o ka moku ho'okahi. E alu like me nā mea 'āina ma o ka hana ho'oponopono no nā wahi e pili 'ole ai ke ala holoholo.
3. E 'imi 'ia nā mea e hemo ai ka pilikia no ka ho'omalua 'ana i nā hana ho'onanea, e like me ka lawai'a, ke alualu holoholona, ka pi'i mauna, me nā hana 'ē a'e ma ka ho'olālā kaiāulu.

C. NĀ PAPAHAHA ME NĀ POLOKOLAMU

1. Ki'i i nā papahana ko'iko'i i hō'ike 'ia e ke Komisina Wahi Ākea.
2. E 'imi i nā palapala ho'omalua, nā loa'a, a me nā 'aelike o nā haku 'āina i mea e ho'onui ai i nā ala, nā 'ano e hele ai, nā wahi ākea, ka mālama 'ana i nā 'āina pili kai, a me nā wao.
3. Ho'okumu i hui hana o nā haku 'āina, nā mea 'ike i ka ho'oilina 'āina a me nā loio, ke Komisina Wahi Ākea, a me nā mea 'ē a'e, i mea ho'i e 'imi ai i ka 'ike a e hāpai ai i nā mana'o kānāwai a ho'ohana 'āina ho'i no ka 'ike 'ana a me ka ho'omaika'i 'ana i ke kuleana uku ma nā 'āina i koho 'ia no nā hana kiko'i o ka lehulehu.

D. NĀ MEA E PONO AI KE ALU LIKE 'ANA

1. Helu a ho'oponopono i nā ala e uhai holoholona ai ma nā Wao Ho'omalua a me nā ala aupuni.
2. 'Imi kālā no ke ki'i 'ana i ke a'a, ka ho'omāhuahua 'ana, a me ka mālama mau 'ana ma o ka Polokalamu Nā Ala Hele a me ke Ke'ena Ho'okipa Malihini o Hawai'i.
3. E kia i ke ki'i ala 'ana ma nā wahi i emi ka nui o nā ala ākea ma kahi o ka nui o ka po'e, 'o ia ho'i 'o Kaua'i Hema, Līhu'e, Anahola, a me Hanapēpē-'Ele'ele.
4. Ho'okaika i ke ala e komo ai ka lehulehu ma nā 'āina pa'a i ka Moku'āina i mālama 'ia e ka DOFAW. Ho'onui i nā hana le'ale'a ma kēia mau wahi.
5. E ho'omalua i nā kūlana nalu i mea e hiki ai i nā mea he'enalua ke 'au aku a laila, ho'omaika'i i nā wahi kūkulu ka'a no nā mea he'enalua ma nā kai he'enalua nui, a e pa'a nā hō'ailona e pono ai.
6. Ho'onui i nā ala e pono ai ka holo 'ana i ka uhai holoholona, ka lawai'a, a me ka 'ohi'ohi mea 'ai.
7. Ho'oponopono i ka hele 'ana ma ka pili kai, me nā mea ulu e pili a'e ana i ke kai.
8. Hana i nā wahi holo ATV, mokokaikala, a paikikala ho'i i uka i mea e holo 'ole ai ia mau mea ma nā wahi pilikia i ka holo 'ia.
9. Hana i nā wahi ki pū no ka lehulehu.
10. Paipai i ka holo kuleana 'ana ma o ka 'aelike mālama 'āina, nā lā hana, nā 'oihana, a me nā mea 'ē a'e, no ka ho'olalelale 'ana i ke kaiāulu e mālama pū.

Waiho 'ia kēia 'ao'ao a hakahaka.

'Ikena o ko Kaua'i uka mai luna pono mai

'O nā 'āpana he 'umi, he mau wahi ko'iko'i ia e mana'o ai ma ka ho'olālā 'ana i ka ulu 'ana a me ka māhuahua 'ana a'e o Kaua'i.